

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DOKTORA
TEZİ**

**GRUP SİGORTASI KAVRAMI VE
TABİ OLDUĞU HUKUKİ ESASLAR**

TUĞBA ÇİFTÇİ

**ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI**

MAYIS 2016

GRUP SİGORTASI KAVRAMI VE TABİ OLDUĞU HUKUKİ ESASLAR

Tuğba ÇİFTÇİ

DOKTORA TEZİ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

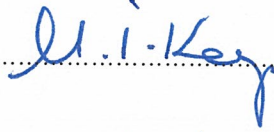
MAYIS 2016

Tuğba ÇİFTÇİ tarafından hazırlanan “Grup Sigortası Kavramı ve Tabi Olduğu Hukuki Esaslar” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY ÇOKLUĞU ile Gazi Üniversitesi Özel Hukuk Anabilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Mustafa İsmail KAYA

Özel Hukuk Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/

Üye : Doç. Dr. Mehmet ÖZDAMAR

Özel Hukuk Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylamıyorum/

Üye : Prof. Dr. Feriha Bilge TANRIBİLİR

Özel Hukuk Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

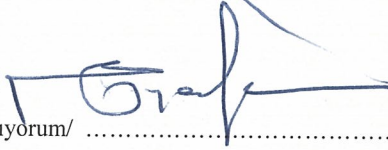
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/

Başkan : Prof. Dr. Kemal ŞENOCAK

Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/

Üye : Doç. Dr. Rauf KARASU

Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylamıyorum/

Tez Savunma Tarihi: 12.05.2016

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Doktora Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Suna BAŞAK

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Tuğba ÇİFTÇİ

12/05/ 2016

GRUP SİGORTASI KAVRAMI VE TABİ OLDUĞU HUKUKİ ESASLAR

(Doktora Tezi)

Tuğba ÇİFTÇİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Mayıs 2016

ÖZET

Grup sigortası, uygulamada çok sık karşılaşılan sigorta türü olmasına rağmen, kanun hükmü şeklinde ilk kez 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiştir. Grup sigortası, kavram olarak ayrı bir sigorta türü değildir, her sigorta türü grup sigortası olarak düzenlenebilir. Grup sigortası sigorta ettirenin tek bir sigorta sözleşmesiyle; bir grup içerisindeki kişilerin ölüm veya hayatta kalma ihtimâllerine karşı hayatlarını, hastalık ve sağlıklarını, hukuki sorumluluklarını ya da kendisine veya başkasına ait mal grubuna ilişkin menfaatleri sigorta ettirebilme sistemine dayanan ve içerisinde sigortalanan teknik anlamda bir grubu barındıran sigorta sözleşmesidir. Kısaca grup sigortası, tek sigorta sözleşmesi ile kişi grubuna ya da mal grubuna ilişkin menfaatlerin sigortalanmasıdır.

Bilim Kodu: 501.2.132

Anahtar Kelimeler: Grup Sigortası, Grup Hayat Sigortası, Grup Sağlık Sigortası, Grup Mal Sigortası, Grup Sorumluluk Sigortası

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mustafa İsmail KAYA

Sayfa Sayısı: 398

**THE CONCEPT OF GROUP INSURANCE AND ITS BASED ON THE LEGAL
PRINCIPLES**

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

(Ph. D. Thesis)

Tuğba ÇİFTÇİ

May 2016

ABSTRACT

Although group insurance is an insurance contract encountered on practice frequently, this insurance is regulated firstly as act with Turkish Commercial Code (6102). As a concept the insurance is not a separate insurance, all of the kind of insurance can be concluded as a group insurance. Group insurance contract is an only one insurance contract for a group's life, probability of dead, illness, health, legal liability or policyholder's or another person's insurable interest on group of goods and contains a group as technical. Briefly the insurance contract is made for insurable interest on group of people or group of goods.

Science Code: 501.2.132

Key Words: Group Insurance, Group Life Insurance, Group Health Insurance, Group Property Insurance, Group Liability Insurance

Supervisor: Associate Professor Mustafa İsmail KAYA

Number of Pages: 398

TEŐEKKÖR

Doktora tezimin baŐlangıcından tamamlanlanıp bu aŐamaya gelmesine kadarki sűreçte emeđi geçen tüm Hocalarıma ve aileme teŐekkűrű bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR CETVELİ	XV
---------------------------	----

GİRİŞ.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

GRUP SİGORTASI KAVRAMI VE BENZER KURUMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ

I. GRUP KAVRAMINA GENEL BAKIŞ	5
II. GRUP SİGORTASININ TARİHSEL SÜRECİ.....	11
III. GRUP SİGORTASI KAVRAMI.....	15
IV. GRUP SİGORTASININ SAĞLADIĞI AVANTAJLAR.....	21
V. BİREYSEL SİGORTA İLE GRUP SİGORTASI AYRIMI.....	22
VI. GERÇEK–GERÇEK OLMAYAN–KARMA GRUP SİGORTASI	23
VII. SOSYAL SİGORTA AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ VE TOPLULUK SİGORTASI.....	26
VIII. GRUP SİGORTASININ BENZER KAVRAMLARDAN AYRIMI	29
<i>A. KARŞILIKLI SİGORTA</i>	29
<i>B. TONTİN</i>	30
<i>C. YENİ DOĞAN BEBEĞİN VE EVLÂT EDİNİLENİN SİGORTA KAPSAMINDA OLMASI</i>	31
<i>D. ÇOK BAŞLI SİGORTA (JOINT LIFE INSURANCE)</i>	32
<i>E. TOPTAN HAYAT SİGORTASI (WHOLESALE LIFE INSURANCE)</i>	33
<i>F. BLANKET SİGORTASI</i>	34
<i>G. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI</i>	35
<i>H. ÇERÇEVE SİGORTA</i>	36
<i>I. ABONMAN SİGORTA SÖZLEŞMESİ</i>	37
<i>İ. PAKET POLİÇELER</i>	38

IX. ZORUNLU-İHTİYARİ GRUP SİGORTASI	39
X. GRUP SİGORTASINA İLİŞKİN TÜRKİYE'DEKİ DÜZENLEMELER.....	41

İKİNCİ BÖLÜM

GRUP SİGORTA SÖZLEŞMESİ (KAVRAM-TARAFLAR-KURULUŞ-SİGORTA DÖNEMİ VE SÜRESİ-SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN YENİLENMESİ VE ZEYİLNAME-GRUP SİGORTA POLİÇESİ-SİGORTA PLÂNI-KATILIM BELGESİ-TARAFLARIN BORÇ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ)

I. GRUP SİGORTA SÖZLEŞMESİ KAVRAMI.....	43
II. GRUP SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI	46
A. SİGORTACI.....	46
B. SİGORTA ETTİREN.....	47
III. KURULUŞU.....	49
A. GENEL OLARAK.....	49
B. MESAFELİ OLARAK GRUP SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN AKDEDİLMESİ.....	54
C. SUSMA İLE GRUP SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN AKDEDİLMESİ.....	56
D. ACENTE ARACILIĞI İLE GRUP SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN AKDEDİLMESİ	59
E. TEMSİL YOLU İLE GRUP SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN AKDEDİLMESİ.....	60
F. BROKER ARACILIĞI İLE GRUP SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN AKDEDİLMESİ.....	61
IV. SİGORTA DÖNEMİ VE SİGORTA SÜRESİ.....	63
V. SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN YENİLENMESİ VE ZEYİLNAME	67
VI. GRUP SİGORTA POLİÇESİ.....	73
A. GENEL OLARAK.....	73
B. GRUP SİGORTA POLİÇESİNİN İÇERİĞİ.....	74
1. Sözleşmenin Tarafları-Sigorta Ettiren ve Sigortacı İle İlgili Bilgiler	75
2. Sigortalı ile İlgili Bilgiler.....	76
3. Sigortanın Konusu.....	77

4. Riziko Adresi	77
5. Tarafların Hakları ve Temerrüde İlişkin Hükümler	78
6. Teminat Kapsamındaki Riskler-Teminat Dışı Riskler	79
7. Sözleşmenin Süresi ve Poliçenin Düzenleme Tarihi	80
8. Genel Şartlar-Özel Şartlar	81
9. Grup Sigortalarında Paket Poliçe Uygulaması	82
VII. SİGORTA PLÂNI	83
VIII. KATILIM BELGESİ	87
IX. TARAFLARIN BORÇ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ	92
<i>A. SİGORTA ETTİRENİN BORÇ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ</i>	92
1. Genel Olarak	92
2. Prim Ödeme Borcu	95
3. Beyan Görevi	101
a. Sözleşmenin yapılmasında beyan görevi	101
b. Sözleşme süresi içerisinde beyan görevi	110
c. Riziko gerçekleştiğinde beyan görevi	117
4. Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Yükümlülüğü	119
5. Zararı Önleme, Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğü	121
6. Zarar Gören Mal ve Zararın Gerçekleştiği Yerde Değişiklik Yapmama Yükümlülüğü	124
7. Diğer Görevler	126
7. Sözleşmede Öngörülen Yükümlülüklerin İhlali	127
<i>B. SİGORTALI GRUP ÜYELERİNİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ</i>	128
1. Sigortalı Grup Üyelerinin Prim Ödeme Borcunun Var Olup Olmadığı Meselesi	128
2. Grup Sigortası Prim Ödemesi Örneği-NAIC Grup Hayat Sigortası Standard Hükümleri Model Kanunu ...	132
3. Sigortalı Grup Üyelerinin Yükümlülükleri	133
a. Genel olarak	133
b. Grup sigortasında grup üyelerinin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü olup olmadığı meselesi	136
c. Sözleşmenin süresi içinde beyan yükümlülüğü	140

d. Riziko gerçekleştiğinde beyan görevi.....	142
C. SİGORTACININ BORÇ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ	143
1. Riziko Taşıma Yükümlülüğü	143
a. Genel olarak	143
b. Özel durumlar	147
c. Grup üyesinin davranışının tazminata etkisi.....	150
2. Aydınlatma Yükümlülüğü	150
3. Sigorta Poliçesi Verme Yükümlülüğü	158
4. Sır Saklama Yükümlülüğü.....	159
5. Diğer Yükümlülükler.....	162

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GRUP SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN TÜRLERİ: GRUP CAN VE ZARAR SİGORTALARI

I. GRUP CAN SİGORTALARI	165
A. GENEL OLARAK CAN SİGORTALARI	165
1. Hayat Grubu Sigortaları.....	166
a. Hayat sigortası.....	166
b. Diğer hayat grubu sigortaları	174
2. Kaza Sigortası	175
3. Hastalık ve Sağlık Sigortaları	177
B. GRUP CAN SİGORTALARI KAVRAMI VE UYGULAMALARI.....	179
C. GRUP CAN SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ.....	189
D. GRUP CAN SİGORTALARINDA GRUP LİDERİ	191
1. Kavram.....	191
2. Grup Liderinin İdari Görevleri	192
3. Uygulamadan Sık Karşılaşılan Grup Lideri Örnekleri.....	194
a. İş ilişkisi alanında	194
b. Bir borç ilişkisinde	197

<i>E. GRUP SİGORTASINDA HİMAYE EDİLEN GRUP</i>	198
1. Kavram.....	198
2. Grup Üyelerinin Grup Sigorta Sözleşmedeki Sıfatı	199
3. Grup Üyelerinin Uygun (Eligible) Olması	202
a. Kavram	202
b. Uygun olmayan sigortalıların sigorta himayesine dâhil edilmesinin hukuki sonuçları	203
4. Sigorta Hukuku Bağlamında Grup Türleri.....	204
5. Grup Üyelerinin Ehliyeti.....	205
6. Himaye Edilecek Grupta Kişi Sayısı	207
7. Himaye Edilecek/Edilen Gruba Katılma	211
8. Grup Üyelerinin Grup Sigortası Sözleşmesinde İsmen Belirtilip Belirtilmemesi Meselesi	213
9. Grup Üyelerinin Grup Sigortasından Doğan Hakları	215
a. Sigorta himayesinden yararlanma hakkı.....	215
b. Dava açma hakkı	219
c. Lehtar atama hakkı	219
d. Doktor incelemesini reddetme hakkı	223
e. Katılım belgesi talep etme hakkı	234
10. Sigortalı Grup Üyelerinin Eş, Çocuk ya da Bakmakla Yükümlü Oldukları Kişilerinin Himayeye Dâhil Edilmesi.....	236
11. Uygulamadan Grup Üyeleri Örnekleri	238
a. İşçiler.....	239
b. Borçlular	253
c. Birlik ya da organizasyon üyeleri	255
d. Dernek üyeleri	256
e. Kredi Kooperatiflerinin üyeleri	258
f. Tröst ortaklığı ve ortakların fonları	258
g. Ülke hukuku kapsamında grup sayılanlar.....	260
h. Sporcular	261

I. Aile üyelerinin himaye edilmesinin grup sigortası olup olmadığının değerlendirilmesi.....	261
<i>F. GRUP CAN SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDE SİGORTALANABİLİR MENFAAT.....</i>	<i>263</i>
<i>G. GRUP CAN SİGORTASINDA RİZİKO VE PRİMİN HESAPLANMASI.....</i>	<i>268</i>
<i>H. GRUP CAN SİGORTALARINDA SİGORTA BEDELİ.....</i>	<i>271</i>
1. Grup Hayat Sigortalarında	271
2. Grup Kaza Sigortalarında.....	273
3. Grup Hastalık ve Sağlık Sigortalarında	275
4. Grup Sigortalarında Menfaat Tablosu	278
<i>I. GRUP EMEKLİLİK SÖZLEŞMESİ.....</i>	<i>279</i>
1. Emeklilik Sözleşmesi Kavramı ve Akdedilişi	279
2. Grup Emeklilik Sözleşmesi Kavramı ve Türleri	287
3. Emeklilik Plânı	290
II. GRUP ZARAR SİGORTALARI	292
<i>A. GRUP MAL SİGORTALARI.....</i>	<i>292</i>
1. Genel Olarak.....	292
2. Grup Mal Sigortalarının Hukuki Niteliği	294
3. Grup Mal Sigortasının TTK'da Kullanılan İlgili Kavramları ve İncelenmesi	297
a. Mal sigortası niteliğindeki grup sigortası	297
b. Mal topluluğu için yapılan mal sigortası	298
c. Topluluğa dâhil münferit parçalar.....	301
4. Müşterek Menfaatlerin Sigortasının Grup Mal Sigortası Kapsamında Olup Olmadığı	303
5. Grup Mal Sigortalarında Riziko	304
6. Grup Mal Sigortalarında Sigorta Bedeli, Sigorta Değeri ve Prim.....	305
7. Uygulamadan Grup Mal Sigortası Örnekleri.....	313
a. Yangın sigortası	313
b. Hırsızlık sigortası.....	316
c. Bagaj sigortası	317
d. Kara araçları kasko sigortası.....	317

e. Emtea nakliyat sigortası	318
f. Hayvan hayat sigortası	319
g. Ticari işletmenin sigortası	320
h. İşyeri/Otel/Konut sigortaları	321
ı. Sera sigortası.....	322
B. GRUP SORUMLULUK SİGORTALARI	322
1. Genel Olarak.....	322
2. Grup Sorumluluk Sigortalarının Hukuki Niteliği.....	328
3. Grup Sorumluluk Sigortalarda Grup Üyelerinin Sayısı.....	328
4. Grup Sorumluluk Sigortalarında Sigorta Bedeli ve İfası	329
5. Uygulamadan Grup Sorumluluk Sigortası Örnekleri	331
a. Ticari işletme ile ilişkin sorumluluk sigortaları	331
b. Mesleki sorumluluk sigortaları	332
c. Özel güvenlik zorunlu mali sorumluluk sigortası	335

4. BÖLÜM

GRUP SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN VE GRUP ÜYELERİ AÇISINDAN SİGORTA HİMAYESİNİN SONA ERMESİ ZAMANAŞIMI-HALEFİYET

I. GRUP SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ	337
A. SÖZLEŞME SÜRESİNİN SONA ERMESİ.....	337
B. SİGORTA ETTİRENİN ÖLÜMÜ.....	338
C. RİZİKONUN GERÇEKLEŞMESİ.....	339
D. MENFAATİN EL DEĞİŞTİRMESİ.....	340
E. MENFAATİN ORTADAN KALKMASI.....	341
1. Grup Can Sigortalarında/Gruptan Ayrılma	342
2. Grup Zarar Sigortalarında	346
F. İMKÂNSIZLIK.....	348

<i>G. FESİH VE CAYMA</i>	349
1. Olağanüstü Durumlarda Fesih	349
2. Sigorta Priminin Artırılmasında Fesih	350
3. Kısmi Fesih ve Cayma	351
4. Sigorta Ettirenin Prim Ödemede Temerrüdü	353
5. Sigortacının Sorumluluğu Başlamadan Önce Cayma	354
6. Can Sigortalarında Sözleşmeden Cayma	354
<i>H. OLAĞANÜSTÜ DURUMLAR</i>	355
1. Tarafların Aczi, Takibin Semeresiz Kalması	355
2. Sigortacının İflası	356
<i>I. SÖZLEŞME HÜKÜMLERİ VE TARAFLARIN SÖZLEŞMENİN KURULMASINDAN SONRA ANLAŞMASI</i>	356
II. ZAMANAŞIMI	357
III. HALEFİYET	358
<i>A. GENEL OLARAK</i>	358
<i>B. GRUP SİGORTASI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ</i>	362
SONUÇ	363

KISALTMALAR CETVELİ

AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BKK.	: Bakanlar Kurulu Kararı
BEK	: Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu
Bkz./bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
dpn.	: dipnot
E.	: Esas
f.	: Fıkra
FEGLI	:United States Office of Personnel Management Federal Employees' Group Life Insurance
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	: Hukuk Dairesi

- HGSY : Hayat Grubu Sigortaları Yönetmeliği,
RG: T. 10.10.2012, Sa. 28437.
- İ.K. : İş Kanunu
- İNÜHFD : İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
- İÜHFM : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
- Kapitel : Kap.
- K. : Karar
- KVKHK : Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun, Kanun
no: 6698, RG: S. 29677, T. 7/4/2016.
- m. : Madde
- MSY : Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği,
RG: T. 27.11.2014, Sa. 29188.
- Müsteşarlık : Hazine Müsteşarlığı
- ÖSSY : Özel Sağlık Sigortaları Yönetmeliği,
RG: T. 23.10.2013, Sa. 28800.

PEICL : Principles of European Insurance Contract Law

prg. : Paragraf

RG : Resmi Gazete

Rn : Randnummer

S : Slayt

s. : Sayfa

S. : Section

Sa. : Sayı

SAGMER : Sağlık Sigortaları Bilgi ve Gözetim Merkezi

SBGM : Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi

SK : Sigortacılık Kanunu

SRBY : Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği, RG: T.

27.05.2015, Sa. 29368.

SSBİY : Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin
Yönetmelik, RG: 28.10.2007, Sa. 26684.

SSK : Sosyal Sigortalar Kanunu

S-VVG : Schweizerischen Versicherungsvertragsgesetz
(İsviçre Sigorta Sözleşmesi Kanunu)

SSUFK : Sigortacılık Sektöründeki
Uluslararası Faaliyetlere İlişkin Karar,
BKK. 2007/12467- T. 0607.2007, RG:
03.08.2007/26602.

STİK : Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi
Kanunu, Kanun no: 6356, RG: T.
7/11/2012, Sa. 28460.

T. : Tarih

TBK : Türk Borçlar Kanunu

TDK : Türk Dil Kurumu

TMK : Türk Medeni Kanunu

TTK : Türk Ticaret Kanunu

Vol. : Volume

VVG : Versicherungsvertragsgesetz (Alman Sigorta
Sözleşmesi Kanunu)

Y. : Yıl

yy :Yüzyıl

GİRİŞ

Uygulamada gerek can gerek de zarar sigortaları açısından geniş yer kaplayan grup sigortası, kanun hükmü olarak 6102 sayılı TTK ile düzenlenmiş bir kurumdur. Ayrı bir sigorta sözleşmesi türü olmayan grup sigortası, gerek zarar gerekse can sigortalarının ayrı bir şekilde düzenleniş biçimidir: Tek bir sigorta sözleşmesiyle; bir gruba dâhil kişilerin ölüm veya hayatta kalma ihtimâllerine karşı hayatlarını, hastalıklarını, sağlıklarını, hukuki sorumluluklarını ya da kendisine veya başkasına ait mal grubuna ilişkin menfaatleri sigorta ettirebilme sistemine dayanan ve içerisinde sigortalanan teknik anlamda bir grubu barındıran sigorta türüdür. Genel olarak grup sigortası, kişi grubu ya da mal grubuna ilişkin menfaatlerin sigortasıdır.

Modern anlamda sigorta sözleşmesi yapısında grup sigortası, ABD’de 20. yy’ın başlarında ortaya çıkmıştır. Grup kavramı ilk olarak hayat sigortası alanında, 1912 yılında bir işletmenin işçilerinin grup hayat sigortalarının grup plânında yazıldığında kullanılmıştır. 19. yy’ın sonlarına doğru endüstriyel ilerlemeyle de, grup sigortası kavramı daha da gelişmiş ve günümüze kadar uygulamada sıklıkla yer alır hâle gelmiştir.

TTK ayrımı kapsamında grup sigortalarını ise grup zarar sigortaları ve grup can sigortaları şeklinde bir ayrıma tabi tutmak mümkündür. Bu kapsamda grup zarar

sigortaları, grup mal sigortaları ile grup sorumluluk sigortaları iken; grup can sigortaları, grup hayat sigortaları ile grup hastalık ve grup sağlık sigortalarıdır. Grup sigortalarına ilişkin hükümler, TTK'da sınırlı bir şekilde düzenlenmiştir; var olan düzenlemeler de çok kapsamlı değildir. TTK'nın bu hükümleri ile birlikte diğer düzenlemeler, grup sigortasının her alanı açısından yeterli olmadığı için; tartışılması ve uygulamaya yön verilmesi gereken birçok sorun vardır. Dolayısıyla her grup sigortası türünü kapsayan ve uygulamada büyük öneme sahip olan grup sigortasının; 6102 sayılı TTK ve diğer düzenlemeler kapsamında değerlendirilmesi gereken hususları ve sorunları yer yer belirtilmiş ve çeşitli açılardan ele alınmıştır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde, grup sigortası kavramı açıklanmış ve benzer kurumlarla değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu bölümde; grup sigortası içinde bir grubu barındırdığından, grup kavramının da incelenmesi gerekmiştir. Devamında grup sigortasının sağladığı avantajlar ve bireysel sigorta ile grup sigortası ayrımı ele alınmıştır. Grup sigorta sözleşmesi bir özel sigorta türüdür; ancak çalışmada sosyal sigorta açısından değerlendirme yapılmış ve eskiden mevzuat ve uygulamada var olan, grup sigortası ile de benzerlik gösteren topluluk sigortası açıklanmıştır. Devamında, grup sigortasının benzer kavramlardan ayrımı ele alınmıştır: Bu kavramlar, karşılıklı sigorta, tontin, yeni doğan bebeğin ve evlât edinilenin sigorta kapsamında olması, çok başlı sigorta (joint life insurance), toptan hayat sigortası (wholesale life insurance), blanket sigortası, işveren sorumluluk sigortası, çerçeve sigorta, abonman sigorta sözleşmesi, paket poliçedir. Zorunlu ya

da ihtiyari sigortaların grup sigortası olarak akdedilmesi mümkündür, bu bölümde bu husus da açıklanmıştır. Son olarak da grup sigortasına ilişkin Türkiye'deki düzenlemelere yer verilmiştir. İkinci bölümde, grup sigortası sözleşmesi; kavram, taraflar, kuruluş, sigorta dönemi ve süresi, sigorta sözleşmesinin yenilenmesi ve zeyilname, grup sigorta poliçesi, sigorta plânı katılım belgesi ve tarafların borç ve yükümlülükleri konuları kapsamında incelenmiştir. Üçüncü bölümde; grup can ve grup zarar sigortaları kendi içindeki türleri, türlere ilişkin uygulama hükümleri ve değerlendirilmesi ayrıntılı olarak ele alınmıştır: Grup can sigortaları, grup hayat, kaza, hastalık ve sağlık sigortası olarak; grup zarar sigortası ise, grup mal ve sorumluluk sigortası olarak ayrımlanmıştır. Ayrıca bu bölümde grup can ve zarar sigortalarına ilişkin uygulamadan örnekler de verilerek konu aydınlatılmaya çalışılmıştır. Dördüncü bölümde ise, grup sigortasının sona erme hâlleri, zamanaşımı ve zarar sigortaları için halefiyet ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GRUP SİGORTASI KAVRAMI VE BENZER KURUMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ

I. GRUP KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

Grup sigortası teknik olarak bir “*grup*” içerdiğinden, bu kavramın ayrıntılı ele alınmasında yarar bulunmaktadır: Toplum içerisinde yaşarken, herhangi bir girişimde bulunarak ya da bulunmayarak birçok gruba dâhil oluruz. Grup içinde doğar, çalışır, öğrenir; kimliğimizin büyük bir kısmını grup içerisinde kazanırız¹. Çeşitli şekillerde ve ölçülerde gruplar bulunmaktadır; bu gruplar farklı nedenlere bağlı olarak gelişir². Grup üyeleri olarak, hem grupların varlığının hem de grupların üyesi olduğumuzun farkındayız³. Gruplar, hayat düzeni içerisinde karşımıza;

- iş arkadaşlığı, bir spor oyununda takım oyuncular gibi ilişki grupları;

¹ **Bordens**, K. S./**Horowitz**, I. A., *Social Psychology*, Second Edition, Mahwah 2000, s. 318.

² **Stangor**, C., *Social Groups in Action and Interaction*, New York and Hove, 2004, s. 2.

³ **Gönüllü**, M., “Grup ve Grup Yapısı”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Doç. Dr. Feramuz AYDOĞAN’IN Anısına, C. 2, Sa. 1, s. 191; **Erkal**, M. E, *Sosyoloji (Toplumbilim)*, İstanbul 2000, s. 18.

- yaklaşık olarak üç ilâ oniki bireyden oluşan, belirli bir amaç için bir araya gelen juri, çalışma grupları gibi iş grupları;
- geniş ve diğer katagorilere göre daha sürekli olan din, milliyet, fiziksel özellik (engelli olmak gibi), cinsiyet gibi kriterlerle oluşan sosyal katagoriler;
- coğrafi yakınlık içerisinde, ortak inançlar ve değerlerden oluşan sosyal gruplar (doğu-batı Afrikalı, Amerikalılar gibi);
- çok sayıda bireyin belirli bir yerde belirli bir amaç için bir araya geldiği kalabalık (çete gibi) şeklinde çıkabilir⁴.

Grup kelime itibariyle, TDK'nın yapmış olduğu tanımlamaya göre, ortak özellikleri olan varlıklar ve nesnelere bütünü anlamına gelmektedir⁵. Duden'de yapılan tanımlamaya göre grup, ortak bir amaç ya da menfaat nedeni ile bir araya gelen, belirli ortak özelliklerle sınıflandırılmış kişi topluluğudur⁶. Doktrine göre ise

⁴ Stangor, s. 3.

⁵Grup, Fransızca "groupe" kelimesinden gelmektedir (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.561a7dd040a592.66307233, E. T. 11.10.2015).

⁶ http://www.duden.de/rechtschreibung/Gruppe_Team_Abteilung_Einheit#Bedeutung2, E.T. 3.2.2016 (Bu sözlük, 1880 yılında Konrad Duden tarafından ilk olarak yayınlanan Alman dili sözlüğüdür.).

genel olarak; ortak bir amaca, ayırt edici özelliğe ya da göreve sahip ve kendi aralarında etkileşim olan iki veya daha fazla kişiden oluşan topluluktur⁷.

Teknik olarak bir grup için; kişi topluluğu, sosyal etkileşim, ortak amaç ya da ayırt edici bir özellik ve iç ilişkide düzen unsurlarının bir bütün olarak varlığı gereklidir: Grup, genelde harici olarak sınırlandırılmış kişi topluluğu şeklinde anlaşılakta ve kullanılmaktadır⁸. Kişi topluluğunun oluşması için ise, en az iki kişi yeterlidir⁹. Topluluğun miktarı, grup türlerine göre ya da zamansal olarak değişiklik gösterir. Kişi topluluğunu oluşturan, her mekân yakınlığı ve açık bir birliktelik sergileyen kişiler, sadece bu şekli ile sosyal bir grubu oluşturmaz. Gerçek bir grubun olabilmesi için, grup üyeleri arasında karşılıklı etkileşim gereklidir¹⁰. Sosyal etkileşim, bireylerin; birbirleri ile geliş güzel karşılaşmaları değil, birbirlerini bilinçli bir şekilde dikkate almaları ve bu çerçevede davranışlarda bulunmalarını; köşe başında toplanmış bir kalabalık, aralarında bir etkileşimi barındırmadığı için, grup

⁷ **Elwyn, G./Greenhalgh, T./Macfarlane, F.**, Illustrated by Koppel, S., Groups a guide to small group work in healthcare, management, education and research, Abingdon 2004, s. 3; **Bahar, H. İ.**, Sosyoloji, 3. Baskı, Ankara 2009, s. 34; **Herdter, F.**, Der Gruppenversicherungsvertrag Grundlagen und ausgewählte Problemfelder, Karlsruhe 2010, s. 42; **Farny, D./Helten, E./Koch, P./Schmidt, R.**, Handwörterbuch der Versicherung HdV, Karlsruhe 1988; "Gruppenversicherung, insbesondere Gruppenlebensversicherung", Yazar: **Schickinger, W. F.**, s. 241; **Gönüllü**, s. 191.

⁸ **Herdter**, s. 42.

⁹ **Bordens/Horowitz**, s. 318; **Gönüllü**, 191; **Hahnzog, S.**, "Ausgewählte Aspekte der Sozialpsychologie", http://www.hahnzog.de/organisationsberatung/wp-content/uploads/2011/07/hahnzog-organisationsberatung_Sozialpsychologie-Gruppen.pdf, E.T. 11.10.2015, S 8; **Erkal**, s. 18.

¹⁰ **Hahnzog**, S 8; **Bordens/Horowitz**, s. 318.

olarak kabul edilmez¹¹. Grup içerisindeki bireyler arasındaki bu sosyal etkileşim, belirli bir düzeyde olmalıdır¹². Grup üyeleri arasında sosyal etkileşimin yanı sıra, ortak amaç ya da çıkarın bulunması gereklidir¹³. Grup dâhilindeki kişiler bu ortak etkenlerle birlikte kategorize edilmektedir. Bunlar cinsiyet, yaş, iş yeri, coğrafi konum, meslek gibi etkenlerdir¹⁴. Grup yapısının oluşması için kişi topluluğunun bu kriterlere göre sınırlandırılabilmesi gereklidir¹⁵. Grup üyelerinin arasında fiziksel bir yakınlığın bulunması, ortak amacın gerçekleşmesi için gerekli bir unsur değildir. Özellikle farklı ülkelerde bulunan bireylerin dahi, aralarında sosyal iletişimi sağlayarak, aynı gruba dâhil olabilmesi mümkündür. İnternet ortamında, bu şekilde birçok grup yer almaktadır. Son olarak, grubu oluşturan kişi topluluğu, içerisinde belirli bir düzeni takip eder; daha doğrusu içsel bir ilişkiye, yapıya sahiptir¹⁶. Kendi aralarında belirli özel kuralları haizdir¹⁷.

Gruplar, birçok görevi yerine getirmeye hizmet eder: Araçsal (Instrumental) gruplar, bazı görevleri yerine getirmeye, özel amaçlara ulaşmaya çalışan; en fazla

¹¹ Bahar, s. 34; Gönüllü, s. 191; Kirel, Ç./Kayaoğlu, A./Gökdağ, R., Sosyal Psikoloji II, Eskişehir 2013, Anadolu Üniversitesi Yayın No; 2272, s. 34; Gönüllü, s. 191.

¹² Bahar, s. 38.

¹³ Gönüllü, s. 191; Kirel/Kayaoğlu/Gökdağ, s. 38; Bordens/Horowitz, s. 318; Hahnzog, S 8.

¹⁴ Marcinko, D. E./Hetico, H., Dictionary of Health Insurance and Managed Care, New York, 2006, s. 133.

¹⁵ Millauer, H., Rechtsgrundsätze der Gruppenversicherung, 2. Auflage, Karlsruhe 1966, s. 6.

¹⁶ Herdter, s. 42; Hahnzog, S 8.

¹⁷ Hahnzog, S 8.

karar veren gruplardır¹⁸. Jüri, bu gruplara örnektir, amacına ulaşır karar verdiğinde dağılır¹⁹. Yine bu gruplar, malzemelerin, kişiler arası yardımların ya da sevgi, arkadaşlık gibi psikolojik hususların alışverişini sağlayarak, üyelerinin ihtiyaçlarını daha kolay karşılamalarına hizmet eder²⁰. Sosyal hayatta sıklıkla, eğitim amacına ya da stres yönetimi, yabancı dil eğitimi gibi özel yetenek ve bilgi öğretmeye yönelik eğitim grupları²¹; işçi grupları, komite, organizasyon gibi bir amaç çerçevesinde belirli görevleri yerine getirmek için oluşturulan ve görev yerine getirildiğinde genelde dağılan görev grupları²²; görev gruplarının alt kategorisi olarak değerlendirilebilen, sosyal hizmet üreticisi ve tüketicisinin yer aldığı problem çözme ve karar vermeye ilişkin gruplar²³; dernek gibi, daha sosyal ve genel sebepler için yapılan, yararlı gruplar olarak anılan gruplar²⁴ ve fonksiyonlarını görmek mümkündür. Grupların, bunlar haricinde kişilerin çevreyi anlamasına yardım etme; düşman, yırtıcı vb. gibi tehditlere karşı toplu olarak hareket etme; birlikte çalışarak avcılık, tarım gibi alanlarda üretim sağlama gibi fonksiyonları da vardır²⁵.

¹⁸ Bordens/Horowitz, s. 318.

¹⁹ Bordens/Horowitz, s. 318.

²⁰ Hahnzog, S 11.

²¹ Zastrow, H. C., Social Work with Groups A Comprehensive Workbook, Seventh Edition, Belmont USA 2009 , s. 4.

²² Zastrow, s. 4.

²³ Zastrow, s. 4.

²⁴ Bordens/Horowitz, s. 318.

²⁵ Hahnzog, S 11.

Grup türleri; “*birincil grup-ikincil grup*” ve “*formel grup-informel grup*” şeklinde ayrımları içerir: Bireyler arasında yakın, yüz yüze ilişkinin varlığının ve işbirliğinin olduğu hâllerde, *birincil grup ilişkisi*; bireyler arasında kişisel olmayan, resmi ve kısmi ilişkilerin olduğu hâllerde ise, bireyler arasında *ikincil grup ilişkisi* söz konusudur²⁶. *Formel gruplar*, rasyonel olarak organize edilmiş, belli normlara bağlı; belirlenmiş bir takım amaçları gerçekleştirmek için belirli görevleri yürütmek üzere meydana getirilmiş gruplardır²⁷. Bu tür gruplar, örgütün kendisi tarafından oluşturulmuştur ve örgütte belli bir yeri haizdir²⁸. Bunlar, geniş bir organizasyon içerisinde mekanizmalar olarak ortaya çıkar ve yapılar tarafından desteklenir; bu yapıda güçlü ilişkileri barındırır²⁹. Grubun fonksiyonları açıkça belirlidir ve üyeleri sınırlıdır³⁰. Formel grupta; emir ya da fonksiyonel gruplar, görev grupları, takımlar, kendi kendini yöneten gruplar yer alır: Fonksiyonel gruplar, üyeleri arasında ast-üst ilişkisini barındıran, resmi bir yapıya sahip, genelde süreklilik arz eden gruplardır; görev grupları, belirli bir sorunu çözmek amacıyla genelde geçici olarak bir araya gelen gruplardır; takımlar, her düzeyde üyelerine ortak bir amaç, bağlılık sağlamak, örgütün içerisinde fonksiyonel bir bütün oluşturmak için oluşturulan birleşmelerdir; kendi kendini yöneten gruplar ise, grubun başarısı için üyelerin lider sıfatını haiz

²⁶ Bahar, s. 35; Kirel/Kayaoğlu/Gökdağ, s. 38.

²⁷ Gönüllü, s. 191; Kirel/Kayaoğlu/Gökdağ, s. 38.

²⁸ Kirel/Kayaoğlu/Gökdağ, s. 38.

²⁹ Elwyn/Greenhalgn/Macfarlane, s. 4.

³⁰ Elwyn/Greenhalgn/Macfarlane, s. 4.

olduğu gruplardır³¹. *İnformel grupta* ise, üyelerin davranışları daha gevşek ve düzensizdir; grup üyeleri, daha az kural baskısı altındadır³². Arkadaşlık ve ilgi grupları, bu grup türüne belirgin örneklerdir³³.

II. GRUP SİGORTASININ TARİHSEL SÜRECİ

Grup sigortasının kökleri, Romalılar dönemine kadar giden eski çağlara dayanır³⁴. Orta Çağ'da zanaatkârlar loncası, kendi uygulamalarında sigorta konseptini kullanırlardı ve U.K.' de "*Friendly Societies (Yardım Dernekleri)*" gibi grupların üyeleri, hastalık ya da ilerleyen yaşa karşılık finansal koruma sağlayan karşılıklı sigorta benzeri programlar işletirlerdi; çok sayıda kişi, 19'uncu yüzyılın sonlarında 20'inci yüzyılın başlarında, sosyal sigorta programları kurulmadan önce bu topluluklara katıldı³⁵.

19'uncu yüzyılın sonlarına doğru endüstriyel ilerleme; grup sigortası kavramının gelişimine de katkı sağladı; tarımdan endüstriyel ekonomiye geçiş ile

³¹ Kirel/Kayaoğlu/Gökdağ, s. 38-39.

³² Elwyn/Greenhalgn/Macfarlane, s. 4.

³³ Kirel/Kayaoğlu/Gökdağ, s. 39; Elwyn/Greenhalgn/Macfarlane, s. 4.

³⁴ Bluhm, W. (Principal Editor), Associate Editors Skwire, D. D./Kaczmarek, S. J./Bohn, K. M., Group Insurance, United States of America 2012; "The Group Insurance Marketplace" Yazar: Clark, K. L., s. 2.

³⁵ Bluhm-Clark, s. 2.

birçok işçi, serbest meslekten daha büyük işverenlere taşındı. Sürecin devamında işveren sorumluluk hukuku gelişmeye başladı ve işçi sosyal yardım programları (employee benefits programs) ortaya çıktı³⁶. Bu süreçte işçilerin örgütlenmeleri ve sosyal güvence altına alınmak istemeleri de gelişmiş ülkelerde grup sigortalarına gereksinimi ortaya çıkardı³⁷.

20'inci yüzyılın başlarında sosyal, ekonomik ve politik güçlerin etkileşimi; grup hayat ve malullük gelir sigortasının gelişimini sağladı³⁸. İşçinin zamansız ölümü ve malullük ihtimâli, evrensel olarak, işçilerin aileleri ile birlikte karşılaştığı ekonomik güvensizliğin önemli bir sebebi idi: İşçinin de böyle durumlarda, ailesinin gelecekteki gelirinin kaybına karşı korumayı sağlayacak yollar araması doğaldı; işçinin zamansız ölümü ve malullüğünün sonucu, büyük kayıplara yol açacağı için, ağırdı; ailelerin tarım yerlerinden şehre taşınmaları, eşin, çocukların ya da akrabalarının ekonomiye destek sağlamasına daha az imkân tanımaktaydı; işçilerin sıradan bir hayat sigortasının primlerini ödemeye de güçleri yetmemekteydi³⁹. İşverenlerin üzerinde, işçilerin karşılaşılabileceği ekonomik belirsizlik hususunda sosyal baskı vardı; buna karşılık bazı Avrupa ülkelerinde sosyal sigorta plânları gelişim

³⁶ Bluhm-Clark, s. 3.

³⁷ Akmut, Ö., Hayat Sigortası Teori ve Türkiye'deki Uygulama, Ankara 1980, s. 14-15; Kabukçuoğlu Özer, D., Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası, Tamamıyla Yenilenmiş 2. Bası, Ankara 2014, s. 111.

³⁸ Chastain, s. 9.

³⁹ Chastain, s. 9-10.

gösterdi; ABD’de de 1908 tarihinde, Federal İşverenlerin Sorumluluk Kanunu (Federal Employers’ Liability Act) düzenlendi⁴⁰. Ülkedeki işçilerin tazminat durumları, işçiler için ekonomik güvencesinin sağlanmasına yönelik mecburiyetin ek bir kanıtı idi; Sigorta Komisyon Üyelerinin Ulusal Birliği (*National Association of Insurance Commissioners*) (sonra “*the National Convention of Insurance Commissioners*”, daha sonra “*NAIC*” olarak adlandırılmıştır⁴¹) üyelerince yapılan ilk grup sigortası görüşmelerinde, Connecticut eyaleti Sigorta Üyesi; NAIC üyelerine, işletmelere işçi ekonomik güvencesinin sağlanmasına yönelik gönüllü hareketlerine izin verilmesi hususunda güçlü bir savunma yaptı ve ayrıca bu hususta sosyal düzenlemelerin amaçlanmasına dikkat çekti⁴². Sonraki süreçte ilk grup sigortası poliçesinin çıkarılması ise; insancıl bir hareketin yanı sıra mantıklı bir harcama olabilen grup sigortasının satın alınmasının işveren tarafından keşfedilmesine ve grup sigortası kavramının gelişimine katkı sağladı⁴³.

Modern anlamda sigorta sözleşmesi yapısında grup sigortası, ABD’de 20’inci yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır⁴⁴. Grup kavramı ilk olarak hayat sigortası

⁴⁰ Chastain, s. 10.

⁴¹ NAIC Model Kanunu, grup sigortası için uygun geçerli üye tanımını yapan tipik bir listedir. Amerika’da ülkeler tarafından kanunlara adapte edilmiştir (Bluhm-Clark, s. 5).

⁴² Chastain, s. 11.

⁴³ Chastain, s. 11.

⁴⁴ Herdter, s. 8.

alanında, 1912 yılında bir işletmenin işçilerinin grup hayat sigortalarının grup plânında yazıldığında kullanılmıştır⁴⁵.

Grup sigortasının ilk uygulamaları, hayat ve malullük gelir sigortasıdır; daha sonra tıbbi harcamalar sigortası grup sigortalarında etkin olmuştur⁴⁶. Hayat sigortaları ve malullük gelir sigortasının gelişim gösterdiği dönemde tıbbi harcamalar, ailelerin finansal belirsizliğin ana kaynağı değildi⁴⁷: O dönemde hastalık oranı düşüktü, ancak tıp bilimi birçok hastalık alanında etkin değildi; etkin olanlar ise halkın kabulünü almamıştı. Hastaneler, insanların ölüme gittiği yer olarak görülmekteydi; ancak 1909 ve 1929 yılları arasında tıp bilimi hızlı bir şekilde ilerlemiştir ve tıbbi bakım için yapılan toplam tutarda ciddi bir artış görülmüştür⁴⁸.

Grup hayat ve sağlık sigortasının gelişimi, işçilerin sigorta ile himaye altına alınması ile görülmüştür. Bu gelişime; işçilerin tümü ya da tamamına yakınının aynı ekonomik belirsizlik ile karşı karşıya olması; bu belirsizliğin, ailelerinin ekonomik

⁴⁵ **Chastain**, J.J., An Evaluation of Group Property Insurance, Doctor of Philosophy, Graduate College of the University of Illinois, Urbana Illinois 1962, s. 153; **Bluhm**, W. (Principal Editor), Associate Editors **Skwire**, D. D., **Kaczmarek**, S. J., **Bohn**, K. M., Group Insurance, United States of America 2012, "Group Long-Term Care Insurance", Yazar: **Cheung**, M., s. 145; **Farny/Helten/Koch/Schmidt-Schickinger**, s. 239; **Herdter**, s. 8; **Mehr**, R. I./**Cammack**, E., Principles of Insurance, Illinois 1980, s. 427.

⁴⁶ **Chastain**, s. 9.

⁴⁷ **Chastain**, s. 21- 22.

⁴⁸ **Chastain**, s. 21-22.

kaygısının da kaynağını teşkil etmesi; işçilerin, bu durumdan memnun olmadıklarından dolayı bu güvensizliği azaltacak yollar araması etken olmuştur⁴⁹.

Grup mal sigortası, kişi grup sigortalarından sonra, 1920'lerde ortaya çıkmıştır⁵⁰. Daha sonraki süreçte mal sigortalarında görülen artış ile malların daha gelişmiş ve daha uygun primli sigorta ile himaye edilmesi arayışı mal grup sigortalarının uygulamada görülme sıklığına da yansımıştır.

III. GRUP SİGORTASI KAVRAMI

Grup sigortaları hususunda TTK'da "*Grup sigortaları*" başlığı altında, sadece can sigortaları için düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemede (m. 1496) bir tanım yapılmamıştır; ancak, "*En az on kişiden oluşan, sigorta ettiren tarafından, belirli kıstaslara göre kimlerden oluştuğunun belirlenebilmesi imkânı bulunan bir gruba dâhil kişiler lehine, tek bir sözleşme ile sigorta yapılabilir. Sözleşmenin devamı sırasında gruba dâhil herkes sigortadan, grup sigortası sözleşmesi sonuna kadar yararlanır.*"⁵¹ düzenlemesinden grup sigortasını; en az on kişiden oluşan, belirli kıstaslara göre kimlerden oluştuğunun belirlenebilmesi imkânı bulunan bir gruba

⁴⁹ Chastain, s. 30.

⁵⁰ Chastain, s. 36.

⁵¹ Bu hükme aykırı sözleşme şartları geçersizdir (TTK m. 1520/2); dolayısıyla TTK m. 1496'ya tabi olacak sigorta sözleşmesi, bu tanım dışında taraflarca serbestçe düzenlenemeyecektir.

dâhil kişiler lehine, sigorta ettirenin sigortacı ile akdettiği tek sigorta sözleşmesi olarak tanımlayabilmek mümkündür. VVG'de ise, grup sigortasının tanımı ya da içeriğini belirleyen bir düzenleme yapılmamıştır. Alman hukuku kapsamında grup sigortasının kanuni düzenleme açısından yetersizliği nedeniyle, tek bir grup sigortası tanımının yapılmaması hususunda eksiklik bulunmaktadır⁵². Millauer'in tanımına göre ise, grup sigorta sözleşmesi, aşağıda tanımlanan şekillerde oluşan;

I) şu yollarla bir araya gelen yakın, aile dışı bir kişi topluluğunu:

A. üyelerini ya ortak bir üst yönetim altında toplayan, kanuni veya özerk özel statü düzenine tabi tutan; ya birbirine doğrudan hukuksal olarak bağlayan sözleşmesel özel statü düzenine tabi kılan; ya da üçüncü kişilere bağlayan, eş zamanlı olarak daha uzun süreli hukuki ilişkiye dayanarak,

B. organizatörün iznine bağlı şekilde, katılımcıları somut fiili ve mekânsal bir durumda bir araya getiren, mekânsal ve zamansal olarak sınırlandırılmış bir organizasyona ortak aktif ya da pasif katılım yolu ile

⁵² Herdter, s. 33.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, grup sigortasının genel tanımı; gerçek-gerçek olmayan grup sigortasını, kolektif sigortayı ve çerçeve sigortayı kapsamaktadır (Millauer, s. 14 vd.; Herdter, s. 33). Bu konulara ileride değinilecektir.

II) bu tür bir kişi topluluğunun genel ayırt edici özelliklerine göre sınırlandırılmış bir kısmını,

III) yukarıdaki madde işaretlerinden /-A ve // kapsamındaki belirli, genel olarak gösterilmiş kişileri kapsayacak şekilde genişletilmiş ana gruplarını,

kapsayan tek bir sigorta sözleşmesidir. Münferit grup üyeleri bu sözleşmeye, otomatik olarak ya da kayıt ile (gerekirse başvurunun kabulü ile) ama her zaman grup aidiyetleri açısından dâhil olur ve bu sözleşme ile ya grup üyeleri için ya da sigorta ettiren için, ama her hâlde grup üyelerinin her biri bünyesinde gerçekleşecek riziko için sigorta himayesi, sigorta bedelinin her bir grup üyesi için ayrı olarak ödenmesi şeklinde sunulur⁵³.

S-VVG'de, "*Kollektivverträgen*" (*kolektif sigorta*) kavramı yer almaktadır. Bu kavram bazı hükümlerde kullanılmıştır. Bunlardan bazılarında, kolektif sigortanın birden çok kişi ya da malı kapsadığı ifade edilmiştir (m. 7, 31). Ancak S-VVG'de, kolektif sigortalarda kişi ya da mal topluluğun grup olması gerektiğine yönelik bir düzenleme bulunmamaktadır. S-VVG anlamında kolektif sigortada kolektiflik genel anlamda sözleşmenin konusunun birden çok kişi ya da mal olmasıdır⁵⁴. Maddelerin amacında -bu mal ve kişilere ilişkin sigortaların bireysel sözleşmeler sayısınınca

⁵³ Millauer, s. 13-14.

⁵⁴ Düby, O., Die rechtliche Natur der Kollektivversicherung mit besonderer Berücksichtigung ihrer Stellung im schweizerischen VVG, Bern 1930, s. 76.

ayrılanmadığı- tek bir sigorta sözleşmesinin varlığı, kolektif sigorta sözleşmesinin gerekli şartı olarak ortaya çıkmaktadır⁵⁵. Bir görüşe göre, sigortacı tarafından da kolektiflik düşünülebilir, bu sözleşme yapısı da kolektif sigorta sözleşmesi olarak adlandırılabilir; ancak bu sözleşmeler özel bir hukuki düzenlemeye tabi değildir, birden çok sigortacının, bu sözleşmelerin hukuki yapısına belirli bir etkisi yoktur⁵⁶. Birden çok kişinin menfaatini himaye etmek amacı ile tek bir sigorta ettirenin sigortacıyla akdetmiş olduğu kolektif sigorta sözleşmesiyle ise sıklıkla karşılaşılır ve bu şekilde akdedilen kolektif sigorta oldukça önemlidir⁵⁷.

Grup sigortası, Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku Prensipleri (PEICL)⁵⁸ ile düzenlenmiştir. Bu düzenleme kapsamında grup sigortası, grup organizatörü ile sigortacı arasında, grup lideriyle ortak bağlantısı olan grup üyeleri menfaatine akdedilen sigorta sözleşmesidir. Bu sözleşme aynı zamanda grup üyelerinin ailelerini de himaye altına alabilir (m. 1:201, 7).

⁵⁵ **Düby**, s. 77 (Yazar'a göre, m. 7 ve 31 kapsamında kolektif sigorta, birden çok kişi ve malı kapsar, birden çok sözleşmeyi değil).

⁵⁶ **Düby**, s. 48.

⁵⁷ **Düby**, s. 48.

⁵⁸ Principles of European Insurance Contract Law, Project Group "Restatement of European Insurance Contract Law" Established by: Prof. Dr. Fritz Reichert-Facilides, Chairman: Helmut Heiss, 1.11.2015, www.restatement.info

Grup sigortası, birden fazla kişiye ait menfaatlerin birlikte veya aynı kişiye ait birden fazla menfaatin bir arada sigortalanması için yapılan sözleşmedir⁵⁹. Dolayısıyla grup sigortası, sigortalılar grubunun menfaatinin sigortasıdır⁶⁰. Bu menfaatler kişi grubuna ya da mal grubuna ilişkin olabilir.

Uygulamada teknik olarak tüm sigorta türleri için akdedilebilse de, grup sigortası kavramı genelde kişi grubu olarak can sigortaları için kullanılmaktadır⁶¹. Kişi grup sigortalarında, tek bir sigorta sözleşmesi ile aynı özellikleri ya da ortak noktaları olan belirli bir kişi grubu sigortalanmakta ve sigorta himayesinden tüm grup doğrudan yararlanmaktadır⁶². Bu sigorta sözleşmelerinde, kişilerin bireysel sigorta menfaatlerinin sigorta himayeleri, “*üçüncü kişilerin sigortaları*” olarak toplanmakta

⁵⁹ **Can**, M., Gözden Geçirilmeye Muhtaç Hükümler Var mı” Sorusu Çerçevesinde 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigorta Sözleşmesinin Tabi Olduğu Hukuki Esaslar, Ankara 2012, s. 11 (“Esaslar” olarak adlandırılacaktır.).

⁶⁰ **Kabukçuoğlu Özer**, s. 111.

⁶¹ Millauer bu yönde grup sigortası sözleşmesinin kapsadığı grubun sadece kişi topluluğu olarak anlaşılması gerektiğini ifade etmiştir, sadece bir kişinin mal menfaatlerinin topluluğu bu kapsamda değildir (**Millauer**, s. 6).

⁶² **Marcinko**, s. 134; **Ünan**, S., Hayat Sigortası Sözleşmesi, İstanbul 1998, s. 9 (“Hayat Sigortası Sözleşmesi” olarak anılacaktır.); **Möhrle**, F., Laufende Versicherung, Karlsruhe 1994, s. 27; Millauer, s. 5; **Benkel**, G. A./**Hirschberg**, G., Lebens- und Berufsunfähigkeitsversicherung –ALB und BUZ-Kommentar- von Benkel, G. A., München 2011, Teil 7, A. II., Rn 3; **Werber**, M./**Winter** G., Grundzüge des Versicherungsvertragsrechts, Heidelberg 1986, s. 63; **Vaughan**, W. J./**Vaughan**, T., Fundamentals of Risk and Insurance, United States of America 2003, s. 231; **Mishra**, M. N./**Mishra**, S. B., Insurance Principles and Practice, India 2009, s. 170; **Herder**, s. 34; **Höfer**, R.: Höfer, R./Groot, S. E. De/Küpper, P./Reich, T., Betriebsrentenrecht (BetrAVG) Band I Arbeitsrecht Kommentar, 2015 München, Kapitel 3, Rn 62; **Koenig**, W., Çev.: Ergü, E., Sigortalar Hukuku, Ankara 1966, s. 76; **Bluhm-Clark**, s. 1; **Bozer**, A., Sigorta Hukuku, Ankara 1981, s. 269; **Çaldağ**, Y., Hayat Sigortası Ortaklıklarında Sigorta İşlemleri ve Muhasebe Denetimi, Ankara 1982, s. 40.

ve düzenlenmektedir⁶³. Mal grubu sigortalarında ise, yine tek bir sözleşmeyle; mal topluluğu niteliğindeki, aynı özellikleri ya da ortak bir amacı olan birden çok mala ilişkin menfaat sigortalanmaktadır. Mal topluluğunda bulunan mallar, tek kişinin ya da farklı kişilerin malları olabilir. Sigorta ettiren kendi mal grubuna ilişkin menfaati sigortalayabileceği gibi başka kişilerin mal grubuna ilişkin menfaatini de sigortalayabilir.

Grup sigortası bu açıklamalar kapsamında kanaatimizce, sigorta ettirenin tek bir sigorta sözleşmesiyle;

- bir grup içerisindeki kişilerin ölüm veya hayatta kalma ihtimâllerine karşı hayatlarını, hastalıklarını ve sağlıklarını, hukuki sorumluluklarını
- ya da kendisine veya başkasına ait mal grubuna ilişkin menfaatleri

sigorta ettirebilme sistemine dayanan ve içerisinde sigortalanan teknik anlamda bir grubu barındıran sigorta türüdür. Kısaca tek sigorta sözleşmesi ile kişi grubuna ya da mal grubuna ilişkin menfaatlerin sigortalanmasıdır.

⁶³ Farny/Helten/Koch/Schmidt-Schickinger, s. 239.

IV. GRUP SİGORTASININ SAĞLADIĞI AVANTAJLAR

Günümüzde özellikle işçiler açısından ölümlerin artması, işverenleri daha yüksek garantili sigorta himayesi arayışına yöneltmiştir. Ancak işverenler, aynı zamanda mali durumlarını düşündüklerinden, bu yüksek himayeli sigortanın en ekonomik şekilde akdedilmesini amaçlamaktadırlar. Grup sigortası, kişi sigortası olarak bireysel sigortadan daha düşük maliyetlidir⁶⁴: Grup sigortasında daha az komisyon ödenir ve daha düşük kâr edinilir. Bireysel sigortadaki birçok sigorta sözleşmesinin yerini, grup sigortası ile tek bir sözleşme almaktadır. Grup sigortasında işçi başına nakdi değer yoktur ve sırayla değerlendirme de gerekli değildir⁶⁵. Bireysel sigortalar, daha fazla yönetim giderleri ve daha düşük ya da hiç yapılmayan vergi kesintileri, risk odaklı sigorta akdedilmesi ve iş hacminin genişliği nedeniyle daha yüksek primleri gerektirir; dolayısıyla müşteriler, bireysel sigorta

⁶⁴ **Bastien**, M., "The Pricing of Group Life Insurance Schemes", http://www.actuaries.org/EVENTS/Seminars/New_Delhi/Chapters/page-405to461.pdf, E.T. 18.10.2015, s. 405; **Farny/Hfelten/Koch/Schmidt-Schickinger**, s. 239; **Rahkovsky**, I., Essays on Contracts in Health Insurance, Thesis Doctor of Philosophy Economics, Michigan State University 2010, s. 2; **Vaughan/Vaughan**, s. 232; **Trousdale**, s. 93; **Mehr/Cammack**, s. 425; **Bluhm**, W. (Principal Editor), Associate Editors **Skwire**, D. D./**Kaczmarek**, S. J./**Bohn**, K. M., Group Insurance, United States of America 2012; "Overview of Employer-Sponsored Health and Welfare Benefits", Yazar, **Wagoner**, G., s. 279; **Akmut**, s. 15; **Bozer**, 1981, s. 270.

Ancak endüstriyel hayat sigortasında primler, yüksek yönetim giderleri, himaye edilen kişilerin daha yüksek ölüm oranları ve daha büyük hayat oranları nedeniyle sıradan sigorta sözleşmelerine göre daha yüksek olabilmektedir (**Mehr/Cammack**, s. 388).

⁶⁵ **Bastien**, s. 405.

piyasalarında daha fazla zorluklarla karşılaşmaktadırlar⁶⁶. Grup sigortasının indirimli tarife imkânı sağlayabilen kolektif riziko yapısı vardır⁶⁷ ve daha sade sigorta işlemlerini gerektirir⁶⁸. Ayrıca grup sigortası, sigortalı işçiler ve sigorta ettiren işveren arasında sağladığı sigorta himayesi güvencesi ile olumlu bir bağlantı kurarak iş giriş çıkışlarını azaltır ve işyerinde işçi düzenini sağlar⁶⁹. Böylelikle işveren kendine daha iyi bir isim yapmış da olur⁷⁰.

Grup mal sigortaları da, tek eşyayı konu edinen mal sigortalarına göre; geliştirilmiş sigorta himayesi ve hizmet ile sigorta masraflarının azlığı ve düşük prime rağmen daha iyi ürünler olmaları nedenlerinden dolayı daha avantajlıdır⁷¹.

V. BİREYSEL SİGORTA İLE GRUP SİGORTASI AYRIMI

Bireysel sigorta ile grup sigortasının her ikisi de tek bir sigorta ettiren tarafından tek bir sigorta sözleşmesi ile akdedilse de, bu iki sigorta türününün

⁶⁶ Pauly, M. V./Lieberthal, R. D., "How Risky Is Individual Health Insurance", *Health Affairs*, 6 May 2008, w 242; Rahkovsky, s. 2; Vaughan/Vaughan, s. 232.

⁶⁷ Pilz, K., Missverständliche AGB Ein Beitrag zum Verhältnis von Auslegung und Transparenzkontrolle untersucht am Beispiel Allgemeiner Versicherungsbedingungen, Karlsruhe 2010, s. 85; Benkel/Hirschberg, Teil 7. A. II. Rn 4.

⁶⁸ Pilz, s. 85.

⁶⁹ Coşkun, G., Türk ve Amerikan Hukukunda Grup Sigortası ve Çeşitleri, Ankara 1969, s. 26-27.

⁷⁰ Coşkun, s. 27.

⁷¹ Chastain, s. 51; Mehr/Cammack, s. 455.

arasında “*grup*” kavramı haricinde birbirlerinden farklı yönler bulunmaktadır: Bireysel sigortadan öncelikle, ilk baştan belirlenen sigortalılardan her birinin ya da rizikonun tek bir sigorta ettiren tarafından sigorta ettirilmesi anlaşılır; ancak buradaki “*teklilik*” kavramının dar anlaşılmaması gereklidir; sigorta ettiren, miras ortaklığı gibi bir hukuki topluluk da olabilir⁷². Bireysel sigorta sözleşmesi kavramı için kesinlik arz eden husus ise, sigortalının önceden belirlenmiş olmasıdır⁷³. Grup sigortası ise bir sigorta ettiren tarafından tek bir sigorta sözleşmesi olarak, genelde belirli olmayan çok sayıda sigortalı için akdedilir⁷⁴. Bununla birlikte bireysel sigorta tanımı, genellikle grup sigortasına denk kapsamdadır⁷⁵. Bireysel sigortada sigorta ettirenden ayrı sigortalı belirlenmemiş de olabilir, ancak grup sigortasında sigorta ettirenin dışında bir grup niteliğindeki sigortalıların olması gereklidir. Ayrıca bireysel sigorta, poliçe şartlarının belirlenmesinde daha esnektir⁷⁶.

VI. GERÇEK–GERÇEK OLMAYAN–KARMA GRUP SİGORTASI

Grup sigortası, “*gerçek grup sigortası*” ya da “*gerçek olmayan grup sigortası*” ve “*karma grup sigortası*” olarak üç şekilde akdedilebilir: *Gerçek grup sigortası*, grup

⁷² Boetius, Münchener Kommentar, Rn 603.

⁷³ Boetius, Münchener Kommentar, Rn 603.

⁷⁴ Boetius, Münchener Kommentar, Rn 603.

⁷⁵ Boetius, Münchener Kommentar, Rn 603.

⁷⁶ Kubilay, H., Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İkinci Baskı, İzmir 2003, s. 55.

üyeleri lehine, sigortacı ile sigorta ettiren olarak grup lideri arasında tek bir sözleşme şeklinde akdedilir⁷⁷. Bu grup sigortası türü, tek bir sözleşme ve tek bir sözleşme ilişkisine rağmen, birden çok sigorta ilişkisi içerir ve grubun her üyesinin (yani riziko kişisi sayısı kadar) sigortacı ile sigorta ilişkisi bulunur⁷⁸. Ayrıca bu sigortada, sigorta ettirenin değil, grup sigortasının üyelerinin, kişisel rizikoları ve lehlerine düzenli tazminat hakları vardır⁷⁹. Sadece hayat sigortalarında söz konusu olan *gerçek olmayan grup sigorta sözleşmeleri*, öyle sözleşmelerdir ki, grup lideri, grup üyelerinin ayrı ayrı yetkileri ile grup üyelerinin her biri adına birey sayısınca sigorta sözleşmesi akdeder⁸⁰. Amaç aynı olmakla birlikte, gruptaki üye sayısı kadar münferit sözleşmelerle bir grubun sigorta himayesi altına alındığı gerçek olmayan grup sigortasında; tek bir sigorta sözleşmesi değil, birden çok bireysel sigorta sözleşmesi vardır⁸¹. Bu sigorta sözleşmesinin temelinde birden çok bireysel sigorta ilişkilerinin çokluğu olmasıyla birlikte; amaçlanan ortak uygulama ve idarenin birleştirilmesidir⁸². Gerçek grup sigortasında grup üyeleri, sigortalı iken; gerçek olmayan grup sigortasında grup üyeleri, kendi bireysel sigortalarının sigorta ettirenidir⁸³. Bunlar dışında bir de dış görünüş itibari ile gerçek grup sigortası; ancak

⁷⁷ Ünán, Hayat Sigortası Sözleşmesi, s. 9; Möhrle, s. 27; Pilz, s. 85; Millauer, s. 5; Herdter, s. 34.

⁷⁸ Ünán, Hayat Sigortası Sözleşmesi, s. 9; Möhrle, s. 27; Benkel/Hirschberg, Teil 7. A. II. Rn 3.

⁷⁹ Pilz, s. 85; Millauer, s. 10

⁸⁰ Möhrle, s. 27; Millauer, s. 6, 14.

⁸¹ Möhrle, s. 27; Herdter, s. 36.

⁸² Herdter, s. 36.

⁸³ Millauer, s. 14.

gerçek olmayan grup sigortalarına ilişkin unsurlar da içeren *karma grup sigortalarının* akdedilebilmesi de mümkündür⁸⁴.

PEICL'de ise bu yönde grup sigortasının türleri "*fer'i (accessory)*" ve "*seçime bağlı (elective)*" grup sigortaları olarak adlandırılmıştır. Fer'i grup sigortası, gerçek grup sigortasına; seçime bağlı grup sigortası ise, gerçek olmayan grup sigortasına karşılık gelmektedir⁸⁵. *Fer'i grup sigortası*, grup üyelerinin grup üyesi olarak ve sigortayı reddetmeksizin otomatik olarak sigortalandığı grup sigortasıdır; *seçime bağlı grup sigortası* ise, grup üyelerinin kişisel başvuru sonucu ya da sigortayı reddetmemeleri nedeniyle sigortalı oldukları grup sigortasıdır (m. 1:201;8, 9). Seçime bağlı grup sigortası, sigortacı ile grup organizatörü arasındaki çerçeve sözleşmesi ile bu şekilde bir çerçeve içerisinde yer alan, sigortacı ve grup üyelerince akdedilen bireysel sözleşmelerin birleşimi olarak kabul edilmektedir (m. 18:201; 1).

Çalışmada gerçek olmayan grup sigortaları ile karma grup sigortaları dikkate alınmayacaktır.

⁸⁴ Ünán, Hayat Sigortası Sözleşmesi, s. 9; Herdter, s. 38.

⁸⁵ Ancak sigortalının reddetme hakkı olduğu gerçek grup sigortaları da, seçime bağlı grup sigortasıdır (Wandt, M., "Rechtsfragen der Gruppenversicherung –deutsches Versicherungsrecht un PEICL-, S 8, http://www.zr2.jura.uni-erlangen.de/forschungsstelle-fuer-tuerkisches-recht/materialien%20und%20dokumente/kongresse%20materialien/materialien%20kayseri%202014/wandt_gruppenversicherung_vortrag_kayseri.pdf, E. T. 1.1.2016, S 13).

VII. SOSYAL SİGORTA AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ VE TOPLULUK SİGORTASI

Özel sigortalar, kişilerin TTK kapsamında ekonomik ya da bedeni durumlarına ilişkin rizikoların himaye edildiği; sosyal sigortalar ise, bazı statüde bulunanların kamu yararı gereği kanunla sigorta himayesi kapsamına alındığı sigortalardır⁸⁶. Sosyal sigorta, Sosyal Güvenlik Kurumu ve OYAK gibi kanunla kurulmuş kurumlarca; özel sigorta ise, SK kapsamında kurulan bağımsız sigorta şirketleri tarafından yürütülen sigortacılık hizmetidir⁸⁷.

Sosyal sigorta, işçi veya memur gibi belirli statüde bulunan kişileri kapsadığı için, bu statüdekileri teknik olarak grup kabul edebilmek mümkündür. Ancak sosyal sigortada sağlanan sigorta hizmeti, grup sigortası değildir. Grup sigortası, TTK'da düzenlenmiş bir kurumdur ve TTK m. 1450'ye göre, sosyal güvenlik kurumları ile yapılan sözleşmeler hakkında, kendi kanunlarında aksine hüküm bulunmadıkça, TTK hükümleri uygulanmaz. Ancak amaç bakımından ele alındığında, grup sigortasının özel sigorta ile sosyal sigorta arasında yer aldığı söylenebilir⁸⁸.

⁸⁶ Kubilay, s. 4.

⁸⁷ Çeker, M., 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku, 8. Baskı, Adana 2013, s. 14-15.

⁸⁸ Çaldağ, s. 40; Akmut, s. 14. TTK madde gerekçesinde de, grup sigortasının sosyal güvenliğin daha etkin hâle gelmesine yardımcı olan özel bir sigorta türü olduğu ifade edilmiştir (m. 1496).

Bununla birlikte, mülga olan 506 sayılı SSK m. 86'da, "*topluluk sigortası*" adı altında bir sigorta türüne yer verilmiştir. Bu hükme göre, "*Sosyal Sigortalar Kurumu, 2 nci ve 3 üncü maddelere göre sigortalı durumunda bulunmayanların Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca onanacak genel şartlarla (iş kazalarıyla meslek hastalıkları), (Hastalık), (Analık), (Malullük, yaşlılık ve Ölüm) sigortalarından birine, bir kaçına veya hepsine toplu olarak tabi tutulmaları için, işverenlerle veya dernek, birlik, sendika ve başka teşekküllerle sözleşmeler yapabilir.*". Böylelikle zorunlu sigortalı sayılmayanlar, topluluk sigortası ile himaye altına alınmak istenmiş idi⁸⁹. Ayrıca bu sigorta türünde sigortalıların, sosyal güvenlikte teklik ilkesi gereği, sadece SGK değil herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşunun sigortalısı olmaması gerekli idi⁹⁰. Bu hükümde sigortalılar, grup şeklindedir⁹¹. Burada da grup sigortasında olduğu gibi sigortalılar, aralarında belirli bir ortak ya da ayırt edici özelliği olan, teknik olarak bir grubu oluşturan kişi topluluklarıdır; madde gerekçesinde de "grup şeklinde" ifadesine yer verilmiştir⁹². İşverenler, dernek, birlik, sendika ve diğer

⁸⁹ Arslanköylü, R., Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu, Ankara 2003, s. 87; Çenberci, M., Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, Ankara 1977, s. 689.

⁹⁰ Arslanköylü, s. 870; Tuncay, s. 142; Çenberci, s. 690.

⁹¹ Ertürk, E., Sosyal Sigortalar Kanunu Uygulaması Gerekçeler-Genelgeler-Kararlar C.1, Son Değişiklikleri İşlenmiş Bası, Ankara 2001, s. 909; Çenberci, s. 691.

⁹² Çenberci, s. 691.

Örnek olarak; Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ile Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi arasındaki –Sosyal Grup Sigorta Mukavelesnamesi, İzmir 1958; İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası ile Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi, Güven Türk Anonim Sigorta Sosyetesesi ve Türkiye Genel Sigorta Anonim Ortaklığı arasındanda akdedilen sosyal grup sigorta mukavelesnamesi için bkz. Türkiye Genel Sigorta A. O. Anadolu A. T. Sigorta Şirketi Güven T. A. Sigorta Sosyetesesi, Ticaret ve Sanayi Odaları ve Borsaları Memur ve Hizmetlileri Sosyal Grup Sigortası, İstanbul 1953, s. 87 vd.

teşekküller; topluluk sigortasında grup temsilcisi sıfatındadır⁹³. Bu sigorta türü, isteğe bağlı sigorta türünün alt türü olarak kabul edilmişti⁹⁴. Ancak isteğe bağlı sigortada bire bir talepte bulunabilmesine karşılık topluluk sigortasında, toplu olarak başvuru gerekli idi⁹⁵. Ayrıca isteğe bağlı sigortanın kapsamı yasaca sınırlı olmasına rağmen; topluluk sigortasında tüm sigorta kollarından ya da bir kaçından yararlanmak mümkündür⁹⁶.

Topluluk sigortasına isteğe bağlı bir şekilde giren topluluk üyeleri, SGK ile hangi sigorta kollarında sigorta akdedilmişse, o sigorta kollarında belirlenen tüm hak ve çıkarlardan yararlanırlardı⁹⁷. Çoğunlukla avukatlar, noterler, gazete dağıtıcıları bu şekilde topluluk sigortalarından yararlanmışlardır⁹⁸. Avukatların ve noterlerin malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları bakımından topluluk sigortasına katılmaları kendi özel kanunlarınca zorunlu iken; iş kazaları ve meslek hastalıkları, hastalık ve analık sigortalarına girmeleri isteğe bağlı idi (Avukatlık Kanunu m. 186; Noterlik Kanunu 201⁹⁹)¹⁰⁰. Ayrıca İşçi ve İşçi Bulma Kurumu, yurt dışına çalıştırılmak için

⁹³ Ertürk, s. 909.

⁹⁴ Tuncay, C., Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 10. Bası, İstanbul 2002, s. 142; Çenberci, s. 689.

⁹⁵ Arslanköylü, s. 870.

⁹⁶ Arslanköylü, s. 870.

⁹⁷ Tuncay, s. 142; Güzel, A./Okur, A. R., Sosyal Güvenlik Hukuku, Yenilenmiş 6. Bası, İstanbul 1998, s. 135.

⁹⁸ Tuncay, s. 142.

⁹⁹ Avukatlık Kanunu'nda sadece m. 186 değil topluluk sigortasına ilişkin diğer hükümler de mülga olmuştur (Mülga: 31.05.2006-5510/106 m.). Aynı durum Noterlik Kanunu için de geçerlidir (Mülga: 31.05.2006-5510/106 m.).

¹⁰⁰ Tuncay, s. 142.

giden işçilerin, topluluk sigortasına dâhil edilmeden yurt dışına çıkışlarına izin vermemekte idi¹⁰¹. Zorunlu olarak girilmesi gerekenlere, zorunlu topluluk sigortası denilmesi daha uygun görülmüştü¹⁰².

Almanya'da ise, grup sigortasına ilişkin gelişmeler, sosyal sigorta sistemi ve genel işletme sorumluluğu ile birlikte görülmüştür. Bu gelişmeler, işçiler için hastalığa, kazaya, malullüğe karşı temel sigorta himayesi ve belirli yaşa ulaşanlara destek sağlamak şeklinde ortaya çıkmıştır¹⁰³.

VIII. GRUP SİGORTASININ BENZER KAVRAMLARDAN AYRIMI

A. KARŞILIKLI SİGORTA

Karşılıklı sigorta, birden çok kişinin birleşerek, içlerinden herhangi birinin, belli bir rizikonun gerçekleşmesi durumunda doğacak zararlarını tazmin etmeyi borçlanmalarıdır ve bu faaliyet ancak kooperatif şirket şeklinde yürütülebilir (TTK m. 1402/1). Karşılıklı sigorta, sadece kooperatif şirket şeklinde kurulur. Bir sigorta şirketi ise, anonim ya da kooperatif şirket şeklinde kurulabilir. Ayrıca karşılıklı sigortada prim çoğu defa sabit değildir ve her yıl sonunda, o yıl içinde gerçekleşen

¹⁰¹ Arslanköylü, s. 872.

¹⁰² Arslanköylü, s. 870; Çenberci, s. 694.

¹⁰³ Herdter, s. 8.

riziko ve ödenen tazminat miktarına göre ayarlanmaktadır¹⁰⁴. Grup sigortası açısından ise şu farklar ifade edilebilir: Sigorta himayesinden yararlanacakların grup olması zorunlu iken; karşılıklı sigortada birleşen kişilerin grup olması gerekmemektedir. Ayrıca karşılıklı sigortada sigortalılar aynı zamanda kendilerinin sigortacısı iken¹⁰⁵; grup sigortasını sigortacı ile sigorta ettiren sıfatını haiz bir grup lideri, sigortalı grup hesabına akdeder.

B. TONTİN

Tontin, birden çok kişi tarafından verilen katkı payları ile oluşturulan varlıkların, belli bir tarihte hayatta kalanlar ve ölenin önceden belirlemiş olması hâlinde, lehtarlar arasında paylaşılması ilkesine dayanır (TTK m. 1488). Tontinde, grup sigortasındaki gibi bir grup lideri bulunmamaktadır. Grup sigortasında, sözleşmede belirlenmiş sigorta bedelinden tüm grup üyelerinin her biri doğrudan yararlanmakta iken; tontinde, katkı payları ile oluşturulan varlıklar, belli bir tarihte hayatta kalanlar ve ölenin önceden belirlenmiş olması hâlinde lehtarlar arasında paylaşılmaktadır. Kaldı ki tontindeki kişi topluluğunun grup olmasına gerek yoktur.

¹⁰⁴ **Kender**, R., Türkiye'de Hukuki Sigorta Hukuku, İstanbul 2013, s. 37; **Kayıhan, Ş./Bağcı, Ö.**, Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, Koceli 2016, s. 44.

¹⁰⁵ **Arseven**, s. 52; **Kayıhan/Bağcı**, s. 44.

C. YENİ DOĞAN BEBEĞİN VE EVLÂT EDİNİLENİN SİGORTA KAPSAMINDA OLMASI

TTK m. 1517'de, doğum sırasında, ana babadan biri için yaptırılmış bir hastalık veya sağlık sigortasının bulunması hâlinde, aksi kararlaştırılmamışsa, doğumun tamamlanmasından itibaren bebeğin ve evlât edinilen küçüklerin, ek prim olmaksızın sigortanın kapsamına gireceği düzenlenmiştir. Bunun için doğumun en geç iki ay içinde sigortacıya bildirilmesi gerekir. Mezkûr hüküm ile bebek ya da evlât edinilenin sadece doğrudan sözleşmeden değil de, kanundan da doğan sigorta himayesi söz konusudur; sigorta sözleşmesinden doğacak bu hakkın kaynağı kanundur.

Bu hüküm, grup sigortası kapsamında değerlendirilemez; çünkü buradaki sigorta, sadece ana babadan biri için yaptırılmış hastalık veya sağlık sigortasıdır. Sigorta başta bir grup sigortası olarak akdedilmemektedir. Ayrıca burada ana babanın sigorta ettiren olması gerekli değildir, sigortalı oldukları bir sigorta himayesi de söz konusu olabilir. Ancak grup sigortasında, sözleşmede tanımlanan grup kavramına dâhil olanlar için bir grup lideri tarafından sağlanan sigorta himayesi söz konusudur. Ayrıca kanaatimizce ailenin fertleri ile himaye altına alındığı sigorta, grup sigortası olarak nitelendirilmemelidir¹⁰⁶.

¹⁰⁶ Bkz. Üçüncü Bölüm, I/E/11/1.

D. ÇOK BAŞLI SİGORTA (JOINT LIFE INSURANCE)

Bu sigorta türünde poliçeye birden fazla sigortalı kişinin ismi yazılır; genellikle poliçe iki kişiyi himaye eder, sadece ilk kişinin ölümü üzerine sigorta ödemesi yapılır¹⁰⁷. Primler, sigortalıların yaşına dayalıdır ve iki bireysel poliçenin miktarından daha düşüktür¹⁰⁸. Bu sigorta türü yurt dışında yaygın kullanılmakla birlikte ülkemizde fazla rastlanmamaktadır¹⁰⁹. Bu sigorta türünün; “ölüm ihtimâline karşı”, “yaşama ihtimâline karşı” ve “birleşik” olmak üzere üç türü bulunmaktadır: *Ölüm ihtimâline karşı çok başlı sigorta*, “*ilk ölüm sigortası*” ve “*ikinci ölüm sigortası*” olmak üzere iki türüdür: *İlk ölüm sigortası*, sözleşmede sigortalı olarak görünen kişilerden birinin ölmesi ile son bulur, sigortacının tazminat borcu doğar; sözleşmenin lehtarını, genelde sözleşmede sigortalı görünen diğer kişidir; *ikinci ölüm sigortası* ise, daha çok bir borcun garantisi amacıyla yapılan, sigorta tazminatının son ölüm olayından sonra ödenebilir hâle geldiği sigorta türüdür¹¹⁰. *Yaşama ihtimâline karşı çok başlı sigorta* ise, sözleşme süresi sonunda sigortalılardan herhangi birinin, hepsinin veya belli bir sayıdakilerin süre sonunda hayatta kalması, sigorta tazminatı borcunun ödenmesini ortaya çıkarır¹¹¹. Genellikle ilk ölüm sigortası şeklinde ve eşler arasında yapılan *birleşik sözleşmeyle* ise; boşanma veya ayrılık durumunda eşlere kendi

¹⁰⁷ Mehr/Cammack, s. 380.

¹⁰⁸ Mehr/Cammack, s. 432; Kabukçuoğlu Özer, s. 124.

¹⁰⁹ Kabukçuoğlu Özer, s. 124.

¹¹⁰ Kabukçuoğlu Özer, s. 125-126.

¹¹¹ Kabukçuoğlu Özer, s. 126.

sözleşmelerini ayrı ayrı idare hakkı tanınır, ayrıca eşlerin aynı anda ölmesi hâlinde çocuklara iki ölümden dolayı toplam sigorta tazminatı ödenir¹¹². Çok başlı sigorta, gerek sigortalı kişilerin bir grup olması gerekliliği bulunmamasından, gerekse sigorta tazminatı ödemesinin ortaya çıkış şeklinden dolayı grup sigortasından ayrılır.

E. TOPTAN HAYAT SİGORTASI (WHOLESALE LIFE INSURANCE)

Bu hayat sigortası, gerçek grup sigortası için uygun olmayan durumlarda grup sigorta prensiplerinin adapte edildiği bir sigorta türüdür¹¹³. Bir grup, grup sigortası için yeterli derecede geniş değilse, 5 ila 50 arasında üyeleri olan gruplar gibi, toptan hayat sigortası teklif edilir¹¹⁴. Bu sigorta türünde ana poliçe yoktur; katılanlar, başvuruları onaylandıktan sonra bireysel olarak poliçe alır; ancak sigortacı, kendisinin sigorta edilebilirlik standartlarına uygun düşmezse, başvuruyu reddedebilir¹¹⁵. Primlerin ödenmesi, işverenler tarafından desteklenir¹¹⁶. Genellikle yenilenebilir dönemli yıllık olarak akdedilir¹¹⁷. Toptan hayat sigortası işverenlere

¹¹² Kabukçuoğlu Özer, s. 129.

¹¹³ Mehr/Cammack, s. 432.

¹¹⁴ <http://financial-dictionary.thefreedictionary.com/Wholesale+Life+Insurance>, E.T. 30.05.2016; Mehr/Cammack, s. 434- 435.

¹¹⁵ Mehr/Cammack, s. 432.

¹¹⁶ <http://financial-dictionary.thefreedictionary.com/Wholesale+Life+Insurance>, E.T. 30.05.2016.

¹¹⁷ Mehr/Cammack, s. 432.

işçilerin grup sigortasının avantajlarının çoğunu verir; bu sigorta sözleşmesi bireysel poliçeler ve bireysel seçimler içerdiği için gerçek grup sigortası değildir¹¹⁸.

F. BLANKET SİGORTASI

Bu sigorta türü, bireysel olarak kimliklerin belirlenmediği bir sınıfı, örneğin bir okuldaki öğrencileri, bir spor müsabakasındaki izleyicileri, futbol takımının üyelerini ve bir kamptaki kampçuları himaye altına alır¹¹⁹. Bu sigortada genel olarak grup üyeleri sıklıkla değişir ve poliçe değişen üyeleri himaye altına alır; ancak bir grubun tüm üyeleri himaye edilmekle birlikte, sigortalı kişilerin isimleri belirlenmediği ve sertifikalar da bulunmadığı için, bu sigortanın grup sigortası olmadığı ileri sürülmüştür¹²⁰. Ancak kanaatimizce grup sigortası sözleşmesi bir grubu barındırır ve grup dâhilindeki sigortalıların ismen anılmadığı durumlarla sıklıkla karşılaşılabilir. Dolayısıyla bu türün de teknik olarak grup sigortası olduğunu, sadece sertifikaların verilmesi açısından farklılık arz ettiğini söylemek mümkündür.

¹¹⁸ Mehr/Cammack, s. 432, 434-435.

¹¹⁹ <http://www.grpbenefits.net/New/healthinsuranceterms.htm>, E.T. 1.1.2015.

¹²⁰ Mehr/Cammack, s. 435.

G. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI

İşçilerin tazminat sigortası (workers' compensation insurance) olarak da adlandırılan işveren sorumluluk sigortası, iş ortamında meydana gelen kazaları kapsar; grup sağlık sigortası şeklinde akdedilen işçi grup sigortası ise, uzun dönem malulluk sigortası hariç, sıklıkla iş dışında ortaya çıkan kazaları kapsar¹²¹. Mesleki hastalıklar, ülke hukuku açısından işçinin tazminat hukuku kapsamında himaye edilirse, genelde grup sigortası ile himaye altına alınmaz¹²². Bazı işverenler, işyerindeki kazaları ve mesleki hastalıkları; iş yeri ve iş yeri haricindeki menfaatler için bedelleri yeterli ölçüde eşitleyerek himaye kapsamına dâhil eder¹²³.

Türk hukukunda İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda¹²⁴ işveren sorumluluk sigortası teminatının kapsamı; işyerinde meydana gelecek iş kazaları sonucunda işverene yüklenecek hukuki sorumluluk nedeniyle işverene bir hizmet akdi ile bağlı ve Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na tabi işçiler veya bunların hak sahipleri tarafından işverenden talep edilecek ve Sosyal Sigortalar Kurumu'nun sağladığı yardımların üstündeki ve dışındaki tazminat talepleri ile yine aynı kurum tarafından işverene karşı iş kazalarından dolayı ikâme

¹²¹ Mehr/Cammack, s. 439.

¹²² Mehr/Cammack, s. 439.

¹²³ Mehr/Cammack, s. 439.

¹²⁴ <https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Mevzuat-Sunum-Sayfasi?mid=366&cid=35&nm=647>, E.T. 9.3.2016.

edilecek rücu davaları sonunda ödenecek tazminatın poliçede yazılı meblağlara kadar olan miktarları olarak belirtilmiştir (m. 1)¹²⁵.

Öncelikle işveren sorumluluk sigortası bir hukuki himaye sigortasıdır ve himaye altına aldığı riziko hukuki sorumluluktur. Ayrıca ismen de belirtildiği gibi sadece işverenin sorumluluğu himaye edilir. Bunun dışında işverenin sadece işyerinde meydana gelecek iş kazaları sonucunda ortaya çıkan sorumluluğu himaye edilebilir. Bu nedenlerle TTK m. 1496'da düzenlenen grup sigortası kavramına uzaktır. Ancak bir işveren grubuna ait hukuki sorumlulukların, grup sorumluluk sigortası ile başkası hesabına sigorta olarak himaye altına alınması mümkündür.

H. ÇERÇEVE SİGORTA

Çerçeve sözleşme (Rahmenversicherung) temelinde yer alan sigorta, grup sigortası sayılmaz¹²⁶. Çerçeve sözleşme, grubun üyelerinin ayrı bir şekilde sonradan gelecekte akdedecekleri bireysel sözleşmeleri için belirlenen temel şartları ve yönergeyi içeren sigortacı ile grup lideri arasındaki sözleşmedir¹²⁷.

¹²⁵ İşveren sorumluluk sigortasında riziko ve teminatın kapsamı hususunda bkz. **Dinç**, İ. D., "Türk Hukukunda İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko ve Teminatın Kapsamı", Prof. Dr. Ergon A. ÇETİNGİL ve Prof. Dr. Rayegân KENDER'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, 2007 İstanbul.

¹²⁶ **Wandt**, S 6.

¹²⁷ **Millauer**, s. 15; **Möhrle**, s. 28.

Çerçeve sigorta, sigorta sözleşmesi değildir; sigorta sözleşmeleri düzenli olarak daha sonra, her bir grup üyesi için ayrı olarak akdedilecektir¹²⁸.

I. ABONMAN SİGORTA SÖZLEŞMESİ

Bir çerçeve sözleşme olan¹²⁹ abonman sigorta sözleşmesi (laufende Versicherung), sigorta edilen menfaatlerin sözleşmenin aksi sırasında sadece nev'i ile tayin edildiği ancak bunların somut hâle geldikten sonra sigortacıya bildirildiği bir sözleşmedir¹³⁰. Abonman sigorta sözleşmeleri, somut bir sigorta ilişkisinin kurulma şartlarını tayin ve tespit eden bir çerçeve sözleşmedir¹³¹; bu sözleşme, sigorta sözleşmesi yapılması hususundadır¹³². Sigorta himayesi altına alınması istenen menfaatlerin çok sık değiştiği hâllerde yapılır¹³³. Uygulamada en çok taşıma,

¹²⁸ Millauer, s. 6.

¹²⁹ Karayalçın, s. 35; Kender, s. 188.

¹³⁰ Kender, s. 188; Möller, H., Versicherungsvertragsrecht, Wiesbaden 1977, s. 71.

¹³¹ Kender, R., "Sigorta Hukukunda Abonman Mukavelesi", (Deniz Taşıma Sigortalarında), VII. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, (Bildiriler-Tartışmalar), (11-12 Mayıs 1990, s. 141; Can, M., "Abonman Sigorta Sözleşmesine Binaen Akdedilen Alt (Bağlı/Tabi) Sigorta Sözleşmelerini Kuran İhbar Bakımından Sigorta Ettirene Muafiyet Getiren Sözleşme Şartlarının Geçerli Olup Olmadığı Meselesi", Prof.Dr. Fırat ÖZTAN'a Armağan, I. Cilt, Ankara 2010, s. 591.

¹³² Kayıhan/Bağcı, s. 43.

¹³³ Armağan/Can, s. 591.

Uygulamada özellikle taşıma sigortalarında sıkça kullanılan sözleşme tipidir; ihracatçı, ithalatçı gibi sıfatlara sahip olup işleri gereği devamlı şekilde taşıma yaptırma durumunda bulunan kişi ve kuruluşlar, bu taşımaların tümü için önceden bir sigorta bağlantısı yapabilmektedir, bu şekilde her

taşıyıcıların mali sorumluluk sigortası, reasürans¹³⁴ ve ardiyecilerin akdettiği yangın sigortalarında görülür¹³⁵. Abonman sigorta sözleşmeleri de bir çerçeve sözleşme olduğundan, grup sigorta sözleşmesi değildir.

İ. PAKET POLİÇELER

Paket poliçe, 27.08.2007 tarihli “*Sigorta Sözleşmesi Konusu Teminatların Veriliş Şekline İlişkin Genelge (2007/9)*”de¹³⁶ ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre paket poliçe, uygulamada kolaylık sağlamak amacıyla birbirinden bağımsız sözleşmelerin tek bir kâğıt üzerinde sunulması ile ortaya çıkan, bir poliçede birden fazla sözleşmenin yer aldığı uygulamadır ve her bir sözleşme ile farklı teminatlar verilir. Paket poliçede yer alan sözleşmelerin birbirleriyle ilgisi bulunmadığı gibi, her bir sözleşme de diğerinden bağımsızdır. Dolayısıyla, her bir sözleşme için ayrı poliçe düzenlemekle tek bir kâğıt üzerinde söz konusu sözleşmelerin gösterilmesi arasında bir fark yoktur. Bu noktada, sözleşmelerden birinin son bulması diğerinin de son bulmasını gerektirmez, her bir sözleşme

münferit taşıma sırasında sigortacı aramak ve sigorta sözleşmesi akdetme külfetinden de kurtulmaktadırlar (**Sempozyum/Kender**, s. 141).

¹³⁴ Çerçeve reasürans sözleşmesi için bkz. **Karayağçın**, Y., Risk- Sigorta- Risk Yönetimi Özel Sigorta Hukukuna Giriş, Ankara 1984, s. 75.

¹³⁵ **Kender**, s. 188; **Möller**, s. 71.

¹³⁶ <https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Mevzuat-Sunum-Sayfasi?mid=366&cid=35&nm=647>, E.T. 9.3.2016.

diğerinden bağımsız olduğu için birinin priminin ödenmemesi diğer sözleşmeleri etkilemez. Benzer ya da ilgili teminatlar sağlıyor olsa bile her bir sözleşme kendi genel şartları çerçevesinde değerlendirilir¹³⁷.

Görüldüğü gibi paket poliçe ile grup sigortasını ayıran temel ve önemli husus, sözleşmenin sayısıdır: Paket poliçede sözleşme sayısı birden fazla iken grup sigortasında sözleşme tektir. Paket poliçede, sözleşme çokluğu; grup sigortasında ise, himaye edilenlerin çokluğu bulunmaktadır.

IX. ZORUNLU-İHTİYARİ GRUP SİGORTASI

Sözleşme serbestisi gereği sigorta sözleşmeleri kural olarak ihtiyaridir. Ancak SK m. 13 uyarınca, Bakanlar Kurulu'nun kamu yararı açısından gerekli gördüğü hâllerde zorunlu sigortalar ihdas edebilme yetkisi vardır ve sigorta şirketleri, SK m. 20 nci maddenin ikinci fıkrasının (b) bendi ile üçüncü fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla faaliyet gösterdiği sigorta branşlarının kapsamında bulunan zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınmaz (SK m. 13/1; TTK m. 1483).

¹³⁷ Ayrıca bkz. **Özdamar**, M., Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, Ankara 2009, s. 244.

Grup sigortası, ayrı bir sigorta türü olmadığı için; isteğe bağlı ya da zorunlu sigortalar uygun olduğu takdirde akdedilebilir. Zorunlu olarak akdedilen kişi grup sigortasına maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası örnek verilebilir¹³⁸:
“06/2/2015 tarih ve 29259 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2015/7249 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla kabul edilen Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Karar gereğince, asgari sigortalama şartlarını sağlayan yer altı ve yer üstü kömür madenciliği, kömürden gayri yer altı madenciliği faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler, tesislerinde istihdam ettikleri üretim ve üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan personeli için sigorta yaptırmak zorundadırlar.”.

Mal sigortaları açısından ise “*Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu*”¹³⁹ uyarınca kiralama konusu malın sigorta ettirilmesi zorunludur (m. 24/4). Malın çokluğu hâlinde, mal grubuna ilişkin menfaatlerin de grup sigortası şeklinde akdedilmesi mümkündür.

¹³⁸ Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları, A. 5, <https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Mevzuat-Sunum-Sayfasi?mid=366&cid=35&nm=647>, E.T. 9.3.2016.

¹³⁹ Kanun no: 6361, RG: T. 13.12.2012.

X. GRUP SİGORTASINA İLİŞKİN TÜRKİYE'DEKİ DÜZENLEMELER

6762 sayılı TTK grup sigortası hususunda düzenleme içermemekte idi. 6012 sayılı TTK, grup sigortası ile ilgili bazı düzenlemeler getirmiştir. Ancak bu düzenlemelerin yeterli derecede ayrıntılı olduğunu söylemek mümkün değildir: Bu maddeler; can sigortalarında m. 1496; mal sigortalarında m. 1453/3, 1453/4; sorumluluk sigortalarında m. 1473/2'dir.

Türk Ticaret Kanunu sistematüğinde sigorta türleri, can ve zarar sigortaları olarak iki temel ayırmda ele alınmıştır. Can sigortaları, hayat, kaza ve hastalık sigortaları olarak; zarar sigortaları ise, mal ve sorumluluk sigortaları olarak düzenlenmiştir. Grup sigortası, belirli bir sözleşme tipi değildir; sigorta sözleşmesinin görünen bütün şekilleri, grup sigortası olabilmektedir¹⁴⁰. Dolayısıyla bu sistematik altında yer alan tüm sigorta türlerinin teknik olarak grup sigortası şeklinde akdedilebilmesi mümkündür.

Grup sigortası terimi, TTK'da hayat sigortaları kısmında, can sigortalarında grup sigortasının düzenlendiği maddenin (m. 1496) başlığı olarak gösterilmiştir. Can sigortası şeklinde akdedilen grup sigortası ile mal grubuna ilişkin menfaat için akdedilen sigorta türünün yapı olarak farklı olması nedeniyle, mal sigortalarında "*mal sigortası niteliğindeki grup sigortası*" ile "*mal topluluğu için yapılan mal*

¹⁴⁰ Farny/Helten/Koch/Schmidt-Schickinger, s. 239.

sigortası” kavramları kullanılmıştır. Sorumluluk sigortaları açısından ise herhangi bir terim kullanılmadan, sigorta, sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yaptırılmışsa, sözleşmede aksine hüküm yoksa bu sigorta, sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da karşılayacağı; bu durumda sigortanın bu kişilerin lehine yapılmış sayılacağı düzenlenmiştir. SK’da ise, grup sigortalarına ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır.

Grup sigortası, bazı yönetmeliklerde de düzenlenmiştir: ÖSSY¹⁴¹ grup sigortalarına, sağlık sigortası ile bağlantılı bazı muhtelif hükümlerde yer vermiştir. HGSY’de¹⁴², grup sigortasının tanımı yapılmış ve grup hayat sigortasının niteliği ile bağlantılı bazı hususlar açıklanmıştır. Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği¹⁴³’nde de tanımla birlikte bazı düzenlemeler yer almaktadır.

¹⁴¹ Özel Sağlık Sigortaları Yönetmeliği, RG: 23.10.2013, Sa. 28800.

¹⁴² Hayat Grubu Sigortaları Yönetmeliği, RG: 10.10.2012, Sa. 28437.

¹⁴³ RG: T. 17/1/2009, Sa. 27113.

İKİNCİ BÖLÜM

GRUP SİGORTA SÖZLEŞMESİ (KAVRAM-TARAFLAR-KURULUŞ-SİGORTA DÖNEMİ VE SÜRESİ-SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN YENİLENMESİ VE ZEYİLNAME-GRUP SİGORTA POLİÇESİ-SİGORTA PLÂNI-KATILIM BELGESİ-TARAFLARIN BORÇ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ)

I. GRUP SİGORTA SÖZLEŞMESİ KAVRAMI

Sözleşme hukuku altında grup sigorta sözleşmesi, farklı sözleşmesel durumların bir araya gelmesidir¹⁴⁴. Grup sigortası, diğer sigorta sözleşmesi tipleri ile aynı prensipleri paylaşır¹⁴⁵. Grup sigortası sözleşmesi, can ya da sorumluluk sigortasındaki gibi kişi sigortası ya da mal sigortası olarak akdedilebilir. Grup kişi sigortalarında bireylerin sağlıkları, hayatları ya da sorumlulukları aynı rizikolara karşı tek tek himaye altına alınır ve tümünün sigorta himayesi, tek bir çatı altında toplanır: Böyle bir sigorta sözleşmesi; bir sigorta ettiren ile sigortacı arasında, teknik olarak grubu oluşturan sigortalılar lehine tek bir sözleşme olarak akdedilir¹⁴⁶ ve bu

¹⁴⁴ Herdter, s. 33.

¹⁴⁵ Bluhm-Clark, s. 1.

¹⁴⁶ Millauer, s. 13; Boetius, Münchener Kommentar, Rn 603; Herdter, s. 34; Bastien, s. 405-406; Çaldağ, s. 40; Akmut, s. 14. İsviçre hukuku açısından kolektif sigorta da tek bir sözleşme olarak akdedilir (Düby, s. 77).

sözleşme, ana sözleşme (master contract) olarak adlandırılır¹⁴⁷. Grup mal sigortasında ise, aynı ya da farklı kişiye ait birden çok mal grubuna ilişkin menfaatin tek bir sigorta sözleşmesiyle himaye altına alınması söz konusudur.

Grup sigortası, sigorta ettirenin birden çok riziko için sigorta yaptırdığı veya birden çok menfaat veya birden çok kişinin sigorta edildiği birleştirilmiş sözleşmelerden biridir¹⁴⁸. Birleştirilmiş sözleşmeler, tek sözleşme ya da birden çok sözleşme şeklinde olabilir; grup sigorta sözleşmesi, tek sözleşmeli birleştirilmiş sözleşmelerdendir¹⁴⁹.

Ayrıca belirtmek gerekir ki grup sigortası, diğer özel sigorta sözleşmeleri gibi azami iyiniyete (utmost good faith) dayanan sözleşmedir¹⁵⁰. Sigorta sözleşmelerinde, diğer sözleşmelerden daha fazla iyiniyet aranır¹⁵¹. Sigorta sözleşmesi çoğu zaman, sigorta ettirenin verdiği bilgiyi araştıramadan sigorta ettirenin beyanı üzerine kurulur¹⁵². Bu kapsamda sözleşmenin kurulmasına kadar

¹⁴⁷ **Bastien**, s. 405-406. “*Master policy*” olarak da adlandırılanlar bulunmaktadır (**Vaughan/Vaughan**, s. 231; **Kutty**, S. K., *Managing Life Insurance*, Delhi 2008, s. 141; **Marcinko/Hetico**, s. 133).

¹⁴⁸ **Kender**, s. 189.

¹⁴⁹ **Möller**, s. 73.

¹⁵⁰ İngiliz hukukunda azami iyiniyet ilkesi Deniz Sigortası Kanunu'nda (Marine Insurance Act 1909, S.17) ilk kez kanun hükmü olarak düzenlenmiştir. Hükümde sadece sigortalıların böyle bir yükümlülüğü olduğu ifade edilse de, bu hüküm her iki taraf için de uygulanabilir niteliktedir (**Perry**, W.J./Nash-Smith, H., “*Drake v. Provident's Effect on Insurers' Duty of Good Faith in English Law*”, *Defense Counsel Journal*-july 2005, s. 299).

¹⁵¹ **Bozer**, A., *Sigorta Hukuku*, Ankara 1981, s. 23.

¹⁵² **Bozer**, 1981, s. 23; **Özdamar**, s. 75; **Mehr/Cammack**, s. 129.

sigorta ettirenin, sigortacısına, sigortalanan rizikoya ilişkin materyal niteliğindeki bildiği bütün gerçekleri açıklaması gereklidir¹⁵³. Buradaki materyal, rizikoyu kabul etmede ve icaba karşılık kabul şartlarında tedbirli bir sigortacının kararını etkileyebilecek gerçeklerdir¹⁵⁴. Sigorta ettirenle birlikte sigortacının bilgilendirmesi açısından da azami iyiniyet ilkesi geçerlidir¹⁵⁵. Sigortacının teşkilatlanmış, iradelerini sigorta ettirene kabul ettirebilecek durumda olması, sigorta ettireni korumayı gerektirir¹⁵⁶. Dolayısıyla sigortacının da sözleşme kurulmadan önce sigorta ettireni doğru bilgilerle aydınlatması ve ihtiyacına uygun sigorta sözleşmesinin yapılmasını sağlaması gereklidir¹⁵⁷. Bu yönde tarafların, sözleşme tamamlanmadan önce sözleşme ile ilgili her türlü bilgi, belge ve materyali kendilerinden talep edilmeden birbirlerine teslim etmeleri gerekmektedir¹⁵⁸.

¹⁵³ **Merkin**, s. 8; **Mishra/Mishra**, s. 23; **Thanasegaran**, H., Good Faith in Insurance and Takaful Contracts in Malaysia, Springer 2016, s. 12.

¹⁵⁴ **Merkin**, s. 8.

¹⁵⁵ **Mishra/Mishra**, s. 22-23, 38; **Thanasegaran**, s. 12.

¹⁵⁶ **Bozer**, 1981, s. 23.

¹⁵⁷ **Özdamar**, s. 75.

¹⁵⁸ **Kayıhan**, Ş., Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu, Ankara 2004, s. 48; **Nomer, C./Yunak**, H., Sigortanın Genel Prensipleri, İstanbul 2000, s. 66; **Özdamar**, s. 75.

II. GRUP SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI

A. SİGORTACI

Sigortacı, sigorta ettiren veya sigortalının maruz kalabileceği riski, prim karşılığında himaye altında tutan risk taşıyıcıdır¹⁵⁹. Sigortacı, bir ticari işletmedir. Bu ticari işletme, sigorta şirketi, bireysel emeklilik şirketi ya da TTK m. 1401 uyarınca ruhsatsız bir şirket dahi olabilir¹⁶⁰. Sigorta şirketi, SK m. 3'e uygun bir şekilde kurulan, SK m. 4'e uygun bir şekilde teşkilatlandırılan; Türkiye'de kurulmuş sigorta şirketi ile yurt dışında kurulmuş sigorta şirketinin Türkiye'deki teşkilâtıdır (SK m. 2/p). Türkiye'de faaliyet gösterecek sigorta şirketleri, anonim şirket ya da kooperatif şirket şeklinde kurulmuş olmalıdır (SK m. 3)¹⁶¹. Yabancı sigorta şirketleri de Türkiye'de faaliyette bulunabilir. Bu şirketlerin Türkiye'de faaliyet gösterebilmesinin öncelikli şartı, Türkiye'de şube açmalarıdır (SSUFK m. 1/1). Şube açacak şirketlerin Türkiye'ye ayrılan ödenmiş sermayelerinin Türkiye'de kurulu sigorta şirketleri için belirlenen tutardan az olmaması ve faaliyette buldukları ülkelerde sigortacılık yapmaktan yasaklanmamış olması gerekir (SSUFK m. 1/1). Türkiye'de şube açmak

¹⁵⁹ Kubilay, s. 40; Karacan, A. İ., Mali Aracı Kurum Olarak Sigortacılık ve Sigorta Şirketleri, İstanbul 1994, s. 79.

¹⁶⁰ Kabukçuoğlu Özer, s. 70.

¹⁶¹ Ayrıca ÖSSY açısından, hastalık ve sağlık sigortası branşında faaliyet ruhsatı bulunan Türkiye'de kurulmuş sigorta şirketi ile yurt dışında kurulmuş sigorta şirketinin Türkiye'deki teşkilâtı, sigortalıya ilişkin bilgi ve belgeler hakkında şirketin değerlendirme esasları ve sözleşme hükümleri kapsamında görüş verebilecek, kadrosunda çalışan veya şirket ile anlaşmalı, hekim veya uzman hekim veya diğer sağlık meslek mensubu en az bir kişi görevlendirir (ÖSSY m. 13/1).

sureti ile faaliyette bulunan yabancı sigorta şirketlerinin, ikinci şubelerini açtıkları tarihten itibaren, en geç bir ay içinde, Müsteşarlığa ayrıca bir beyanname vererek, Türkiye'deki şubelerinden birini diğer şubeleri temsile yetkili ve sorumlu yönetim merkezi olarak gösterme zorunluluğu bulunmaktadır. İkinci ve müteakip şubeler izne tabi değildir (SSUFK m. 1/2).

Türkiye'de, her tür grup sigorta sözleşmesi sadece sigorta şirketleri tarafından akdedilmektedir. Amerika'da da hayat, sağlık, malvarlığı, kaza sigortalarını akdeden şirketler, bütün grup sigorta ürünlerini sağlayabilir: Bu kapsamda bağımsız sağlık plânları, PPO (Preferred Provider Organization) plânları, HMO (Health Maintenance Organization) plânları, dış, malullük, hayat ve uzun dönemli bakım himayelerini sağlar. Bununla birlikte bazı organizasyonlar (Health Care Service Organization, Blue Cross/Blue Shield Organizations, HMO, Provider Owned Organizations) grup sigortası hizmeti sunar¹⁶².

B. SİGORTA ETTİREN

Sigorta sözleşmesinin diğer tarafında sigorta ettiren bulunmaktadır. Sigorta ettiren, sigortacıya ödeyeceği prim ve diğer yükümlülükleri yerine getirmesi gereken;

¹⁶² Bluhm-Clark, s. 8 vd.

karşılığında sigortalı ya da lehtarın bulunmadığı hâllerde sigorta sözleşmesinden doğan hakları haiz kişidir. Taşdığı riski, prim karşılığında sigortacıya devreder¹⁶³. Grup can sigortalarında sigorta ettiren, sigortalı grup lehine sigorta sözleşmesini sigortacı ile akdeden kişidir ve “*grup lideri*” olarak adlandırılır¹⁶⁴. Grup mal sigortalarında, çokluk kişide değil de malda olduğu için sigorta ettiren açısından bir mal sigorta sözleşmesi ile aralarında farklı bir durum bulunmamaktadır: Sigorta ettiren, bir mal grubuna ilişkin menfaati sigorta ettiren kişidir. Sigorta ettiren, kendisine, başkasına ya da hem kendisine hem de başkasına ait mal grubuna ilişkin menfaati sigortalatabilir. Sorumluluk sigortalarında sigorta ettirenin iki açıdan açıklanması yerinde olacaktır: İlk olarak; TTK’daki düzenlemeye göre; “*Sigorta, sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yaptırıldığında, sözleşmede aksine bir hüküm yoksa bu sigorta, sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da karşılar. Bu durumda sigorta bu kişilerin lehine yapılmış sayılır.*” (TTK m. 1473/2). Bu şekilde akdedilen grup sigortasında sigorta ettiren, sözleşmeyi akdeden kişidir: Bu kişi, “*sigortalının işletmesi*” tabiri kapsamında işletmenin sahibi olabileceği gibi; başkası hesabına akdedilmiş bir sorumluluk sigortası söz konusu olduğunda, işletme sahibinin sorumluluğu için sigorta sözleşmesi akdeden başka bir kişi de olabilir. İkinci olarak; sorumluluk sigortasının bir grubun sorumluluğunu himaye

¹⁶³ Kubilay, s. 40; Karacan, s. 79.

¹⁶⁴ Can sigortalarında sigorta ettiren için bkz. Üçüncü Bölüm, I/D.

altına alan, başkası hesabına sigorta şeklinde akdedildiği durumlarda ise, sigorta ettiren, bu grubun sorumluluğunun himayesi için sözleşmeyi akdeden kişidir.

III. KURULUŞU

A. GENEL OLARAK

Sigorta sözleşmesinin kurulması hususunda TTK'da bir hüküm bulunmaması nedeniyle, TTK m. 1451 gereğince TBK hükümleri uygulanacaktır. Dolayısıyla TBK m. 1 uyarınca sigorta sözleşmesi, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamaları ile kurulur. Görüldüğü gibi sözleşmenin kurulması, herhangi bir özel şekil şartına tabi değildir, açıklama yazılı ya da sözlü olabilir.

Sigorta sözleşmesi, diğer sözleşmeler gibi, öneri ve kabul ile kurulur. Öneri, akdin bütün esaslı noktalarını ihtiva etmesi gereken, zaman itibari ile diğerinden (kabulden) önce yapılan ve bağlanma iradesi taşıyan tek taraflı bir irade beyanıdır¹⁶⁵. Öneriye uygun bir kabul, sözleşmeyi doğrudan doğruya meydana

¹⁶⁵ **Schwarz**, A. B., Çeviren **Davran**, B., Borçlar Hukuku Dersleri I. CİLT, İstanbul 1948, s. 209; **Inan**, A. N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı, Ankara 1979, s. 104; **Eren**, F., 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2014, s. 244; **Kılıçoğlu**, A. M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Yeni Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış), 14. Bası, Ankara 2011, s. 55; **Erdoğan**, İ., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2013, s. 58; **Oğuzman**, s. 51.

getirir¹⁶⁶. Uygulamada, sigorta ettiren tarafından teklifnamenin imzalanıp sigortacıya teslim edilmesi ile öneride bulunulup; sigorta ettirenin bu teklifnamesine uygun olarak sigortacının kabul etmesi ile sigorta sözleşmesi akdedilir¹⁶⁷. Sigortacı ise kabul işlemini, genelde poliçeyi imzalayıp sigorta ettirene teslim ederek gerçekleştirir¹⁶⁸. Ancak sigorta ettirenin öneri niteliğinde olmayan sadece sigortacıya riziko hakkında bilgi veren beyanı üzerine, sigortacı tarafından karşı tarafa verilen, gönderilen ya da sigorta ettirenin icabından farklı şartları içeren poliçe öneri niteliğindedir; sigorta ettirenin kabul beyanı ile de sözleşme kurulur¹⁶⁹. Ayrıca belirtmek gerekir ki, bilgilendirme formu, hukuki açıdan öneri değildir; sadece sigorta şirketinin müzakereye hazır olduğu sözleşme şartlarını gösterir¹⁷⁰.

Belirtilmesi gereklidir ki, sözleşmenin kurulması için, tarafların, asgari olarak sözleşmenin esaslı noktalarında uyuşmaları gerekmektedir (TBK m. 1/2). Bir görüşe göre esaslı noktalar için objektif bir ölçüt belirlenmesi doğru değildir; taraflardan birisi için dahi bir “*nokta*” sözleşmenin “*onsuz olmaz şart*”ı (condicio sine qua non) olarak görülüyorsa ve somut olayın bütün hâl ve şartlarına göre “*işlemin temeli*”

¹⁶⁶ Eren, s. 254; Erdoğan, s. 60.

¹⁶⁷ Bozer, A., Sigorta Hukuku, Ankara 1965, s. 133; Tunçomağ, K., “Hayat Sigortası Sözleşmesinin Tanım, Meydana Getirilmesi ve Hüküm Doğurması”, Prof. Dr. Nuri ÇELİK’e Armağan, C. I, İstanbul 2001, s. 800; Kender, R., “Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi ve Şartları”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara 6-7 Ocak 1984, s. 41; Kender, s. 171.

¹⁶⁸ Kender, s. 172.

¹⁶⁹ Kender, s. 172.

¹⁷⁰ Kabukçuoğlu Özer, Şerh, s. 161.

sayılabilecek nitelikteki noktalar ise, güven kuramına göre “işlem temeli” sayılabilecek önemdedir¹⁷¹. Başka bir görüşe göre, sözleşmenin kanunda yapılan tanımında yer alan zorunlu noktalara (unsurlara), sözleşmenin objektif esaslı noktaları denir¹⁷². Başka bir görüşe göre, sigorta sözleşmesi yapılırken prim miktarının gösterilmesi gerekir; ancak gösterilmemiş olması sözleşmeyi geçersiz kılmaz; sigorta bedeli, sözleşmede tespit edildiğine göre prim miktarı kabili tayindir. Fransız Temyiz Mahkemesi, prim miktarı gösterilmeyen sigorta sözleşmesini geçerli saymıştır ve bu görüşe göre bu karar doğrudur, uygulamada bu şekilde sözleşme yapılması bir ihtiyacın sonucudur. Ancak prim sözleşmenin önemli bir unsuru olduğundan sigortalının kabulü ile sonradan tespit edilebilir¹⁷³. Başka bir görüşe göre, “sözleşmede kararlaştırılan prim” anlatımı, primin kesin tutarının mutlaka sigorta sözleşmesinde belirtilmesini şart koşmamaktadır; prim borcunun hangi kıstasa/esasa göre hesaplanacağına sözleşmede öngörülmüş bulunması yeterlidir; buna özen gösterilmemiş ve sözleşmede ne tutar ne de hesaplama yöntemi kararlaştırılmamışsa, bütün sigorta şirketlerince uygulanması zorunlu bir prim tarifesi söz konusu olmadığı takdirde, prim tutarının serbestçe belirlendiği bir sistemde, sigorta ettirenin borcunun tutarının “belirsiz” bırakılması sorun doğuracağından, tarafların esaslı noktalardan biri üzerinde anlaşma sağlamadıkları sonucuna varılabilir. Alternatif olarak taraflar, primi belirlememişlerse, sigortacının

¹⁷¹ Hatemi, H./Gökyayla, E., Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul 2011, s. 29.

¹⁷² Eren, s. 234.

¹⁷³ Kender, s. 233, dph. 155.

bunu belirlemeye yetkili olacağı konusunda anlaşmış kabul edilebilirler. Böyle bir durumda sigortacı, benzer sözleşmelerde uyguladığı primi almak zorundadır. BGB (Alman Medeni Kanunu) § 315 edimin sözleşenlerden biri tarafından belirlenmesi hususunu özel olarak hükme bağlamaktadır; ancak TBK, böyle bir hüküm içermemektedir. Bu nedenle primin taraflarca miktar veya hesaplanma yöntemi olarak belirlenmiş olmaması hâlinde, eğer sözleşme yine de geçerli sayılacaksa, Türk hukukunda, o veya benzer rizikoları benzer koşullarla sigortalama olasılığında söz konusu olacak primin borçlanılmış olacağı benimsenmelidir¹⁷⁴. İngiliz hukukunda ise bir görüşe göre, sözleşme için gereken, iki taraf tarafından verilen bedeldir; bu bedel sigortacının zarar hâlinde taahhüt ettiği ödeme; sigorta ettirenin de bu karşılık taahhüt ettiği primdir¹⁷⁵. İngiliz hukukunda başka bir görüşe göre kesinlikle bulunması gereken şartlar ise; himaye edilen rizikonun/sözleşme konusunun tanımlanması, sigorta himayesinin süresi ve zarar hâlinde sigorta ödemesinin miktarıdır¹⁷⁶. Amerika hukukunda ise bir başvurunun öneri olarak değerlendirilebilmesi için, prim hususunda anlaşılması gereklidir; anlaşılmamışsa sigortacı sadece icaba davete sahiptir¹⁷⁷. Türk hukuku açısından kanaatimizce, sigorta sözleşmesinin tanımlanmasının Kanunda (TTK'da) yapılmasından ve

¹⁷⁴ Ünan, S., Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku, 02.01.2015, www.samimunan.com, E.T. 25.4.2016, s. 11.

¹⁷⁵ Merkin, R., Insurance Law an Introduction, London 2007, s. 7.

¹⁷⁶ Merkin, s. 7.

¹⁷⁷ Mehr/Cammack, s. 124-125.

yapılan bu tanımdan yola çıkarak¹⁷⁸, sigorta sözleşmesinin esaslı noktalarının sigortalanabilir menfaat, riziko, prim ve sigorta bedeli olduğunu söylenebilir. Önerinin akdin bütün esaslı noktalarını¹⁷⁹ içermesi gerektiğinden, prim yokluğu ile öneri oluşmaz; dolayısıyla prim, sözleşmenin kuruluşunu etkileyen bir unsurdur. Ancak prim borcunun hangi kıstasa/esasa göre hesaplanacağına sözleşmede öngörülmüş bulunması hâli, primin yokluğu sayılmaz.

Son olarak şunu da belirtmek gerekir ki, sigorta sözleşmeleri yabancı kelime içeremez; yabancı kelimelerin karşılığı olarak Türk Dil Kurumu tarafından belirlenen kelimelerin kullanımı esastır (SK m. 11/5).

¹⁷⁸ Bu tanıma göre; “*Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.*” (TTK m. 1401/1). Hükmün eleştirisi için bkz. **Armağan/Kender**, s. 521 vd.

VVG’de ise, sigortacının sigorta sözleşmesiyle, sigorta ettirenin ya da üçüncü kişinin belirli (kararlaştırılan sigorta olayının gerçekleşmesi ile ortaya çıkan) rizikosunun ödeme ile himayesini sağlamakla yükümlü olduğu; sigorta ettirenin de sigortacıya kararlaştırılan primi ödeyeceği düzenlenmiştir (§ 1).

¹⁷⁹ Primin sözleşmenin esaslı unsurlarından biridir (**Omağ**, M. K., *Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri*”, Prof. Dr. Fahiman TEKİL’in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 27; **Aral Eldelklioğlu**, İ., “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 11, Sa. 22, 2012/2, s. 204).

B. MESAFELİ OLARAK GRUP SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN AKDEDİLMESİ

Mesafeli sözleşme; *satıcı*¹⁸⁰ veya *sağlayıcı*¹⁸¹ ile tüketicinin eş zamanlı fiziksel varlığı olmaksızın, mal veya hizmetlerin uzaktan pazarlanmasına yönelik olarak oluşturulmuş bir sistem çerçevesinde, taraflar arasında sözleşmenin kurulduğu ana kadar ve kurulduğu an da dâhil olmak üzere uzaktan iletişim araçlarının kullanılması suretiyle kurulan sözleşmelerdir (MSY¹⁸² m. 4/e). Bu uzaktan iletişim araçları; mektup, katalog, telefon, faks, radyo, televizyon, elektronik posta mesajı, kısa mesaj, internet gibi fiziksel olarak karşı karşıya gelinmeksizin sözleşme kurulmasına imkân veren her türlü araç veya ortamıdır (MSY m. 4/h).

Sigorta sözleşmelerinin mesafeli olarak akdedilmesi mümkündür: “Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği”¹⁸³; “*Bankacılık, kredi, sigorta, bireysel emeklilik ve yatırım hizmetleri ile ilgili olanlar dışındaki ödemeler ile konut finansmanı sözleşmelerine bu Yönetmelik hükümleri uygulanmaz.*” (m. 2/5) düzenlemesine yer vermiştir ve finansal hizmetin her türlü banka hizmeti, kredi, sigorta, bireysel emeklilik, yatırım ve ödeme ile ilgili hizmetleri ifade ettiğini

¹⁸⁰ MSY (bkz. dpn. 176) kapsamında “*satıcı*”, kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye mal sunan ya da mal sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişisidir (4/g).

¹⁸¹ MSY kapsamında “*sağlayıcı*”, kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye hizmet sunan ya da hizmet sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişisidir (4/f).

¹⁸² Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği, T. 27.11.2014, Sa. 29188.

¹⁸³ RG: T. 31.01.2015, Sa. 29253.

belirtmiştir (m.4/a). Bununla birlikte SK'ya dayanılarak hazırlanan "*Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetlere, Tüketici Lehine Yapılan Sigorta Sözleşmeleri ile Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Yönetmelik*"¹⁸⁴, mesafeli akdedilen sigorta sözleşmelerini düzenlemiştir. Yönetmelik kapsamında mesafeli sözleşme; sözleşme taraflarınca karşı karşıya gelinmeden yazılı, görsel, telefon ve elektronik ortamda veya diğer iletişim araçları kullanılarak kurulan sözleşmelerdir (m. 4/f). Sigortacılık faaliyeti olarak değerlendirilecek faaliyetler ise, her ne ad altında olursa olsun TTK m. 1401 kapsamında teminat verilmesine yönelik; sigorta şirketleri, sigortacılık yapan emeklilik şirketleri ve reasürans şirketleri ile özel kanunları gereği sigortacılık yapan kişi ve kurumlar tarafından yürütülen faaliyetlerdir (m. 7/1, 2)¹⁸⁵. Mezkûr Yönetmelik'in "*Mesafeli akdedilen sigorta sözleşmeleri*" başlığı altında düzenlenen 9. maddesine göre ise, sigorta sözleşmeleri, ister doğrudan ister sigorta acentesi aracılığıyla, tarafların bir araya gelmeksizin uzlaşmalarına imkân sağlayan her türlü iletişim araçları kullanılarak akdedilebilir. Ancak bu Yönetmelik kapsamında mesafeli sözleşme akdetmek isteyenler, işi yürütebilecek şekilde gerekli organizasyon ve teknik alt yapıya sahip olmalıdır. Bunun için mesafeli sigorta sözleşmesi akdedecek olanlar, uygulamaya başlamadan önce, gerekli organizasyon ve teknik alt yapılarına ilişkin Müsteşarlığa

¹⁸⁴ RG: T. 25.04.2014, Sa. 28982.

Bu Yönetmelik ile; sigortacılık faaliyeti ile bu kapsama girmeyen işlerin sınırlarının tespiti, tüketici lehine yapılan sigorta sözleşmeleri ve tarafların karşı karşıya gelmeden akdettikleri sigorta sözleşmelerine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi amaçlanmaktadır (m. 1).

¹⁸⁵ Sigortacılık kapsamında değerlendirilemeyecek sözleşme ve faaliyetler için bkz. m. 6.

bilgi vermek zorundadır (f. 1, 2). Reasürans sözleşmeleri de mesafeli olarak akdedilebilir (f. 4). Bu durumda reasürans şirketi hakkında da gerekli organizasyon ve teknik alt yapı ile Müsteşarlığın bilgilendirilmesine ilişkin bu 9. madde uygulanır (f. 7). Ayrıca işveren grup emeklilik sözleşmeleri hariç, emeklilik sözleşmelerinin de, mesafeli olarak akdedilebilmesi mümkündür.

C. SUSMA İLE GRUP SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN AKDEDİLMESİ

Borçlar hukuku açısından bir sözleşme, öneren kişinin kanun veya işin özelliği ya da durumun gereği açık bir kabulü beklemek zorunda olmadığı hâllerde, öneri uygun bir sürede reddedilmediği takdirde, kurulmuş sayılır (TBK m. 6). Bu hususta sigorta sözleşmeleri açısından da düzenlemeler getirilmiştir: Öncelikle SK'da sadece hayat sigortaları için, teklifnamenin sigorta şirketine ulaştığı tarihten itibaren 30 gün içinde sigorta şirketi tarafından reddedilmemesi hâlinde sigorta sözleşmesinin yapılmış olacağı belirtilmiştir (SK m. 11/2). Daha sonra 6102 sayılı TTK ile "*Sözleşmenin yapılması sırasında susma*" başlığı altında yeni bir düzenleme getirilmiştir. Bu hükme göre, sadece hayat sigortası sözleşmeleri ile sınırlı olmadan, sigortacı ile sigorta sözleşmesi yapmak isteyen kişinin, sözleşmenin yapılması için verdiği teklifname, teklifname tarihinden itibaren otuz gün içinde reddedilmemişse

sigorta sözleşmesi kurulmuş sayılır (m. 1405/1)¹⁸⁶. Otuz günlük süre, teklifnamenin sigorta şirketine ulaştığı andan itibaren değil, teklifname tarihinden itibaren işlemeye başlar¹⁸⁷. Ancak bu sürede sigorta ettiren kişi, himaye elde edemeden teklifnamesi ile bağlı kalmaktadır; sigorta sözleşmesinin mümkün olan en kısa zamanda kurulması sigortacılığın temel kuralıdır, bu durum da ticari hayat için kısa bir süre değildir¹⁸⁸.

TTK m. 1405 hükmü, susmaya sigortacı açısından bir anlam yüklerken, sigorta ettiren açısından aynı sonucun geçerli olup olmadığı tereddüt hâsıl edebilir. Uygulamada, bazı bankaların kredi kartı müşterisine, kaza ve ölüm hâlinde kredi kartı borcuna karşılık sigorta teminatı sağlamak istediği ve teminat karşılığı sigorta primlerini kart sahibi tarafından ödenmek üzere aylık hesap özetlerine işlediği, hesap özetlerinin hak sahibine ulaşmasını takiben teminat müşteri tarafından reddedilmemişse sigorta primlerini tahakkuk ettirdiği görülmüştür¹⁸⁹. Bir görüşe göre susma ilke olarak bir irade açıklaması olmadığından, kredi kartı müşterisinin söz konusu uygulamayı reddettiğini bildirmemiş olması bu uygulamayı kabul ettiği

¹⁸⁶ Bu hüküm; sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez; değiştirilirse bu hüküm uygulanır (TTK m. 1452/3).

¹⁸⁷ **Kabukçuoğlu Özer**, F. D., Sigortacılık Kanunu Şerhi, İstanbul 2012, s. 155 (“Şerh” olarak anılacaktır.).

¹⁸⁸ **Armağan/Kender**, s. 525; **Memiş**, T., “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, Sigorta Hukuku Dergisi, Y. 2005, Özel Sa. 1, Türk Ticaret Kanunu Taslağı, s. 92; **Ünan**, Şerh, s. 47.

¹⁸⁹ **Kabukçuoğlu Özer**, s. 158.

şeklinde yorumlanamaz¹⁹⁰. Kanaatimizce de bu görüşe iştirak edilmelidir. Ayrıca sigortacı olmaksızın müşteri ile banka arasındaki bu ilişkinin, susma ile sözleşmenin kurulmasını oluşturabilecek bir teklifname niteliğinde olduğu da düşünülemez.

Bu hususta ayrıca belirtmek gerekir ki, sigortacılar kendilerine tanınan değerlendirme süresini sonuna kadar tazminat talebinden korkmaksızın kullanma hakkını haizdir, bu süreyi hareketsiz dahi geçirebilirler; sigorta talebinde bulunan kişiler, sigortacıdan başvurularının mutlaka incelenmesi ve karara bağlanması hususunda talepte bulunamazlar¹⁹¹. Sigortacının sigorta sözleşmesinin kurulmasına yönelik her türlü talebi hızlı bir şekilde değerlendirme ve karara bağlama yükümlülüğü yoktur; dolayısıyla gecikme nedeniyle ortaya çıkan zarar nedeni ile sigortacının culpa in contrahendo sorumluluğu da her zaman olmayacaktır¹⁹². Ancak sigortacı, sigorta ettirenin şahsında sigorta başvurusunu kabul edeceği şeklinde bir intiba uyandırması hâlinde, bu şekilde bir yükümlülüğü söz konusu olacaktır¹⁹³.

¹⁹⁰ **Kabukcuoğlu Özer**, s. 158- 159 (Hazine Müşterarlığı 26.3.2002 tarihli yazısı ile durumu Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumuna bildirmiş ve konu, bahsi geçen Kurum aracılığı ile Bankalar Birliği tarafından tüm bankalara iletmıştır.).

¹⁹¹ **Şenocak**, K., "Sigorta Sözleşmesini Kurmaya Yönelik İcap Beyanının Kabulü veya Reddi Yönünde İrade Beyanı Açıklanmadan Önce Sigortacının, İcaba Bağlılık Süresi İçerisinde Gerçekleşen Riziko'dan Dolayı Culpa İn Contrahendo Sorumluluğu Söz Konusu Olabilir mi?", GÜHFD, C. XI, Sa. 1-2, Y. 2007, s. 304.

¹⁹² GÜHFD/Şenocak, s. 319.

¹⁹³ GÜHFD/Şenocak, s. 319.

D. ACENTE ARACILIĞI İLE GRUP SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN AKDEDİLMESİ

Sigorta acentesi; “*ticarî mümessil, ticarî vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tâbi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimî bir surette sigorta şirketlerinin nam ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etmeyi veya bunları sigorta şirketleri adına yapmayı meslek edinen, sözleşmenin akdinden önce hazırlık çalışmalarını yürüten ve sözleşmenin uygulanması ile tazminatın ödenmesinde yardımcı olan kişiyi*” ifade eder (SK m. 2/m)¹⁹⁴. Görüldüğü gibi acente, sigorta sözleşmelerinin akdedilmesinde iki şekilde var olmaktadır: İlki sigorta şirketlerinin nam ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etme, ikincisi ise sigorta şirketleri adına sigorta sözleşmesi akdetme. Sigorta sözleşmeleri uygulamada genellikle acente aracılığı ile kurulur; dolayısıyla grup sigorta sözleşmesinin kuruluş aşamasında önemli rol oynar¹⁹⁵.

¹⁹⁴ Acente hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Kaya**, M. İ., Acentelik Hukuku, Ankara 2014.

¹⁹⁵ Acente, sözleşmenin esaslı noktaları, sigorta himayesinin süre ve yer bakımından kapsamı ya da genel işlem şartlarının içeriğine ilişkin itiraz gibi konularda müşteriye yanlış bilgi verebilmektedir; bu durum Alman sigorta sözleşmeleri hukukunda geleneksel güven sorumluluğunu ortaya çıkarabilmektedir. Böyle bir sorumluluğun ortaya çıkabilmesi için sözleşme görüşmelerinin acente tarafından yürütülmesi, sigorta ettirene yanlış bilgi verilmesi veya sahip olduğu hatalı düşüncenin düzeltilmemesi, sigorta ettirenin acenteye sözleşme sürecine katılımı sebebiyle güven duyması, sigorta ettirenin kusurunun olmaması şartlarının gerçekleşmesi gereklidir (**Özdamar**, M., “Alman Sigorta Sözleşmeleri Hukukunda Sigortacının Geleneksel Güven (İfa) Sorumluluğu”, Prof. Dr. Bilge ÖZTAN’a Armağan, Ankara 2008, s. 661 vd).

Uygulamada sigortacılık ilişkisinde acente, sözleşmenin akdedilmesinden sonra da önemli rol oynayabilir. Özellikle grup üyeliğinden bazı üyelerin ayrılması, yeni üyelerin katılması gibi durumlarda, sigorta himayesi bakımından grup lideri ile bağlantılı olarak sözleşmenin uygulanmasını takip eder. Örneğin acente; grup sigortası himayesinden sigortalı grubuna dâhil olduğunu ileri sürerek yararlanmak isteyen kişinin, himaye kapsamında olup olmadığını; gerek katılım belgesine bakarak, gerek sigorta ettiren ile kurmuş olduğu ilişkilerini kontrol ederek ve gerekirse tekrar irtibat kurarak, gerekse mezkûr kişinin bu durumu ispat edecek belgelerini inceleyerek tespit eder. Ayrıca özellikle beyan yükümlülüğü açısından belirtmek gerekir ki, acente, aracılıkta bulunduğu veya yaptığı sözleşmelerle ilgili her türlü ihtar, ihbar ve protesto gibi hakkı koruyan beyanları müvekkili adına yapmaya ve bunları kabule yetkili kılınmıştır (TTK m. 105/1).

E. TEMSİL YOLU İLE GRUP SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN AKDEDİLMESİ

Bir kişi, diğer bir kişinin adına onu temsilen sigorta sözleşmesi yapabilir (TTK m. 1406/1). Sigorta şartları ile ilgili talimatlar sigorta ettiren tarafından temsilciye verilir. Böyle bir talimat yoksa temsilci, sigorta sözleşmesini, sözleşmenin yapıldığı yerdeki mutlak şartlara göre yapar (TTK m. 1407). Yetkisiz bir temsilcinin varlığı hâlinde, temsilci ilk sigorta döneminin primlerinden sorumlu olur. Temsilen adına sigorta sözleşmesi yapılan kişi, rizikonun gerçekleşmesinden önce veya geçmişe

etkili sigortaya ilişkin hüküm (TTK m. 1458) saklı kalmak kaydıyla riziko gerçekleşince sözleşmeye sonradan icazet verebilir. Başkasının adına yapıldığı anlaşılmayan sözleşme veya yetkisiz yapılan sözleşme, menfaati bulunması şartı ile temsilci adına yapılmış sayılır (TTK m. 1406). Grup sigorta sözleşmesinin de temsil yolu ile akdedilmesi mümkündür. Temsil yolu ile akdedilen grup sigorta sözleşmesinde sigorta ettiren, temsilci değil, temsil edilendir¹⁹⁶. Ayrıca sigorta sözleşmesinin temsil yolu ile akdedilmesinin, sigortalı grup üyelerinin sözleşmedeki konumuna ve sigorta teminatından yararlanmasına bir etkisi bulunmamaktadır.

F. BROKER ARACILIĞI İLE GRUP SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN AKDEDİLMESİ

Broker, sigorta veya reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyenleri temsil ederek, bu sözleşmelerin yaptırılacağı şirketlerin seçiminde tamamen tarafsız ve bağımsız davranarak ve teminat almak isteyen kişilerin hak ve menfaatlerini gözeterek, sözleşmelerin akdinden önceki hazırlık çalışmalarını yürütmeyi ve gerektiğinde sözleşmelerin uygulanmasında veya tazminatın tahsilinde yardımcı olmayı meslek edinen gerçek veya tüzel kişidir (SK m. 2/d). Brokerler, faaliyetlerini

¹⁹⁶ Sigorta sözleşmesinin temsilen yapılması, grup sigorta sözleşmesini ortaya çıkarmaz, grup sigortasının sigorta ettireni bu kapsamda temsilci değildir (Herdter, s. 68).

yürütürken, özellikle sigorta şirketlerine karşı bağımsız olmalıdır; brokerlerin sigorta şirketleriyle herhangi bir ortaklığı da bulunmamaktadır¹⁹⁷.

Brokerlik, Müsteşarlıktan alınan brokerlik ruhsatı ile yapılır (SK m. 21/2); bu ruhsat hayat, hayat dışı veya reasürans alanlarından bir veya birkaçında ayrı ayrı verilir (SRBY¹⁹⁸ m. 12/1).

Brokerlik yetkisi, temsil edilecek tarafça sözleşmelerin akdinden önceki hazırlık çalışmalarını yürütmeyi ve gerektiğinde sözleşmelerin uygulanmasına ilişkin işlemleri gerçekleştirmeyi içeren -kapsamının sınırı ve süresinin açıkça belirtildiği- yetki belgesi ile brokere verilir; ancak, tarafların fizikî olarak karşı karşıya gelmesinin ve işin gereği olarak yetki belgesi verilmesinin söz konusu olmadığı hâllerde yetkilendirmenin sözlü veya elektronik olarak verilmesi mümkündür (SRBY m. 15/1, 2).

Şirketler tarafından brokerlere verilecek yetkinin kapsam ve sınırı ile çalışma esasları protokolle belirlenebilir; brokerler, şirketlere portföy taahhüdünde bulunamaz. Prim tahsilatının şirket tarafından doğrudan sigorta ettirenden yapılması esastır¹⁹⁹. Şirket tarafından prim transferi konusunda yetkilendirilen brokerlere

¹⁹⁷ Özdamar, M., "Sigorta Brokeri ve Hukuki Niteliği", AÜHFD, Y. 2008, C. 57, Sa. 3, s. 534.

¹⁹⁸ Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği, RG: T. 27.05.2015, Sa. 29368.

¹⁹⁹ Prim transferi konusunda brokerin şirket tarafından yetkilendirilmesine ilişkin Müsteşarlıkça usul ve esas belirlenebilir (SRBY m. 16/2).

yapılan ödeme şirkete yapılmış sayılır. Şirketlerce brokerlere yapılan prim iadeleri hak sahibi tarafından tahsil edilmedikçe ödenmiş sayılmaz (SRBY m. 16/1;2;3;4).

IV. SİGORTA DÖNEMİ VE SİGORTA SÜRESİ

Sigorta sözleşmesinin süresi; “*şekli*”, “*maddi*” ve “*teknik*” olmak üzere üç türdür: Bunlardan ilk tür süre, *şekli* süredir: Bu süre, sigortacının kabul beyanının öneride bulunan sigorta ettirene varması ile başlar, sigorta sözleşmesinin sona ermesine kadar devam eder²⁰⁰. Sigorta sözleşmesinin süresi, taraflarca sözleşmede kararlaştırılır²⁰¹. Bu durum meblağ-zarar sigortaları ayırımına ya da sözleşmenin konusuna göre değişiklik gösterebilir. Örneğin sporcu sigortaları, genelde bir yıllık olmakla birlikte tek ya da birkaç maçlık sigortalar şeklinde de akdedilebilir. Turnuva sigortaları bu şekilde akdedilenlerdendir²⁰². Sözleşmede taraflarca bir sigorta süresi kararlaştırılmamış ise, bu durumda TTK m. 1410’a bakılacaktır. Bu hükme göre süre, taraf iradeleri, yerel teamül ile hâl ve şartlar göz önünde bulundurularak mahkemece belirlenir.

²⁰⁰ Kender, s. 228.

²⁰¹ Amerika’da 5, 10, 20 yıllık poliçeler ve 65 ya da 70 yaşa kadar dönemli sözleşmeler, popüler hayat sigortası sözleşmeleridir (Meh/Cammack, s. 365).

²⁰² Gezgez, Z. T., “Sporcu Sigortaları ve Birleşik Devletler Uygulamaları”, Reasürör, Nisan 2013, s. 12.

Sigorta süresi, sigortacıya yüklenmesi gereken bir nedenle, örneğin poliçenin sigorta ettirene TTK 1424/1’de öngörülen sürede verilmemesi üzerine ilk prim ödenmediği için kısmen boşa geçmişse (mesela sigorta koruması beş gün gecikmeyle devreye girmiştir), ya sürenin uzayacağını ya da sigorta ettirene boşa geçen günlere karşılık gelen prim tutarının geri verilmesi gereklidir; buna karşılık, sigorta süresinin sigorta ettiren yüzünden boşa geçmesi, örneğin sigorta ettiren TTK 1421/1 uyarınca ilk primi ödemekte geciktiği için sigortacının sorumluluğunun başlamaması hâlinde, uzama veya primin kısmen geri verilmesi söz konusu olmaz²⁰³.

Hayat sigortalarının süre açısından “*sürelî hayat sigortası sözleşmesi*” ve “*tam hayat sigortası sözleşmesi*” olmak üzere iki türü bulunmaktadır. *Sürelî hayat sigortası sözleşmesi*, belli bir süreye tabi bir sigorta sözleşmesidir; sigorta ettiren belli bir süre için prim öderken; sigortacı da bu süre dâhilinde himaye borcu altındadır; süre sona erdikten sonra sözleşme sona erer²⁰⁴. *Tam hayat sigortası sözleşmesi* ise, belli bir süreye tabi değildir; bu sigorta türünde, bir süre sonra sözleşmeyi sona erdirmek isteyen sigorta ettiren, o zamana kadar biriken meblağı sigortacıdan talep edebilir; bu sigorta türü, yatırım amaçlı olarak kullanılır²⁰⁵.

²⁰³ Ünân, Şerh, s. 80.

²⁰⁴ Kubilay, s. 118.

²⁰⁵ Kubilay, s. 118.

İkinci tür süre, *maddi* süredir; bu süre ise, sigortacının riziko taşıma ediminin başladığı ve sigorta himayesi kapsamındaki rizikoların gerçekleşebileceği zamandır²⁰⁶: bu süre, aksine sözleşme yoksa primin veya ilk taksitin ödenmesi ile başlar; ancak kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda, sigortacı, sözleşmenin yapılmasıyla sorumlu olur (TTK m. 1421/1). Sigorta sözleşmesinde maddi sürenin daha önce başlayacağı da düzenlenebilir, bu şekilde akdedilen sigorta sözleşmeleri, geçmişe etkili sigorta olarak adlandırılır: Sigorta, sigorta koruması sözleşmenin yapılmasından önceki bir tarihten itibaren sağlanacak şekilde yapılabilir; ancak, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimâlinin ortadan kalkmış olduğu, sözleşmenin yapılması sırasında, sigortacı ile sigorta ettiren ve sigortadan haberi olmak şartıyla, sigortalı tarafından biliniyorsa sözleşme geçersizdir. Rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimâlinin ortadan kalktığına sigorta ettiren veya sigortalı tarafından bilinip sigortacı tarafından bilinmediği durumlarda, sigortacı, sözleşme ile bağlı olmamakla birlikte, ödenmesi gereken primin tamamına hak kazanır (TTK m. 1458). Geçici sigorta himayesinde de maddi süre sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce başlamaktadır²⁰⁷. Ancak,

²⁰⁶ Kender, s. 228.

²⁰⁷ Şenocak, K., "Geçici Sigorta Himayesi (Geçici Güvence)", GÜHFD, Haziran-Aralık 1999, C. III, Sa. 1-2 ("GÜHFD-1" olarak anılacaktır), s. 176.

geçmişe etkili sigortadan farklı olarak burada sigorta himayesi sigorta sözleşmesinin aktine ilişkin öneri beyanından ileriye yönelik olarak sağlanmaktadır²⁰⁸.

Üçüncü tür süre ise, *teknik* süredir: Bu süre ise, prim borcunun devam ettiği zaman parçasıdır; sözleşmede öngörülen başlangıç tarihinde başlar ve devam eder²⁰⁹.

Sigorta dönemi, primlerin hesap edildiği dönemdir²¹⁰. Sigorta dönemi, prim daha kısa zaman dilimlerine göre hesaplanmamışsa, TTK hükümlerine göre bir yıldır (TTK m. 1411)²¹¹. Bir sigorta süresi içinde birden fazla sigorta dönemi olabilir²¹². Sözleşme yenilenebilir dönemli akdedilebilir; böyle bir durumda sigorta sözleşmesi, sözleşmenin süresinin dolmasından önce tekrar sigorta edilebilirlik

²⁰⁸ GÜHFD-1/Şenocak, s. 177 (Geçici sigorta himayesi, sigorta ettirenin icabı ile kabulü arasında geçen sürede meydana gelen himaye boşluğunu doldurma fonksiyonu görür. Bu boşluğu doldurmada geçmişe etkili sigorta kurumu yeterli değildir. Zira geçmişe etkili sigortada sigorta himayesinin geçmişe etkili olarak sağlanması, sigorta sözleşmesinin kurulması ile söz konusu olmaktadır. Geçici himaye ise, niyetlenen nihai sözleşme kurulmasa dahi sigorta ettirene sigorta himayesi sağlayabilecektir (s. 167).

²⁰⁹ Kender, s. 228.

²¹⁰ TTK madde gerekçesi, m. 1411. “*Sigorta dönemi*” kavramı; yasalarda “*primin bölünmezliği*” ilkesinin hayata geçirilmesi amacı ile düzenlenmiştir ve “gün esası” olarak adlandırılan, primin sigortanın yürürlükte kaldığı gün sayısına göre işleme tabi tutulması biçiminde tanımlayabileceğimiz (2011 tarihli TTK 1419’da benimsenen) kuralın alternatifidir (Ünan, Şerh, s. 82).

²¹¹ VVG’de ise sigorta süresi, gün, hafta, ay ya da birden çok aya göre belirli bir süre kapsamında belirlenir, sözleşmenin akdedildiği günün başlangıcı ile sigorta başlar; sözleşme süresinin son gününün bitmesi ile sona erer (§ 10).

²¹² TTK madde gerekçesi, m. 1411.

ispatına gerek olmaksızın poliçe yenilenebilir²¹³. Yıllık yenilenebilir dönemli poliçe ise, yine poliçenin devam eden sigorta edilebilirlik ispatına gerek olmaksızın, her yıl yenilenebilir²¹⁴. Uygulama açısından grup can sigortaları genelde yenilenebilir dönemli olarak akdedilmektedir²¹⁵. Grup sigortası uygulamasında sıkça rastlanılan işçilerin, genelde bir yıllık yenilebilir (işçilerin ölüm şartlı) grup hayat sigortası ile himaye altına alınmasıdır. Himaye edilen yılın sonunda, işçilerin ispat gerekliliği olmaksızın²¹⁶ sigorta otomatik olarak yenilenmektedir²¹⁷.

V. SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN YENİLENMESİ VE ZEYİLNAME

Sigorta sözleşmesinin yenilenmesi, var olan sigorta sözleşmesinin sona erdirilerek aynı şartlarda sigorta sözleşmesinin yenilenmesinin sağlanmasıdır²¹⁸. Sözleşmenin yenilenmesine ilişkin tarafların anlaşması herhangi bir şekli şarta tabi değildir; örneğin sözleşmenin sona ermesinde, sözleşmenin yenilenmesinden

²¹³ Mehr/Cammack, s. 365.

²¹⁴ Mehr/Cammack, s. 366.

²¹⁵ Vaughan/Vaughan, s. 232; Mehr/Cammack, s. 430.

²¹⁶ Bireysel sigortalanabilirliğinin ispatı, NAIC Grup Sağlık Sigortası Standart Model Kanunu'nda, grup içerisinde bireyin sigorta himayesinin sınırlı olup olmayacağı ya da himaye kapsamında olup olmayacağını belirlemek için kullanılan tıbbi bilgi ya da sağlık durumunu gösteren diğer bilgi olarak tanımlanmıştır (S., 3, B). İşçiler için sigortalanabilirlik ispatı hususunda ayrıca bkz. s. 170).

²¹⁷ Bastien, s. 406 (Ancak alacaklı-borçlu grupları tipik olarak sigorta edilebilirliğin ispatının gerekli olduğu gruplardır.).

²¹⁸ Koenig, çev. Edgü, s. 46; Şenocak/Sempozyum, s. 167.

vazgeçildiğine dair bir ihbarda bulunulmadığı takdirde, sözleşmenin aynı şartlarla kendiliğinden devam edeceğine ilişkin bir şart da sözleşmeye konulabilir²¹⁹. TBK m. 133 yenilemeyi düzenlemiştir: Bu hükme göre, “*Yeni bir borçla mevcut bir borcun sona erdirilmesi, ancak tarafların bu yöndeki açık iradesi ile olur. Özellikle mevcut borç için kambiyo taahhüdünde bulunulması veya yeni bir alacak senedi ya da yeni bir kefalet senedi düzenlenmesi, tarafların açık yenileme iradeleri olmadıkça yenileme sayılmaz.*”. Yenileme olarak belirlenen tecdit kavramı borçlar hukukunda bu şekilde eski borcun yerine yeni bir borç koyarak eski borcun ortadan kaldırılmasını ifade etse de²²⁰, sigortacılık uygulamasında ve Yargıtay içtihatlarında tecditname eski borcun devamının teyidi amacı taşıdığı kabul edilmektedir²²¹. Ancak bu hatalı bir uygulamadır²²². Bu yönde bir Yargıtay Kararında “*Dairemizin kökleşmiş içtihatlarına göre, bir sigorta akdi yapıldıktan sonra ve ondan sonraki dönemler için düzenlenen tecditnameler yeni birer sigorta mukavelesi değil, ilk defa kurulan sigorta akdinin teyidi mahiyetinde olan belgelerdir. (11. HD. nin 13.11.1975 tarih ve 1975/3675, 6202, 31.12.1976 gün ve 1976/4390 – 5786 sayılı kararları) Dava konusu olayda da davalı sigorta şirketi tarafından TTK.nun 1297/1 ve sigorta*

²¹⁹ Koenig, çev. Edgü, s. 46.

²²⁰ Bkz. Koyuncuoğlu, T., Türk ve İsviçre Hukukunda Borcun Yenilenmesi (Novatio), İstanbul 1972, s. 99; Kılıçoğlu, s. 814. Hatemi/Gökyayla, s. 306; Erdoğan, s. 185; Eren, s. 1263 vd.

²²¹ Ulaş, I., Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları, 8. Bası, Ankara 2012, s. 71.

²²² Şenocak, K., “Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Sözleşmesinde İlk Primin Ödenmesi”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler-Tartışmalar, XXVII 27 Aralık 2013, s. 165.

poliçesi genel şartlarının 16/3 maddeleri hükümlerine göre sigortalıya tecditname göndererek prim ödenmesi için 1 aylık süre tanındığına göre, işte bu sürenin bitim tarihine kadar sigorta teminatının devam ettiğinin kabulü gerekir.”²²³ açıklamasına yer verilmiştir. Ancak Yargıtay daha sonra bu görüşünde değişiklik yapmıştır: “Sigorta şirketinin, bu ikinci poliçe için (tecditname) sözlüğünü kullanması, teknik anlamda bir yenileme olmayıp, ilk sigortaya göre, hasarsız prim almayı, başka bir deyişle, davacı yararına daha az prim istemeyi öngörmesidir. Ancak, bu tecditnamede ilk prim ödenmeden sorumluluğun başlamayacağı da kabul edilmiştir.”²²⁴.

Poliçenin yenilenme durumu üç şekilde karşımıza çıkabilir²²⁵: “*İsteğe bağlı yenileme*”: Yıllık akdedilen poliçede, sigortacı herhangi bir sebebi ileri sürerek poliçeyi yenilemeyebilir. “*Şartlı olarak yenileme*”: Poliçenin başlangıcında şart koşulan iş değişikliği gibi bazı durumların değişmesi hâlinde poliçe yenilenmeyebilir. “*Garantili yenileme*”: Sigortacı tarafından poliçenin yenilenmesi garanti edilmiştir. Ancak prim oranları garanti edilmediği için yenileme tarihinde yeni bir prim oranı uygulanır.

Zeyilname, sigorta sözleşmesinin bazı hükümlerinin sözleşmenin kurulmasından sonra tarafların anlaşması ile değiştirilmesidir; bu zeyilname

²²³ 11. HD., T. 17.02.1981, Sa. 1981/247-640, **Ulaş**, s. 71.

²²⁴ 11. HD., T. 27.05.1996 gün ve Sa. 1996/3492-3810, **Ulaş**, s. 71.

²²⁵ **Yücel**, A., “Sağlık Sigortaları”, Reasürör, 1991, Sa. 2, s. 11.

poliçeye eklenir ve aynı şartlara tabi olur²²⁶. Somut olaya göre, zeyilnamenin mi yenilenmenin mi var olup olmadığının ayrıca değerlendirilmesi gereklidir: Tarafların iradelerinin yorumlanmasında, sözleşme değişiklikleri için kullanılan form yerine sigorta talep formunun doldurulması, zeyilname yerine yeni bir sözleşmenin var olduğu; ya da zeyilname, ek sözleşme gibi ifadelerin veya aynı poliçe numarasının kullanılması gibi hususlar belirleyici değildir, tali niteliktedir²²⁷. Primin yükseltilmesi, sözleşmenin yenilenmesi değil, değiştirilmesidir²²⁸. Sözleşme süresinin uzatılması da sözleşmenin yenilenmesi değil, sözleşme değişikliğidir²²⁹. Sigorta sözleşmesine yeni bir rizikonun eklenmesi hususunda ise, rizikonun müstakil olarak sigortalanabilir olup olmadığına bakılır; riziko müstakil olarak sigortalanabilir nitelikte ise, yeni bir sigorta sözleşmesinin kurulması söz konusudur²³⁰. Bununla birlikte, yeni riziko mevcut sigorta sözleşmesi olmaksızın sigortalanabilir değilse, sözleşme değişikliği söz konusudur²³¹.

²²⁶ **Kender**, s. 226 (Sözleşmenin değiştirilmesi, kanun icabı, genel şart ve tarifelerdeki gibi idari tasarrufla ve lehtar değişikliği gibi tek taraflı irade beyanı ile de meydana gelebilir.).

²²⁷ **Sempozyum/Şenocak**, s. 166.

²²⁸ **Kender**, s. 226; **Sempozyum/Şenocak**, s. 165.

²²⁹ **Sempozyum/Şenocak**, s. 165.

²³⁰ **Sempozyum/Şenocak**, s. 166 (Örneğin, yangın rizikosuna karşı himaye edilen mal, hırsızlık rizikosuna karşı da himaye edilmek isteniyorsa, sözleşmenin değişikliği değil, sözleşmenin yenilenmesi söz konusudur.).

²³¹ **Sempozyum/Şenocak**, s. 166 (Örneğin kasko, tam kaskoya çevrilirse, sözleşme değişikliği söz konusudur, s. 166-167).

Grup sigorta sözleşmesinde grup üyelerindeki değişiklik, grup sigorta sözleşmesinin akdediliş tarzına göre değişir: Grup sigorta sözleşmesi, otomatik grup sigortası olarak akdedilmişse, sözleşmede bu kişilerin değişeceği zaten önceden kararlaştırılmıştır, sözleşme değişikliği ya da sözleşmenin yenilenmesi söz konusu değildir. Ancak grup limiti sözleşme ile kararlaştırılmış olup da limitin artırılması isteniyorsa, primin etkilenmesi söz konusu olmasa dâhi, böyle bir durumda sözleşme değişikliği söz konusudur. Yeni bir rizikonun eklenmesi, yukarıdaki açıklamalar kapsamında yeni bir sözleşme olabilir. Örneğin, grup hayat sigortasına kazaya karşı himayenin eklenmesi, yeni bir sözleşmeyi gerektirir.

Özel sağlık sigortaları, ömür boyu yenileme garantisini içerebilecek şekilde akdedilebilir²³². Sigortanın yenileme garantisi içerip içermediği ve yenileme garantisi içeriyor ise bu yenileme garantisinin kapsamı, bilgilendirme formunda, özel şartlarda ve poliçede belirtilir (ÖSSY m. 6/3). Ömür boyu yenileme garantisi, sigorta şirketince verilen, özel sağlık sigortası sözleşmesinin aynı plan ile ömür boyu yenilenmesi taahhüdüdür. Bu taahhüdü içeren ilk sözleşmede, ilk sözleşme tarihinde geçerli olan özel şartlarda, ömür boyu yenileme garantisine ilişkin bilgiler ve değerlendirme şartları belirlenir; ömür boyu yenileme garantisine ilişkin bilgiler

²³² Ömür boyu yenileme garantisi, ÖSSY hükümleri kapsamında verilir. Şirketçe, sözleşme yenilemelerine ilişkin ÖSSY'de bahsi geçen ömür boyu yenileme garantisinden farklı taahhütlerin verilmesi mümkündür. Bu durumda verilen yenileme taahhüdünün ömür boyu yenileme garantisinden farklılıkları konusunda bilgilendirme yapılır (ÖSSY m. 6/2).

ve değerlendirme şartları, sonradan sigortalı aleyhine değiştirilemez. Sigorta şirketi, özel şartlarında belirteceği değerlendirme şartlarına uygun olanlara ömür boyu yenileme garantisi verir (ÖSSY m. 7/1). Sigorta şirketi, ömür boyu yenileme garantisi taşıyacak yeni sözleşmenin teminatlarını ve primini tespit edebilmek için geçmiş sigortalılık dönemindeki sağlık durumunu ve bundaki gelişmeleri de dikkate alır; sigortalının mevcut veya riskli hastalık ve rahatsızlıklarına, özel şartlarında belirleyeceği kurallar dâhilinde, hastalık ek primi, limit ve sigortalı katılım payı uygulayabilir veya bunları teminat kapsamı dışında bırakabilir (ÖSSY m. 7/2). Sigorta şirketi, sigortalının ömür boyu yenileme garantisi aldıktan sonraki dönemde; ortaya çıkan hastalık ve rahatsızlıklarından ötürü teminat kapsamını daraltamaz, teminat limitini düşüremez, sigortalı katılım payını arttıramaz; sigorta teknik esaslarında ve özel şartlarında sigortalı aleyhine değişiklik yapamaz, ortaya çıkan hastalık ve rahatsızlıklarından ötürü hastalık ek primi uygulayamaz, ödenen tazminatların sözleşme primine oranına bağlı ek prim uygulayamaz (ÖSSY m. 7/3).

VI. GRUP SİGORTA POLİÇESİ

A. GENEL OLARAK

Sigorta poliçesi, sigorta sözleşmesinin kapsamını tam olarak gösteren bir belgedir²³³. Sigorta poliçesi; tarafların haklarını, temerrüde ilişkin hükümleri ve genel ve varsa özel şartları içerir (TTK m. 1425/1). Gerek TTK gerekse SK açısından herhangi bir şekle bağlı olmadığından, yukarıda sayılanları içerecek şekilde istenildiği gibi düzenlenebilir. Poliçenin ve zeyilnâmenin eklerinin içeriği teklifnameden veya kararlaştırılan hükümlerden farklı olması durumunda, anılan belgelerde yer alıp teklifnameden değişik olan ve sigorta ettirenin, sigortalının ve lehtarın aleyhine öngörülmüş bulunan hükümler geçersizdir (TTK m. 1425/2)²³⁴.

Sigorta poliçesi, bir kıymetli evrak değil; ispat vasıtasıdır²³⁵. “*Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez.*” (TTK m. 645). Sigorta poliçesini devralan kişi ise, sigorta ettirenin sigortacıya karşı sahip olduğu hakları haiz olamaz; dolayısıyla sigorta poliçesi, tek başına sigorta himayesi talep hakkını tesis edemez ve bu hakkı başkalarına da devredemez²³⁶. Sigorta sözleşmesinde hak, rizikonun

²³³ Werber/Winter, s. 30.

²³⁴ Hükümün eleştirisi için bkz. Kender, s. 180- 181.

²³⁵ Kender, s. 185.

²³⁶ Kender, s. 185.

gerçekleşmesi ile doğar, yani kıymetli evraktan farklı olarak poliçe hakkın varlığını göstermez²³⁷. Ayrıca madde gerekçesinde de bu yönde, sigorta sözleşmesinin geçerliliği şekle tabi olmadığından yani poliçeden bağımsız meydana geldiğinden dolayı, sigorta sözleşmesi için poliçe düzenlenmediğinde sözleşmenin kurulduğunun ispatının genel hükümlere göre olacağı, dolayısıyla hakkın poliçe ile doğmadığı ifade edilmiştir²³⁸.

B. GRUP SİGORTA POLİÇESİNİN İÇERİĞİ

Bir poliçede; sigortacı, sigorta ettiren ve sigortalı ile ilgili bilgiler, sözleşmenin konusu, teminat kapsamında bulunan ve bulunmayan hâller, tarafların hakları, temerrüde ilişkin hususlar, genel ve özel şartlar yer alır. Ancak bunlardan birinin ya da bir kaçının bulunmaması, sigorta poliçesini geçersiz hâle getirmez²³⁹. Bir grup sigortası poliçesinde ise, sözleşmenin tarafları ve sigortalı ile ilgili bilgiler, sigortanın konusu, riziko adresi, tarafların hakları ve temerrüde ilişkin hükümler, prim tutarı/ödeme zamanı/yeri, sigorta bedeli, lehtar şartı, teminat kapsamındaki ve

²³⁷ Kabukçuoğlu Özer, s. 330-331.

²³⁸ TTK madde gerekçesi, m. 1424.

²³⁹ Bozer, 1981, s. 55.

dışındaki riskler, sözleşmenin süresi ve düzenlenme tarihi, genel ve özel şartlar, sigorta plânı (ayrı olarak da sözleşmeye eklenebilir) yer almaktadır.

1. Sözleşmenin Tarafları-Sigorta Ettiren ve Sigortacı İle İlgili Bilgiler

Poliçede, sigortacının ticaret unvanı ve iletişim bilgileri ile sigorta ettirenin ad ve soyadı ile iletişim bilgisi ve sigortacı ile sigorta ettirenin yerleşim yerleri yazılır²⁴⁰. Sigorta ettiren tacir ise ve sigorta sözleşmesi ticari işletmesi ile ilgili ise, o da ticaret unvanı kullanmak zorundadır (TTK m. 39/1). Ayrıca sigorta sözleşmesine aracılık eden acentenin de bilgileri de poliçeye dâhil edilir.

Türk Ticaret Kanunu m. 39/2'de, ayrıca tacirin işletmesiyle ilgili olarak düzenlediği ticari mektuplarda ve ticari defterlere yapılan kayıtların dayandığı belgelerde tacirin sicil numarasının, ticaret unvanının, işletmesinin merkezi ile tacir internet sitesi oluşturma yükümlülüğüne tabi ise tescil edilen internet sitesi adresinin de gösterileceği düzenlenmiştir²⁴¹. Poliçe, ticari defterlere yapılan kayıtların

²⁴⁰ Ulaş, s. 65.

²⁴¹ Bu sitede ayrıca, anonim şirketlerde yönetim kurulu başkan ve üyelerinin adları ve soyadları ile taahhüt edilen ve ödenen sermaye miktarı, limited şirketlerde müdürlerin adları ve soyadları ile taahhüt edilen ve ödenen sermaye miktarı, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde yöneticilerin adları ve soyadları ile taahhüt edilen ve ödenen sermaye miktarı yayımlanır (TTK m. 39/2).

dayandığı bir belge olduğundan (TTK m. 64/1), bu bilgilerinin de poliçede yer alması gereklidir.

2. Sigortalı ile İlgili Bilgiler

Poliçede, sigortalının ad ve soyadı, iletişim bilgisi ve yerleşim yeri yazılır. Sigortalı tacir ise ve sigorta sözleşmesi sigortalının ticari işletmesi ile ilgili ise, poliçede bu kişinin ticaret unvanı yazılmalıdır. Can ya da sorumluluk grup sigortası poliçesinde ise, sigortalı grup belirtilir. Dolayısıyla sigortacı ile sigorta ettiren (işveren vb.) arasında akdedilecek ana sözleşmede, grup üyeleri (işçiler vb.) gösterilir²⁴². Ancak grubun belirtilmesi, ismen tek tek sayılması değildir²⁴³. Grubun ya da içeriyorsa alt gruplarının belirlenmesi yeterlidir. Örneğin bir işletmenin çalışanları üst grup; işçiler, şefler, müdürler şeklinde alt gruplar olarak gösterilebilir. Alt gruplar, sigorta teminatına ve prime göre ayrımlanabilir. Grup mal sigortaları poliçelerinde, tek bir grup himayesi ya da içerisinde başka grupları barındıran bir

²⁴² **Marcinko**, s. 134.

Tröst tarafından düzenlenen; "*sigortalı işçiler*" ve "*sigortalıların hayatları*" kavramlarının belirtildiği grup hayat poliçesi için İngiliz Mahkemelerinde değerlendirilen bir karar için bkz. Bowskill v. Dawson, National Provincial Bank v. Dawson (No: 2) (1955) 1 Q. B. 13, **Legh-Jones**, s. 1451.

İşçilerin ölüm ve sakatlık hâllerine karşı sigortalı olarak gösterildiği grup kaza poliçesi için bkz. Green v. Russell, McCarthy (Third Party), (1959) 2 Q. B. 226, **Legh-Jones**, s. 1451, **Clarke**, s. 140.

²⁴³ **Türk Hukuk Kurumu**, Türk Hukuk Lügatı, Ankara 1991, 3. Baskı, s. 343. Sigortalı grup üyelerinin ismen belirtilip belirtilmemesi meselesi için bkz. Üçüncü Bölüm/II/E/8.

himaye söz konusu olabilir. Birden çok grubu barındıran poliçede teminat tarifi yapılırken bu gruplar gözetilir. Örneğin sergideki resimlerin sigortalanmasında, aynı tür menfaat söz konusu olduğu için tekrar gruplandırılmadan tek bir grup olarak poliçede gösterilebilir. Ancak uygulamada genelde farklı alt gruplandırmalar görülmektedir. Örneğin işyerinin sigortalandığı poliçede durum bu şekildedir; emtea, makine ve tesisatlar, demirbaşlar, şahıs malları, dekorasyon ayrımı ile belirtilir. Başkası hesabına akdedilen grup mal sigortalarında, grup dâhilindeki malların sigortalılarının da gösterilmesi gereklidir.

3. Sigortanın Konusu

Poliçede, sigorta sözleşmesinin konusu, yani himaye kapsamına alınması kararlaştırılan menfaat belirtilmelidir. Grup sigortalarında sözleşmenin konusu, mal ya da kişi grubuna ilişkin menfaattir.

4. Riziko Adresi

Sigorta sözleşmesi, bir işyerinin işçileri gibi belirli bir yerde bulunan kişileri himaye altına alıyorsa ya da grubun unsurlarından biri de ortak yer ise, bu yerin adresinin açık bir şekilde yazılması gereklidir. Sigorta sözleşmesi, belirli bir yerde

bulunan mal grubunun belirli rizikolara karşı korunması amacı ile akdedilmişse, poliçede bu yerin belirgin adresinin, alanın metrekaresinin ve bina yapı tarzının (ahşap, tam kagir vb.), sigortalı sıfatının (malik, kiracı vb.) ayrıntılı bir şekilde gösterilmesi gereklidir. Himaye edilen işyeri ise, bunlara ek olarak faaliyet konusu da (lokanta, otel vb.) belirtilmelidir.

5. Tarafların Hakları ve Temerrüde İlişkin Hükümler

Sigorta poliçesi, sigorta bedeli ve prim başta olmak üzere, sigorta ettiren ve sigortacının haklarını içerir. Ancak bu şartların, genel şartlara ve TTK'daki korunan hükümlere uygun olması gereklidir.

TTK m. 1425'de temerrüde ilişkin hükümlerin de poliçede yer alacağı düzenlenmiştir. Ancak belirtilmesi gerekir ki, sigortacının tazminat ödeme borcunun temerrüdüne ilişkin düzenleme, TTK m. 1427/4; 5'de; prim ödeme borcunun temerrüdüne ilişkin düzenleme de 1434'de yer almaktadır. Bu madde hükümleri, sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez; değiştirilirse TTK hükümleri uygulanır (TTK m. 1452).

6. Teminat Kapsamındaki Riskler-Teminat Dışı Riskler

Riziko, genel olarak kabul görmüş tanımlamaya göre, gerçekleşmesi muhtemel ya da gerçekleşmesi kesin olmakla birlikte ne zaman gerçekleşeceği belirsiz olan, zarar veya olmayan bir hâl doğuran ve kendisine hukuki sonuçlar bağlanmış olaylardır²⁴⁴. Kısaca zarar ihtimâlidir²⁴⁵. Olayların riziko niteliğinde olabilmesi için gerçekleşmesi, münhasıran insan iradesine değil, tesadüfe bağlı olmalıdır²⁴⁶. Sigorta, kasten gerçekleştirilen ve tesadüfen olmayan olaylar nedeniyle meydana gelen zararları kapsamaz (TTK m. 1429/1)^{247 248}. Olaylar, doğa koşulları yani fiziki olabileceği gibi, sosyal ve ekonomik kaynaklı da olabilir²⁴⁹. Doğa

²⁴⁴ **Atabek**, R., Sigorta Hukuku, İstanbul 1950, s. 6; **Bozer**, 1965, s. 102; **Omağ**, M. K., Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu, İstanbul 1985, s. 9 (“Rizikonun Ağırlaşması” olarak anılacaktır.); **Ünan**, Şerh, s. 11; **Kaner**, İ., “Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Tehlike ile İlgili Görevleri”, İÜHFİM, C. LIV, 1991-1994, Sa. 1-4, s. 305; **Memiş**, T., Yangın Sigortasında Riziko, Ankara 2001, s. 21; **Özdamar**, s. 72; **Hofmann**, E., Privat-Versicherungsrecht, München 1991, s. 6.

²⁴⁵ **Mowbray**, A. H., çev: **Yazıcı**, İ. B., Riziko ve Sigorta Mukaveleleri, İstanbul 1942, s. 3.

Möller bu yönde rizikonun kapsamını “*sigortalı tehlike*” (versicherte Gefahr) kavramı ile sınırlandırarak; bu kavramı, sigorta dallarında ayrıntılı olarak yazılı, bir zarar ya da başka bir dezavantaj ihtimâli olarak ifade etmiştir (**Möller**, s. 155).

²⁴⁶ **Atabek**, s. 6; **Arseven**, H., Sigorta Hukuku, İstanbul 1991, s. 21; **Nomer/Yunak**, s. 12; **Bozer**, 1965, s. 102-103.

²⁴⁷ **Birds**, J., IEL Insurance Law (Kluwer Law) Interantional BV, Netherlands, In Herman Cousy (Volume Editor), **Blangain**, R. (General Editor), Colucci, M. (Associate General Editor), United Kindom 2013, s. 55.

²⁴⁸ Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları’nda şu şekilde bir düzenlemeye verilmiştir: “*Sigorta ettirene başlıca şu nedenlerle rücu edilir: Sigorta ettirenin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kasti bir hareketi veya kusuru sonucunda meydana gelmişse,... sigorta ettirene rücu edilir.*” (A. 8). Ancak sigorta ettirenin kastının bulunduğu hâllerde zaten sigorta himayesi doğmaz.

²⁴⁹ **Ulaş**, s. 46.

yasalarına göre meydana gelmesi imkânsız olaylar ise, riziko olarak kabul edilemez²⁵⁰. Ayrıca belirtmek gerekir ki, sigorta ettirenin veya sigortalının, kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilinden doğabilecek bir zararını teminat altına almak amacıyla sigorta yapılamaz (TTK m. 1404)²⁵¹.

Poliçede, kapsam dâhili riskler haricinde kapsam dışı bırakılmış riskler açıkça gösterilir. Belirtilmemiş olan riskler, himaye kapsamında kabul edilir (SK m. 11/4)²⁵².

7. Sözleşmenin Süresi ve Poliçenin Düzenleme Tarihi

Poliçede, poliçenin tanzim tarihinin de gösterilmesi gereklidir. Sözleşmenin süresi kural olarak bu tarihten itibaren başlayacaktır. Ancak taraflar, sözleşmenin tanzim tarihinden başka bir tarihte başlamasını istiyorsa, sigorta sözleşmesinin başlayacağı bu süreyi de poliçeye yazabilirler. Ancak belirtmek gerekir ki, tanzim tarihi, himayeyi başlatan tarih değildir.

²⁵⁰ Ulaş, s. 46.

²⁵¹ Kender, haklı olarak burada rizikoya ait bir durum olduğunu, dolayısıyla sadece zarar sigortasında değil bütün sigorta sözleşmeleri için ifade edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür (Kender, s. 287).

²⁵² Sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının sigorta himayesi dışında kaldığını ispat yükü sigortacıya aittir (TTK m. 1409/2).

8. Genel Şartlar-Özel Şartlar

Sigorta sözleşmesinin ana muhtevası, genel şartlara uygun olmalıdır. Bu şartlar, Müsteşarlıkça onaylanmış ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlardır (SK m. 11/1). Kanunlarda aksine bir düzenleme bulunmadıkça, genel şartlarda sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın lehine olan bir değişiklik hemen ve doğrudan uygulanır. Ancak, bu değişiklik ek prim alınmasını gerektiriyorsa, sigortacı değişiklikten itibaren sekiz gün içinde prim farkı isteyebilir. İstenilen prim farkının sekiz gün içinde kabul edilmemesi hâlinde, sözleşme eski genel şartlarla devam eder (TTK m. 1425/3)²⁵³.

Sözleşmede, bu genel şartlara ek olarak tarafların işin özelliğine uygun özel şartların düzenlenmesi de mümkündür (SK m. 11/1). Emredici hükümlere aykırı olmayacak şekilde kararlaştırılan bu özel şartlar, genel şarttan önce gelir²⁵⁴. Bu özel şartlar, sigorta sözleşmesi üzerinde ve özel şartlar başlığı altında herhangi bir yanılığa neden olmayacak şekilde açıkça belirtilir (SK m. 11/1).

²⁵³ Bu düzenlemenin madde gerekçesinde, her ne kadar ahde vefa ilkesi gereği, yapılan sözleşmede sonradan tarafların karşılıklı irade beyanları olmadan değişiklik yapılması mümkün değilse de, sigorta sözleşmeleri sigortalı lehine yorumun esas olduğu sözleşme türlerinden olduğundan genel şartlarda, özellikle riziko prim dengesini etkilemeyen sigortalı ve lehtar lehine yapılan değişikliklerin mevcut sözleşmelere doğrudan ve hemen uygulanması gerektiği ifade edilmiştir (TTK madde gerekçesi, m. 1425).

²⁵⁴ **Bozer**, 1965, s. 136; **Kender**, s. 182.

9. Grup Sigortalarında Paket Poliçe Uygulaması

Uygulamada grup sigortalarının paket poliçe olarak uygulanması sık görülmektedir. Uygulamada en sık karşılaşılanlardan biri, işyeri paket sigortasıdır. Bu sigorta türü; konut ya da işyeri sahibinin karşılaşılabileceği yangın, kira kaybı, hırsızlık, sorumluluk gibi çeşitli rizikoların tek bir sigorta poliçesi altında himaye edilmesidir²⁵⁵ ²⁵⁶. Sık karşılaşılan diğer paket poliçe uygulaması, otel paket sigortasıdır. Bu sigorta türü, işyeri paket sigortasının kapsamında yer alır. Bu sigorta türünde otel; hırsızlık, yangın, sel, fırtına gibi rizikolara karşı bütün olarak himaye altına alınabilir²⁵⁷. Sık karşılaşılan başka bir paket uygulaması ise, konut paket sigortasıdır. Bu sigorta türü ise; ev ve içindeki eşyaları yangından hırsızlığa, depremden su baskınına kadar pek çok riske karşı koruma altına alan geniş kapsamlı sigorta türüdür²⁵⁸.

²⁵⁵ Yunak/Nomer, s. 95.

²⁵⁶ Tahkim kararı için bkz. **Özcan**, E., Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Tahkim Uygulaması, Ankara 2014, s. 112. Yargıtay kararları için bkz. 11. HD., E. 2003/8864, K. 2004/3416; 11. HD., E. 2003/12357, K. 2004/9662; 11. HD, E. 2004/ 1133, K. 2004/10403; 11. HD., E. 2005/3119, K. 2005/4241; 11. HD., E. 2009/11583, K. 2011/ 3859 (www.hukuklink.com).

²⁵⁷ Tahkim kararı için bkz. **Özcan**, s. 102 vd.

²⁵⁸ Örnek olarak, <http://www.anadolusigorta.com.tr/tr/konut/konut-paket-sigortasi>, E.T. 30.05.2016; Tahkim kararı için bkz. **Sigorta Hakem Kurulu**, Tahkim Karar Dergisi, Nisan-Haziran 2014, Sa. 18, s. 37.

VII. SİGORTA PLÂNI

Grup sigortasında sigorta bedeline ilişkin ferdi istekler kabul edilemez; kişiler, tespit edilen bir sigorta menfaat tablosuna göre sigortalanırlar; dâhil oldukları bölüme ait sigorta teminatından yararlanırlar²⁵⁹. Dolayısıyla, sigortalıların bireysel seçimlerini önleyecek sigorta plânlarının yapılmasına gerek bulunmaktadır²⁶⁰. Grup başvuru formu (group application) olarak adlandırılan grup sigorta plânı; sigorta tarifelerini, seçilebilme koşullarını, prim ödeme plânlarını vb. içeren²⁶¹ ve grup lideri (örneğin işveren) tarafından imzalanan formdur, ayrıca grup sigorta sözleşmesinin bir parçasıdır²⁶².

Sigorta plânı ile ilgili TTK'da bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak ÖSSY'de bu hususta bazı hükümlere yer verilmiştir. Bu hükümler, uygulama alanı bakımından sadece sağlık sigortalarını kapsamaktadır (ÖSSY m. 1). Dolayısıyla sağlık sigortaları dışındaki can sigortaları kapsamındaki sigorta plânına uygulanacak bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak bu hükümlere ilişkin düzenlemelerin teknik olarak uygun olduğu ölçüde, tüm can sigortaları açısından uygulanması mümkündür. Bu düzenlemelerde yapılan tanımlamaya göre sigorta plânı;

²⁵⁹ Coşkun, s. 7.

²⁶⁰ Vaughan/Vaughan, s. 232.

²⁶¹ Bluhm, W. (Principal Editor): Associate Editors: Skwire, D. D., Kaczmarek, S. J., Bohn, K. M.: Group Insurance, United States of America 2012; Cassandra F./Thompson, M. J., "Group Life Insurance Benefits", s. 44.

²⁶² Marcinko, s. 133.

teminatları, teminat limitlerini ve teminatlar kapsamında şirketin ödeme yüzdesini veya sigortalı katılım payını gösteren poliçe üzerindeki veya eklenmiş bilgidir (ÖSSY m. 4)²⁶³. ÖSSY'deki düzenlemeler dışında Türk hukukunda, sigorta şirketlerince eklenebilecek, belirlenmiş bir sigorta plânı bulunmamaktadır. Amerika'da ise HMO gibi bazı organizasyonların belirlemiş olduğu plânlar, grup sigortalarına dâhil edilerek uygulanır²⁶⁴.

Sigorta plânı öncelikle sigortalıların sigorta himayesi için seçilebilme, uygunluk şartlarını (eligible for coverage) içerir; yani uygun sigortalı tanımını yapar. Örneğin sigorta plânında; 65 yaşından düşük, 2010 yılından sonra işe başlayan işçiler gibi şartlar düzenlenerek sigorta kapsamında himaye edilecek işçilerin sınırı çizilir. Bu şartlar çerçevesinde prim bazında uygun sigortalılara sigorta bedeli belirlenebilir. Sigorta bedeli plânda değişik şekillerde gösterilebilir: *İlk* olarak tek bir sigorta bedeli belirlenir ve hepsi için bu sigorta bedeli geçerli olur. *İkinci* olarak sigorta bedeli seçimlik düzenlenebilir; örneğin, işveren işçilere sigorta plânı sunarak, plân üzerinden işçilere sigorta bedeline göre seçim hakkı sağlar; 10.000 TL teminatlı hayat sigorta poliçesi himayesini tercih etmek isteyen işçinin herhangi bir katkı payının ödemeyeceği; 20.000 TL teminatlı hayat sigorta poliçesi himayesini tercih etmek isteyen işçilerin %50 katkı payı ödemesi gerektiği kararlaştırılabilir. *Üçüncü*

²⁶³ Bu tanımın, ÖSSY'de düzenlenmiş olsa da, tüm can sigortası kapsamındaki gruplar için geçerli olduğu söylenebilir.

²⁶⁴ Örnek olarak, <https://www.healthcare.gov/choose-a-plan/plan-types/>, E.T. 10.3.2016.

olarak da grup dâhili kişilerin durumlarına göre, örneğin işçilerin ücretlerinin miktarına ya da işyerindeki kadrosuna göre ayrı bedeller belirlenebilir²⁶⁵. Her durumda plânda teminat miktarı ayrıntılı olarak gösterilir; örneğin grup birikimli hayat sigortasında sigorta teminatı; sigorta süresi içerisindeki teminatlar (vefat teminatı) ile sigorta süresi sonundaki teminatlar (toplu ödeme, vefat hâlinde eşe yapılan ödeme, ömür boyu maaş ödemesi) şeklinde belirtilebilir.

Sigorta plânı, katkılı ya da katkısız olabilir²⁶⁶. Katkılı sigorta plânı, işçinin de ödeme yükümlülüğünü üstlendiği, katkı metodunu içeren plândır. Katkısız sigorta plânında ise, sadece işveren, primlerin tamamını ödeyecektir²⁶⁷. Katkısız plânda, tüm işçilerin plânın kapsamında olması gerekir; katkısız plânda ise Amerika uygulamasında tipik olarak, işçilerin %75'i poliçe ile himaye altında olmalıdır²⁶⁸. Bununla birlikte sigorta plânı katkısız, ancak örneğin ailelerin himayeye dâhil edilmesi talebi hâlinde katkılı olacağı şeklinde de düzenlenebilir²⁶⁹.

²⁶⁵ Örnek için bkz. **Bluhm-Cassandra/Thompson**, s. 43-44.

²⁶⁶ Ancak ileri de de açıklanacağı gibi bu katkının prim borcu niteliği yoktur (bkz. Bölüm 2/IX/B/1).

²⁶⁷ İşçilerin katkılarının olmadığı sigorta plânı, yönetim kolaylığı sağlaması açısından, katkılı sigorta plânından daha avantajlıdır (**Mehr/Cammack**, s. 441).

²⁶⁸ **Mischen/Mischen**, s. 170; **Vaughan/Vaughan**, s. 232; **Mehr/Cammack**, s. 430, 441; **Bluhm-Cassandra/Thompson**, s. 45.

²⁶⁹ *Blue Cross and Blue Shield of Kansas, Incorporated v. Riverside Hospital, An Osteopathic Institution*, Supreme Court of Kansas 237 Kan. 829, 703 P.2d 1384 (1985), **Stempel, J. W./Swisher, P. N./Knutsen, E. S.**, *Principles of Insurance Law*, 2011 LexisNexis, s. 969.

ÖSSY'de sigorta plânı ile ilgili bazı düzenlemeler yer almaktadır: “*Plan değişikliği talepleri, şirketin koşulları çerçevesinde ve kabulü halinde gerçekleşir. Plan değişikliğine ilişkin koşullar özel şartlarda belirtilir. Plan değişikliği talebinin şirket tarafından uygun bulunmaması durumunda mevcut sözleşmedeki şirket taahhütleri devam eder (ÖSSY m. 9/1). Grup sözleşmesinden ömür boyu yenileme garantisi alarak ayrılan kişi veya kişiler, özel şartlarda belirtilen süre içinde başvurmak kaydıyla, sigortalılıklarını şirketin aynı planı içerir, yoksa en yakın planı haiz bireysel tarifelerinden biriyle devam ettirebilirler. Sigortalının kazandığı tüm hak ve yükümlülüklerinin hastalık ve sağlık sigortası branşında faaliyette bulunan başka bir şirkete geçişi ve sözleşmesinin bu şirkette devamı talep edilebilir (ÖSSY m. 9.3):*

- a) *Geçiş işlemi, yeni şirketin koşulları çerçevesinde ve kabulü halinde gerçekleşir. Geçiş işlemi koşulları bilgilendirme formunda ve özel şartlarda belirtilir.*
- b) *Grup sözleşmelere ilişkin geçiş işlemlerinde sigortalılar hakkında ihtiyaç duyulan bilgilerin SBGM²⁷⁰'den temin edilmesi esastır. Ancak, istenilen bilgilerin SBGM tarafından sağlanamaması durumunda bunun sigorta ettirenden ve/veya sigorta ettirenin onayıyla önceki sigorta şirketlerinden*

²⁷⁰ Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi

temin edilmesi de mümkündür. Edinilen bilginin üçüncü şahıslara karşı gizli tutulması şirketin yükümlülüğündedir.” (ÖSSY m. 9).

Sigorta plânının içeriğine ilişkin bilgiler, işveren-işçi ilişkisi kapsamında toplu ya da bireysel iş sözleşmelerine de eklenebilir; örneğin toplu iş sözleşmesinde; hayat grup sigortasının ihtiyarlık, normal ve kazaen ölüm ile sakatlıkları kapsayacak şekilde olacağı; işverenin sigortalı işçi sayısının azami belli bir rakama ulaşması ve belli yaş haddi ile sınırlanması kayıt ve şartı ile grup sigortası yapılması taahhüdü altına giremeyeceği; hayat grup sigortasına girebilmek için her işçinin ödemeyi taahhüt edeceği aylık prim miktarı; sigorta himayesinden yararlanmak isteyen işçilerin her ay ödeyeceği miktar; rizikolara göre sigorta bedeli bilgilerine ilişkin madde düzenlenebilir²⁷¹.

VIII. KATILIM BELGESİ

Grup sigortasında, bireysel sigortaların aksine, sigortalı ile sigorta ilişkisi, sıklıkla sigortalının tek taraflı katılım belgesi²⁷² ile ortaya çıkmaktadır²⁷³. Her grup üyesine poliçe yerine, katılım belgesi verilir²⁷⁴. Katılım belgesi, bir sigorta plânı

²⁷¹ **Türkiye Yol-İş Federasyonu**, Yol Pazarları ve Hayat Grup Sigortası, Ankara 1971, s. 12 vd.

²⁷² ÖSSY'de katılım sertifikası olarak adlandırılmıştır (m. 8).

²⁷³ **Boetius**, Münchener Kommentar, Rn 603.

²⁷⁴ **Mischen/Mischen**, s. 170; **Mehr/Cammack**, s. 368.

altında, her bir grup üyesine grup sigortası ile sağlanan menfaati ve sigorta himayesine ilişkin ayrıntıları gösteren belgedir²⁷⁵. Her sigortalı grup üyesi, sorumluluk ve haklarını kendilerine teslim edilen bu belgeden öğrenir²⁷⁶. Bu belgenin edinilmesi, grup üyelerinin talebi üzerinedir²⁷⁷. Bu belge, sigorta sözleşmesinin ve poliçenin himayesinin ispatına yarar²⁷⁸.

TTK m. 1496/2'de, grupta yer alan her kişiye poliçe içeriğini özetleyen bir belge verileceği düzenlenmiştir. ÖSSY'de, "*katılım sertifikası*" başlığı altında yer alan düzenlemede, grup sözleşmesi kapsamındaki sigortalılara yazılı veya elektronik ortamda katılım sertifikası verilmesinin şart olduğu ifade edilmiştir (m. 8/1). Ayrıca Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esaslar Yönetmeliği'nde de, kredi işlemleriyle bağlantılı olarak yapılacak grup sigortalarında kredi borçlusu olan sigortalıya yazılı, elektronik ortamda veya benzeri araçlarla katılım sertifikası verilmesinin şart olduğu düzenlenmiştir (m. 7/1).

Katılım belgesinin hukuki niteliğine ilişkin çeşitli görüşler mevcuttur: Bir görüşe göre bu belge, akdin bir parçası ya da gerekli bir kısmı değil, sadece riziko gerçekleştiğinde sigorta bedelini talep için sigortalı açısından ispat aracıdır²⁷⁹.

²⁷⁵ Marcinko, s. 133; Bastien, s. 406; Coşkun, s. 28; Vaughan/Vaughan, s. 231.

²⁷⁶ Coşkun, s. 7.

²⁷⁷ Bastien, s. 406.

²⁷⁸ http://www.insurance-schools.com/Und_Life.pdf/Und_Life_CE_Part4.pdf, E.T. 1.1.2015.

²⁷⁹ Coşkun, s. 75.

Bununla birlikte ABD’de bazı eyalet mahkemelerinin, akdin ana poliçe ve sertifika ile mütalaa edildiği ve bunların akdin bir parçası olduğuna yönelik kararları mevcuttur²⁸⁰. Kanaatimizce bu belge; sigortalının ve sigortalının atadığı lehtarın varlığı ile sigorta bedeli için bir ispat vasıtasıdır; ayrıca sigortalının akdedilen grup sigorta sözleşmesinden haberdar olduğunu da gösterir. Katılım belgesi, poliçenin özeti niteliğinde bilgileri içerir, poliçeden farklı düzenlemeleri kapsamaz ve yokluğu, grup sigorta sözleşmesinin kurulmasına ya da bu belgede sigortalı olarak gösterilecek kişilerin sigorta himayesini haiz olmasına engel nitelikte değildir. Katılım belgesinde gösterilen hak o belgeye bağlı olmadığından, sertifika kıymetli evrak da değildir. TTK’da, düzenlenmemesinin yaptırımına ilişkin bir hükme yer verilmediği için ise, poliçe ile aynı hukuki nitelikte ve güçte de değildir.

Durum böyle olmakla birlikte, katılım belgelerinin sigortalılara verilmemesinin herhangi bir yaptırımı TTK’da düzenlenmemiştir. Grup sigorta sözleşmesinin geçerliğine bir etkisi bulunmadığı da açıktır. Açıkça düzenlenmediği için, TTK’da poliçenin teslim edilmemesine ilişkin hükümlerin uygulanması mümkün değildir. Bununla birlikte SK m. 34’de “*Bakanlar Kurulu, Müsteşarlığın bağlı bulunduğu Bakanlık ve Müsteşarlık tarafından bu Kanuna göre alınan kararlara, çıkarılan yönetmelik ve tebliğlere ve yapılan diğer düzenlemelere uyulmaması halinde, bu Kanunda ayrıca öngörülmüş bir cezanın olmadığı hallerde onikibin Türk Lirası*”, idari

²⁸⁰ Coşkun, s. 75.

para cezası düzenlenmiştir. Dolayısıyla sigortacının böyle bir belgeyi sigortacılara vermemesi, idari para cezasını ortaya çıkarır.

ÖSSY’de katılım belgesinin asgari olarak içermesi hususlar şu şekilde düzenlenmiştir:

- a) Şirketin ticaret unvanı ve iletişim bilgileri,
- b) Sigorta ettirenin adı, soyadı veya ticaret unvanı ve iletişim bilgileri,
- c) Sigortalının adı, soyadı, doğum tarihi (gün/ay/yıl),
- ç) Poliçe numarası, SAGMER tarife adı ve tarife kodu,
- d) Sigortanın süresi ve plânı,
- e) Riskin gerçekleşmesi durumunda nereye, hangi belgelerle ve hangi sürede başvurulacağıdır.

Grup sözleşmesi kapsamındaki sigortalıların sağlık bilgileri ve sigortalılık kayıtları, kişi bazında tutulur (ÖSSY m. 8).

Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esaslar Yönetmeliği’nde ise, katılım sertifikasının asgari olarak içermesi gereken hususlar şu şekilde gösterilmiştir:

- a) Şirketin, sigorta ettirenin, sigortalının ve varsa lehtarın adı, soyadı veya ticaret unvanı ve ikametgâhları,
- b) Sigorta ettiren ve sigortalının T.C kimlik numarası,
- c) Sigortalının doğum tarihi (gün/ay/yıl),
- ç) Sigorta ettiren, lehtar ve sigortalıya ait iletişim bilgileri,
- d) Sigorta priminin miktarı ve ödeme şekli,
- e) Sigortanın süresi ve verilen teminatlar,
- f) Riskin gerçekleşmesi durumunda nereye, hangi belgelerle ve hangi sürede başvurulacağı.

Amerika uygulamalarında, işçi yardım plânları bulunmaktadır (employee benefit plans). Bu plânlar; iş ilişkisini barındırır ve işçilerin hayatlarının, tıbbi bakımının, malullük hâlinde geliri, emeklilik geliri ve işten ayrılması hâlindeki tazminat gibi hâllerin sigorta himayesini sağlar²⁸¹. Bu plânların kullanılmasının nedenleri gelişen endüstri ilişkileri, birliklerin talepleri ve işverenler ile anahtar işçilerin düşük fiyata sigorta himayesi hususunda tatmin olmalarıdır²⁸².

²⁸¹ Mehr/Cammack, s. 423.

²⁸² Mehr/Cammack, s. 424.

IX. TARAFLARIN BORÇ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

A. SİGORTA ETTİRENİN BORÇ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1. Genel Olarak

Bir borç ilişkisinin asıl olarak konusunu oluşturan edim yükümlülüğü, borçlunun alacaklı yararına borçlandığı ve gerçekleştirmek zorunda olduğu bir menfaat, davranıştır; bir sözleşmeden doğan borç ilişkisi içerisinde yer alan yükümlülükler, ilk ve ikincil yükümlülüklerdir: İlk yükümlülükler, sözleşmeden doğan her türlü yükümlülüklerdir; asli ve yan yükümlülüklerini barındırır²⁸³. Asli yükümlülükler, asli edim yükümlülükleri ve yan edim yükümlülüklerini içerir: Asli edim yükümlülükleri, sözleşmenin tipini belirleyen yükümlülükler; yan edim yükümlülükleri ise, asli edim yükümlülüğü ile birlikte sözleşmenin içeriğini oluşturan, önem itibari ile ikinci derecede olan ve asli edime bağımlı yükümlülüktür²⁸⁴. Yan yükümlülükler, borç ilişkisinden doğan ve edim yükümlülükleri dışında kalan diğer yükümlülüklerdir²⁸⁵. İkincil yükümlülükler ise, asli ve yan yükümlülüklerin, her şeyden önce asli edim yükümlülüğün borçlu tarafından ihlâl edilmesi ve özellikle

²⁸³ Eren, s. 29-30.

²⁸⁴ Eren, s. 29-30; Özdamar, s. 115-116.

Kılıçoğlu ise, “*yükümlülük*” yerine “*yüküm*” terimini kullanmıştır. Yükümlülükleri de aynen borçlar ve yan yükümler gibi davranış kuralı olarak ifade etmiştir. Ancak yükümlülükten yararlanan kişi bu davranışın ifasını (özellikle dava edilmesini) talep edemeyeceği gibi, bunun zamanında yerine getirilmemesi nedeniyle tazminat hakkına da sahip değildir (Kılıçoğlu, s. 26-28).

²⁸⁵ Eren, s. 30.

kusurlu ifa imkânsızlığı, gereği gibi ifa etmeme ve temerrüt hâllerinde ödenmesi gereken tazminat yükümlülüğüdür²⁸⁶.

Yükümlülük dışında, “*külfet*” olarak nitelendirilen, alacaklının bazı hakları elde edebilmesi ya da zaten yedinde bulunan hakları koruyabilmesi için bulunması gereken davranışlar vardır²⁸⁷. Alacaklı, hakkı ancak bu fiili yerine getirdikten sonra iktisap edebilir²⁸⁸. Külfetin borçtan ayrıldığı nokta ise; borcun yerine getirilmemesi tazminatı doğururken, külfetin yerine getirilmemesinin hak kaybına neden olmasıdır²⁸⁹. Doktrinde kullanılan diğer bir kavram olan “*görev*” ise; sigorta ettiren/sigortalının, sözleşmenin kurulmasından önce, teminat süresince ve riziko gerçekleşikten sonra yerine getirmesi gereken davranış yükümlülükleri olarak ifade edilmiştir²⁹⁰. Bu davranışlar, sigortacının üstlendiği riziko ile tahsil ettiği veya edeceği prim arasında bir denge oluşturulmasına, rizikonun sınırlandırılmasına ve yan yükümlülüklerin sigorta hukuku bakımından düzenlenmesine hizmet eder²⁹¹. Sigorta ettirene yüklenen bu davranışlar, borç niteliğinde değildir; dolayısıyla

²⁸⁶ Eren, s. 30-31.

²⁸⁷ İnan, A. N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı, Ankara 1979, s. 46; Eren, s. 45; Özdamar, s. 118.

²⁸⁸ İnan, s. 46.

²⁸⁹ İnan, s. 47; Eren, s. 45.

²⁹⁰ Yazıcıoğlu, E., “Zarar Sigortalarında Sigorta Himayesinin Sınırlandırılması ve Davranış Yükümlülüklerinin Teminat Şartı ya da İstisna Olarak Öngörülmesi Sorunu”, Prof. Dr. Ergon A. ÇETİNGİL, Prof. Dr. Rayegân KENDER’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, İstanbul 2007, s. 1185.

²⁹¹ Ünan, S., “Kara Sigortalarında Sigorta Ettirenin Görevleriyle İlgili Bazı Sorunlar”, Sigorta Hukuku Dergisi, Y. 1998, Sa. 1, s. 98, (“Kara Sigortaları” olarak anılacaktır); Özdamar, s. 118.

sigortacı bu görevlerin ifasını talep edemez ve sigorta ettiren tazminat ile mükellef olmaz²⁹². Sigorta ettirenin davranışlarını gerçek hukuki yükümlülük (echte Rechtspflichten) ile görev (Obliegenheiten) şeklinde ikili bir ayımla ele alan görüş de bulunmaktadır: Bu görüşe göre; gerçek hukuki yükümlülük sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğü gibi sigortacının menfaatinin, görev ise tehlikenin artmasını önleme gibi sadece sigorta ettirenin menfaatlerinin yerine getirilmesine hizmet eder; ayrıca gerçek hukuki yükümlülük dava edilebilir iken, görev dava edilemez; gerçek hukuki yükümlülükte tazminat ve cebri icra var iken, görevde ikisi de yoktur²⁹³.

TTK'da sigorta ettirenin prim ödeme borcu, sözleşmenin tipini belirleyen asli edim yükümlülüğü; diğerleri ise, görev niteliğindedir. Sözleşme öncesi ihbar görevi, rizikoyu ağırlaştırmama görevi ve koruma önlemleri alma görevi esas olarak sigortacının edim yükümlülüğünün sözleşmede üstlendiği riziko ile sınırlanmasına hizmet eden görevler iken; rizikonun nasıl gerçekleştiği ile bilgi vermek görevi, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinin işleyişinde sigortacı ile işbirliği yapmasını

²⁹² **Ünan**, Hayat Sigortası Sözleşmesi, s. 137; **Kender**, s. 248. Görevlerin hukuki mahiyeti hususunda borç ve şart teorisi bulunmaktadır. Borç teorisini ileri süren Koenig'e göre, görevler sigorta hukukuna has bir müessese değil, normal bir hukuki mükellefiyettir. Şart teorisini ileri süren Möller'e göre ise görev, zorlayıcı kuvveti olmayan ve yerine getirilmesi sadece sigorta ettirenin menfaatine hizmet eden davranış normlarıdır (**Kender**, s. 249; **Möller**, s. 86).

²⁹³ **Möller**, s. 86, 109.

sağlamaya yönelik, yan yükümlülüklerin sigorta hukuku bakımından düzenlenmesine hizmet eden görevlerdir²⁹⁴.

2. Prim Ödeme Borcu

Sigorta sözleşmesinde, sigortacının riziko taşıma borcuna karşılık, sigorta ettirenin prim ödeme borcu bulunmaktadır (TTK m. 1430/1). Sigorta primi, “*safi prim*” ile “*idare masrafları*” olmak üzere iki kısımdan oluşur: *Safi prim*, sigortalıya verilecek olan sigorta bedelinin karşılığı; safi prime sigorta muameleleri sebebi ile yapılacak bütün masrafların yani *idare masraflarının* eklenmesi ile oluşan gayri safi prim ise tarifelerde gösterilen primdir²⁹⁵. Safi primin tespitinde sigortalanan rizikonun gerçekleşmesi ihtimâli, sigorta bedeli, sigorta akdinin süresi dikkate alınır²⁹⁶. İdare masrafları; sözleşmenin akdi, poliçenin basımı, primlerin tahsili için yapılan masraflar ile aracı komisyonları, kira, personel, kırtasiye ve vergilerdir²⁹⁷. Sigorta tarifeleri, sigortacılık esasına ve genel kabul görmüş aktüeryal tekniklere uygun

²⁹⁴ Ünan, Kara Sigortaları, s. 99; aynı yönde Light Algantürk, D., “Sigorta Sözleşmesi Süresi İçinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 11, Sa. 22, 2012/2, s. 2.

²⁹⁵ Kender, s. 230; Bozer, 1981, s. 50-51; Ulaş, s. 57.

Ulaş idare masraflarını sigorta yükü olarak adlandırmıştır (Ulaş, s. 57). Bozer de, idare masrafları ve gider vergisini yük olarak belirtmiştir (Bozer, 1981, s. 51).

²⁹⁶ Kender, s. 230-231.

²⁹⁷ Bozer, 1965, s. 111; Kender, s. 231-232.

olarak sigorta şirketleri tarafından serbestçe belirlenir; ancak, bu SK'ya ve diğer kanunlara göre ihdas edilen zorunlu sigortaların teminat tutarları ile tarife ve talimatları Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu bakan tarafından tespit olunur ve Resmî Gazetede yayımlanır. Bakan, gerek görülen hâllerde hayat, bir yıldan uzun süreli ferdî kaza, sağlık, hastalık ve ihtiyarî deprem sigortaları tarifeleri ile prim, formül ve cetvellerinin uygulamaya konulabilmesini Hazine Müsteşarlığının onayına tâbi kılabilir veya özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla gerekli görülen hâllerde, tespit ve ilân ettiği aracılık komisyonlarını, tasdike tâbi kıldığı veya tespit ettiği her türlü tarifeyi serbest bırakabilir (SK m. 12).

Grup mal sigortalarında primin belirlenmesi tüm mal grubunu içerecek şekilde ya da grubun içerisindeki malların ferdi hâllerine göre yapılabilir. Örneğin kütüphanedeki kitapların sigortalanmasında prim tespiti her bir kitap için ayrı olarak değil de kitapların tümü için yapılırken; bir işyerinin sigortasında bilgisayarlar ile diğer demirbaşlar için ayrı prim tespiti yapılabilir. Ayrıca rizikonun gerçekleşmesi ihtimâlinin kuvveti açısından da ayrı prim tespiti yapılabilir. Örneğin sele karşı bir evin sigortalanmasında sele daha kuvvetli maruz kalabilecek odalardaki eşyalar için ayrı prim tespiti düşünülebilir. Ayrıca grup içindeki eşyaların niteliklerine göre de böyle bir ayrıma gidilebilir. Otoparkın hırsızlık rizikosuna karşı sigortalanmasında

araçların eski-yeni ya da araç kilidinin kolay açılabilip açılmaması ayrımlarına göre prim tespiti yapılabilir. Ayrı prim tespiti can sigortaları için de geçerlidir²⁹⁸.

Prim borcu ödemesi, sigorta ettirenin yükümlülüğündedir²⁹⁹. Sigorta ettirenlerden tüzel kişi olan var ise, prim borçlusu tüzel kişinin kendisidir, fiil ehliyetini yerine getiren organı değildir³⁰⁰. Bununla birlikte adi ortaklıkta durum farklıdır. Adi ortaklık tüzel kişiliği haiz değildir. Dolayısıyla sigorta ettiren sıfatını hepsi haiz olduğu için prim ödeme borcu hususunda da müteselsil sorumluluk söz konusu olacaktır³⁰¹. Birden çok sigorta ettirenin varlığı durumunda prim ödeme borcu hususunda ikili bir ayrıma gitmek uygun olacaktır: Öncelikle tarafların bu konuda sözleşmede kararlaştırdıkları bir durum varsa, ödeme kararlaştırdıkları şekilde yerine getirilecektir. Sözleşmede buna ilişkin bir düzenleme yok ise, bu durumda sigorta ettirenlerin müteselsil sorumlu olup olmadıkları hususuna bakmak gerekir. TBK m. 162'ye göre, *"Birden çok borçludan her biri, alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olmayı kabul ettiğini bildirirse, müteselsil borçluluk doğar. Böyle bir bildirim yoksa, müteselsil borçluluk ancak kanunda öngörülen hâllerde doğar."* TTK m. 7'ye göre ise, *"İki veya daha fazla kişi, içlerinden yalnız biri veya hepsi için ticari niteliği haiz bir iş dolayısıyla, diğer bir kimseye karşı birlikte borç altına girerse, kanunda"*

²⁹⁸ Bkz. Prim plânı İkinci Bölüm, VII.

²⁹⁹ Ayrıca belirtmek gerekir ki, prim borcu sigorta ettiren değil de başka bir kişi tarafından ödenirse, sigortacı bunu kabule mecburdur; aksi hâlde borçluya karşı mütemerrit olur (Kender, s. 238- 239).

³⁰⁰ Kayıhan, s. 138.

³⁰¹ Kayıhan, s. 138.

veya sözleşmede aksi öngörülmemişse müteselsilen sorumlu olurlar.” ³⁰².

Dolayısıyla kanunda veya sözleşmede aksi öngörülmemişse, birden fazla sigorta ettiren sigortacıya karşı müteselsil sorumludur ve borcun tamamı ödeninceye kadar sigortacının prim borcu için birine ya da hepsine başvurabilmesi mümkündür (BK m. 163).

Sigorta primi nakden ödenir; ancak ilk taksidin nakden ödenmesi şartıyla, sonraki primler için kambiyo senedi verilebilir. Bu durumda ödeme kambiyo senedinin tahsili ile gerçekleşir (TTK m. 1430/2)³⁰³. Sigorta sözleşmesi peşin olarak ödenir, ancak aksi kararlaştırılabilir (TTK m. 1430/1)³⁰⁴. Yani sigorta primi bir defalık olarak da ödenebilir. Özellikle hayat sigortalarında söz konusu olan bir defalık prim ödemesi, sadece kısa süreli sigortalarda değil, ömür boyu kaza sigortası ya da ömür boyu primin peşin olarak ödenmesi şeklinde ev eşyası sigortasında da uygulanabilir³⁰⁵. Kural olarak sigorta priminin tamamının, taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa ilk taksidin, sözleşme yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerekir; ancak karada ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda sigorta primi, poliçe henüz düzenlenmemiş olsa bile, sözleşmenin

³⁰² TTK m. 3'e göre, TTK'da düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir.

³⁰³ Bu hükme aykırı olarak sözleşmede kararlaştırılan prim ödemesine ilişkin şartlar geçersizdir (TTK m. 1452/2).

³⁰⁴ Özel Kanunlardaki hükümler saklı tutulmuştur (TTK m. 1430/1).

³⁰⁵ Möller, s. 88.

yapıldığı anda ödenir (TTK m. 1431/1). Bu hükme göre sigorta ettirenin primi ödeme borcu muacceliyeti, poliçenin teslimi ile, prim borcu bu şekilde muaccel olduğu anda borçlu temerrüdü de gerçekleşir; sigorta yetkilisi, poliçeyi sigorta ettirene verirken prim ödemesini talep eder, bu da temerrüdü ortaya çıkaran ihtar olabilir³⁰⁶. “*İzleyen taksitlerin ödeme zamanı, miktarı ve priminin vadesinde ödenmemesinin sonuçları, poliçe ile birlikte yazılı olarak sigorta ettirene bildirilir veya bu şartlar poliçe üzerine yazılır.*” (TTK m. 1431/2). Her bir primin muacceliyeti, tarafların anlaşması ile geciktirilebilir³⁰⁷. Ancak TTK'nın bu düzenlemeleri sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez; değiştirilirse TTK bu hükümleri uygulanır (TTK m. 1452/3). Ayrıca belirtmek gerekir ki, sigorta priminin taksitle ödenmesi ile kararlaştırılmışsa, riziko gerçekleşince, ödenecek tazminata veya bedele ilişkin primlerin tümü muaccel olur (TTK m. 1431/3).

“Sigorta primi, sigorta ettirenin sözleşmede gösterilen adresinde ödenir. Sözleşmede başka bir ödeme yeri gösterilmiş olmasına rağmen, sigorta primi fiilen sigorta ettirenin gösterdiği adreste ödenegelmede ise, bu ödeme yerine ilişkin söz konusu şart yok sayılır” (TTK m. 1432/1). Sigorta primi sigorta şirketine ya da yetkili temsilcisine (acente, prodüktör) ödenir; aracının sigorta şirketi tarafından

³⁰⁶ Kender, s. 235.

³⁰⁷ Kender, s. 235.

düzenlenen ve imzalanan makbuzu ibraz etmesi, prim tahsiline yetkili olduğunu gösterir³⁰⁸.

“Primi etkileyen sebeplerde, rizikonun hafiflemesini gerektiren değişiklikler meydana gelmişse, prim indirilir ve gerektiğinde geri verilir.” (TTK m. 1433/1).

Örneğin otoparkın yangın rizikosuna karşı sigortalanmasında yandaki benzin istasyonunun kapatılması hâlinde, bu hüküm gereğince prim indirilir ve gerektiğinde geri verilir. *“Sözleşmede öngörülen yüksek primin, sigorta ettirenin, rizikoyu ağırlaştıran sebeplere ilişkin olarak bildirdiği hususlardaki yanılmalardan kaynaklanması hâlinde de aynı durum geçerlidir.”* (TTK m. 1433/2).

Yukarıda açıklanan TTK m. 1431’e uygun olarak istenilen sigorta primini ödemeyen sigorta ettiren mütemerrit olur (TTK m. 1434/1): İlk taksidi veya tamamı bir defada ödenmesi gereken prim, zamanında ödenmemişse, sigortacı, ödeme yapılmadığı sürece, sözleşmeden üç ay içinde cayabilir. Bu süre, vadeden başlar. Prim alacağıının, muacceliyet gününden itibaren üç ay içinde dava veya takip yoluyla istenmemiş olması hâlinde, sözleşmeden cayılmış olunur (TTK m. 1434/2). *“İzleyen primlerden herhangi biri zamanında ödenmez ise, sigortacı sigorta ettirene, noter aracılığı veya iadeli taahhütlü mektupla on günlük süre vererek borcunu yerine getirmesini, aksi halde, süre sonunda, sözleşmenin feshedilmiş sayılacağını ihtar eder. Bu sürenin bitiminde borç ödenmemiş ise sigorta sözleşmesi feshedilmiş olur.*

³⁰⁸ Kender, s. 238.

Sigortacının, sigorta ettirenin temerrüdü nedeniyle Türk Borçlar Kanunundan doğan diğer hakları saklıdır.” (TTK m. 1434/3). Temerrüde ilişkin bu düzenleme sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez; değiştirilirse TTK'nın bu hükümleri uygulanır (TTK m. 1452/3). Ayrıca can sigortalarında, sigortalı ilk prim ödenmesinden önce ölmüşse, sigorta sözleşmesi geçersiz olacaktır (TTK m. 1487/2). Bu düzenlemeye aykırı sözleşmeler geçersizdir (TTK m. 1520/1).

3. Beyan Görevi

a. Sözleşmenin yapılmasında beyan görevi

aa. Genel olarak

Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesini akdederken sigorta konusu menfaatin durumu ve niteliği hakkında gerçeğe uygun bildirimde bulunmalıdır³⁰⁹. Sigorta ettiren bir tüzel kişi ise, beyanda bulunan tüzel kişinin temsil organı olacaktır³¹⁰. Sigorta ettirenin kanuni temsilcisi varsa, beyanda kanuni temsilcisi bulunur³¹¹. Birden fazla sigorta ettirenin varlığında, sigorta ettirenlerin her biri beyan yükümlüsüdür; birinin beyan ettiği hususa diğer sigorta ettirenlerin de dayanabilip

³⁰⁹ Özdamar, s. 83; Çeker, s. 112.

³¹⁰ Kender, s. 256.

³¹¹ Kender, s. 256.

dayanamayacağı hususunda kanaatimizce de iştirak edilmesi gereken görüşe göre, sigortacının bilgi sahibi olması ile beyan yükümlülüğü ortadan kalktığı için, beyanda bulunmayan sigorta ettirenler bakımından da tıpkı beyanda bulunmuşlar gibi sonuç doğduğu kabul edilmelidir³¹². “*Sigorta ettiren sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gerektiği, sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte önemli hususları, tam ve doğru bir şekilde bildirmekle yükümlüdür.*” (TTK m. 1435)³¹³ ³¹⁴. Sigorta ettiren işçilerini sigortalı göstererek grup sigortası sözleşmesi akdetmiş; sigortacının sigortalının sağlıklı olup olmadığı sorusuna “*evet*” cevabını personel yönetiminde sorumlu ilgili bölüme sormadan vermişse, sigortacı gerçeğe aykırı bildirimden dolayı TTK m. 1439 vd. hükümlerinden doğan haklarını kullanabilecektir³¹⁵.

Sigorta ettirenin sözleşme yapılırken bildirmekle yükümlü olduğu bu hususlar, rizikonun tayini için önem arz eden beyanlardır³¹⁶. Önemli hususlardan prime etki eden ya da etmeyen olabilir³¹⁷. “*Sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan*

³¹² **Şeker Öğüz**, Z., Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, İstanbul 2010, s. 58.

³¹³ Sigortalıların sözleşmenin yapılmasında beyan görevi hususunda bkz. B. Sigortalı Grup Üyelerin Yükümlülükleri, İkinci Bölüm, IX/B/3/b.

³¹⁴ Tazminat ve bedel ödemelerinde, bildirilmeyen veya yanlış bildirilen bir husus ile rizikonun gerçekleşmesi arasındaki bağlantı, yaptırımı düzenleyen TTK m. 1439’da öngörülen kurallar uyarınca dikkate alınır (TTK m. 1437).

³¹⁵ OLG Hamm ZfS 2009, s. 221.

³¹⁶ **Kender**, s. 253; **Ünan**, Hayat Sigortası Sözleşmesi, s. 141.

³¹⁷ Prime tesir eden önemli hususlar, sigortalı mala veya sigortalının şahsına ilişkin önemli hususlar, sigortalı şeyin kıymeti, sigortalı malın kullanılma şekli veya sigortalı şahsın mesleği, sigortalı malın

hususlar, aksi ispat edilinceye kadar önemli sayılır.” (TTK m. 1435). “Sigortacı sigorta ettirene cevaplaması için sorular içeren bir liste vermişse, sunulan listede yer alan sorular dışında kalan hususlara ilişkin olarak sigorta ettirene hiçbir sorumluluk yüklenemez; meğerki, sigorta ettiren önemli bir hususu kötüniyetle saklamış olsun” (TTK m. 1436/1). “Sigortacı, liste dışında öğrenmek istediği hususlar varsa bunlar hakkında da soru sorabilir. Söz konusu soruların da yazılı ve açık olması gerekir. Sigorta ettiren bu soruları cevaplamakla yükümlüdür.” (TTK m. 1436/2). Dolayısıyla, TMK m. 2 kapsamında objektif iyiniyet (dürüstlük ilkesi) gereğince, sigortacı tarafından sigorta akdini yapmamak veya daha ağır şartlarla yapmasını icap ettirecek bir husus listede yer almasa da, sigortalı bu husus da cevaplandırılmalıdır³¹⁸. Ancak belirtmek gerekir ki, bu sorular da sigortacının sigorta sözleşmesi akdetme iradesini ve sözleşme şartlarını etkileyecek nitelikte olmalıdır.

Hayat sigortalarında önem taşıyan, beyan edilmesi gereken hususlar; sigortalının hayatının devamı bakımından önem taşıyabilecek olgu ve hastalıklardır³¹⁹. Keza hastalık ve sağlık sigortalarında da, sigortalanacak kişinin

bulduğu yer, sigortacının sigorta ettirene halef olmak imkânı; prime tesir etmeyen önemli hususlar, sigorta ettirenin sıfatı (sigorta ettirenin sigorta konusu malın tamamına mı yoksa bir kısmına mı sahip olduğu gibi), sigorta ettirenin mali durumu, sigorta ettirenin daha önce uğradığı zararlar, aynı riski teminat altına alan başka sigortalar olabilir (Özcan, F., Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti, Ankara 1966, s. 41 vd (“İhbar Mükellefiyeti” olarak anılacaktır).

³¹⁸ Franko, N., “Sigorta Ettirenin Mukavele Yapılırken İhbar Mükellefiyeti (TTK m. 1290)”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XIV Bildiriler-Tartışmalar, Ankara 4-5 Nisan 1997, s. 325.

³¹⁹ Ünvan, Hayat Sigortası Sözleşmesi, s. 142.

sağlık bilgileri beyan edilmelidir. Burada ayrıca değerlendirilmesi gereken bir husus da, sigortalının ailesinde ya da işyerinde sözleşmede kararlaştırılan rizikoyu etkileyecek nitelikte bulaşıcı bir hastalığı olan kişinin bulunmasıdır. Bu durum akdedilen sigorta sözleşmesi ile ilgili olmayan kişinin, özel nitelikli kişisel veri olan sağlık bilgilerinin ifşası anlamına gelmektedir. Örneğin sigortalının eşinin ya da işyerindeki yakın arkadaşının AIDS olması durumunda sigortalının beyan yükümlülüğü olacak mıdır? KVKHK³²⁰ uyarınca kişisel verilerin işlenmesi, kişinin açık rızasına bağlıdır. Bununla birlikte hükümde, kişinin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerin işlenebileceği hâller de düzenlenmiştir. Bunlardan biri de, bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait verilerin işlenmesinin gerekli olmasıdır (m. 5). Ancak kişilerin sağlığı özel nitelikli kişisel veri olarak nitelendirilmiş ve işlenmesi ilgilinin açık rızasına bağlanmıştır (m. 6/1, 2)³²¹. Bu durumda kanaatimizce örnekten yola çıkarak AIDS hastası eşin ya da arkadaşının rızası ile sigortalının böyle bir beyanı mümkündür; ancak beyanın son derece gizlilik ilkesi çerçevesinde yapılması uygundur. O kişinin rızası yoksa, sigortalının bu yönde bir beyanının gerekip gerekmediği MK m. 2 kapsamında değerlendirilmelidir. Kanaatimizce bu hususta, somut olaya göre o kişinin hastalığının adı ve gerekirse o kişinin ismi açıklanmadan,

³²⁰ Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun, Kanun no: 6698, RG: S. 29677, T. 7/4/2016.

³²¹ Sağlığa ilişkin kişisel veriler, ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının plânlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir (KVKHK m. 6/3).

dolaylı olarak yakın çevreden kişinin hastalık hâli beyanının (duruma göre ağır, tehlikeli, bulaşıcı gibi şekillerde ifade edilerek) yapılması söz konusu olabilir. Kaldı ki AIDS gibi hastalıkların açıklanması, kişinin toplumda ciddi derecede dışlanmasına yol açar. Somut olayda bu durumların da değerlendirilmesi gereklidir. Kaza ve malullük hâlinin himaye edildiği sigortalarda beyan edilmesi gereken hususlar ise, kazaya maruz kalma ihtimâlini artıran; özellikle sigortalının mesleği, özel hayatında gerçekleştirdiği faaliyetler gibi hâllerdir³²².

Can sigorta sözleşmelerinde beyan edilmesi diğer husus, yaştır. Hayat sigortalarında yaş ile ilgili beyanın önemi, sözleşmenin yaşama veya ölüm ihtimâline göre yapılıp yapılamamasına göre değişir; yaşama ihtimâline karşı yapılan sigortalarda sigortalının yaşının daha büyük gösterilmesi daha az primi gerektirirken, ölüm ihtimâline karşı yapılan sigortalarda daha fazla primi gerektirir³²³. Hayat ve kaza sigortalarında; “*Sigortalının sözleşmenin yapılması sırasında yaşının yanlış bildirilmesi sonucu prim düşük belirlenmişse, sigorta bedeli, gerçek yaşa göre alınması gereken primin, belirlenen prime olan oranına göre ödenir. İndirimden önce riziko gerçekleşip sigorta bedeli ödenmiş ise sigortacı ödediği fazla kısmın geriye verilmesini faiziyle birlikte isteyebilir. Gerçek yaşa göre fazla prim ödenmesi hâlinde, sigorta bedeli ödenen prime göre artırılır. Artırımdan önce sigorta bedeli ödenmiş ise eksik kısım sigortacı tarafından tamamlanır.*”(TTK m. 1497/1, 2; 1510/2).

³²² Ünân, Hayat Sigortası Sözleşmesi, s. 142.

³²³ Kabukçuoğlu Özer, s. 264.

Özellikle işçilerin himaye altına alındığı sigortalarda ise; çalışma koşulları, alınan güvenlik önlemleri, büro içi ya da dışı çalışılması, himaye altına alınmak istenen işçilerin profesyonellik durumu, çalışılacak yerler bildirilmesi gereken hususlardır.

Mal sigortalarında beyan edilmesi gereken önemli hâller, sigortalanan malın türüne göre ve himaye edilen rizikolara göre değişir, ancak her durumda özellikle malın niteliği ile ilgilidir. Örneğin yangın sigortalarında, yanmaya müsait şeylerle, kolayca zarar görebilen şeyler birbirinden ayrılır: Yanmaya müsait şeyler, malın yapısında yanabilen şeylerdir; yangından zarar görebilecek şeyler ise, saatler, mücevherler, kürkler, antika eşyalar, sanat eşyaları gibi şeylerdir, bunlar da kötü riskler olarak kabul edilir³²⁴. Ayrıca malın kullanılma şekli, sigortalı malın bulunduğu yer de mal sigortalarında sigorta sözleşmelerine göre beyan edilmesi gereken önemli hususlar olabilir³²⁵. Sorumluluk sigortalarında beyan edilmesi gereken hâller ise, sigortalının sorumluluğunu etkileyebilecek önemli hususlardır. Örneğin trafik sorumluluk sigortasında bu hususlar; aracın durumu, önceden yapılan kazalar, sigortalının trafik cezası geçmişi olabilir.

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün en geç sözleşmenin kurulması anına kadar yerine getirilmesi gereklidir³²⁶. Beyan yükümlülüğü, poliçenin

³²⁴ F. Öztan, İhbar Mükellefiyeti, s. 41

³²⁵ F. Öztan, İhbar Mükellefiyeti, s. 50 vd.

³²⁶ Ağsakal, İ., Sigorta Sözleşmesinde Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılık ve Sonuçları, Ankara 2015, s. 50; Şeker Öğüz, s. 89.

imzalandığı anda değil, sözleşmenin kurulduğu anda mevcuttur³²⁷. Ayrıca sigorta ettiren, kendi icabı ile sigortacının kabulü arasında geçen süre içerisinde beyan edilenlerde bir değişiklik olursa onu da bildirmelidir³²⁸. Sözleşmenin kurulmasından sonra, sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlâli ortaya çıkarsa, kanaatimizce MK m. 2 ve azami iyiniyet ilkesine aykırılık söz konusudur. Bununla birlikte sigortacının bu durumu bildiği ya da bilmesi gerektiği hâlde prim almaya devam etmesi ve sözleşme kapsamında riziko gerçekleşip kendisinden himaye talep edilmesi hâlinde himayeyi yerine getirmeyi reddetmesi de MK m. 2'ye aykırılıktır. Kaldı ki TTK m. 1438'de "*Sigortacı tarafından gerçek durumun bilinmesi*" başlığı altında; bildirilmeyen veya yanlış bildirilen bir hususun ya da olgunun gerçek durumu sigortacı tarafından biliniyorsa, sigortacının beyan yükümlülüğünün ihlâl edilmiş olduğunu ileri sürerek sözleşmeden cayamayacağı düzenlenmiştir. Bir Amerika Kararı'nda, olayda poliçede itiraz edilemezlik şartına yer verilmiştir; olayda sigortalı hayatta olduğu süre boyunca sertifikanın yürürlük tarihinden itibaren iki yıl sertifika yürürlükte kaldıktan sonra, bütün primler ödenmişse sigortacının himaye ödemesine itiraz edemeyeceği düzenlenmiştir. Olayda primler ödenmiş ancak sigortalanan kişi kendisinin HIV virusü taşıdığını bildiği hâlde başvuru esnasında yalan söylemiş, hatta zorunlu tıbbi incelemeye sahtekâr göndermiştir. Sigortacı çok az bir çaba ile bu hileyi keşfedebilirdi; ancak bunun yerine belirlenen süreden fazla bir süreçte

³²⁷ **Ayiter**, K., "Sigorta Ettirenin Mukavele Yapılırken Mevcut İhbar Mükellefiyeti", Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Tebliğler- Müzakereler-Yabancı Dilde Hülasalar 27 Nisan-3 Mayıs, 1959, s. 228.

³²⁸ **Kender**, s. 256.

sigortalı ölene kadar prim almayı tercih etti. Ancak primler ödendikten sonra sigortalı başvuruda hileye yapmış olsa bile, sigortacı himayeye itiraz edemez³²⁹.

bb. Sözleşmenin yapılmasında beyan görevinin yerine getirilmemesi hâlinde sigortacının hakları

Sigortacı için önemli olan bir husus bildirilmemiş veya yanlış bildirilmiş olduğu takdirde, sigortacı TTK m. 1440'da belirtilen süre içinde sözleşmeden cayabilir veya prim farkı isteyebilir. Talep edilen prim farkının on gün içerisinde kabul edilmemesi hâlinde, sözleşmeden cayılmış kabul edilir (TTK m. 1439/1). Bu hükümdeki kabul etmeme, ödenmemekle birlikte ödeneceğinin kabul edilmemesini de kapsamaktadır³³⁰.

Sözleşmenin kurulmasında beyan görevinin ihlâli, görüldüğü gibi sigortacıya sözleşmeden cayma hakkı da bahşetmiştir. Bu şekilde sigortacının edimini ifadan kurtulması hâli ile "*ya hep ya hiç ilkesi*"³³¹ de uygulama alanı bulmaktadır³³². Cayma,

³²⁹ Amex Life Assurance Company v. The Superior Court of Los Angeles Country, Supreme Court of California 14. Cal. 4th 1231, 930 P.2d 1264, 60 Can. Rptr. 2d 898 (1997), **Stempel/Swisher/Knutzen**, s. 918.

³³⁰ **Can**, Esaslar, s. 71.

³³¹ Sigorta ettirenin prim ödemede temerrüde düşmesi veya görevleri ihlâl etmesinin hukuki sonucu olarak esas itibari ile sigortacının edimini ifadan kurtulmasıdır ve sigortacının edimini ifa etmekten kurtulması, doktrinde "*Ya hep ya hiç ilkesi*" olarak adlandırılır (**Şeker Öğüz**, s. 183).

³³² **Şeker Öğüz**, s. 183.

sigortacının bildirim yükümlülüğünün ihlâl edilmiş olduğunu öğrendiği tarihten itibaren onbeş gün içerisinde sigorta ettirene bir beyanla yöneltilmelidir (TTK m. 1440). Ayrıca belirtmek gerekir ki, yanlış yaş beyanı hususunda hayat ve kaza sigortalarında, sigortacı, yanlış yaş bildirimini sebebiyle sadece gerçek yaşın, sözleşmenin yapıldığı sırada teknik esaslara göre belirlenen sınırlar dışında kalması hâlinde, sözleşmeden cayabilir (TTK m. 1497/3).

Can sigortalarında sigortacı, yenilemeler de dâhil olmak üzere, sözleşmenin yapılmasından itibaren beş yıl geçmişse, sigorta ettirenin sözleşmenin yapılması sırasında beyan yükümlülüğünü ihlâl etmiş olması nedeniyle sözleşmeden cayamaz, sadece prim farkı isteyebilir; beyan yükümlülüğü kasıtlı bir şekilde ihlâli hâlinde bu durum geçerli değildir. Sigorta ettiren, prim farkını ödemeyi kabul etmezse sigortacı, riziko gerçekleştiğinde ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta bedelini öder; ancak, risk artışı beyan yükümlülüğünün ihlâli nedeniyle sigortacının teknik esaslarına göre saptanan sınırlarının dışında kalmışsa, sigortacı sözleşmeden cayabilir. Yenilenen sözleşmelerde bu süre, ilk sözleşmenin yapıldığı tarihten itibaren başlar (TTK m. 1498) .

Önemli olan bir hususun sigorta ettirenin kusuru sonucu öğrenilememiş olması veya sigorta ettiren tarafından önemli sayılmaması, TTK m. 1439/1'in uygulanmasına bir etki yapmaz (TTK m. 1439/1); ancak cayma hâlinde, sigorta

ettiren kasıtlı ise, sigortacı rizikoyu taşıdığı süreye ait primlere hak kazanır (TTK m. 1441). Bununla birlikte yukarıda da ifade edildiği gibi bildirilmeyen veya yanlış bildirilen bir hususun ya da olgunun gerçek durumu sigortacı tarafından biliniyorsa, sigortacı beyan yükümlülüğünün ihlâl edilmiş olduğunu ileri sürerek sözleşmeden cayamaz; ispat yükü sigorta ettirene aittir (TTK m. 1438/1). Cayma hakkının kullanılmasından açıkça veya zımnen vazgeçilmişse, caymaya yol açan ihlâl sigortacı sebebiyet vermişse³³³ ya da sigortacı, sorularından bazıları cevapsız bırakıldığı hâlde sözleşmeyi yapmışsa cayma hakkı kullanılamaz (TTK m. 1442).

b. Sözleşme süresi içerisinde beyan görevi

aa. Kapsamı

Prim-riziko dengesinin sağlanması için, sözleşme öncesi ihbar görevinin yerine getirilmesi yetmez; sözleşmenin devamında da rizikoyu ağırlaştıracak bir durumun varlığı hâlinde, bu durumun bildirilmesi gereklidir³³⁴.

³³³ Sigortacının acentesinin, bir hususun sigortacı bakımından önem taşımadığını ve beyan edilmesine gerek olmadığını bildirmiş ve sigorta ettirenin de bunu dikkate alarak susmuş olması bu duruma örnektir (Ünan, Şerh, s. 297).

³³⁴ Kender, s. 266.

Sigorta sözleşmesinde, rizikoyu kıymetlendirmeye yarayan, yani rizikonun gerçekleşme ihtimâlini artıran primi etkileyen ya da etkilemeyen faktörler bulunmaktadır. Primi etkileyen faktörler, sözleşmenin daha ağır şartlarda yapılmasını gerektiren, yangına karşı sigortada binanın inşa tarzı gibi objektif faktörler iken; primi etkilemeyen faktörler, daha çok sigorta ettirenin şahsına ait olan, sözleşmenin hiç yapılmamasını gerektiren, sigorta ettirenin ehliyetinin önceden geri alınmış olması gibi subjektif faktörlerdir³³⁵. Sözleşme süresi içerisinde bunların değişikliğe uğraması mümkündür, değişiklik sonucunda rizikonun gerçekleşme ihtimâli veya muhtemel zarar miktarı artarsa, riziko sigortacı açısından ağırlaşmış sayılır³³⁶.

Rizikonun ağırlaşması, sigorta sözleşmesinde beyan edilen rizikoda sonradan meydana gelen ve tehlikenin ortaya çıkma ihtimâlini veya bunun neticesinde meydana gelecek zararlı neticeyi artıran fiili bir değişikliktir³³⁷. Rizikonun ağırlaşmasını, sözleşmenin kurulmasından sonraki değişiklikler ortaya çıkarır; sözleşmenin yapılmasından önce var olan ancak sigortacıya bildirilmeyen veya yanlış bildirilen ağırlaştırıcı özellikler veya sigortacının verilmiş cevabı yanlış tefsir

³³⁵ **Omağ**, Rizikonun Ağırlaşması, s. 5-6.

³³⁶ **Omağ**, Rizikonun Ağırlaşması, s. 6.

³³⁷ **İmre**, Z., "Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması", İÜHF 1946, C. XII, Sa. 1, s. 288; **Omağ**, M. K., "Rizikonun Ağırlaşması ve Diğer Riziko Değişiklikleri (Tebliğin Türkçe Özeti)", Sigorta Hukuku Dergisi, C. III, Sa. 1, 1986, s. 93.

etmesi hâllerinde rizikonun ağırlaşması söz konusu değildir³³⁸. Rizikonun ağırlaşmasının söz konusu olabilmesi için, az çok devamlı bir hâle dönüşmüş olması gereklidir, örneğin bir kere alkol almak rizikonun ağırlaşması sayılmaz³³⁹. Ayrıca rizikonun ağırlaşmasına ilişkin değişiklik, rizikoyu yeni ve yüksek bir riziko seviyesine taşımaktadır³⁴⁰. Rizikonun ağırlaşması ile artık rizikonun gerçekleşme ihtimâli ve doğacak zarar, akdin kurulması anından daha yüksek bir düzeyde sabitleşmelidir³⁴¹. Riziko ağırlaşması, “*objektif riziko ağırlaşması*” ve “*subjektif riziko ağırlaşması*” olmak üzere iki türlü görülebilir: *Objektif riziko ağırlaşması*, sigorta ettirenin herhangi bir fiili olmadan, üçüncü kişinin veya hiç kimsenin fiili olmadan rizikonun ağırlaşması iken; *subjektif riziko ağırlaşması*, sigorta ettirenin fiili ile rizikonun ağırlaşmasıdır³⁴². TTK kapsamında, sigorta ettirenin, sözleşmenin yapılmasından sonra, sigortacının izni olmadan rizikoyu veya mevcut durumu ağırlaştırarak tazminat tutarının artmasını etkileyici davranış ve işlemlerde bulunamayacağı düzenlenmiştir (TTK m. 1444/1). Hükümde rizikoyu ağırlaştırma ile birlikte mevcut durumu ağırlaştırma da ifade edilmiştir. Mevcut durum rizikodan başka bir şeye ait olamayacağından, burada “*rizikonun mevcut durumu*” söz

³³⁸ İmre, s. 289.

³³⁹ Kender, s. 266.

³⁴⁰ Memiş, Riziko, s. 125.

³⁴¹ Memiş, Riziko, s. 125; Kaner, s. 318.

³⁴² Franko, N., “Sigorta Akdinde Rizikonun Ağırlaşması (T.T.K. mad. 1291)”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler-Tartışmalar, IX (8- 9 Mayıs), s. 1222; Kender, s. 266; Kabukçuoğlu Özer, s. 281.

konusudur ve mevcut durum sigorta sözleşmesinin yapılması anındaki durumdur³⁴³. Ancak her hâlde mevcut durumun ağırlaşması rizikoyu ağırlaştıracaktır. Örneğin işçi grup sigortasında, işyerinin sigorta sözleşmesinin yapılması anındaki çalışma koşullarının, sigorta sözleşmesi kurulduktan sonra olumsuz bir şekilde değişmesidir. Ancak sigorta ettiren ve sigortalılar, sigortacının izni olmadan gerek rizikoyu gerekse mevcut durumu ağırlaştırarak tazminat tutarının artmasını etkileyici davranış ve işlemlerde bulunamazlar.

Hayat sigortalarında rizikoyu ağırlaştırmama yükümlülüğü sınırlı bir alanı kapsamaktadır: Yaşam şartlı sigortalarda, hayatı uzatacak önlemler şeklinde kendisini göstermektedir, ancak bunların alınmamasını istemek ahlâka ve kişilik haklarına aykırıdır; ölüm şartlı sigortalarda ise, ölüm ihtimâlinin çeşitli sebeplerle artması mümkündür³⁴⁴. Grup can sigortaları açısından rizikonun ağırlaşması ise, gruba dâhil kişilerin sayısında önemli derecede artış şeklinde görülebilir. Böyle bir durumda primlerde bir değişiklik olmadan sigortacının üstlendiği rizikoyu taşıma ağırlaşmaktadır. İşçilerin bir kısmının işyeri dışında, tehlike oranının arttığı bir durumda çalışacak olması (örneğin işçinin geçici iş ilişkisi ile Irak'ta çalışmaya gönderilmesi), işçilerin çalıştığı ortamda ya da işlerinin niteliklerinde sağlıklarına zarar verebilecek yeni bir durumun ortaya çıkması hâlleri de gösterilebilecek riziko ağırlaşması örnekleridir. Ancak bu durumların, riziko ağırlaşması olarak kabul

³⁴³ Kender, s. 268.

³⁴⁴ Ünan, Hayat Sigortası Sözleşmesi, s. 163.

edilebilmesi için, yeni ortaya çıkması gereklidir. Şirketin Irak ile de iş yaptığını ve işçinin gönderilebilme ihtimalini bilmesi ve daha sonra Irak'a işçi gönderilmesi riziko ağırlaşması değildir. Ancak daha sonra ortaya çıkabilecek sorunları önlemek açısından, sigorta plânında, grup sigortasının bu özel durumlarına ilişkin sınırların çizilmesi ve ayrıntılı düzenleme yapılması daha uygun olur.

Grup mal sigortaları açısından ise; örneğin otoparktaki araçların grup olarak himaye altına alındığı sigortada, otoparkın çok yakınına benzin istasyonunun açılması hâli gibi grup dâhili malların toplu olarak karşılaşılabileceği rizikoyu ağırlaştırma hâli ortaya çıkabilir.

Sigorta ettiren veya onun izniyle başkası, rizikonun gerçekleşme ihtimâlini artırıcı veya mevcut durumu ağırlaştırıcı işlemlerde bulunursa yahut sözleşme yapılırken açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilmiş bulunan hususlardan biri gerçekleşirse derhâl; bu işlemler bilgisi dışında yapılmışsa, bu hususu öğrendiği tarihten itibaren en geç on gün içinde durumu sigortacıya bildirmekle yükümlüdür (TTK m. 1444/2)³⁴⁵. Görüldüğü gibi ağırlaşan rizikoyu beyan yükümlülüğü iki şekilde ortaya çıkmaktadır: Bunlardan *ilki*, sigorta ettirenin veya onun izniyle başkasının, rizikonun gerçekleşme ihtimâlini artırıcı veya mevcut durumu ağırlaştırıcı işlemlerde bulunması, *ikincisi*, sözleşme yapılırken

³⁴⁵ Böyle bir düzenleme, sigorta ettirenin sözleşmenin yapılmasından önce yapacağı beyanlara duyulan ihtiyacın taraflar arasındaki menfaat dengesini sağlayabilmek amacıyla, sözleşmenin kurulmasından sonra da mevcut olmasından doğmuştur (TTK madde gerekçesi, m. 1444).

açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilmiş bulunan hususlardan birinin gerçekleşmesidir.

bb. Yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde sigortacının hakları

Sigortacı sözleşmenin süresi içinde, rizikonun gerçekleşmesi veya mevcut durumun ağırlaşması ihtimâlini ya da sözleşmede riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilecek olayların varlığını öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshedebilir veya prim farkı isteyebilir; farkın on gün içinde kabul edilmemesi hâlinde, sözleşme feshedilmiş sayılır (TTK m. 1445/1)³⁴⁶. Bu bir aylık süre hak düşürücü süredir, süresinde kullanılmadığında fesih ve prim farkını isteme hakkı düşer (TTK m. 1445/3). Değişikliklerin yapılmasından önceki duruma dönülürse, fesih hakkı kullanılamaz (TTK m. 1445/2). Can sigortalarında ise sigortacı, rizikonun artmasından itibaren, yenilemeler de dâhil olmak üzere beş yıl geçmişse, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün, kasıtlı bir şekilde ihlâli hâli hariç, beyan yükümlülüğünün ihlâl edilmiş olması nedeniyle sözleşmeyi feshedemez; sadece prim farkı isteyebilir. “*Sigorta ettiren prim farkını ödemeyi kabul etmezse, riziko gerçekleştiğinde sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak, sigorta bedelini öder. Ancak, beyan yükümlülüğünün ihlâli nedeniyle*

³⁴⁶ Burada da ya hep ya hiç ilkesi uygulama alanı bulmaktadır (Şeker Öğüz, s. 183).

riziko artışı, teknik esaslara göre tespit edilen sınırlar dışında kalmış ise, sigortacı sözleşmeyi feshedebilir.” (TTK m. 1499).

Rizikonun artmasına, sigortacının menfaati ile ilişkili bir husus, sigortacının sorumlu olduğu bir olay veya insanî bir görevin yerine getirilmesi ve hayat sigortalarında da sigortalının sağlık durumunda meydana gelen değişiklikler neden olmuşsa; TTK m. 1445'in birinci ilâ üçüncü fıkra hükümleri uygulanmaz (TTK m. 1445/4).

Rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettirenin ihmâli belirlendiği ve değişikliklere ilişkin beyan yükümlülüğünün ihlâl edildiği saptanırsa, söz konusu ihlâl tazminat miktarına veya bedele ya da rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmâlin derecesine göre, tazminattan veya bedelden indirim yapılır. Sigorta ettirenin kastının varlığı hâlinde ise, meydana gelen değişiklik ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacı sözleşmeyi feshedebilir; bu durumda sigorta tazminatı veya bedeli ödenmez; ancak bağlantı yoksa, sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder (TTK m. 1445/5). Sigortacı, rizikonun gerçekleşmesinden önce, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü kasıtlı olarak ihlâl ettiğini öğrenince, TTK m. 1445/1 uyarınca sözleşmeyi feshetse bile, değişikliğin meydana geldiği sigorta dönemine ait prime hak kazanır (TTK m 1445/6).

Son olarak da belirtmek gerekir ki, sigortacıya tanınan feshin bildirim süresi veya feshin hüküm ifade etmesi için verilen süre içinde, yapılan değişiklikle bağlantılı olarak rizikonun gerçekleşmesi hâlinde, sigorta tazminatı veya bedeli ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oran dikkate alınarak hesaplanır (TTK m. 1445/7).

c. Riziko gerçekleştiğinde beyan görevi

Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini³⁴⁷ öğrenince durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirir (TTK m. 1446/1)³⁴⁸; rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirim yapılmaması veya geç yapılması, ödenecek tazminatta veya bedelde artışa neden olmuşsa, kusurun ağırlığına göre, tazminattan veya bedelden indirim yapılır (TTK m. 1446/2). Madde kapsamında kusur, kastı da kapsamaktadır, kastın varlığı hâlinde de tazminattan indirim yapılacaktır; indirim kusurun ağırlığına göre

³⁴⁷ Rizikonun gerçekleştiğinin ispat yükü, rizikonun gerçekleşmesinden sigortacının edim yükümlülüğünün doğması şeklinde kendi lehine bir hukuki sonuç çıktığından, sigorta ettirene aittir. Sigorta hukuku açısından değerlendirilirse; rizikonun gerçekleşmesi hâlinde, birincil ve üçüncül riziko sınırlandırılmasında yer alan unsurların açıklığa kavuşturulmaması, belirsiz kalması rizikosu sigorta ettirenin, ikincil riziko sınırlandırılmasının şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin belirsizlik rizikosu sigortacının sırtındadır (**Şenocak**, K., “Sigorta Hukukunda İspat Kolaylıkları”, Prof. Dr. Bilge ÖZTAN’a Armağan, Ankara 2008, s. 806 vd).

³⁴⁸ Ayrıca belirtmek gerekir ki, birden çok sigortanın varlığında sigorta ettiren, sigortalardan herbirine hem rizikonun gerçekleştiğini hem de aynı menfaat için yapılan diğer sigortaları bildirir. Buna aykırı davranıldığında TTK m. 1446 uygulanır (TTK m. 1464).

olacağından somut olaya göre sigortacının tazminat ödeme borcu tamamen de ortadan kalkabilecektir³⁴⁹. Ancak sigortacı rizikonun gerçekleştiğini daha önce fiilen öğrenmişse, bu indirimden yararlanamaz (TTK m. 1446/3).

Sorumluluk sigortalarında sorumluluğu gerektirecek olaylar, on gün içerisinde sigortacıya bildirilir (TTK m. 1475/1). Bir görüşe göre (kanaatimizce de bu görüşe iştirak edilmelidir), bazı olayların gerçekleşmesinde, onlara somut olayın şartları gereğince “*sorumluluğu doğuran olay*” nazarı ile bakılabileceği gibi “*sorumluluğu doğurabilecek olay*” nazarı ile de bakılabilir; dolayısıyla “sorumluluğu gerektirecek olay” ifadesi yerine “*sorumluluğu gerektirebilecek olay*” denilmesi daha uygun düşerdi³⁵⁰.

Rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sigorta ettirenin ihmâli ile beyan yükümlülüğü ihlâl edilirse, bu ihlâl tazminatın veya bedelin miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmâlin derecesine göre tazminattan indirim yapılır. Sigorta ettiren kasti davranmışsa ve beyan yükümlülüğünün ihlâli ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcu ortadan kalkar; bağlantı yoksa, sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder (TTK m. 1439/2).

³⁴⁹ TTK madde gerekçesi, m. 1446.

³⁵⁰ **Can**, Esaslar, s. 79.

Ayrıca rizikonun gerçekleştiğini ihbâr, kanuni süre içinde mücbir sebep nedeni ile yerine getirilmediği hâlde, bir görüş (kanaatimizce de bu görüşe iştirak edilmelidir) sigortadan doğan hakların kaybının menfaatlere çok aykırı olabileceğini ifade etmiştir; Fransız Temyiz Mahkemesi'nin muhtelif kararında, mücbir sebebin ortadan kalktığı andan itibaren ihbâr süresinin işleyeceği kabul edilmektedir ve bu sonucun Türk hukukunda da kabulüne engel bir durum yoktur³⁵¹.

4. Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Yükümlülüğü

Sigorta bir zenginleşme aracı olmadığından; gerçek zararın tazmini, dolayısıyla gerçek zararın tespiti gereklidir³⁵². Bu amaç kapsamında sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca veya sigortacının talebiyle, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve sigorta ettirenden beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya mâkul bir süre içinde sağlamak zorundadır. Bununla birlikte sigorta ettiren, aldığı bilgi ve belgenin niteliğine göre, rizikonun gerçekleştiği veya diğer ilgili yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermekle ve kendisinden beklenen uygun önlemleri almakla da

³⁵¹ Kender, s. 275.

³⁵² TTK madde gerekçesi, m. 1447.

yükümlüdür (TTK m. 1447/1)³⁵³. Bu görevin konusunu oluşturan hususlar, rizikonun gerçekleştiğini beyan yükümlülüğünün amacını teşkil eder; sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini beyan etmesi ile sigortacı bu görev kapsamında talepte bulunarak rizikonun gerçekleşme şeklini, sigorta konusuna giren bir olay veya sigorta poliçesinde söz konusu istisnaların bulunup bulunmadığını ve sigorta ettirenin talep ettiği tazminatın gerçek zarara uygunluğunu, hayat sigortalarında riziko ve sigorta himayesi bakımından bir istisna bulunup bulunmadığını tespit ve ispat edebilir³⁵⁴. Bu yükümlülüğün ihlali nedeni ile ödenecek tutar artarsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır (TTK m. 1447/2).

³⁵³ Bu görev, TTK m. 1412 uyarınca sigortalıların da üzerindedir. Grup sigortası örneğini teşkil eden Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları'nda da bu şekilde bir düzenleme yapılmıştır: “*Sigorta ettiren, sigortalı veya hak sahipleri rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca veya sigortacının istemi üzerine, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya mâkul bir süre içinde sağlamak, ayrıca, aldığı bilgi ve belgenin niteliğine göre, rizikonun gerçekleştiği veya diğer ilgili yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermekle ve kendisinden beklenen uygun önlemleri almak ile sigortacının talebi üzerine, olayın ve zararın nedeni ile hangi hâl ve şartlar altında gerçekleştiğini ve sonuçlarını tespiti, tazminat yükümlülüğü ve miktarı ile rücu hakkının kullanılmasına yararlı, elde edilmesi mümkün bilgi ve belgeleri gecikmeksizin vermek zorundadır.*” (B.2.,b).

³⁵⁴ Kender, s. 279.

5. Zararı Önleme, Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğü

“Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimâlinin yüksek olduğu durumlarda, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortacının bu konudaki talimatlarına olabildiğince uymak zorundadır. Birden çok sigortacının varlığı ve bunların birbirlerine aykırı talimatlar vermeleri hâlinde, sigorta ettiren, bu talimatlardan zararın azaltılması ve rücu haklarının korunması bakımından en uygun olanını dikkate alır.” (TTK m. 1448/1). Bu görev ile amaçlanan, sigorta ettirenin nasıl olsa sigorta var düşüncesi altında zararın büyümesine ilgisiz kalmasını önlemektir³⁵⁵. Önlenmesi ve azaltılması gereken zarar, geniş anlamda zarardır³⁵⁶. Ayrıca bu görevin yerine getirilmesi için sigortacının mâkul tedbirleri alması yeterlidir; sigorta konusu malı kurtarmak için kendisini veya başkalarını şahsen tehlikeye atamaz, böyle bir beklenti yoktur³⁵⁷. Örneğin, bir akaryakıt

³⁵⁵ Kender, s. 280.

³⁵⁶ Geniş anlamda zarar, dar anlamda zarardan (“sigortalı menfaatin inkârı olup sigortacının tehlike taşıma yükümlülüğünün kapsamında dahil olan zarar”) ve kurtarma vecibesinin ifası için yapılan giderlerden oluşan, sigortacı tarafından nihai olarak tazmin edilmesi gereken zarardır (Şenocak, K., “Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi (TTK m. 1293)”, AÜHFD, C. 44, Sa. 1, Y. 1995, s. 402 (“AÜHFD-2” olarak anılacaktır.)).

³⁵⁷ Kender, s. 281; AÜHFD-2/Şenocak, s. 406; Kayıhan, Ş., “Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Görevi”, AÜEHFD, C. IX, Sa. 1-2 (2005), s. 534; Ünan, Şerh, s. 338 (Bir

deposunun yanmaya başlaması hâlinde ondan yangını bizzat söndürmesi beklenmez, yangın alarmını çalıştırmak suretiyle başkasını (itfaiye vb.) çağırması uygundur³⁵⁸. Bu yükümlülüğe aykırılık sigortacı aleyhine bir durum ortaya çıkarmışsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır (TTK m. 1448/2). Sigortacı, sigorta ettirenin zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi amacı ile yaptığı mâkul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, sigorta tazminatından veya bedelinden ayrı bir şekilde tazmin etmekle yükümlüdür. Eksik sigortanın yapıldığı hâllerde TTK m. 1462 hükmü kıyas yoluyla uygulanır (TTK m. 1448/3). Sigortacı, sigorta ettirenin talebi üzerine giderlerin karşılanması amacıyla gerekli tutarı avans olarak ödemek zorundadır (TTK m. 1448/4).

Mezkûr görev, sadece zarar sigortaları açısından uygulanır; meblağ sigortalarına uygulanmaz³⁵⁹. Bu görev aynı zamanda sigortacının kanuni halefiyet hakkını ihlâl edici davranışlardan sigorta ettirenin sorumluluğunu düzenleyen

önlemin mâkul sayılıp sayılmayacağı hususunda, o önleme başvurulduğu anın koşulları dikkate alınır.).

³⁵⁸ AÜHFD-2/Şenocak, s. 406.

³⁵⁹ Ünân, S., "Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın "Sigorta Hukuku" Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler", Sigorta Hukuku Dergisi, Y. 2005, Özel Sa. 1, s. 145; Kender, s. 280.

maddedir; kanuni hâlefiyet hakkının henüz doğmadığı, sigorta tazminatının ödenmediği durumlarda, sigortacının rücu hakkını korumak amacı ile getirilmiştir³⁶⁰.

Bu görev, rizikonun gerçekleşmesi ile rizikonun gerçekleşme ihtimâlinin yüksek olduğu hâllerde yerine getirilmelidir. Bu görevin rizikonun gerçekleşme ihtimâli yüksek durumlarda³⁶¹ yerine getirilmesi için, rizikonun gerçekleşeceği ana zamansal bir yakınlık yani somut olayın özelliklerine göre gerçekleşme olasılığının ve tehdidinin yakınlığı mevcut olmalıdır³⁶². Örneğin, komşu evde yangın çıkmış ve kurtarma tedbirleri alınmadığında yangının sigortalı eve sirayet etmesi kuvvetle muhtemel ise sigorta ettiren henüz kendi evinde yangın çıkmamış olsa da zararı önleme tedbirleri almalıdır³⁶³. Sorumluluk sigortalarında ise bu görev, rizikonun gerçekleşme süreci işlemeye başlamış olup da bu tedbirler alınmadığında rizikonun gerçekleşmesine kesin gözüyle bakıldığı an doğar; örneğin dik eğimli yoldan aşağıya doğru seyreden bir motorlu taşıtın frenleri patlaması ve sürücünün de kaldırımda bulunan insanlara zarar vermemek için direksiyonu kırarak aracını beton duvara çarptırması hâlinde, sigortacı, kaskonun varlığında asli edim yükümlülüğü

³⁶⁰ **Sopacı Öztuna**, B., “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Sigortacının Kanuni Hâlefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi”, *Batider*, Eylül 2012, Sa. 3, C. XXVIII, s. 132.

³⁶¹ Bu düzenleme Alman hukukunda sigorta ettirenin kurtarma görevinin doğrudan doğruya rizikonun gerçekleşmesinden önce başlayacağı düşüncesine dayanan öne yayma teorisine de (Vorerstreckungstheorie) uygundur (**EÜHFD/Kayıhan**, s. 535).

³⁶² **EÜHFD/Kayıhan**, s. 532.

³⁶³ **AÜHFD/Şenocak**, s. 215.

kapsamında motorlu taşıttaki hasarı; yokluğunda ise motorlu taşıtın zorunlu mali mesuliyet sigortacısı, kurtarma tedbirlerinden doğan masrafı tazmin eder³⁶⁴.

6. Zarar Gören Mal ve Zararın Gerçekleştiği Yerde Değişiklik Yapmama Yükümlülüğü

Sigorta ettiren, kural olarak hasarın saptanmasından önce, hasar konusu yerde ve malda, hasar sebebinin veya zarar miktarının belirlenmesini güçleştirecek veya engelleyecek bir değişiklik yapamaz (TTK m. 1471/1). Örneğin hasarlı malın tamiri, yenisi ile değiştirilmesi hâllerinde zarar miktarının doğru olarak tespiti mümkün değildir³⁶⁵. Bu yükümlülüğün iki istisnası bulunmaktadır (TTK m. 1471/1): Bunlardan *ilki*, sigortacının onayı³⁶⁶dır. Onayın yazılı ya da sözlü olması hususunda bir açıklamaya hükümde yer verilmemiştir; ancak ispat yükü sigorta ettirenin olduğundan yazılı onay ispat açısından daha uygun olur³⁶⁷. *İkincisi* ise, zararı azaltma amacı ile yapılmasıdır. Bu hükümle hasar sebebinin veya zarar miktarının belirlenmesine olumsuz bir etkisi olmayan değişikliklerin yapılabilmesi imkânı

³⁶⁴ AÜHFD/Şenocak, s. 216.

³⁶⁵ Günay, B., "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. Ve 1471. Maddelerine İlişkin Değerlendirmeler", GÜHFD, C. XVII, Y. 2013, Sa. 1-2, s. 698-699.

³⁶⁶ Madde gerekçesinde, sigortacının bilgisi dâhilinde yapılanların söz konusu madde kapsamı olduğunun açık olduğu ifade edilmiştir (TTK madde gerekçesi, m. 1471). Ancak kanaatimizce burada kastedilen yine sigortacının onaylamadığı hâllerde ihlâlin söz konusu olacaktır.

³⁶⁷ Günay, s. 700.

açıktır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, TTK m. 1448'de sigorta ettirenin zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülüğü düzenlenmiştir; bu görev rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimâlinin yüksek olduğu durumlarda söz konusudur. TTK m. 1471 ise, rizikonun gerçekleştiği ve zararın ortaya çıktığı zaman dilimini kapsamaktadır; dolayısıyla zararının tamamen önlenmesi değil, zararın azaltılması veya artmasına engel olunması söz konusudur³⁶⁸.

Bu görev, sadece zarar sigortalarını kapsar³⁶⁹. "*Bu yükümlülüğün kusurlu ihlâlinde, ihlâl ile zarar arasında illiyet bulunması şartıyla, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirime gidilir.*" (TTK m. 1471/2). Bir görüşe göre (kanaatimizce bu görüşe iştirak edilmelidir), buradaki kusur, kastı da kapsadığından, yasağın kasıtlı ihlâli hâlinde, illiyet koşullarına bağlı olarak, sigortacının tazminat yükümlülüğünden kurtulması mümkün olabilir³⁷⁰. Bu hüküm sigortalı aleyhine değiştirilemez; değiştirilirse, bu hüküm uygulanır (TTK m. 1486/3).

³⁶⁸ Günay, s. 701.

³⁶⁹ TTK m. 1471, TTK m. 1485 uyarınca sorumluluk sigortasına da uygulanacaktır.

³⁷⁰ Günay, s. 703.

7. Diğer Görevler

Sigorta ettirenin kanun maddelerinden dolayı olarak ortaya çıkan bazı görevleri de bulunmaktadır: Örneğin TTK m. 1434 kapsamında izleyen primlerden herhangi biri zamanında ödenmez ise, sigortacı sigorta ettirene, noter aracılığı veya iadeli taahhütlü mektupla on günlük süre vererek borcunu yerine getirmesini, aksi hâlde, süre sonunda, sözleşmenin feshedilmiş sayılacağını ihtar eder ve bu sürenin bitiminde borç ödenmemiş ise sigorta sözleşmesi feshedilmiş olur. Bu hükümle bağlantılı olarak sigorta ettirenin sözleşme yapılırken verdiği adres değişmişse bunu bildirmekle yükümlüdür; aksi takdirde sigorta ettiren yeni adresine ihtarın gönderilmediğini ileri süremez³⁷¹. Diğer bir görev ise sigorta ettirenin, TTK m. 1470 uyarınca sigorta edilen menfaatin sahibinin değişmesi hâlinin bildirilmesidir³⁷². Ayrıca TTK m. 1469 uyarınca sigortacı, sigorta süresi içinde sigortalı menfaatin değerini inceleyebilir; dolayısıyla sigorta ettirenin ve sigortalının bunu engelleyici davranışlarda bulunmaması gereklidir.

³⁷¹ Kender, s. 281.

³⁷² Kender, s. 281.

7. Sözleşmede Öngörülen Yükümlülüklerin İhlâli

Sigortacıya karşı yerine getirilmesi gereken ve sözleşmeden doğan bir yükümlülüğün ihlâli hâlinde, bu Kanunda ve diğer kanunlarda yer alan özel düzenlemeler hariç olmak üzere, sigortacının sözleşmeyi kısmen veya tamamen feshederek ifadan kurtulabileceğine ilişkin hükümler, ihlâlde kusur yoksa sonuç doğurmaz. Ancak ihlâlin kusura dayandığı bu hâllerde, durumun öğrenildiği tarihten itibaren bir ay içinde kullanılmayan fesih hakkı düşer (meğerki Kanun farklı bir süre öngörmüş olsun). Sigortacı, ihlâlin, rizikonun gerçekleşmesine ve sigortacının yerine getirmesi gereken edimin kapsamına etki etmediği durumlarda ise, sözleşmeyi feshedemez (TTK m. 1449)³⁷³. Bu düzenleme, sözleşmeden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesine ilişkin genel bir düzenleme mahiyetindedir; TTK'da öngörülenlerin dışında uygulamada veya sigorta genel şartları ile ortaya çıkabilecek yükümlülükler de olabilir, bu gibi hâllerde Kanunun genel mahiyetine uygun olarak, yükümlülük ihlâlinin kusura dayanmaması ve ihlâl ile gerçekleşen riziko arasında illiyet bağı olmaması hâlinde sözleşmenin feshedilemeyeceği hüküm altına alınmıştır³⁷⁴.

³⁷³ Bu hüküm sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez (TTK m. 1452/3).

³⁷⁴ TTK madde gerekçesi, m. 1449.

B. SİGORTALI GRUP ÜYELERİNİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1. Sigortalı Grup Üyelerinin Prim Ödeme Borcunun Var Olup Olmadığı Meselesi

Prim ödeme borcu, borç niteliğini haiz olması nedeniyle sadece sigorta ettiren tarafından yerine getirilmelidir. Üçüncü kişilerin taraf olmadıkları bir sözleşme nedeni ile borç altına girmesi mümkün değildir. Durum böyle olmakla birlikte uygulamada en fazla görülen işçilerin grup sigortalarında, prim ödemelerinin sadece işveren ya da bu şekilde sigorta sözleşmesi akdeden diğer kişiler veya (grup üyesi olabilecek nitelikleri haiz) işçiler tarafından tamamen ödenmesi kararlaştırılabileceği gibi bu kişilerin primleri birlikte de ödemeleri kararlaştırılabilir³⁷⁵. İşçilerin ödeyeceği primler, maaş kesintisi ile sağlanır³⁷⁶. Uygulamada böyle olmakla birlikte bu durumun hukuki durumunun incelenmesi gereklidir:

Bir görüşe göre, sigortalının prime maaş kesintisi ile yapılan katılımının sigorta sözleşmesine bir etkisi bulunmamaktadır. Yine sigortalı ile sigorta ettiren arasında sigorta sözleşmesi haricinde bir sözleşme ile prime katılımın sağlanmasının da aynı yönde sigorta sözleşmesi açısından bir önemi yoktur. Sigorta sözleşmesinde, sigortalının prim borçlusu olarak gösterilmesi ya da katılımın

³⁷⁵ Marcinko, s. 133; Bastien, s. 405; Chastain, s. 145.

³⁷⁶ Bastien, s. 405; Jensen/Morrissey, s. 447.

payı olduğunun belirtilmesi, hukuken geçerli değildir³⁷⁷. Sigortalı sözleşmenin tarafı değildir ve tarafı olmadığı bir sözleşme için borç altına giremez. Sigortalı ile sigorta ettirenin birlikte borç altına girmesi ancak ayrı bir sözleşme akdedilerek borca katılma ile mümkündür³⁷⁸. Kanaatimizce de bu görüşe iştirak etmek gerekir, ek olarak belirtilmesi gereken hususlar şu şekildedir: TTK'da "*Başkası lehine yapılan sigortada, prim borcu için sigorta ettirenin aleyhine yapılan takip semeresiz kalmışsa, zarar sigortalarında sigortalı, can sigortalarında lehtar, bu durumun sigortacı tarafından kendilerine bildirilmesi hâlinde, primi ödemeyi üstlenirlerse sözleşme bu kişilerle devam eder; aksi hâlde, sigortacı sigorta ettirene karşı sahip olduğu hakları kullanır.*" (TTK m. 1431/4) hükmüne yer verilmiştir. Bununla birlikte grup sigortasının düzenlendiği TTK m. 1496/4'de, sözleşme süresi içinde gruptan ayrılma hâlinde grup sigortası ile sağlanan teminatın, aksi kararlaştırılmamışsa, sigorta ettiren, sigortalı veya lehtar tarafından bireysel olarak devam ettirilebileceği; sigortalı veya lehtarın sözleşmeye bireysel olarak devam etmesinin ancak sigorta ettiren sıfatıyla olacağı ve bu kişilerin geçmiş günlere ait kendilerine düşen prim borçlarından, önceki sigorta ettirenle birlikte sorumlu olacağı düzenlenmiştir. İlk hükümden zarar sigortalarında sigortalı

³⁷⁷ Kabukçuoğlu Özer, s. 114.

³⁷⁸ Kabukçuoğlu Özer, s. 114-115.

Borca katılma TBK m. 201'de düzenlenmiştir: "*Borca katılma, mevcut bir borca borçlunun yanında yer almak üzere, katılan ile alacaklı arasında yapılan ve katılanın, borçlu ile birlikte borçtan sorumlu olması sonucunu doğuran bir sözleşmedir. Borca katılan ile borçlu, alacaklıya karşı müteselsilen sorumlu olurlar.*"

ve can sigortalarında lehtarın ilke olarak prim ödeme borcu olmadığı³⁷⁹; hüküm kapsamında prim ödemeyi üstlenmelerinin mümkün olduğu düzenlenmiştir. Madde gerekçesinde bu hükümlerle sigorta ettirenin acze düşmesi hâlinde, sigortacının prim ödemesini sigortalıdan ve lehtardan da isteyebileceği hükme bağlandığı ifade edilmiştir³⁸⁰. Ancak kanaatimizce, “*sözleşme bu kişilerle devam eder*” ifadesinden dolayı burada sözleşmenin devri söz konusudur ve sözleşmenin devri ile haklar ve borçlar, sözleşmenin devredildiği kişilere geçer (TBK m. 205). İkinci hükümde ise sigorta ettiren, lehtar veya sigorta ettiren tarafından sözleşmenin bireysel olarak devam ettirilmesi hâli düzenlenmiştir. Burada “*Bu kişiler geçmiş günlere ait kendilerine düşen prim borçlarından, önceki sigorta ettirenle birlikte sorumludur.*” düzenlemesine yer verilmiştir; bu durum, sigortalı veya lehtarın sigorta ettiren sıfatını haiz olarak sözleşmeye bireysel olarak devam etmesi sonucu ortaya çıkar; ancak koruyucu hükümlerde bu hükme ilişkin düzenleme yer almadığı için bu durumun aksi sigorta sözleşmesinde düzenlenebilir³⁸¹. Ayrıca burada birden fazla borçlusunu olan tek bir borç söz konusu olduğundan kısmi değil müteselsil borç söz konusudur³⁸².

³⁷⁹ TTK madde gerekçesi, m. 1431.

³⁸⁰ TTK madde gerekçesi, m. 1431.

³⁸¹ Zira bu durum, sigortacı açısından yeni bir risk değerlendirmesini gerektirebilir (Kabukçuoğlu Özer, s. 113).

³⁸² Kabukçuoğlu Özer, s. 114.

Ayrıca kanaatimizce de sigortalı grup üyeleri, grup sigorta sözleşmesinde borç sahibi değil, hak sahibidir. Grup üyelerinin kendi iç yönetiminde ve ilişkilerinde prim borcunu haiz olmaları mümkündür. Ancak sigorta sözleşmelerinde prim borcunu haiz olmaları dahi kararlaştırılmazken, bu kişilerin taraf olmadıkları sözleşmenin borcundan sorumlu tutulmaları da mümkün değildir. Sigorta plânı ile sağlanabilen sigortalı grup üyelerinin prim ödemesi, sigorta ettiren ile grup üyeleri arasındaki iç ilişkidir. Plânda kararlaştırılan grup üyelerinin prim katkısına, prim borcu olarak değil; sigorta ettirene, sigorta sözleşmesi harici bir hukuki ilişkiye dayanarak yapılacak ödeme olarak bakılmalıdır.

Sigortalıya ya da lehtara ödenecek olan sigorta bedelinden primlerin takas edilmesi durumunun da ayrıca değerlendirilmesi gereklidir. Öncelikle BK m. 139 gereğince takas, iki kişinin, karşılıklı olarak bir miktar para veya özdeş diğer edimleri birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borcun muaccel olması durumunda her birinin alacağını borçluya takas edebilmesi imkânıdır. TTK m. 141'de, üçüncü kişi yararına borçlanan kişinin, bu borcu ile sözleşmenin diğer tarafından olan alacağını takas edemeyeceği düzenlenmiştir. Durum böyle olmakla birlikte TTK'da, sigortacının prim alacağının, 1480³⁸³ inci madde hükmü saklı kalmak üzere ödenecek tazminattan veya bedelden düşebileceği düzenlenmiştir. Bu hâlde, TBK

³⁸³ Sigortacı, zarar görene ödeyeceği sigorta tazminatını, sigorta sözleşmesinden doğan alacakları ile takas edemez.

m. 129 hükmü sigorta sözleşmeleri hakkında uygulanmaz (TTK m. 1431/5)³⁸⁴. Böylelikle sigortacının, sigorta ettirene ve zarar gören hariç sigorta sözleşmesinde hak sahibi diğer kişilere karşı ödeyeceği tazminattan prim alacağını düşmesi mümkündür³⁸⁵.

2. Grup Sigortası Prim Ödemesi Örneği-NAIC Grup Hayat Sigortası Standard Hükümleri Model Kanunu

NAIC Grup Hayat Sigortası Standard Hükümleri Model Kanunu³⁸⁶ açısından işçilerin himaye edildiği sigortalarda primler ya işverenin fonlarından ya sigortalı işçilerin katkılандığı fonlardan ya da her ikisinden ödenir (S. A/2). Borçluların sigortalı olduğu poliçelerde, ya alıcının fonlarından ya sigortalı borçlulardan toplanan ücretlerden ya da her ikisinden ödenir (S. B/2). Mesleki birliklerin ya da benzer işçi organizasyonunun üyelerinin himaye altına alındığı sigorta poliçelerinde, primler ya birlik ya da organizasyonun fonlarından ya sigortalı üyelerinin özellikle kendi sigortaları için katkılандığı fondan ya da her ikisinden ödenir (S. C/2). *Tröst*

³⁸⁴ Genel hükümler çerçevesinde sigortacı, sigorta ettirenden olan prim alacağını sigortalı veya lehtarın tazminat alacağıyla, alacaklar arasında müteakabiliyet söz konusu olmadığı için, takas edemez. Ancak deniz rizikolarına karşı sigortalar açısından 6762 sayılı TTK m. 1449'da bu ilkeye bir istisna getirilmiştir; bu hüküm genelleştirilerek 6102 sayılı TTK ile tüm sigorta türleri açısından uygulanabilir bir hüküm hâline getirilmiştir (TTK madde gerekçesi, m. 1431).

³⁸⁵ Bu şekilde bir düzenleme, sigortacının menfaatine yönelik olarak sigorta primlerinin tahsilini kolaylaştırmak amacı ile getirilmiştir (TTK madde gerekçesi, m. 1431).

³⁸⁶ http://www.naic.org/prod_serv_model_laws.htm, E. T. 24.3.2016.

*ve tröst fonlarını*³⁸⁷ konu edinen poliçelerde primler, işveren veya sigortalı kişilerin işverenleri tarafından ya da birlik, birlikler ya da benzeri işçi organizasyonları tarafından katkılanırılan fondan ödenebileceği gibi her ikisi tarafından ya da sigortalıların katkı fonundan veya hem sigortalı kişiler hem de işverenler, birlikler ya da benzeri işçi organizasyonları tarafından ödenebilir (S., 1, D). Derneklerin üyelerinin himayesini konu edinen poliçede, primler dernek ya da dernekler tarafından katkılanırılan fonlardan ya da işverenin üyeleri tarafından ya da her ikisi tarafından; veya himaye edilen kişiler tarafından katkılanırılan fondan ya da himaye edilen kişiler ve dernek, dernekler ya da işveren üyeler tarafından ödenir (S., 1, E). Kredi kooperatifi ya da kredi kooperatiflerinin üyelerinin himayesini konu alan poliçede, primler kredi kooperatifinin fonundan sigorta ettiren tarafından ödenir (S., 1, F).

3. Sigortalı Grup Üyelerinin Yükümlülükleri

a. Genel olarak

Görevler esas itibari ile sigorta ettiren tarafından yerine getirilmelidir. Ancak bunlar borç niteliğinde olmadığından, sigortalıya da yüklenmesi gereklidir³⁸⁸. TTK'da

³⁸⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, I/E/11/f.

³⁸⁸ Kender, s. 256; Sigorta Hukuku Dergisi/Ünan, s. 110.

da bu yönde, “*Sigorta ettiren dışındakilerin bilgisi ve davranışı*” başlığı altında, Kanunda sigorta ettirenin bilgisine ve davranışına hukuki sonuç bağlanan durumlarda, sigortadan haberi olması şartı ile sigortalının, temsilci söz konusu ise temsilcinin, can sigortalarında da lehtarın bilgisi ve davranışının da dikkate alınacağı düzenlenmiştir (TTK m. 1412)³⁸⁹ ³⁹⁰. Dolayısıyla grup sigortası sözleşmesinin sigortalıları olan grup üyeleri ve grup üyelerinin atadığı lehtarları da; TTK kapsamında sigorta ettirenin bilgisine ve davranışına hukuki sonuç bağlanan durumlarda bilgileri ve davranışları dikkate alınacağından mezkûr görevleri yerine getirmekle yükümlüdür. TTK m. 1412’nin gerekçesinde de borçlar hukukunun genel ilkeleri çerçevesinde sözleşmeye taraf olmayanlar için borç doğmayacağı; bununla birlikte azami iyiniyet ilkesi gereği sigortacının riskle ilgili her bilgiye sahip olabilecek bir konuma getirilmesi gerekliliğinden dolayı sigorta sözleşmelerinde istisnai bir düzenlemeye yer verildiği ifade edilmiştir³⁹¹. VVG’de sigorta ettirenin bilgi ve

³⁸⁹ Ayrıca “*Yanlış Sigorta Uygulaması, Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik*” kapsamında, sigortalı, yanlış sigorta uygulamaları ve tazminat sürecindeki yanlış sigorta uygulamalarına dâhil edilmiştir. Yanlış sigorta uygulaması, bu yönetmelik kapsamında, sigorta ilişkisi içerisindeki taraflardan ya da bu ilişkide rol oynayan kişilerden bir veya birkaçına haksız menfaat sağlamaya yönelik her türlü fiildir (m. 4/d). Sigortalı yanlış sigorta uygulamaları ve tazminat sürecindeki yanlış sigorta uygulamaları: Sigortalının, sigorta ilişkisi içerisindeki ilgili tarafların, tazminat takip araçları, hasar tedvir ve tasfiyesini yürütenler, sigorta eksperleri gibi bu ilişkide rol oynayanların sigorta sözleşmesinin kurulması ve yürürlüğü ile sigorta tazminatının tekemmülü aşamalarında şirkete karşı gerçekleştirdikleri yanlış sigorta uygulamalarıdır (5/b).

³⁹⁰ TTK m. 1412’nin madde gerekçesine göre; amaç sigortacının gerçeklere tam olarak ulaşabilmesi ise, lehtarın ve temsilcinin bilgisi ile sigortalının bilgisi arasında fark bulunmamaktadır (TTK m. 1412).

³⁹¹ TTK madde gerekçesi, m. 1412.

davranışına hukuki önem verildiği durumlarda üçüncü kişi hesabına sigortalarda sigortalının da bilgisi dikkate alınacağı ifade edilmiş; sözleşme onun bilgisi olmaksızın akdedilirse ya da ona sigorta ettirenin haber vermesi muhtemel ya da mâkul olmamışsa sigortalının bilgisi ve davranışının dikkate alınmayacağı düzenlenmiştir. Devamında ise sigortacının itirazı hükme bağlanmıştır: Sözleşmenin sigortalının bilgisi dışında akdedildiğine ilişkin sigortacının itirazı gereklidir; bu durum, sigorta ettirenin sözleşmeyi sigortalının vekâleti olmaksızın akdettiği ve sigortacıya sözleşmenin kurulmasında sigortalının vekâleti olmaksızın akdettiğini beyan etmediği hâlde geçerli değildir (VVG § 47). VVG’de hayat sigortaları, hastalık sigortaları ve kaza sigortaları için benzer bir düzenleme yer almaktadır: Buna göre, bu Kanuna göre sigorta ettirenin bilgi ve davranışının hukuki önem taşıdığı durumlarda, başka bir kişinin sigortasında onun da bilgi ve davranışı dikkate alınır (VVG § 156; § 193/2; § 179/3)³⁹². Hayat sigortalarına ilişkin VVG § 156 ve genel hükümlerdeki VVG § 47, “*sigortalının bilgi ve davranışı*” başlığı altında düzenlenmiştir; diğerlerinde de “*sigortalı kişi*” ibaresine yer verilmiştir.

Kanun koyucu TTK’da “*riziko şahsı*” tabirini kullanmamış, genel olarak sigortalı ifadesine yer vermiştir. Ancak riziko şahsı, sigortalıdan farklı olarak akdedilen sigorta sözleşmesi üzerinde bir hakka sahip değildir. Dolayısıyla riziko

³⁹² Kaza sigortaları açısından, VVG § 179/2 durumunda, bu Kanuna göre sigorta ettirenin bilgi ve davranışının hukuki önem taşıdığı durumlarda sigortalıların da bilgi ve davranışı dikkate alınacağı ifade edilmiştir (VVG § 179/3).

şahsını sözleşmenin tarafı olmadan ve sözleşmeden doğan bir hakkı da bulunmadan üzerine böyle bir görev yüklemek borç ilişkisi kaynaklı bir sözleşme açısından uygun değildir³⁹³.

b. Grup sigortasında grup üyelerinin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü olup olmadığı meselesi

TTK m. 1412 gereği, başkası hesabına akdedilen sigortalarda, sigortalı kişi de ihbar ile yükümlüdür. Bu yönde bir düzenleme VVG'de de mevcuttur. Ancak beyan yükümlülüğünü düzenleyen VVG § 19'da, TTK'da da olduğu gibi, bu grup sigortalarında sigortalıların böyle bir yükümlülüğünün olup olmadığı hususu açıkça düzenlenmemiştir. Dolayısıyla sözleşme öncesi ihbar yükümlülüğü, grup sigortaları açısından çözülmesi gereken bir meseledir. Alman hukuku açısından şu şekilde bir görüş ileri sürülmüştür³⁹⁴: Öncelikle grup tiplerinin yani belirli grupların tehlikesi ve ayrı tehlike şeklinde ikili bir ayrıma gidilmiştir³⁹⁵. Belirli grupların tehlike durumunda,

³⁹³ Aksi yönde görüşe göre, her ne kadar Kanun'un 1412'inci maddesinde açıkça zikredilmemiş olsa da riziko şahsının da beyan yükümlülüğüne tabi kişilerden olması gereklidir, Kanun sigortalı-riziko şahsı kavramları arasında ayırım gözetmemiştir (Öğüz Şeker, s. 74; Ağsakal, s. 58).

³⁹⁴ **Bruck/Möller/Winter**, Bruck/Möller Versicherungsvertragsgesetz Großkommentar, 9., völlig neu bearbeitete Auflage, herausgegeben von Baumann, H./Beckmann, r. M./Johannsen, K./Johannsen, R./Koch, R., Band 8/1 Lebensversicherung §§ 150-171 VVG, Bearbeiter: Winter, G., Berlin 2013, § 157 VVG Rn 27-33.

³⁹⁵ **Millauer**, s. 28.

örneğin işletmenin grup hayat sigortasında, VVG § 19'a göre sigorta ettirenin sözleşmenin kurulmasına kadar beyan yükümlülüğü bulunmaktadır. Özel tehlike durumunda ise, ikili bir ayırım vardır³⁹⁶: İlk olarak devamlı değişken grup üyeleri kapsamında bu kişiler açısından zorunlu grup hayat sigortasının söz konusu olduğu ifade edilmiştir; sigorta primi yükselmesinin sigortalıların riziko durumundan bağımsız olarak sadece kafa sayılarına göre hesaplanacağına kararlaştırıldığı grup sözleşmelerinde, sigortacının gelecekteki riziko taşıyıcıların kapsamı üzerine karar verme özgürlüğü söz konusudur. Her bir grup üyesi otomatik olarak sigortalı olduğundan, uygulamada sigorta ettiren grup dâhili kişileri düzenleyerek riziko taşıyıcısının kapsamına karar verir. Bu şekildeki sözleşmelerde sigortalıların bireysel olarak sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü yoktur, bu durum hem artış hâli açısından hem de başlangıç açısından söz konusudur. Ancak, bu hususta anlaşmaya varılmışsa ve sigortacı sigortalılara cevaplandırabilecekleri uygun soruları yönelmişse, başlangıç durumu için istisna ortaya çıkar. Primin yükselmesi bireysel olarak sigortalıların tehlike durumuna bağlı ise, her bir sigortalının sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü vardır. Buradaki beyan yükümlülüğü VVG § 19'dan değil, açıkça kararlaştırılan sözleşmeden anlaşılır. İkinci olarak sadece sigortacıya başvuran kişilerin sigortalı olduğu durumda ise, başvurunun hak tesis ettiği grup hayat sigortası söz konusudur. Burada ikili bir ayırma gidilmiştir: Sigortacının riziko seçim hakkı bulunmadığında, grup üyeleri olacak kişilerin sigortalı olup olmayacağı sigorta

³⁹⁶ Millauer, s. 28 vd.

ettirenin elindedir ve sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü açısından durumu yukarıda açıklanan devamlı değişken grup üyeleri gibidir. Sigortacının riziko seçim hakkı olduğunda ise, ki bu grup hayat sigortalarında sigortacıya bu hak önceden verilmiştir, sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü istisnasız sigorta ettirenin sigortacıya riziko kişisi olarak bildirdiği her bir grup üyesindedir. Bu hem başlangıç hem de sonradan artış için geçerlidir. *Aynı yönde başka bir görüş de*, öncelikle belirli grupların riziko yapısında sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü olduğunu ifade etmiştir. Aynı, bireysel tehlike durumunda da ikili bir ayrıma gidilerek; öncelikle değişken kişi topluluğunun otomatik grup sigortasında, hem başlangıç hem de artış durumları için geçerli bir şekilde, sigortalı kişilerin ayrı, bireysel tehlike durumlarında sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünden muaf olduğu ifade edilmiştir. İkinci durum olan hak tesis eden başvuru ile bir kişi topluluğunun grup sigortası da ikili bir ayrımla ele alınmıştır. Bunlardan ilki başvuru aşamasıdır; bu aşamada her bireysel riziko için, VVG § 19'a göre beyan yükümlülüğü vardır. Bu durum sözleşmesel olarak önceden yeni rizikoların artışının çıkarıldığı grup sigorta sözleşmeleri açısından geçerli değildir. Başlangıçtaki sigortalının beyan yükümlülüğü, ancak sigortacı tehlike durumunun beyanı sözleşmesel olarak vazgeçmişse dikkate alınmayabilir. İkincisi ise artış açısından dır. Problem sözleşmenin akdedilmesinden sonra yeni rizikoların sigortacıya beyanına, ki bu durumda akdedilmiş olan grup sigortası sözleşmesine yeni grup üyelerinin katılması söz konusu olacaktır, VVG 19'un (eski VVG 16)

uygulamasında ortaya çıkmaktadır. VVG § 19/1 anlamında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü kendi sözleşme beyanını teslimine kadardır. Grup sigortaları açısından VVG § 19/1, cümle 1'in şu şekilde değiştirilmesi gereklidir: "*grup sigorta sözleşmesi kapsamındaki sigortalı grup üyeleri (VVG § 19/1, c. 1: Sigorta ettiren)...yeni rizikoların bildirilmesine kadar, tehlike durumuna ilişkin bütün bildiklerini... sigortacıya beyan etmekle yükümlüdür.*". Yazar, sözleşme öncesi beyan yükümlüsü kişiler bakımından da şu açıklamayı yapmıştır: Belirli grupların ve ayrı, bireysel tehlike durumlarındaki farklılıklar, beyan yükümlüsü kişileri de etkiler; bu nedenle sigorta ettiren esas olarak grubun tamamını etkileyen, grup türlerine göre tehlike durumunu, sigortalıların her biri de ayrı olarak bireysel tehlike durumunu beyan etmelidir. Sigorta ettiren de ayrı, bireysel tehlike durumlarını; eğer böyle bir bilgiye sahipse beyan etmelidir. Sigortalının belirli bir grubun tehlike durumuna ilişkin bilgiye sigortalının sahip olması şeklinde aksi bir hâl de söz konusu olabilir. Bu takdirde aynı şekilde beyan görevi üyelerin üzerindedir. Sigortalı grup üyelerinin beyan görevine ilişkin hükümler; VVG § 47, 156, 179/3'den ortaya çıkmaktadır. Bu beyan görevi, sigortalının da grup sigorta sözleşmesinin akdedilmesinden haberdar olmasına bağlıdır³⁹⁷.

Kanaatimizce de otomatik grup sigortası sözleşmesinin akdedilmesi sırasında, sigortalılar ismen bilinmediği için, sözleşmenin kuruluş aşamasında grup

³⁹⁷ Herdter, s. 81 vd.

üyelerine böyle bir yükümlülüğün yüklenmesi mümkün değildir. Zira sigortalının sözleşmenin kurulması yönünde müzakere edildiği hakkında bilgi sahibi olmayan kişiden ihbarda bulunması beklenemez³⁹⁸. TTK m. 1412’de zaten “*sigortadan haberi olması şartıyla*” ifadesine yer vermiştir. Dolayısıyla bu yükümlülük sadece grup liderinin üzerindedir. Ancak grup üyelerinin ismen bilindiği yani sigorta sözleşmesinin belirlenmiş kişiler için akdedildiği durumlarda, sigortalı kişilerin de böyle bir yükümlülüğü bulunmaktadır. Özellikle sigortalının gerekli bilgileri beyan etmemesinin kötü niyet kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin ve bu kapsamda beyan etmesi gerekliliğinin kıstas olarak ele alınması daha uygun bir çözüm olabilir. Grup mal sigortalarında da TTK m. 1412 gereği sigortalının ismen bilinip bilinmemesi önemlidir. Sigortalının ismi belirtilmeden akdedilenlerde, sigortacı, menfaatini sigorta ettiği üçüncü kişinin kim olduğunu bilmeden sözleşme yapmayı kabul etmektedir; dolayısıyla sigortacının sigortalının ihbarda bulunması beklentisi olmamalıdır³⁹⁹.

c. Sözleşmenin süresi içinde beyan yükümlülüğü

Sözleşmenin kurulmasından sonra, TTK m. 1412 ve TTK m. 1444/1 uyarınca sigorta ettirenin davranışı gibi sigortalı grup üyelerin davranışları da rizikoyu veya

³⁹⁸ Öğüz Şeker, s. 66.

³⁹⁹ Öğüz Şeker, s. 66.

mevcut durumu ağırlaştıracak nitelikte olmamalıdır. Bununla birlikte mezkûr hükme göre grup üyelerinin ağırlaşmış rizikoyu beyan yükümlülüğü de bulunmaktadır. Dolayısıyla TTK m. 1444/2 uyarınca, sigorta ettiren veya onun izniyle başkası ve TTK m. 1412 uyarınca grup üyelerinden her biri, rizikonun gerçekleşme ihtimâlini artırıcı veya mevcut durumu ağırlaştırıcı işlemlerde bulunursa yahut sözleşme yapılırken açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilmiş bulunan hususlardan biri gerçekleşirse derhâl; bu işlemler bilgisi dışında yapılmışsa, bu hususu öğrendiği tarihten itibaren en geç on gün içinde durumu sigortacıya bildirir. Sigorta ettirenin, sigorta ettirenin izniyle başkasının ve grup üyelerinden her birinin, sözleşme yapılırken açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilmiş bulunan hususlardan birinin gerçekleşmesi hâllerini beyan etme yükümlülükleri olduğu açıktır; grup üyeleri açısından bu yükümlülüğün kapsamı, katılım belgesinde belirtilmelidir. Burada değerlendirilmesi gereken husus, bu kişilerin birbirlerine ilişkin rizikonun veya mevcut durumun ağırlaşmasına ilişkin hususlarda beyan yükümlülüklerinin var olup olmadığıdır. Bu durumdan grup üyeleri haricinde sigorta ettirenin de haberi olmuşsa, sigorta ettirenin de grup üyeleri için bu yükümlülüğü ortaya çıkacaktır. Örneği sigorta ettiren sıfatıyla bir işveren, himaye kapsamındaki bir grup üyesi olan işçisinin ciddi bir sağlık sorunu olduğunu, bu işçinin kendisine bildirmesi ile öğrenmişse, en geç on gün içinde bu durumu sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Ancak grup üyelerine, sigorta sözleşmesinin tarafı olmadığından, bu yükümlülüğü -MK m. 2 gereğince dürüstlük ilkesine aykırılık

teşkil etmedikçe- güçlü bir şekilde yüklemek uygun olmayabilir. Örneğin aynı iş yerinde çalışan ve kendisi gibi aynı grup hayat sigorta sözleşmesi ile himaye edilen arkadaşının yaşam süresini etkileyecek bir hastalığa yakalandığını sigortacıya ya da sigorta ettiren olan işverenine bildirmemesi beyan yükümlülüğünü ihlâl sayılmayabilir. Sağlık bilgileri özel nitelikli kişisel veridir ve bu durumda kişinin kendisinin rıza beyanı ile bildirilmesi gereklidir⁴⁰⁰. Sigorta ettiren için farklı bir durum olmasının nedeni o kişinin sağlığını sigortalayarak sigorta himayesinden hak sahibi olmasını sağlamasıdır.

d. Riziko gerçekleştiğinde beyan görevi

Her bir grup üyesi, TTK m. 1412 uyarınca rizikonun gerçekleştiğini doğrudan sigortacıya bildirir. Grup üyesinin rizikonun gerçekleştiğini sigorta ettirene bildirmesi, sigorta ettirence bu durum sigortacıya bildirilmedikçe, bu görevin yerine getirilmesi anlamına gelmez. Ancak bu durumda sigorta ettirenin idari görevi devreye girer. Sigortacı açısından sigorta sözleşmesi geçerli olduğu için, idari görevin sigorta sözleşmesinde düzenlenip düzenlenmediğine bakılır; düzenlenmemişse, bu görev yerine getirilmiş olmaz, düzenlenmişse artık bu görevin sigorta ettiren tarafından yerine getirilmesi gerekir. Böyle bir durumda da sigorta ettiren, rizikonun

⁴⁰⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm/II/E/d.

gerçekleştirdiğini öğrenince durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirir; sigorta ettiren grup üyesine ilişkin rizikonun gerçekleştiğini kendisi öğrenmişse de aynı durum geçerlidir. Yine rizikonun gerçekleştiğinde beyan görevine ilişkin hükümden düzenlenen diğer esaslar burada da geçerlidir; rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirim yapılmaması veya geç yapılması, ödenecek tazminatta veya bedelde artışa neden olmuşsa, kusurun ağırlığına göre, tazminattan veya bedelden indirim yoluna gidilir; sigortacı rizikonun gerçekleştiğini daha önce fiilen öğrenmişse, bu hükümden yararlanamaz (TTK m. 1446/2, 3).

C. SİGORTACININ BORÇ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1. Riziko Taşıma Yükümlülüğü

a. Genel olarak

Sigortacı, sigorta sözleşmesiyle, sigorta ettirenin prim ödeme borcuna karşılık sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan veya bedelden sorumlu olma, yani riziko taşıma borcunu üstlenmektedir (TTK m. 1409/1). Aynen tazmin sözleşmede kararlaştırılmamışsa, sigorta tazminatı nakden ödenir (TTK m. 1427/1). Riziko taşıma yükümlülüğü, sigortacının sigorta sözleşmesinden doğan ana edimidir. Bu yükümlülük, sözleşmede kararlaştırılıp himaye kapsamına

alınan riziko gerçekleşene kadar durağan, yani pasif; gerçekleştikten sonra ise dinamik yani aktiftir⁴⁰¹.

Sigortacının himaye yükümlülüğüne ilişkin sorumluluğu, aksine sözleşme yoksa primin veya ilk taksitin ödenmesi ile başlar; ancak kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda, sigortacı, sözleşmenin yapılmasıyla sorumlu olur (TTK m. 1421/1)⁴⁰². Hükümden yola çıkarak zaman yönünden ilk ödenmesi gereken primin, ilk prim; yıllık primin taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa, ilk taksidin ilk prim, diğer taksitlerin izleyen prim olarak adlandırılmaları uygundur⁴⁰³. Hükme yeniden dönersek, kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalar dışında, aksi kararlaştırılmadıkça, sigortacı ile sigorta ettiren arasında sigorta sözleşmesi akdedilecek ancak sigortacının himaye borcundan doğan sorumluluğu primin veya ilk primin ödenmesine kadar ortaya çıkmayacaktır; bu süreçte riziko gerçekleşirse, ortada geçerli bir sigorta sözleşmesi olsa dâhi sigortacı sözleşmeden doğan edimini ifa etmemekten sorumlu olmayacaktır. Bir Yargıtay Kararında⁴⁰⁴ "...rizikoyu

⁴⁰¹ **Kayıhan**, s. 65, 66; **Özdamar**, s. 78.

⁴⁰² Maddede bu hükmün aksi düzenlenebileceği ifade edilirken TTK m. 1430 hükmü saklı tutulmuştur (TTK m. 1430/2).

⁴⁰³ **Sempozyum/Şenocak**, s. 164 (Bu hususta ayrıca belirtmek gerekir ki, tarafların iradesinin yeni bir sözleşmenin akdedilmesi amacına yönelik bir yenilemenin varlığında, zaman yönünden ödenecek prim ilk prim; mevcut sigorta sözleşmesinin kimliğini muhafaza ederek sadece değiştirilmesi gerekiyorsa, yeni bir sigorta sözleşmesi söz konusu değildir ve değişiklikten sonra ödenecek prim, izleyen primdir (s. 164-165)).

⁴⁰⁴ E. 2003/5766, K. 2004/658, **Çelik, S./Lale, M.**, Özetli-İçtihatlı-Uygulamalı Sigorta Hukuku, Ankara 2007, s. 140; **Seven, V.**, "Sigorta Priminin Rizikonun Gerçekleşmesinden Sonra Tahsil Edilmesinin Sonuçları", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi C. 11, Özel Sa. 2000, s. 1268.

öğrendikten sonra davalının bu primleri tahsil etmiş olması nedeniyle, davacının geçerli bir prim ödemesinde bulunduğu kabulü gerekir.”, başka bir Kararı’nda “...rizikonun gerçekleşmesinden sonra primin ilk taksitinin ödenmesinin, davalı sigorta şirketinin ekspertiz incelemesi yaptırmasının kanun(un) bu açık hükmünü bertaraf edici işlemler olmadığı”, daha sonraki bir Kararı’nda da⁴⁰⁵ “...Prim peşinatının rizikodan önce yatırılmaması nedeniyle sigortacının sorumluluğunun TTK.nun 1295/3’üncü madde hükmü uyarınca başlamadığı hâllerde, sigortacının olaydan ve ihbardan, diğer anlatımla rizikoyu öğrendikten sonra primleri tahsil etmesi, sonrasında geri vermemesi ve bir ihtarla da sözleşmeyi feshetmemesi hâllerinde, sigortacının sözleşmeyi ayakta tutması karşısında, tahsil öncesi gerçekleşen rizikodan sorumludur. Dairemiz’in yerleşik uygulaması bu yolda olmakla birlikte...” ifadelerine yer vermiştir⁴⁰⁶. Son kararda hakkın kötüye kullanılması çerçevesinde çelişkili davranış yasağına aykırı bir durum oluşmaması için rizikonun sigortacının sorumluluğu başlamadan önce gerçekleşmesi hâlinde dahi sigortacı bundan sorumlu tutulmuştur⁴⁰⁷. Kanaatimizce hüküm sigortacı yararına getirilmiş, ancak aksinin kararlaştırılabileceği öngörülmüştür. Bu açıdan sigortacının riziko gerçekleştikten sonra primi kabul etmesi, himaye borcunun ilk primle başlamadığı yönünde iradesi olduğunu göstermektedir ve dolayısıyla

⁴⁰⁵ E. 2003/8850, K. 2004/3414, **Çelik/Lale**, s. 141-142; **Seven**, s. 1268.

⁴⁰⁶ 11. HD., E. 2004/1751, K. 2004/11247; 11. HD., E. 2004/11095, K. 2005/8284; 11. HD., E. 2004/11864, K. 2005/9110, **Çelik/Lale**, s. 147-148; **Seven**, s. 1268.

⁴⁰⁷ **Seven**, s. 1276-1277.

sigortacının himaye borcu olduğunun düşünülmesi gereklidir. Ancak sigortacının bu yönde açık ya da zımni bir iradesi yoksa, hüküm uygulanması gerekli ve ilk prim ödenmemişse hüküm kapsamında sigortacının rizikonun gerçekleşmesi ile himaye borcunun olmadığını kabul etmek gereklidir.

Sigorta tazminatı veya bedeli, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her hâlde TTK m. 1446'ya göre yapılacak ihbardan (sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarından) kırkbeş gün sonra muaccel olur. Can sigortaları için bu süre onbeş gündür; ancak sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez (TTK m. 1427/2). Araştırmalar, sigorta ettirenin TTK m. 1446'ya göre yapılacak ihbardan (rizikonun gerçekleşmesini ihbardan) başlayarak üç ay içinde tamamlanamamışsa; sigortacı, tazminattan veya bedelden mahsup edilmek üzere, tarafların mutabakatı veya anlaşmazlık hâlinde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre süratle tespit edilecek hasar miktarının veya bedelin en az yüzde ellisini avans olarak öder (TTK m. 1427/3). Sigortacının sigorta bedelini ödeme borcu muaccel olunca, sigortacı ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşer (TTK m. 1427/4). Sigortacının temerrüt faizi ödeme borcundan kurtulmasını düzenleyen sözleşme hükümleri geçersizdir (TTK m. 1427/5).

Sigortacı, sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu buldukları kişilerin ihmâllerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür; ancak bu durumun aksi kararlaştırılabilir. Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep olurlarsa, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez (TTK m. 1429)⁴⁰⁸.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, sorumluluk sigortası dışındaki sigortalarda, aksine sözleşme yoksa, sigorta süresi içinde yapılan kısmi tazminat ödemeleri sigorta bedelinden düşülür (TTK m. 1428/1).

b. Özel durumlar

Sigortalının intiharı: Hayat ve kaza sigortalarında, sigortalı, yenilemeler de dâhil olmak üzere⁴⁰⁹, en az üç yıldan beri devam eden ve ölüm ihtimâline karşı yapılan bir sözleşmede, bu süre geçtikten sonra intihar ederse veya intihara teşebbüs sonucu ölürse, sigortacı sigorta bedelini ödemekle yükümlüdür. Sigortalının intiharı veya intihara teşebbüsü sonucu ölümü, akli melekelerindeki bir

⁴⁰⁸ TTK m. 1429/2'de TTK m. 1495, 1503 ve 1504/2 hükümleri saklı tutulmuştur.

⁴⁰⁹ Uygulamada bir yıl için akdedilen ancak aralıksız olarak yenilenen sözleşmeler de bulunmaktadır; böyle bir durumda aralıksız olarak üç yıl boyunca yenilenmiş sözleşme ile üç yıldır devam eden sözleşme arasında bir fark yoktur (TTK madde gerekçesi, m. 1503).

rahatsızlık sebebiyle üç yıldan önce gerçekleşmiş ise, sigortacı sigorta bedelini ödemek zorundadır (TTK m. 1503). Hastalık sigortasında bu hükmün uygulanabilmesi, için, sözleşmede öngörülen rizikonun intihara teşebbüs nedeni ile gerçekleşmiş olmasına bağlıdır (TTK m. 1519/1).

Sigortalının öldürülmesi: Hayat ve kaza sigortalarında sigorta ettiren, sigorta bedelini ödeme borcunun doğmasını sağlamak amacıyla sigortalıyı öldürür veya öldürülmesinde suç ortaklığı ederse, sigortacı bedel ödeme borcundan kurtulur. Lehtar, sigortalıyı öldürmüştü veya onun öldürülmesinde herhangi bir şekilde suç ortaklığı etmişse, sigorta bedelinden mahrum kalır ve bu bedel ölenin mirasçılarına ödenir (TTK m. 1504). Hastalık sigortasında, bu hüküm uygulanmayacaktır (TTK m.1519/1).

Ölüm karinesi ve gaiplik: Bir kimse, ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolursa, cesedi bulunamamış olsa bile gerçekten ölmüş sayılır (TMK m. 31) ve o yerin en büyük mülkî amirinin emriyle kütüğe ölü kaydı düşürülür; her ilgili, bu kişinin ölü veya sağ olduğunun mahkemece tespitini dava edebilir (TMK m. 44). Ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkemece bu kişinin gaipliğine karar verilebilir (TMK m. 32/1). Gaiplik kararının talebi için, ölüm tehlikesinin üzerinden en az bir yıl veya son haber tarihinin üzerinden en az beş yıl geçmiş olması gereklidir.

Mahkemece, gaipliğine karar verilecek kişi hakkında bilgisi bulunan kimseleri, belirli bir sürede bilgi vermeleri için usulüne göre yapılan ilânla çağrılır; bu süre, ilk ilânın yapıldığı günden başlayarak en az altı aydır (TMK m. 33). Ancak gaipliğine karar verilecek kişi, ilân süresi dolmadan ortaya çıkar veya kendisinden haber alınır ya da öldüğü tarih tespit edilirse gaiplik istemi düşer (TMK m. 34); gaiplik kararı, hâkimin bildirmesi üzerine, ölüm kütüğüne kaydolunur (TMK m. 45).

Durum böyle olmakla birlikte gaiplik kararından sonra, gaibin bir gün ortaya çıkması sigorta sözleşmesi açısından sakıncalı durumlar ortaya çıkarır: Sigorta bedeli ödendikten sonra gaibin ortaya çıkması hâlinde, sigortacı, sigorta bedelini ödeme borcu doğmadan ödediği için, sadece sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak lehtardan ödeme talep edebilir⁴¹⁰. Bu kapsamda sebepsiz zenginleşen, zenginleşmenin geri istenmesi sırasında elinden çıkmış olduğunu ispat ettiği kısmın dışında kalanı geri vermekle yükümlüdür; zenginleşen, zenginleşmeyi iyiniyetli olmaksızın elden çıkarmışsa veya elden çıkarırken ileride geri vermek zorunda kalabileceğini hesaba katması gerekiyorsa, zenginleşmenin tamamını geri vermekle yükümlüdür (TBK m. 79).

⁴¹⁰ Kabukçuoğlu Özer, s. 339.

c. Grup üyesinin davranışının tazminata etkisi

Sigortacı, aksi kararlaştırılmamışsa, sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu buldukları kişilerin ihmâllerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez⁴¹¹ (TTK m. 1429/1). Sorumluluk sigortalarında da, sigortacı, sigortalının, sorumluluk konusu olayı kasten gerçekleştirmesinden doğan zararlardan sorumlu olmaz (TTK m. 1477). Grup sigorta sözleşmesi açısından bu hükümler sigortalı sıfatını haiz grup üyeleri için de geçerlidir.

2. Aydınlatma Yükümlülüğü

Aydınlatma yükümlülüğü kapsamında, sigortacı ya da acentesi, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce, gerekli inceleme süresi de tanımak şartıyla kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim

⁴¹¹ 1495, 1503 ve 1504 üncü maddenin ikinci fıkrası hükmü saklıdır (TTK m. 1429/2).

yükümlülüklerini sigorta ettirene yazılı olarak bildirir; sigortalı ve acente, poliçeden bağımsız olarak sözleşme süresince sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olayları ve gelişmeleri sigortalıya da yazılı olarak⁴¹² bildirir (TTK m. 1423/1)⁴¹³

Aydınlatma yükümlülüğü kavram olarak, gerek sözleşmenin kurulmasından önce gerekse sonra, sözleşme taraflarının, sağlıklı karar almaları amacıyla birbirlerini, sözleşme ve şartlar hakkında karar vermelerini etkileyecek hususlarda bilgilendirmesidir; sigorta sözleşmesi kapsamında aydınlatma yükümlüleri, sigortacı ve sigorta aracıları⁴¹⁴ iken; aydınlatılacak kişiler (aydınlatma muhatabı) sigorta ettiren, sigorta ettirenin temsilcisi, sigortalı ve lehtardır⁴¹⁵.

⁴¹² Sigortacının sözleşme öncesi bilgi verme yükümlülüğü sözlü verilebilir ancak “söz uçar yazı kalır” düşüncesinde, çoğu düzenlemelerde sigortacının ilgili bilgiyi yazılı olarak vermesi talep edilir (Sigorta Hukuku Türk Derneği (AIDA TURKEY), *Insurer’s Precontractual Information Duty*, İstanbul 2013, Yazar: Ünán, S., “Insurer’s Precontractual Duties to Inform and Warn/Advise”, s. 10).

⁴¹³ Hazine Müsteşarlığı, çeşitli ülkelerin ve özellikle Avrupa Birliğinin düzenlemelerini dikkate alarak, tüketiciyi aydınlatma açıklamasının şeklini ve içeriğini belirler (TTK m. 1423/3).

⁴¹⁴ Sigorta sözleşmelerinin kuruluşu genelde acenteler tarafından gerçekleştiği için, sözleşmenin kurulmasından önceki gerekli bilgileri sadece aracıardan alması mümkündür (Özdamar, M., “Sigortacının Sorumluluğu ile İlgili Gelişmeler”, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu (28-29) Mayıs 2009, Ankara 2009, s. 425).

⁴¹⁵ Özdamar, s. 128, 264- 174. Ayrıca belirtmek gerekir ki, aydınlatma, bir davranış yükümlülüğü olarak ifaya yardımcı yan yükümlülükler arasındadır (Özdamar, s. 129).

Bilgilendirme Formunun şekil ve içeriği Müsteşarlıkça tespit edilir; ancak, SSBİY⁴¹⁶'nin yürürlüğe girmesini müteakip, Bilgilendirme Formu hâlihazırda mevcut bulunmayan sigorta türleri için, sigortacı tarafından asgari olarak;

a) Sigortacı ile acenteye ilişkin unvan ve iletişim bilgilerini,

b) Akdedilecek sözleşmeye ilişkin genel uyarıları,

c) Sözleşme ile verilen teminatları,

ç) Sigorta teminatının istisnaları ile her bir sigorta türü için teminat kapsamı dışında olup da, poliçede ayrıca belirtilmesi kaydıyla ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecek kıymetleri, rizikoları veya sözleşmeye eklenebilecek özel hükümler ve klozlara ilişkin bilgileri,

d) Tazminata ilişkin genel bilgiler ile tazminat ödeme kurallarını,

e) Şikayet ve bilgi talepleri ile tahkim üyeliğine ilişkin bilgileri,

içercek şekilde hazırlanacak geçici Bilgilendirme Formları kullanılır.

Bununla birlikte Müsteşarlık, Bilgilendirme Formlarının kapsam ve içeriğini değiştirmeye yetkilidir (SSBİY⁴¹⁷ m. 8).

⁴¹⁶ Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik, RG: 28.10.2007, Sa. 26684.

⁴¹⁷ RG. 28.10.2007, Sa. 26684.

Sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, sözleşme kurulduktan sonra da devam etmektedir: Sigortacı, sözleşmeye konu sigortaya ilişkin mevzuatta meydana gelen değişiklikler başta olmak üzere; iflâs veya tasfiyesini, ilgili branşlarda yapılan ruhsat iptallerini, tüm branşlarda sözleşme yapma yetkisinin kaldırıldığını ve sigorta sözleşmesinin devamı sırasında ortaya çıkabilecek, sigorta ettiren ile sigorta sözleşmesinden yararlanacak kimselerin hak, borç ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyebilecek nitelikteki her türlü değişiklik ve gelişmeyi, sigorta ettirene veya sözleşmeden menfaat sağlayacak kişilere, en geç on iş günü içinde bildirmekle yükümlüdür (SSBİY m. 10). Sözleşmenin kurulmasından sonra aydınlatma yükümlülüğünün devam etmesinin iki nedeni vardır: *İlki* sözleşme öncesinde, sigortacının bilgilendirme formu aracılığı ile verdiği bilgilerin değişmesi, *ikincisi* ise sözleşmenin kurulmasından sonra ortaya çıkan, özellikle sigorta şirketinin ekonomik ve hukuki durumundaki yenilikler gibi bazı hâller hususunda bilgi verilmesidir⁴¹⁸. Sigortacı, bu yükümlülüğünü taahhütlü mektup, faks, telgraf, elektronik posta, güvenli elektronik imza veya Müsteşarlıkça uygun görülen benzeri araçlarla yerine getirir; bununla birlikte sigortacının, çağrı merkezi veya telefon aracılığıyla yapacağı bilgilendirme, görüşmenin manyetik veya dijital ortamda kayıt altına alınmış olması ve bu durumun da sigortacı tarafından ispat edilmesi hâlinde gereği gibi yerine getirilmiş sayılır. Bildirim yükümlülüğünün bu şekillerde yapılmasının mümkün

⁴¹⁸ **Özdamar**, M., "Sigortacının Sözleşmenin Kurulmasından Sonraki Aydınlatma Yükümlülüğü", Prof. Dr. Fırat ÖZTAN'a Armağan, II. Cilt, Ankara 2010, s. 1688.

bulunmadığının tespiti hâlinde, gerekli bildirimler, Müsteşarlığın uygun görüşü alınarak ve Müsteşarlıkça uygun görülecek usulde basın ve yayın kuruluşları yoluyla da yapılabilir (SSBİY m. 11). Sigortacı, sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayanlar tarafından yazılı veya elektronik iletişim araçlarıyla kendisine yöneltilen sigortaya ilişkin şikayetlerle, sözleşmeye bağlı olarak yapılacak ödemeler de dâhil olmak üzere sözleşmeye ilişkin her türlü bilgi taleplerini, başvurunun kendisine ulaşmasından itibaren onbeş iş günü içinde cevaplandırmak zorundadır; sigortacı, bu yükümlülüğü yerine getirebilmek amacıyla asgari iki kişiden oluşan, şikayet ve bilgi taleplerini değerlendirip sonuçlandırmakla görevli bir şikayet birimi kurar. Söz konusu şikayet birimi, sigortacıya ulaşan tüm şikayetlere ilişkin kayıt ve istatistikleri tutar ve üçer aylık dönemler itibarıyla, Müsteşarlıkça tespit edilecek usul ve esaslara uygun olarak, Müsteşarlığa rapor gönderir (SSBİY m. 12).

Konumuz itibarıyla ise, sigortalı, sigorta bedeli üzerinde hak sahibi olduğundan, sözleşme ilişkisi hakkında bilgilendirilmelidir; özellikle sözleşmenin kurulmasından sonra ortaya çıkabilecek gelişmelerden ve hakkını koruyan kurallardan haberdar edilmelidir⁴¹⁹. Sözleşmenin kurulması aşamasında da sigortacının, sigorta ettirene verdiği bilgileri mümkünse aynı anda ve sonrasında sigortalıya ulaştırması yararlı olacaktır⁴²⁰. Grup sigorta sözleşmelerinde ise, prim ödeme borcunu ödemekle yükümlü sadece sigorta ettiren olduğundan dolayı

⁴¹⁹ Özdamar, s. 273.

⁴²⁰ Özdamar, s. 273.

sigortacının sadece sigorta ettireni bilgilendirilmesi yeterlidir; bütün sigortalıların aydınlatılmasına gerek yoktur⁴²¹. Ayrıca çoğu grup sigortalarında sigortalıların sözleşmenin kuruluş aşamasında ismen belirli olmamasından dolayı sözleşmenin kurulmasından önce aydınlatılmaları mümkün değildir. Ancak sözleşmenin kuruluş aşamasında ismen belirli olan grup üyeleri söz konusu ise, sigortacı bu kişilere de mezkûr yükümlülüğü yerine getirmelidir. Keza SSBİY’de, talep hâlinde sigortacının, sigorta ettirene karşı bilgilendirme konusundaki tüm yükümlülüklerini sigortadan faydalanacak kişilere karşı da yerine getirmek zorunda olduğu düzenlenmiştir (m. 6/2)⁴²². Ayrıca belirtmek gerekir ki, TTK m. 1496/4 uyarınca sigortalı gruptan ayrılmışsa, sigorta ettiren sıfatı ile sigortayı devam etmek isteyen sigortalının da bilgilendirilmesi gereklidir⁴²³.

Sağlık Sigortaları Genel Şartları’nda, grup sözleşmesi kapsamındaki sigortalılara bilgilendirme formu verilme zorunluluğu düzenlenmiştir⁴²⁴: Bu kapsamda bilgilendirme formu, sigortalının grup sözleşmesine dâhil olmasından

⁴²¹ Sorumluluk ve Tazminat Hukuku/Özdamar, s. 427.

⁴²² Polonya’da grup sigorta sözleşmelerinin, banka ve sigortacı arasında banka müşterileri lehine akdedildiği görülmektedir. Grup sigorta sözleşmelerinde, sigortacının çoğu hak ve yükümlülükleri aynı kalır. Ancak sigorta ettiren ile sigortalı farklı kişiler olduğundan bilgi yükümlülüğü sigortalılara (banka müşterilerine) kadar genişler (Sigorta Hukuku Türk Derneği (AIDA TURKEY), Insurer’s Precontractual Information Duty, İstanbul 2013, Yazar: **Tarasiuk-Flodrowska**, A. , “Information Duties Towards the Insured in Group Insurance Contracts”, s. 67).

⁴²³ Ünán, Şerh, s. 148.

⁴²⁴ 30/04/2015 tarih ve 22 sayılı Sağlık Sigortası Genel Şartlarında Yapılan Değişikliğe İlişkin Sektör Duyurusu ile Genel Şartlara eklenmiştir.

önce verilir. Sigortacı ile sigortalıların fizikî olarak karşı karşıya gelmesinin söz konusu olmadığı hâllerde veya işin mahiyetinin gerektirdiği durumlarda elektronik ortamda veya sigortalının erişimini mümkün kılan benzeri araçlarla yukarıda belirlenen süreler içinde bilgilendirme formu verilebilir. Sigortalıların bilgi paylaşımına ilişkin yazılı onayı imza karşılığı verilen bilgilendirme formu (ve katılım belgesi) aracılığı ile temin edilemez ise teklifname veya izni gösterir bir muvafakatname veya benzeri başka bir yöntemle temin edilir. Bilgilendirme formunun verildiğini ve bilgi paylaşımına ilişkin onayın alındığını ispat yükümlülüğü sigortacıya aittir. Bilgilendirme formunun birer örneği sigortalının şirket internet sayfası üzerinden ulaşabildiği kişisel sayfasına konulur. Sigorta ettiren, sigortacının bilgilendirme formu verme yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmesini teminen her türlü kolaylığı gösterir (m. 18).

Aydınlatma yükümlülüğünün ihlâli⁴²⁵, TTK'da sadece sözleşmenin kurulmasından önce aydınlatma açıklamasının verilmemesi hâli ile sınırlı bir şekilde düzenlenerek, ihlâl hâlinde sigorta ettirene, sözleşmenin yapılmasına ondört gün

⁴²⁵ SK'ya dayanılarak 2007 yılında çıkarılan ve açıkça yürürlükten kaldırılmadığı için hâlen yürürlükte olan SSBİY'de yer alan yaptırıma ilişkin hükmün, TTK m. 1423 karşısında uygulanabilirliği mümkün olmamalıdır (Özdamar, M., "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu", İÜHFİM, C. LXXI, S. 2, Y. 2013, s. 359).

Aydınlatma yükümlülüğünün ihlâline ilişkin uygulamadan örnekler için bkz. İÜHFİM/Özdamar, s. 350 vd.

içinde itiraz etme hakkı tanımıştır⁴²⁶. Bu süre içerisinde sigorta ettiren itiraz etmez ise, sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış olacaktır (TTK 1423/2). Aydınlatma açıklamasının verildiğinin ispatı sigortacıya aittir (TTK m. 1423/2).

Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetlere, Tüketici Lehine Yapılan Sigorta Sözleşmeleri ile Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Yönetmelik'e göre, SSBİY hükümleri, mesafeli akdedilen sigorta sözleşmeleri hakkında da uygulanır (m. 9/4)⁴²⁷. Elektronik ortamda yapılan sigorta sözleşmelerinde, bilgilendirmenin yapılmış sayılması elektronik ortamda teyit edilmesine bağlıdır; ancak, bilgilendirmeye esas hususların mesafeli sigorta sözleşmesi akdedecek olanların internet sitesinde yayımlanması ve sigorta sözleşmesinde yer almak isteyen kişilerin de bu bilgileri kendi hâkimiyet alanı içindeki herhangi bir elektronik ortama aktarma imkânının verilmesi durumlarında, bilgi verme yükümlülüğü yerine getirilmiş sayılır (9/4). Ayrıca SSBİY'de de, sigorta

⁴²⁶ Bir görüşe göre, sigorta sözleşmesinin zayıf tarafı sigorta ettiren olduğundan, sigorta ettiren sözleşmenin kurulması esnasında tam veya kısmen aydınlatılmamış, yeterince bilgilendirilmemişse, bu durumun sigorta ettirenin zararı ile uygun illiyet bağı içinde olması hâlinde MK m. 2 gereğince, bunu on dört günden sonra öğrense dâhi sigortacının sorumluluğunun doğması gereklidir (İÜHF/Özdamar, s. 359).

⁴²⁷ Telefon ile sözleşmenin kurulmasında teorik olarak yazılı bilginin sağlanmasının sigorta sözleşmesinin telefonla kurulmasından önce bazı uygulamalarda mümkün olsa da (ilk iletişimde sigortacı müşterinin mail adresini isteyebilir ve bilgi formunu ortaya gönderebilir ve ikinci durumda telefonla sonuçlandırılır), genelde böyle bir durum olmayacaktır. Bilgilendirme hükümleri sözlü olarak telefonda yeterli değildir ve başka bir çözüm öngörülmelidir. En uygun çözüm yazılı bilgilendirmenin gecikmeksizin sözleşmenin kurulmasından sonra iptal hakkı ile birlikte verilmesidir (AIDA/Ünan, s. 16).

sözleşmesinin müzakeresi, kurulması ve devamı sırasında, bilgilendirme yükümlülüğü gereği gibi yerine getirilmemiş veya sigortacı hakkında yanıltıcı bilgi verilmiş ya da bu Yönetmeliğin 8 inci maddesinde düzenlenen Bilgilendirme Formu gereği gibi teslim edilmemiş yahut Bilgilendirme Formunda yer alan bilgiler gerçeğe aykırı şekilde düzenlenmiş ve bu hâllerden herhangi biri sigorta ettirenin kararına etkili olmuş ise, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi, varsa uğradığı zararın tazminini de talep edebileceği düzenlenmiştir.

3. Sigorta Poliçesi Verme Yükümlülüğü

Sigortacı; sigorta sözleşmesi kendisi veya acentesi tarafından yapılmışsa, sözleşmenin yapılmasından itibaren yirmidört saat, diğer hâllerde onbeş gün içinde, yetkililerce imzalanmış bir poliçeyi sigorta ettirene vermekle yükümlüdür; sigortacı poliçenin geç verilmesinden doğan zarardan sorumludur (TTK m. 1424/1). Dolayısıyla poliçenin verilmemesinin sözleşmenin varlığına ya da geçerliliğine bir etkisi yoktur. Poliçenin verilmemesi durumunda, sözleşmenin ispatı genel hükümlere tabidir (TTK m. 1424/3). Sigorta ettiren poliçesini kaybederse, gideri kendisine ait olmak üzere, yeni bir poliçe verilmesini sigortacıdan talep edebilir (TTK m. 1424/2).

Mesafeli akdedilen sözleşmelerde de TTK m. 1424 kapsamında poliçe verme yükümlülüğü devam eder. Sigorta sözleşmesinin elektronik ortamda akdedildiği hâllerde, TTK m. 1425'e uygun olmak şartıyla sigorta ettirenin kendi hâkimiyet alanı içindeki herhangi bir elektronik ortama aktarma ve çıktı almasına imkân sağlayacak şekilde elektronik ortamda da poliçe düzenlenebilir, sigorta genel şartları bağlantı adresi göstermek suretiyle de verilebilir. Poliçelerin elektronik ortamda düzenlendiği hâllerde, sigortacının poliçeyi imzalama yükümlülüğü elektronik imza ile yerine getirilir (Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetlere, Tüketici Lehine Yapılan Sigorta Sözleşmeleri ile Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Yönetmelik, m. 9/5, 6).

4. Sır Saklama Yükümlülüğü

Sigortacının her sigorta türünde, ticari ve mesleki sırları saklı tutma yükümlülüğü bulunmaktadır⁴²⁸. Bu yükümlülük, her şeyden önce MK m. 24'e göre kişiliğin korunmasına dayanır⁴²⁹; TTK'da düzenlenmemiştir ancak SK ve genel şartlarda ayrıca ifade edilmiştir⁴³⁰: SK'da m. 31'deki düzenleme kapsamında; SK'nın

⁴²⁸ Bu yükümlülük, sözleşme görüşmeleri sonucunda anlaşmaya varılmamış olması hâlinde de söz konusudur (Ünan, Hayat Sigortası Sözleşmesi, s. 176).

⁴²⁹ Ünan, Hayat Sigortası Sözleşmesi, s. 176.

⁴³⁰ Örnek için bkz. Yangın Sigortası Genel Şartları, C.8; Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları, C.6; Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları

uygulanmasında ve uygulanmasının denetiminde görev alanlar, SK'ya tâbi kuruluşların görevlileri ve yetkilileri, bu Kanuna tâbi kişiler ile bunların yanında çalışanlar ve dışarıdan hizmet alımı yoluyla sigortacılık sektöründe iş görenler, sıfat ve görevleri dolayısıyla öğrendikleri SK kapsamında faaliyet gösteren kişi ve kuruluşlar ile bunların iştirakleri, kuruluşları ve sigorta sözleşmesi ile ilgili kişilere ait sırları bu konuda kanunen açıkça yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayamaz, kendilerinin veya başkalarının yararlarına kullanamaz. Ayrıca bu yükümlülük söz konusu sıfat ve görevlerin sona ermesinden sonra da devam eder. Ancak, gizlilik sözleşmesi yapılması ve sadece risk değerlendirmesi amacıyla kullanılmak üzere sigorta şirketi, reasürans şirketi ve emeklilik şirketlerinin kendi aralarında doğrudan doğruya ya da Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi vasıtasıyla yapacakları her türlü bilgi ve belge alışverişi sırasında sigorta şirketi, reasürans şirketi ve emeklilik şirketlerine ya da sigorta sözleşmesi ile ilgili kişilere ait, yanlış sigorta uygulamaları dâhil, sır niteliğindeki bilgilerin öğrenilmesi ve paylaşımı sır saklama yükümlülüğü kapsamı dışındadır (m. 31). Hayat Sigortası Genel Şartları'nda sigortacı ve sigortacı adına hareket edenlerin bu sözleşmenin yapılması dolayısıyla sigortalıya, sigorta ettirene ve lehdara ait öğrenecekleri sırların saklı tutulmamasından doğacak zararlardan sorumlu olduğu ifade edilmiştir (C. 11). Sağlık Sigortası Genel Şartları'nda ise, farklı bir düzenleme söz konusudur (m. 13): “*Sigorta kapsamına*

girecek veya giren kişiler, ilgili belgeleri imzalamakla risk değerlendirmesi yapılabilmesi ve tazminat başvurularının sonuçlandırılabilmesi amacıyla, sağlık bilgilerinin, sigortalılık kayıtlarının ve diğer bilgilerin 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun 31/A ve 31/B maddeleri hükmü çerçevesinde paylaşılmasına rıza göstermiş sayılır. Keyfiyet, bilgilendirme formunda ve police veya katılım sertifikasında belirtilir. Bu maddenin birinci fıkrası kapsamında risk değerlendirmesi yapılabilmesi ve tazminat başvurularının sonuçlandırılabilmesi amacıyla talep edilen bilgi ve belgelerin ihtiyaç ile uyumlu olması ve doğrudan bağının bulunması gerekmektedir. Şirket; sağlık bilgileri, sigortalılık kayıtları ve diğer bilgileri, ilgili mevzuat ile yetkilendirilen merciler haricinde, sigortalının rızası olmadıkça hiçbir gerçek ve tüzel kişiye veremez. Sigortalı hakkındaki sırlara vakıf olan tüm gerçek ve tüzel kişiler, bu sırların saklı tutulmasından sorumludur.”.

Sigortacı ile birlikte aracılardan ve aracılardan yanında çalışanların da sır saklama yükümlülüğü bulunmaktadır: Sigorta sözleşmesi acente aracılığı ile kurulmuş olsa dâhi sigorta acenteleri ile bunların yanlarında çalışanlar, işleri dolayısıyla öğrendikleri bilgi ve sırları ilgililerin izni olmaksızın açıklayamaz (SK m. 23/17)⁴³¹. Aynı şekilde, sigorta brokerleri ve bunların yanlarında çalışanlar da, işleri

⁴³¹ TTK kapsamında bu yükümlülüğün dayanağı ise, acentenin, sözleşme uyarınca kendisine bırakılan bölge ve ticaret dalı içinde, müvekkilinin işlerini görmekle ve menfaatlerini korumakla yükümlü olduğunu düzenleyen TTK m. 109'dur (Kaya, s. 107-108).

dolayısıyla öğrendikleri bilgi ve sırları ilgililerin izni olmaksızın açıklayamaz. Ancak, suç teşkil eden hâllerin yetkili mercilere duyurulması zorunludur (SK m. 21/5).

5. Diğer Yükümlülükler

Sigortacı; sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar tarafından, rizikonun, tazminatın veya bedel ödeme borcunun kapsamının belirlenmesi amacıyla yapılan mâkul giderleri, ödemek zorundadır. Bu masrafların faydasız kalmış olması durumu değiştirmeyecektir (TTK m. 1426/1)⁴³². Bu hüküm sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez, değiştirilirse bu hüküm uygulanır (TTK m. 1452/3). Bu hüküm, sigortacının, sigortalının gerçek zararını ödeyeceği düşüncesinden yola çıkılarak ele alınmıştır⁴³³.

Sigorta sözleşmesi sona erdiği takdirde, Kanunda aksi düzenlenmemişse, işlemeyen günlere⁴³⁴ ait ödenmiş primler sigorta ettirene geri verilir (TTK m. 1419/1). Hükümde sona ermenin şekli belirtilmemiş, buna önem verilmemiştir⁴³⁵. Bu hüküm

⁴³² Eksik sigortanın akdedildiği hâllerde 1462'nci hüküm kıyas yolu ile uygulanır (TTK m. 1426/2).

⁴³³ TTK madde gerekçesi, m. 1426.

⁴³⁴ “İşlemeyen gün”, sigorta sözleşmesinin son bulma tarihi ile sözleşme uyarınca son bulması gereken tarih arasındaki süreçtir (Ünan, Şerh, s. 106).

⁴³⁵ TTK madde gerekçesi, m. 1419.

sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez, değiştirilirse bu hüküm uygulanır (TTK m. 1452/3).

Sigortacı; hastalık ve sağlık sigortalarında, ifa yükümlülüğünü incelerken, ilgili kişinin veya onun kanuni temsilcisinin istemesi hâlinde, bunlar tarafından belirlenen doktora, teminat kapsamındaki hastalığın gerçekleşip gerçekleşmediği ve tıbbi tedavi uygulanmasının gerekliliği konusunda aldığı rapor hakkında bilgi ve rapor üzerinde inceleme imkânı vermek zorundadır (TTK m. 1518). Bu hüküm tazminat talebinde bulunup da, bu talebi reddedilenler ya da kısmen kabul edilenler için önem arz etmektedir⁴³⁶. Bu madde hükmüne aykırı sözleşme şartı geçersizdir (TTK m. 1520/2):

⁴³⁶ TTK madde gerekçesi, m. 1518.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GRUP SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN TÜRLERİ: GRUP CAN VE ZARAR SİGORTALARI

I. GRUP CAN SİGORTALARI

A. GENEL OLARAK CAN SİGORTALARI

Can sigortaları, sigortacının prim karşılığında, bir ya da birkaç kişinin hayat süreleri ya da hayatlarında gerçekleşen, sağlıklarını ve hayatta kalma ihtimâllerini etkileyen bazı olaylar nedeniyle bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşme türleri olarak tanımlanabilir. Himaye edilen, sigorta ettirenin kendisinin ya da başkasının hayatı, sağlığı üzerindeki menfaatidir. Can sigortaları; TTK'da, hayat, kaza, hastalık ve sağlık sigortası olmak üzere dört tür olarak düzenlenmiştir. Ayrıca HGSY'de, hayat grubu kapsamında olan sigorta türleri düzenlenmiştir. Bu kapsamdaki sigorta türleri ise; hayat sigortası, evlilik/doğum sigortası, sermaye itfa sigortası ve yatırım fonlu sigortalarıdır (HGSY m. 3/h)⁴³⁷.

⁴³⁷ VVG'de ise can sigortaları olarak; hayat sigortası, mesleki malullük sigortası, kaza sigortası ve hastalık sigortası düzenlenmiştir (Kapitel 5-8).

1. Hayat Grubu Sigortaları

Hayat grubu sigortaları; hayat sigortası, evlilik doğum sigortası, sermaye itfa sigortası, yatırım fonlu sigortalardır (HGSY m. 4-7):

a. Hayat sigortası

Hayat sigortası, HGSY’de, ölüm ve/veya yaşama ihtimâllerine bağlı teminatlar ile bunlara bağlı ek teminatların verilebildiği, ürünün özelliğine göre birikim priminin de alınabildiği ve tazminat ve/veya birikimlerin belirli bir tutarda ya da prim iadesi veya irat şeklinde ödenebildiği hayat grubu sigorta branşı olarak tanımlanmıştır (m. 4). TTK’da “*tanım*” başlığı altında yapılan düzenleme çerçevesinde hayat sigortası ise, sigortacının, belli bir prim karşılığında, sigorta ettirene veya onun belirlediği kişiye, sigortalının ölümü veya hayatta kalması hâlinde, sigorta bedelini ödemeyi üstlendiği bir sigorta türüdür (TTK m. 1487/1). Hayat sigortasında, ölüm ve/veya yaşama ihtimâllerine bağlı ek teminatlar verilebilir. Bağlı ek teminatlar kapsamına ağır bir hastalığın teşhisi, kazaya bağlı ölüm, işgöremezlik, maluliyet ve bakıma muhtaç kalma hâlleri dâhil edilebilir⁴³⁸. Hayat sigortasını, sigortalanan kişinin ölümüne ya da belli bir tarihte sağ olması

⁴³⁸ Şenocak, K., Üçüncü Şahsın Lehine Hayat Sigortası Sözleşmesi (Türk Ticaret Kanunu ve Tasarısı Açısından), Ankara 2009, s. 11 (“Üçüncü Şahsın Lehine...” olarak anılacaktır.).

ihitmâllerine karşı sigortalar ya da karma hayat sigortası olarak üç türde ele almak mümkündür:

aa. Ölüme karşı sigorta

Ölüme karşı sigortada, riziko şahsı kararlaştırılan sigorta süresi içerisinde ölürse, sigorta ettirene (sigorta ettiren ile sigortalı aynı kişi ise ve lehtar da belirlenmemişse mirasçılara) ya da belirlenmişse lehtar/lehtarlara sözleşmede belirlenen meblağ ödenir⁴³⁹. Bu tür sigorta sözleşmesinin akdedilmesindeki amaç, kalanların ekonomik olarak korunmasıdır⁴⁴⁰. Bu sigorta türünde, bazen ölümün, doğal ölüm (ecel ile ölüm) ve zorlama ölüm şeklinde olmasına göre farklı sigorta bedelleri belirlenir: Tıp açısından doğal ölüm, vadesi gelmiş, belli bir ömrü yaşamış kişide herhangi bir hastalıkla veya hastalığı olmadan meydana gelen ölüm; zorlama ölüm, normal ölüm zamanı gelmeden herhangi bir sebep sonucu ortaya çıkan ölümdür⁴⁴¹. Sigortacılık uygulamasında ise; ecel ile ölüm, doğal ölümdür ve kaza sonucu ölüm ile ecel ile ölüm farklılaştırılmıştır⁴⁴².

⁴³⁹ **Werber/Winter**, s. 61; **Hess**, S. P., Lebensversicherungen und ihre Besteuerung- ein Überblick, swisslex, StR 68/2013 Sa. 841, s. 2.

⁴⁴⁰ **Werber/Winter**, s. 61.

⁴⁴¹ 11. HD., T. 28.06.1996, E. 96/3239, K. 96/4799, **Kabukçuoğlu Özer**, s. 36.

⁴⁴² **Kabukçuoğlu Özer**, s. 36. Kaza sonucu ölüm teminatı, ecel ile ölüme ek teminat veya ölüm teminatının özel şekli olarak düzenlenebilir. Kaza sonucu ölümün ek teminat olarak verildiği

Ölüme karşı sigorta; “*ölünceye kadar sigorta*”, “*belirli bir süre içinde meydana gelecek ölüme karşı sigorta*”, “*sigortalının ölümünde lehdar hayatta olmak kaydıyla yapılan sigorta*” şeklinde yapılan sigorta olmak üzere üç şekilde yapılabilir⁴⁴³. *Ölünceye kadar sigortada*, sigortacı, sigortalının hangi tarihte olursa olsun ölümü hâlinde, belirli bir meblağı ödemeyi; buna karşılık sigorta ettiren ise primleri belirli devrelerde veya bir defada ödemeyi taahhüt etmektedir⁴⁴⁴. Bu sigorta türünde riziko, sigortacının edim yükümlülüğünün ifa edeceği zamanın belirsizliğindedir⁴⁴⁵. Bu sigorta sözleşmeleri, kendisinin doğrudan yararlanma durumu olamayacağı için sigorta ettirenin ölümünden sonra ailesinin geçimine katkı sağlamak amacı ile akdedilmektedir⁴⁴⁶.

Belirli bir süre içinde meydana gelecek ölüme karşı sigorta, sigortalı sözleşme süresi içerisinde öldüğü takdirde, sigortacının, sözleşmeden belirlenen meblağı lehtara ödemekle yükümlü olduğu sigorta türüdür⁴⁴⁷. Bu sigortalar dönemlik

durumlarda ölüm kaza sonucu gerçekleşirse sigortacı, hem ecel ile hem de kaza sonucu ölümde ödenecek sigorta bedelini öder; kaza sonucu ölümün, özel bir teminat şeklinde verildiği hâllerde ise, sadece kaza sonucu ölüm gerçekleştiğinde sigorta bedeli ödenir (s. 36-37).

⁴⁴³ **Bozer**, 1965, s. 336.

⁴⁴⁴ **Bozer**, 1965, s. 335; **Şenocak**, Üçüncü Şahsın Lehine, s. 13. Bu şekilde akdedilen sözleşmelerin kısa süreli prim ödeme yükümlülüğü şeklinde akdedilebilmesi de mümkündür. Böylelikle sigorta ettiren çalışabildiği yaşları ile sınırlı (genellikle 60-65 yaşlarına kadar) prim ödemekle yükümlü kılınabilir (**Şenocak**, Üçüncü Şahsın Lehine, s. 14).

⁴⁴⁵ **Şenocak**, Üçüncü Şahsın Lehine..., s. 13.

⁴⁴⁶ **Şenocak**, Üçüncü Şahsın Lehine..., s. 14.

⁴⁴⁷ **Şenocak**, Üçüncü Şahsın Lehine, s. 15; **Kabukçuoğlu Özer**, s. 38.

olarak da anılır, çünkü sınırlı bir dönem için himaye sağlar⁴⁴⁸. Bu süre bir yıl olabileceği gibi beş, on, yirmi yıl da olabilir⁴⁴⁹. Bu sigorta sözleşmelerinde, sigorta ettiren primi kararlaştırılan süre boyunca ödeyecek, ancak sözleşme süresi içerisinde sigortalının ölümü gerçekleşir ise, prim ödeme borcu sona erecektir⁴⁵⁰. Bu tür sigortalar özellikle işverenin personelini ticaret veya montaj gibi amaçlarla kısa süreli yurt dışına gönderdiği hâllerde akdedilir⁴⁵¹.

Dönemlik sigortanın, “*sabit teminatlı dönemli sigorta*”, “*azalan teminatlı dönemlik sigorta*”, “*artan teminatlı dönemlik sigorta*”, “*yenilenebilir dönemlik sigorta*”, “*aileye gelir sağlayan dönemli hayat sigortası*” ve “*değiştirilebilir dönemlik sigorta*” şeklinde türleri bulunmaktadır. *Sabit teminatlı dönemlik hayat sigortası*, sigortalının yaşlanması ile artan rizikoya karşılık ortalama sabit bir primin belirlendiği sigorta türüdür; bu sigorta türünde, sigortacının sabit teminatına karşılık, sigorta ettiren, başlangıçta yüksek prim ödeyerek, ağırlaşan rizikoya karşılık artması gereken primi karşılar ve her yıl prim artışı yapılmadan tüm sigorta sözleşmesi süresince ödenmesi gereken prim ödenir⁴⁵². *Azalan teminatlı dönemlik hayat sigortası*, genellikle bir borcun ödenmesine karşılık akdedilen ve borcun ödenmesine karşılık

⁴⁴⁸ Vaughan/Vaugan, s. 226.

⁴⁴⁹ Vaugan/Vaugan, s. 226.

⁴⁵⁰ Şenocak, Üçüncü Şahsın Lehine, s. 15.

⁴⁵¹ Şenocak, Üçüncü Şahsın Lehine, s. 16.

⁴⁵² Kabukçuoğlu Özer, s. 39.

her yıl teminatın azaldığı sigorta türüdür⁴⁵³. *Artan teminatlı dönemlik hayat sigortası*, sigorta teminatının sözleşmede kararlaştırılan şartlarla, sözleşme süresi içerisinde sigorta ettirenin talebi ile ya da otomatik bir şekilde arttığı sigorta türüdür⁴⁵⁴. *Yenilenebilir dönemlik hayat sigortası*, sigorta ettirene sözleşme dönemi sonunda sözleşmeyi, imkân verilen şartlarda ve sürede yenileme hakkı tanır⁴⁵⁵. *Aileye gelir sağlayan dönemlik hayat sigortası*, sigortacının, sözleşme süresi içerisinde riziko gerçekleştiği zaman, lehtara sözleşmenin kalan süresi boyunca aylık gelir vermeyi yüklediği sigorta türüdür⁴⁵⁶. Bu dönem, yani sigortalının ölümünden sözleşmede belirtilen gelecekte bir tarihe kadarki süreç, aile gelir periyodu olarak adlandırılır⁴⁵⁷. Ancak sigortacının aylık düzenli gelir verme borcundan sonra da toplu bir ödeme borcu da kararlaştırılabilir⁴⁵⁸. Bu tür dönemlik hayat sigortalarının toplu bir şekilde yer aldığı *karma dönemlik hayat sigortalarının* ya da birbirlerine dönüştürülebildiği *değiştirilebilir dönemlik hayat sigortalarının* akdedilmeleri de mümkündür⁴⁵⁹.

⁴⁵³ Kabukçuoğlu Özer, s. 39; Yunak/Nomer, s. 114.

İpotek koruma poliçesi olarak da anılan, kredi borçlarını güvence altına almak amacı ile akdedilen sigorta türünde, her yıl krediden yararlanan kişinin yaptığı ödeme ile sigorta bedeli de ödeme tutarı kadar azalacaktır (Yunak/Nomer, s. 114).

⁴⁵⁴ Kabukçuoğlu Özer, s. 40; Vaughan/Vaughan, s. 226.

⁴⁵⁵ Kabukçuoğlu Özer, s. 40.

⁴⁵⁶ Kabukçuoğlu Özer, s. 41; Yunak/Nomer, s. 114; Mehr/Cammack, s. 377.

⁴⁵⁷ Mehr/Cammack, s. 377.

⁴⁵⁸ Yunak/Nomer, s. 114.

⁴⁵⁹ Kabukçuoğlu Özer, s. 40, 41.

Sigortalının ölümünde lehtarın hayatta olması koşulu ile de ölüm şartlı sigorta sözleşmesi akdedilebilir. Bu şekilde akdedilen sözleşmede ise, sigortacı meblağı sigortalının ölümü sırasında lehtarın hayatta kalması hâlinde lehtara ödeme yapmayı; sigorta ettiren ise primleri belirli tarihlerde ya da bir defada ödemeyi taahhüt etmektedir⁴⁶⁰.

bb. Yaşama ihtimâline karşı sigorta

Yaşama ihtimâline karşı sigortada; sigortalı belirli tarihe kadar sağ kalırsa, yani belli bir yaşa ulaşırsa, sözleşmede belirlenen meblağ sigorta ettirene ya da belirlenmişse lehtar/lehtarlara ödenir⁴⁶¹. Burada riziko, sigortalının ölümü değil, belirli bir tarihte hayatta olup olmamasıdır⁴⁶². Bu sigorta türünün irat sigortası şekliyle anılan sigorta sözleşmesi şeklinde akdedilmesi de mümkündür. İrat ödemeli hayat grubu sigorta ürünleri, HGSY'de, tek ya da taksitli prim ödemeleri karşılığında, hemen veya belirli bir süre sonra başlayan, sigortalıya/sigortalılara veya sigortalının ölümü hâlinde hak sahiplerine belirli tutarlarda veya bir varlığa ya da varlık grubuna

⁴⁶⁰ Bozer, 1965, s. 336.

⁴⁶¹ Werber/Winter, s. 62; Hess, s. 3.

⁴⁶² Hofmann, s. 250.

endeksliler olarak 6m6r boyu veya belirli bir s6re i6in d6zenli irat 6demesi yapmayı 6ng6ren sigorta 6r6nleri olarak tanımlanmıştır (m. 16/1).

Yaşama ihtim6line karşı sigortanın prim iadeli ya da iadesiz olmak 6zere iki şekilde akdedilmesi m6mk6nd6r: Prim iadesiz yaşama ihtim6line karşı sigortada, s6zleşmede belirlenen s6reden 6nce meydana gelen 6l6m h6linde, sigortacı herhangi bir 6deme y6k6ml6l6đ6 altına girmemektedir⁴⁶³. Prim iadeli yaşama ihtim6line karşı sigortada ise, sigorta ettirenin s6zleşme s6resi i6erisinde 6lmesi h6linde, 6dediği primler faize tabi tutulmaksızın iade edilir⁴⁶⁴.

cc. Karma sigorta

Karma sigorta, yukarıdaki iki t6r6 de (6l6me karşı sigorta, yaşama ihtim6line karşı sigorta), yani belirlenen s6reye kadar sigortalının 6lmesini ve kararlaştırılan yaşa ulaşmasını, yani sigortalının hem 6l6m hem de yaşama ihtim6llerini, tek bir sigorta s6zleşmesi ile himaye altına alan sigorta t6r6d6r⁴⁶⁵. Bu sigorta t6r6, prim iadesiz yaşama ihtim6line karşı sigorta ile belirli s6re i6erisinde meydana gelecek

⁴⁶³ şenocak, 666nc6 şahsın Lehine..., s. 17.

⁴⁶⁴ şenocak, 666nc6 şahsın Lehine..., s. 17.

⁴⁶⁵ 6nan, Hayat Sigortası S6zleşmesi, s. 1; şenocak, 666nc6 şahsın Lehine..., s. 18; Kabuk6oğlu 6zer, s. 40; Werber/Winter, s. 62; Hofmann, s. 251; Hess, s. 3.

ölüm ihtimâline karşı hayat sigortasının unsurlarını içerir⁴⁶⁶. Sigortalı olay, alternatif olarak sigortalının belirli bir yaşa ulaşması ya da zamansız ölümüdür⁴⁶⁷. Karma sigortalarda, sözleşmede belirlenen sürede sigortalı ölürse, ölüm hâline ilişkin belirlenen meblağ ödenir; Belirlenen tarihte hayatta kalır ise, bu rizikonun himayesine ilişkin belirlenen meblağ ödenir; yani hem sigortalının ölümü hem de belirli bir yaşa ulaşması hâlinde, sigortacı himaye borcunu yerine getirmekle yükümlüdür⁴⁶⁸.

Karma sigortalar, sigorta ettirenlerin ödenen primlerin karşılığının kendileri ya da yakınları tarafından daima alınacağı güvencesini haiz olduğundan, hayat sigortaları içerisinde en yaygın uygulanan türdür⁴⁶⁹. Karma sigorta, TTK'da düzenlenmemiş olsa da Sigorta Branşlarına İlişkin Tebliğ (2007/1)⁴⁷⁰'de, hayat sigortalarının türleri belirtilirken, "*süre sonunda hayatta kalma hâlinde yapılacak ödeme (yaşama), ölüm hâlinde yapılacak ödeme (ölüm), (a) ve (b)'nin kombinasyonuna bağlı ödeme (karma)*" düzenlemesine yer verilerek karma sigortanın varlığı gösterilmiştir.

⁴⁶⁶ Şenocak, Üçüncü Şahsın Lehine..., s. 18; Hofmann, s. 251.

⁴⁶⁷ Werber/Winter, s. 62; Hofmann, s. 251.

⁴⁶⁸ Werber/Winter, s. 62.

⁴⁶⁹ Ünan, Hayat Sigortası Sözleşmesi, s. 2- 3.

⁴⁷⁰ RG: 26579, T. 11.07.2007.

b. Diğer hayat grubu sigortaları

Yatırım fonlu sigortalar, sermaye itfa sigortası hariç diğer hayat grubu sigortaları ürünlerinin bir varlığa veya varlık grubuna endekslediği ve yatırımların fon esasına göre yapıldığı hayat grubu sigorta branşıdır (HGSY m. 7). Bu tür hayat sigortaları, yatırım unsurunu içerisinde taşıyan hayat sigortalarıdır. “*Üniteye bağlı hayat sigortası*” ve “*birikimli hayat sigortası*” olmak üzere iki şekilde görülmektedir. Üniteye bağlı hayat sigortası, sigorta ettirene hesabındaki değerleri, değişik varlık sınıflarında yatırıma yönlendirebilme, örneğin sigorta ettirene yatırımını hisse senetlerine ya da nakit fonlara yapılmasını tercih imkânı sağlar⁴⁷¹. Birikimli hayat sigortası ise, lehtara risk teminatı ile belli bir birikim sağlama amacı ile akdedilir ve yatırım amacı içermez⁴⁷².

Evlilik doğum sigortaları, tek ya da taksitli prim ödemeleri karşılığında, sigortalılara evlilik, doğum ve insan hayatı ile ilişkili benzeri olayları esas alarak ödeme yapan hayat grubu sigorta branşıdır (HGSY m. 5). Evlilik sigorta türü ile on yaş civarındaki çocukların ileride evlenmeleri hâlinde ortaya çıkacak mali kaynak ihtiyaçlarına karşı himaye sağlanmaktadır⁴⁷³. Çocuğun evlenmesi ile ya da

⁴⁷¹ Kabukçuoğlu Özer, s. 65.

⁴⁷² Kabukçuoğlu Özer, s. 66.

⁴⁷³ Ünán, Hayat Sigortası Sözleşmesi, s. 4.

kararlaştırılan yaşa ulaşması ile riziko gerekleřmektedir⁴⁷⁴. Doğum sigortası da, doğum masraflarına karşı himaye sağlamak amacı ile akdedilmektedir.

Sermaye itfa sigortası, tek ya da taksitli prim ödemeleri karşılığında, süresi ve miktarı açısından belirli olan taahhütleri kapsayan aktüeryal tekniğe dayanan, risk unsuru içermeyen ve birikim işlemlerine bağlı ödeme yapan hayat grubu sigorta branşıdır (HGSY m. 6).

2. Kaza Sigortası

Kaza, “*dışarıdan, ani, şiddetli, birden ve gayri iradi bir etki ile bedeni arızanın meydana gelmesi*”⁴⁷⁵dir. Kaza kavramı; olay, aniden ortaya çıkma, dışarıdan etki, gayri ihtiyari olarak sağlığa zarar ve illiyet kavramlarını ierir⁴⁷⁶. Olay ve sigortalı kişinin vudunun dışında etki ile ortaya çıkan ani bir durum, kaza tanımı için gerçekleşmesi gereken en az kriterlerdir⁴⁷⁷. Olayın gerçek bir olay olması gereklidir. Bunun mekanik, kimyasal, termik ya da elektriksel bir durum olmasının bir önemi yoktur⁴⁷⁸. Olayın sağlıksal bir zarara yol aması ve bunun istemsiz bir şekilde ortaya

⁴⁷⁴ **nan**, Hayat Sigortası Sözleşmesi, s. 4- 5.

⁴⁷⁵ **Bozer**, 1965, s. 373; ayrıca bkz. **Kutty**, s. 138.

⁴⁷⁶ **Mangen**, K. G., Herausgegeben von Beckmann, M. R./Matusche-Beckmann, A., Versicherungsrechts-Handbuch, München 2009, & 47, Rn 8-10.

⁴⁷⁷ **Mangen**, & 47, Rn 8.

⁴⁷⁸ **Mangen**, & 47, Rn 8.

çıkması gereklidir. İstemli bir şekilde ortaya çıkma, sigortalının kasten maruz kaldığı sağlıksal zarardır⁴⁷⁹. Son olarak zarar ile olay arasında illiyet bağının ortaya çıkması gereklidir⁴⁸⁰. Kaza TTK'da tanımlanmamıştır. Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları'nda kaza; “*ani ve harici bir hadisenin tesiriyle sigortalının iradesi dışında ölmesi veya cismani bir arızaya maruz kalması*” olarak tanımlanmıştır (m. 2) (ayrıca kaza sayılan ve sayılmayan hâller düzenlenmiştir) (m. 3, 4). Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları kapsamında kaza; yer altı ve yer üstü kömür madenciliği, kömürden gayri yer altı madenciliği üretim ve üretim hazırlığı faaliyetlerinin icrası esnasında, sigorta konusu sahada işin yürütümü nedeniyle sigortalının iradesi dışında meydana gelen ve sigortalının sürekli sakatlığa maruz kalmasına veya ölmesine sebebiyet veren ani ve harici olayı olarak tanımlanmıştır (ve kaza sayılmayan hâller de gösterilmiştir) (A. 2). VVG'de ise kaza; aniden, dışarıdan vücudunda irade dışı bir olayın etkisi ile sigortalının sağlıksal bir zarara maruz kalması olarak ifade edilmiştir (VVG § 178/2).

Kaza sigortası, belli bir prim karşılığında, sigortalının uğrayacağı kaza sonucu ölüm, geçici veya sürekli sakatlık ya da iş göremezlik hâlleri için sigorta teminatı sağlayan sigorta türüdür (TTK m. 1507/1); kısaca kazaların belirli sonuçlarına karşı sağlanan sigorta himayesidir. VVG'de ise, sigortalının kaza

⁴⁷⁹ Mangen, & 47, Rn 23.

⁴⁸⁰ Mangen, & 47, Rn 28.

uğraması ya da sözleşmeye göre kazaya eşdeğer olay ile sigortacının ödeme yükümlülüğü ortaya çıkmaktadır (VVG § 178/1).

3. Hastalık ve Sağlık Sigortaları

Hastalık kavramı, TTK'da açıklanmamıştır. Bu kavram, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda⁴⁸¹ "... iş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğine neden olan rahatsızlıklar..." olarak ifade edilmiştir⁴⁸². Hastalık sigortaları, sigorta ettiren tarafından ödenecek olan prim karşılığında, sigortacının, sigorta sözleşmesinde belirlenen hastalıklardan birinin veya bir kaçının, sözleşme süresi içinde gerçekleşmesi veya ortaya çıkması hâli için sigorta himayesi sağladığı sigorta sözleşmesi türüdür (TTK m. 1512/1). Hastalık sigortası kapsamında kanser, kalple ilgili olaylar gibi ölüm tehlikesinin yüksek olduğu hastalıkları himaye eden sigorta türleri ise, kritik hastalık sigortası olarak adlandırılır⁴⁸³.

⁴⁸¹ RG: 16.06.2006, Sa. 26200.

⁴⁸² Hastalık kavramı hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Saraç**, C., Hastalık Sigortası, İzmir 2003, s. 15 vd.

⁴⁸³ **Durrence**, N., "Consider Offering Critical Illness Insurance as a Group Benefit", Employee Benefit Adviser, March 2012, s. 16.

Sağlık sigortası, sigortalıların sigorta süresi içinde hastalanmaları ve/veya herhangi bir kaza sonucu yaralanmaları hâlinde tedavileri için gerekli masrafları ile varsa gündelik tazminatlarının, bu genel şartlarla varsa özel şartlar çerçevesinde, poliçede yazılı meblağlara kadar himaye edildiği sigortadır⁴⁸⁴.

VVG'de ise, sağlık sigortası (Krankenversicherung) çeşitli türlerde düzenlenmiştir: Bunlar hastalık masrafları sigortası (Krankheitskostenversicherung), hastane günlük para yardımı sigortası (Krankenhaustagegeldversicherung), hastalık durumunda günlük para yardımı sigortası (Krankentagegeldversicherung), tıbbi bakım sigortasıdır (Pflegekrankenversicherung) (§ 192). Hastalık masrafları sigortasında sigortacı, hastalık ya da kaza sonrasına karşı gerekli tıbbi tedavi için anlaşma kapsamındaki masraflar ve; gebelik ve çocuk doğurma gibi anlaşılan diğer ödemeler için, bunlarla birlikte yasal alışılmış programa göre hastalıkların erken teşhisi amacıyla ayakta muayene için ödeme yapmak yükümlülüğündedir (§ 192/1). Hastane günlük para yardımı sigortasında sigortacı, gerekli tıbbi yatak tedavisinde kararlaştırılan günlük hastane parasını ödemekle yükümlüdür (§ 192/4). Hastalık durumunda günlük para yardımı sigortasında sigortacı, hastalık ya da kaza sonucunda iş göremezliğin neden olduğu kazanç kaybını kararlaştırılan hasta günlük parası ile karşılar (§ 192/5). Hasta bakım sigortasında sigortacı, bakıma muhtaçlık durumunda

⁴⁸⁴ Sağlık Sigortası Genel Şartları, m. 1.

sigortalının bakımı için anlaşılan kapsamda tedavi masraflarını karşılamakla (Pflegekostenversicherung) ya da anlaşılan günlük para ödemesini yapmakla (Pflegetagegeldversicherung) yükümlüdür (§ 192/6).

B. GRUP CAN SİGORTALARI KAVRAMI VE UYGULAMALARI

Grup sigortası, TTK m. 1496'da "*Grup sigortaları*" başlığı altında, hayat sigortaları kısmında tek bir hüküm olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemede, "*En az on kişiden oluşan, sigorta ettiren tarafından, belirli kıstaslara göre kimlerden oluştuğunun belirlenebilmesi imkânı bulunan bir gruba dâhil kişiler lehine, tek bir sözleşme ile sigorta yapılabilir.*" (TTK m. 1496). Yapılan atıflarla⁴⁸⁵ bu hüküm, kaza, hastalık ve sağlık sigortaları açısından da uygulanabilir hâle gelmiştir. HGSY'de grup hayat grubu sigortaları ise aynı yönde, en az on kişiden oluşan, sigorta ettiren tarafından belirli kıstaslara göre kimlerden oluştuğunun belirlenebilmesi imkânı bulunan bir gruba dâhil kişiler lehine tek bir sözleşme ile hayat grubu sigortalarının yapılması olarak tanımlanmıştır (m. 3/g). Düzenleme çerçevesinde grup sigortası can sigortaları; en az on kişiden oluşan, sigorta ettiren tarafından, belirli kıstaslara

⁴⁸⁵ Bkz. TTK m. 1510/2, 1519/1.

göre kimlerden oluştuğunun belirlenebilmesi imkânı bulunan bir gruba dâhil kişiler lehine yapılan tek bir sözleşmeden oluşan sigorta türüdür.

NAIC tarafından düzenlenen “*Grup Hayat Sigortası Standard Hükümleri Model Kanunu*”⁴⁸⁶ grup hayat sigorta tanımlamasını sigortalıları ve sigorta ettirenleri belirleyerek yapmıştır. NAIC tarafından düzenlenen “*Grup Sağlık Sigortası Standartları Model Kanunu*”⁴⁸⁷ da aynı şekilde düzenlenmiştir.

Grup hayat ve kaza sigortası, genelde işverenleri tarafından işçiler için akdedilir⁴⁸⁸. Bu sözleşmenin temelinde, işletme kapsamında istihdam eden ile edilen arasındaki ilişki bulunmaktadır⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰. Bu şekilde, grup sigortası bünyesinde işçilerin; bireysel sözleşmelerle sigorta himayesi altına alınması önlenmekte, grup şeklinde sigortalanmaları sağlanmaktadır⁴⁹¹. İşçilerden oluşan grubu himaye altına alan grup hayat sigortalarında, işçi başına değer belirlenmesi yoktur, işçi başına değer belirlenmesi ne işverenin ne de işçinin takdirindedir, işçi başına himayenin

⁴⁸⁶ Group Life Insurance Definition and Group Life Insurance Standard Provisions Model Act, Model Regulation Service, October 2005.

⁴⁸⁷ Group Health Insurance Standards Model Act, Model Regulation Service, April 2007.

⁴⁸⁸ **Legh-Jones**, s. 1451; **Vaughan/Vaughan**, s. 231; **Trousdale**, R. B.; Group Insurance, Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 70, Modern Insurance Problems (Mar., 1917), s. 93; **Düby**, s. 96.

⁴⁸⁹ **Möller/Segger**, Herausgegeben von Wandt, M./Langheid, T., Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, München 2010 (“Münchener” olarak anılacaktır), VVG § 86 Rn 46.

⁴⁹⁰ Aradaki sözleşme iş sözleşmesidir. İş sözleşmesi, bir tarafın (işçi) bağımlı olarak iş görmeyi, diğer tarafın (işveren) da ücret ödemeyi üstlenmesinden oluşan sözleşmesi; işçi ile işveren arasında kurulan ilişki de iş ilişkisidir (İ.K. m. 2/1, 8/1).

⁴⁹¹ **Pilz**, s. 85.

seviyesinin belirlenmesi, otomatik bir esasa dayanır⁴⁹². Himayenin seviyesi, bütün işçiler için aynı ya da işçinin görev kademesi, ücret, işe başlama yılı veya bunların birleşimi olabilir⁴⁹³. Amaçlanan, daha yüksek seviyelerdeki himayeyi seçebilen daha az sağlıklı işçiler tarafından ters seçimin önüne geçmektir⁴⁹⁴. Çeşitli şekilde akdedilebilecek bu türler, işverenler tarafından daha uygun belirlemeleri bulmak amacı ile değerlendirilir; belirlenen kriterler örneğin ücret gibi ya da işe başlanılan yıl gibi değişkense, sigorta himayesinin yıllık tekrar belirlenmesinin de yapılması gereklidir⁴⁹⁵.

Başkasının uğrayabileceği kazalara karşı yapılan (TTK m. 1509) grup kaza sigortası sıklıkla; işletme kapsamında ya da işletme dışı kazalara karşı işçi lehine işveren tarafından akdedilen grup sigorta sözleşmeleri; dernek faaliyetleri sırasında meydana gelebilecek rizikolara karşı üyeleri lehine dernek tarafından akdedilen grup sigorta sözleşmeleri; okul ya da yüksek okul öğrencileri için okul ya da yüksek okul tarafından akdedilen grup sigorta sözleşmesi; tesislerden yararlanan ya da ziyaretçi kişilerin tesislerdeki yararlanmaları ya da bulunmalarında meydana gelen kazalara karşı sigorta ettiren tarafından akdedilen grup sigorta sözleşmeleri ve spor müsabakaları ya da bu gibi durumlar için kısa süreli grup kaza sigorta sözleşmeleri

⁴⁹² Bastien, s. 408.

⁴⁹³ Bastien, s. 408.

⁴⁹⁴ Bastien, s. 408.

⁴⁹⁵ Bastien, s. 408.

şeklinde görülmektedir⁴⁹⁶. Maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası, Türk hukuku açısından grup kaza sigortasının önemli bir uygulamasıdır. Bu sigorta türü; yer altı ve yer üstü kömür madenciliği, kömürden gayri yer altı madenciliği faaliyetlerinde bulunan tesislerde iş akdi ile istihdam edilen üretim ve üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan personelin, söz konusu faaliyetlerin icrası esnasında meydana gelebilecek maden kazalarının neticelerine karşı Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları kapsamında himaye edilmesidir⁴⁹⁷. Hastalık sigortalarında da, okul ya da yüksek okulların, mesleki birliklerin, serbest meslek kişilerin zorunlu birliklerinin, kısa vadeli organizasyonun himayeleri söz konusu olabilir⁴⁹⁸.

Amerika'da özel sağlık sigortaları, hem grup olarak ya da hem de bireysel olarak akdedilmektedir. Ancak çoğu 65 yaş altındaki çalışma yaşındaki yetişkinlerin yaklaşık olarak üçte ikisi ve tüm full time çalışan işçilerin de dörtte üçü işveren destekli program (employer-sponsored program)⁴⁹⁹ ile özel sağlık sigortası himayesi altına alınmaktadır⁵⁰⁰.

⁴⁹⁶ Farny/Helten/Koch/Schmidt-Schickinger, s. 247; Kutty, s. 141; Düby, s. 99.

⁴⁹⁷ Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları, A.1.

⁴⁹⁸ Almanya'da firma grup sigortası ile sağlanan himaye, bu sayılan grup sigorta sözleşmelerinden önce gelir (Farny/Helten/Koch/Schmidt-Schickinger, s. 246).

⁴⁹⁹ İş bağlantılı tıbbi sigorta, ilk kez yaklaşık 200 yıl önce ortaya çıkmıştır. 1798 Kongresinde, Amerikalı ticari gemiciler için zorunlu hastane sigortası plânı kabul edilmiştir (Simon, s. 4).

⁵⁰⁰ Fairlie, R. W./Kapur, K./Gates, S., Is Employer-Based Health Insurance a Barrier to Entrepreneurship, Journal of Health Economics 30 (2011), s. 146; Custer, W. S., Private Health

Amerika'da grup sigortası kapsamında sağlık plânları, hem ülkesel hem de Federal seviyede düzenlenmektedir⁵⁰¹. Grup hayat sigortaları ABD'de, FEGLI olarak adlandırılan grup hayat sigortası programı⁵⁰² kapsamında, Federal ve Posta işçilerinin yıllık sigorta himaye altına alınması amacıyla da görülmektedir. FEGLI, vadeli hayat sigortasıdır. FEGLI'nin uygulanması ve primlerin düzenlenmesi, OPM (The Office of Personnel Management) tarafından yerine getirilmektedir. OPM, bu himayeyi sağlamak amacıyla Metropolitan Life Insurance Company (MetLife) ile sigorta sözleşmesi akdetmiştir⁵⁰³. Bu program, hak sahibi işçilere iki seçenek sunmaktadır: “*Temel sigorta*” (basic insurance), “*seçimli sigorta*” (optional insurance). Hak sahibi bir işçi, otomatik olarak *temel sigortaya* kaydedilmektedir. Ancak kendisinin bu himayeden vazgeçmesi mümkündür. Primin üçte biri devlet, üçte ikisi ise işçi tarafından ödenir. Eğer işçi 45 yaşının altında ise, ek prim ödemedi otomatik olarak ekstra himayeyi haiz olurlar. Bu ekstra himaye, işçinin 45 yaşından önce ölümü hâlinde, temel sigorta kapsamında ödenecek bedelde artıştır⁵⁰⁴. Temel sigortayı haiz olan işçi, *seçimli sigortayı* da seçebilir. İşçi, temel

Insurance Exchanges, Journal of Financial Service Professionals, May 2014, s. 30. Durum böyle olmakla birlikte son yıllarda işveren destekli sağlık sigortası uygulaması önemli ölçüde azalmıştır (Custer, s. 30).

⁵⁰¹ Jensen, G. A./Morrisey, M. A., “Employer- Sponsored Health Insurance and Mandated Benefit Laws”, The Milbank Quarterly, Vol. 77, No. 4, 1999, s. 426.

⁵⁰² Bu programın kanuni dayanağı, Public Law, 83-598 ile United State Code, Chapter 87, Tittle 5.

⁵⁰³ United States Office of Personnel Management Federal Employees' Group Life Insurance (FEGLI) Program Handbook, April 2014, s. 1.

⁵⁰⁴ FEGLI, Handbook, s. 2.

sigorta gibi otomatik olarak seçimli sigorta himayesi altına alınmaz. İşçinin bu sigortayı seçmesi gereklidir. İşçinin herhangi bir seçimli sigorta seçebilmesi için de, temel sigortayı haiz olması gereklidir. Ayrıca işçi seçtiği bütün seçimli sigorta için tam prim öder. Seçimli sigortanın, Seçim A-Standard, Seçim B- Ekli ve Seçim C-Aile olmak üzere üç türü bulunmaktadır⁵⁰⁵. Seçim A- Standard, \$10,000 himaye sağlar. \$10,000'in, kaza sonucu ölüm ve uzuv kaybı hâlleri⁵⁰⁶ için ek menfaat, işçinin 45 yaşının altında olması hâlinde eklenir⁵⁰⁷. Seçim B, yıllık ödemenin 1. 2. 3. 4. ya da 5 katlarını kapsamaktadır (Ödemenin bir üstteki binliğe yuvarlanmasından sonra). Temel sigorta için eklenmiş, \$2,000'dan fazlayı kapsamaz ve ekstra faydayı kapsamaz. Seçim C ise, aile üyeleri, eş, çocuklar (22 yaşının altındakiler ve evli olmayanlar), tanınmış evlilik dışı çocuk, anne-baba ve çocuk ilişkisi kapsamındakiler için otomatik olarak himaye sağlar⁵⁰⁸.

Büyük Britanya'da, işçilerin grup olarak himayesi için, sigorta şirketleri 2, 3 ve 5 ya da istenilirse başka şekildeki sınırlı dönem plânlı ürünler tercih etmektedir. Grup rizikoya karşı, grup hayat sigortası en yaygın sunulan sigorta türü iken; grup gelir sigortası ve kritik hastalık sigortası daha az yaygındır. Grup gelir sigortasının az

⁵⁰⁵ FEGLI, Handbook, s. 3.

⁵⁰⁶ Bu hâller, temel sigortada ve seçimli A sigortada, otomatik olarak himaye kapsamındadır ve ek bir primin ödenmesini gerektirmez. Seçimli B ve C'de ise, bu hâller için himaye yoktur (FEGLI, Handbook, s. 3).

⁵⁰⁷ FEGLI, Handbook, s. 31.

⁵⁰⁸ FEGLI, Handbook, S. 44, 32.

tercih edilmesi hususunda, bu sigorta türü eskiden 55 yaşında, kalp krizi ya da felç gibi hastalıklardan yakınan ve bu nedenle emekliliğinden önceki son beş yıl için çalışmayı durduran işçiye himaye sağlamak amacı ile kullanılan, eski moda, geleneksel bir üründü; ancak günümüzde yaklaşık 35 yaşında bir işçinin stresten çalışmaması daha olası bir durumdur. Kritik hastalık sigortasında ise, işverenler, işçiler için böyle bir sigorta türünü akdetmekte gönülsüzdür. İşçiler, tekrar işe geri dönmek zorunda değildir. Ancak esnek sigorta paketleri ile bu sigorta türünün uygulamasının devamı umulmaktadır⁵⁰⁹.

Almanya'da, hayat sigortalarında firma grup sigorta sözleşmesi akdedilmesi, ilkesel yardım yasaklarının kabul edilen istisnalarının denetim idaresinden dolayı daha yaygındır; firma grup sigorta sözleşmeleri türleri altında, işçilerin emeklilik ve bakmakla yükümlü oldukları kişilerin bakımları amaçları ile akdedilen firma grup sigorta sözleşmeleri özellikle önem arz etmektedir⁵¹⁰. Emeklilik hizmetine yönelik firma grup sigortalarında, yaş sınırı esnekliği bulunmaktadır, erken emeklilik hesaplânması da sağlanabilir⁵¹¹.

Malullük gelir sigortası, grup can sigortası olarak görülen diğer bir sigortadır. Özellikle Avustralya, İrlanda, Yeni Zelanda, Güney Afrika ve ABD'de görülen ve

⁵⁰⁹ "GROUP RISK: Worth the risk?" Marketing Week (01419285), 9/4/2008, C. 31, Sa. 36.

⁵¹⁰ Farny/Helten/Koch/Schmidt-Schickinger, s. 242; Werber/Winter, s. 64.

⁵¹¹ Werber/Winter, s. 64.

sürekli sağlık sigortası olarak da adlandırılan⁵¹² grup malullük gelir sigortası, işçilere yardım amacına yönelik, uzun bir yokluk dönemine yol açan hastalık ya da kaza nedeniyle aciz duruma gelen ve çalışamayan işçilere gelir sağlama amacına yönelik bir sigorta türüdür⁵¹³. Hastalık ya da kaza sonucu iş görememezlikten dolayı ortaya çıkan gelir kaybı, özellikle bakmakla yükümlü olduğu kişiler için de büyük bir öneme sahiptir⁵¹⁴. Bu yönde VVG'de de mesleki malullük sigortası düzenlenmiştir; bu sigorta türünde mesleki işgöremezliğin ortaya çıkmasının başlangıcından sonra sigortacı kararlaştırılan bedeli ödemekle yükümlüdür (§ 172/1).

Seyahat sağlık sigortası da uygulamada grup sigortası olarak görülebilir. Seyahat sağlık sigortası ulaşım yollarından herhangi birisini kullanarak yurt içinde, yurt dışına veya yurt dışından ülkemize seyahat edenleri, seyahatleri esnasında karşılaşılabilecekleri sağlık risklerine karşı himaye sağlayan bir sigorta türüdür⁵¹⁵. Bu sigorta türünde himaye edilen, sigortalının başına gelen seyahat sırasında poliçenin geçerlilik tarihleri arasında meydana gelen bir kaza veya önceden mevcut bir duruma bağlı olmayan hastalık hâlidir⁵¹⁶. Almanya'da da seyahat sağlık sigortası

⁵¹² http://en.wikipedia.org/wiki/Income_protection_insurance, E.T. 1.1.2015.

⁵¹³ CANADA Life Group Insurance (Company), Corporate Adviser (Online Edition). 3/6/2014, p5-5. 1p; http://en.wikipedia.org/wiki/Income_protection_insurance; <http://unum.co.uk/advisers/group-income-protection/#what-is-income-protection>, E.T. 1.1.2015; **Yücel**, s. 10.

⁵¹⁴ **Yücel**, s. 10.

⁵¹⁵ Genel Sağlık Sigortası Genel Şartları m. 1.

⁵¹⁶ Genel Sağlık Sigortası Genel Şartları m. 1.

(Reisekrankenversicherung) uygulamada yer almaktadır⁵¹⁷. Grup seyahat sağlık sigortası, seyahatla ilgili bir tur operatörü ya da organizatör tarafından, düzenlenen belirli bir seyahate katılanlar için akdedilir⁵¹⁸. Sigorta poliçesi, organizatör ya da aracı acente tarafından verilen belirli katılım listesi için verilir⁵¹⁹.

Grup can sigortaları, grup kredi hayat sigortaları olarak da görölmektedir. Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği'nde bir sözleşme kapsamında bir grup insanın sigortalanması olarak tanımlanan grup kredi hayat sigortalarında, kredi alanlar tek tek değil de, grup hâlinde sigortalanmaktadır⁵²⁰. Uygulamada borçlunun ölümü, hastalığı, sakatlığı gibi rizikolara karşı, bakiye kredi borcunun zamanında ve tam olarak ödenmesini himaye altına alan, genellikle tüketici sözleşmeleri ile bağlantılı olarak akdedilen kredi hayat sigortaları mevcuttur⁵²¹. Kredi alan ile sigortacı arasında ya da kredi alanın sigortalı sıfatı ile kredi kurumu ile sigortacı arasında akdedilmesi de mümkün olan bu sigorta türünde, kural olarak primler kredi alan tarafından ödenmekte; kredi alanın ölümü ya da işgöremezliği rizikolarının gerçekleşmesi hâlinde, sigortacı kredi verene

⁵¹⁷ <http://www.versicherungen.de/reisekranken.0.html>, E.T. 1.3.2016.

⁵¹⁸ **Nies**, I., Herausgegeben von Beckmann, R. M./Matusche-Beckmann, A., Versicherungsrecht Handbuch, München 2009, & 41, Rn 31.

⁵¹⁹ **Nies**, & 41, Rn 31.

⁵²⁰ **Yongalık**, s. 62.

⁵²¹ **Yongalık**, A., Hukuki Açidan Kredi Hayat Sigortaları, Ankara, s. 5; **Mehr/Cammack**, s. 430; 11. HD., E. 2004/611, K. 2004/10288, www.hukuklink.com.

ödeme yapmaktadır⁵²² ⁵²³. Kredi hayat sigortaları; taksitle satış yapan satıcılar, kredi kooperatifleri, finansal şirketler, bankalar, gayrimenkul ipoteği alacaklıları ve diğer alacaklılar tarafından borçluların hayatlarını himaye altına almak amacı ile akdedilir⁵²⁴. Primler ise, sigortacı ile alacaklı arasında görüşülür ve borçlu tarafından alacaklıya ödenir⁵²⁵. Ayrıca grup kredi sağlık sigortaları da malûl borçlunun ödemelerini, borçlu iyileşene kadar ya da borç bitene kadar yapmak amacı ile akdedilebilir⁵²⁶.

Borç ödeme sigortası da grup sigorta olarak akdedilebilir. Bu sigorta türünde sigortacının, işsiz kalma ya da kaza veya hastalık nedeniyle geçici iş göremezlik hâllerinin gerçekleşmesi sonucu sigortalının poliçede belirtilen ve sözleşmeye istinaden yapması gereken ödemelerini azami tazminat tutarı ve süresi ile sınırlı olmak üzere teminat altına alır⁵²⁷. Himaye edilen sigortalı, borçlu sıfatını haiz ve Genel Şartlar kapsamında sigorta himayesini alan gerçek kişidir⁵²⁸ ve bu kişilerin

⁵²² **Yongalık**, s. 10.

⁵²³ İlk grup kredi sigortası poliçesi, 1930 yılında New York'un National City Bankası tarafından teminatsız borçların borçluları için akdedilmiştir (**Mehr/Cammack**, s. 432).

⁵²⁴ **Mehr/Cammack**, s. 432.

⁵²⁵ **Mehr/Cammack**, s. 432.

⁵²⁶ **Mehr/Cammack**, s. 435.

⁵²⁷ Borç Ödeme Sigortası Genel Şartları, A, A. 1. Sigortacı, sigortalının işsiz kalması ya da bir kaza veya hastalıktan kaynaklanan geçici iş göremezlik hâlleri için birlikte veya ayrı ayrı sigorta teminatı verebilir. İşsizlik ya da geçici iş göremezlik hâllerinden herhangi birinin gerçekleşmesi sebebiyle tazminat alınması durumunda, diğer hâlden kaynaklanan tazminat talepleri karşılanmaz. Teminat kapsamına alınan hâller poliçede açıkça belirtilir (A, A. 3).

⁵²⁸ Borç Ödeme Sigortası Genel Şartları, A, A. 2, I.

grup olarak himaye edilmesi de mümkündür. Borçlunun, borçlu sıfatını kazandığı sözleşme, sigortalı açısından ödeme yükümlülüğü doğuran; kredi sözleşmesi, kredi kartı sözleşmesi, kira sözleşmesi, eğitim kredisi sözleşmesi ve benzer nitelikteki diğer borç doğurucu sözleşmelerdir⁵²⁹.

C. GRUP CAN SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Sigorta ettiren, kendisinin veya başkasının hayatını, ölüm veya hayatta kalma ihtimâllerine karşı sigorta ettirebilir (TTK m. 1490/1)⁵³⁰. Kişi gruplarının hayatlarının, ölümlerinin ve sağlıklarının sigorta ettiren tarafından himaye altına alındığı grup can sigortalarında sözleşmenin hukuki niteliği, başkası hesabına sigortadır⁵³¹.

Grup sigorta sözleşmesi, sigortalı ilişkisini barındırdığı için bir vekâlet sözleşmesi değildir⁵³². Bununla birlikte sigorta himayesi için talebinin gerekli olduğu

⁵²⁹ Borç Ödeme Sigortası Genel Şartları, A, A. 2, m.

⁵³⁰ TTK m. 1510/2 ve 1519/1 hükümlerinin atfı ile bu hüküm kaza ile hastalık ve sağlık sigortaları için de uygulanacaktır.

⁵³¹ **Pilz**, s. 85; **Terbille**, M., Münchener Anwalts Handbuch, Herausgeben von Höra, K., Hormuth **Terbille/Höra**, 3. Auflage München 2013, § 24, Rn 12; **Herdter**, s. 49; **Betschart**, G., Das Verhältnis zwischen Versicherung berechtigten Personen bei der Personalvorsorge mit Gruppenversicherung, Dissertation, der Rechts- und staatswissenschaftlichen Fakultät, Universität Zürich, Juris Druck Verlag Zürich 1976, s. 56.

⁵³² Aksi görüşe göre, grup sigortası sigortalı-iştirakli ise yani primler sigorta ettiren ile sigortalı tarafından müştereken ödeniyorsa, grup üyelerinin sigorta ettirene grup sigortası akdetmesi için vekâlet vermesi söz konusu olabilir (**Coşkun**, s. 65).

hâllerde, sigortalıların sigorta himayesine katılma talebini sigorta ettirene iletmesinin ve bu talebin sigorta ettiren tarafından sigortacıya bildirilmesinin ne hükmünde olduğu tartışmaya açıktır. Öncelikle grup üyelerinin otomatik olarak himaye altına alınmadığı durumdaki grup üyesinin himayeye katılma talebinin hukuki niteliği, kanaatimizce grup üyesi ile grup lideri arasında kurulan bir vekâlet sözleşmesidir. Sigorta sözleşmesine grup üyesi olarak katılanları bildirmek grup lideri olan sigorta ettirenin idari bir görevidir ve grup üyesi ile sigorta ettiren arasındaki bu ilişki, sigorta sözleşme ilişkisi kapsamında değerlendirilemez⁵³³. Vekâlet sözleşmesi vekilin vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemi yapmayı üstlendiği sözleşmedir (BK m. 502) ve kendisine bir işin görülmesi önerilen kişi, bu işi görme konusunda resmî sıfata sahipse veya işin yapılması mesleğinin gereği ise ya da bu gibi işleri kabul edeceğini duyurmuşsa, bu öneri onun tarafından hemen reddedilmedikçe, vekâlet sözleşmesi kurulmuş sayılır (BK m. 503). Dolayısıyla grup üyesinin himayeye katılma talebine rağmen, sigorta himayesinin başlamamasına ilişkin sorunlar, vekâlet sözleşmesi kapsamında değerlendirilen hukuki ilişki çerçevesinde çözümlenmelidir.

⁵³³ Bir göre sigortaya iştirak isteğini bildirme, sigorta ettirene yükletilmiş bir vekâlet akdi icabı değildir. Sigorta ettiren ile grup üyesi arasında yapılan bu işlemin, sigorta ettiren ile sigortacı arasındaki esas sigorta sözleşmesi ile bir ilişkisi yoktur. Ayrıca sigorta sözleşmesinin prim nispeti, akit şartları gibi hususlarının değiştirilmesi için sigortalının muvafakat ve icazetine gerek yoktur. Vekâlet akdinde ise vekil müvekkilin talimatlarına uygun davranmalıdır (Coşkun, s. 65-66).

Grup sigorta sözleşmesinin, sigorta akdi yapma vaadi olduğu da ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre, grup üyelerinin katılması ile sigorta sözleşmesi kurulur⁵³⁴. Ancak sigorta sözleşmesi zaten sigortacı ile sigorta ettiren arasında kurulur ve sigortalının varlığı ya da sayısının esas sözleşmeye bir etkisi yoktur. Ayrıca ön sözleşme için ön akitteki tarafların, kurulacak sözleşmenin de tarafları olması gerekir ki burada böyle bir durum gerçekleşmemektedir⁵³⁵.

D. GRUP CAN SİGORTALARINDA GRUP LİDERİ

1. Kavram

Grup can sigortalarında sigorta ettiren, grubun himaye altına alındığı ana sigorta sözleşmesini akdeden kişi olarak görülmektedir. Bu şekilde sigorta sözleşmesini akdeden kişi "*plân sponsor*"⁵³⁶ ya da "*grup lideri (Gruppenspitze)*" olarak adlandırılır⁵³⁷. Grup lideri, örneğin işveren olabileceği gibi dernek ya da birlik de olabilir⁵³⁸. Bireysel sigorta sözleşmelerinde olduğu gibi gerçek ya da tüzel kişi

⁵³⁴ Bkz. **Coşkun**, s. 68.

⁵³⁵ **Coşkun**, s. 68.

⁵³⁶ **Bastien**, s. 405.

⁵³⁷ **Pilz**, s. 85; **Möhrle**, s. 27; **Benkel/Hirschberg**, Teil 7. A. II. Rn 3; **Glättli**, H., Die Versicherung auf fremdes Leben unter besonderer Berücksichtigung der Gruppenversicherung, Bern 1947, s. 221; **Nonella**, G., Die Gruppenversicherung Als Personalfürsorgeeinrichtung, Bern 1950, s. 36.

⁵³⁸ **Möhrle**, s. 27; **Benkel/Hirschberg**, Teil 7. A. II. Rn 3; **Belth**, J. M., Life Insurance Second Edition Consumer's Handbook, United States of America 1985, s. 11.

olması mümkündür⁵³⁹. Bir sigorta sözleşmesinde, sigorta ettirenin sigortalı ile aynı ya da farklı kişi olması mümkündür; ancak grup sigortasında sigorta ettirenin sigortalı gruptan farklı kişi olması gereklidir. Grup üyeleri sözleşmenin tarafı olmaz⁵⁴⁰. Bununla birlikte sigorta ettiren gruba girmek için gerekli şartları haiz yani uygun üye niteliğinde ise kendisi de, grup içerisinde, yani doğrudan kendi himayesi için değil de grubun himayesi için akdettiği grup sigortasında bir grup üyesi olarak sigorta himayesinden yararlanabilir⁵⁴¹.

2. Grup Liderinin İdari Görevleri

Sigorta ettirenin grup lideri olarak bazı idari görevleri vardır; sözleşmenin kurulmasından sonra grup üyelerin gruba giriş-çıkışlarını tespit etmek ve gerektiğinde sigorta himayesi için sigortacıya ya da acentesine bilgi vermek, bunların başında gelmektedir. Diğerleri ise, sigortalının prime katılması hâlinde, onların ücretlerinden kesinti yapması (kesinti ile prim ödenmesi kararlaştırılmışsa), gerekli ihbarları yapması, ve grup sigortası sözleşmesini mer'i tutabilmek için sigorta şirketine karşı yapılması gereken tüm işlemlerdir⁵⁴². Katılım belgelerinin sigortalılara

⁵³⁹ Herdter, s. 34.

⁵⁴⁰ Mehr/Cammack, s. 424.

⁵⁴¹ Coşkun, s. 6.

⁵⁴² Coşkun, s. 67.

verilmesi yükümlülüğü, sigortacının yükümlülüğündedir; ancak sigortalının sigortadan haberdar edilerek sigortacı tarafından, sigorta sertifikasının düzenlenmesinin sağlanması sigorta ettirenin idari görevidir.

Grup lideri, sigortacı ile ilişkileri kapsamında özellikle ticari ve ödeme işlemlerini yürütür⁵⁴³. Grup liderinin grup üyeleri ile olan ilişkisi kapsamında ise, öncelikle otomatik grup üyesini sigorta himayesinden haberdar eder, sigortacı ile bağlantılı olarak sertifikasının düzenlenmesini sağlar; keza bu durum TTK m. 1412'nin uygulaması açısından da çok önemlidir. Otomatik olmayan grup sigortasında ise yeni grup üyelerini sigortacıya bildirerek bu kişilerin himayelerinin başlatır ve bu kişileri de sigortadan haberdar eder. PEICL'de gruba bir üye katıldığında grup organizatörünün bu üyeye, uygun olmayan bir gecikme olmaksızın; bir sigorta sözleşmesinin varlığı, himayenin kapsamı, önleyici önlemler ve himayeyi korumak için diğer gereksinimler ve talep prosedürü hususlarını bildirmesi gerektiği düzenlenmiştir. Grup üyelerinin bu bilgileri aldığı ispat yükü grup organizatörü üzerindedir (m. 18:202). Ayrıca grup organizatörü sözleşme devam ederken grup üyesini, uygun olmayan bir gecikme olmaksızın yazılı olarak himayesinin yakın süreçte sona ereceğini, bu hususta hükmen (18:204; 1) sahip olduğu hakları ve bunları nasıl uygulayacağı hususlarında da bilgilendirmelidir (18:204; 2). S-VVG'de ise, sigortacının bilgi verme yükümlülüğü düzenlenirken;

⁵⁴³ Herdter, s. 35.

sigorta ettiren olarak diğerk kişilere doğrudan edimi talep hakkının verildiği kolektif sigorta sözleşmelerinde, sigorta ettirenin bu kişilere ana sözleşmenin kapsamı ve bu sözleşmenin değişiklikleri ve feshi hakkında bilgi vermekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Bu durumda, sigortacı da bu bilgiler için gerekli belgeleri sigorta ettirenin emrine sunar (m. 3/3).

3. Uygulamadan Sık Karşılaşılan Grup Lideri Örnekleri

a. İş ilişkisi alanında

İşveren, işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlardır (İ.K. m. 2/1)⁵⁴⁴; ücret ödeme borcu karşılığında, bağımlı olarak iş görmesi için işçi ile iş sözleşmesi akdeder (İ.K. m. 8/1). İşveren bir ticari işletmede ya da esnaf işletmesinde işçi çalıştıran da olabilir. Bu kapsamda işveren;

⁵⁴⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Aktay, A.N./Arıcı, K./Senyen-Kaplan, T., İş Hukuku Bireysel İş Hukuku Sendikalar Hukuku Toplu İş Sözleşmesi Hukuku, Yenilenmiş 6. Baskı, Ankara 2013, Yazar: **Senyen-Kaplan**, T. s. 31 vd.; **Mollamahmutoğlu**, H./**Astarlı**, M./**Baysal**, U., İş Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Bası, Ankara 2014, s. 192 vd; **Narmanlıoğlu**, Ü., İş Hukuku Ferdi İş İlişkileri I (Yeni Mevzuata Göre Gözden Geçirilmiş 4. Baskı), İstanbul 2012, s. 108 vd.; **Çelik**, N./**Caniklioğlu**, N./**Canbolat**, T., İş Hukuku Dersleri, Yenilenmiş 27. Bası, İstanbul 2014, 44 vd.; Süzek, S., İş Hukuku, Yenilenmiş 11. Baskı, İstanbul 2015, s. 146 vd.

şirket⁵⁴⁵, holding⁵⁴⁶ gibi tüzel kişi, gerçek kişi tacir ya da esnaf olabilir. Ayrıca tüzel kişiliği olmayan adi şirket ya da donatma iştiraki de olabilir. Genel şartlar kapsamında örnek olarak ise, Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları açısından grup lideri, yer altı veya yer üstü kömür madenciliği, veya kömürden gayri yer altı madenciliği faaliyetlerini kendi nam ve hesabına yürüten, üretim ve üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan personel ile arasında iş akdi olan gerçek ve tüzel kişi olarak ifade edilmiştir (A.1).

Grup sigorta sözleşmesi, işveren ya da işveren vekili tarafından akdedilebilir. İşveren vekili, işveren adına hareket eden ve işini, işyerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kişilerdir. İşveren vekilinin bu sıfatla işçilere karşı işlem ve yükümlülüklerinden doğrudan işveren sorumlu olduğundan (İ.K. m. 2/4), grup sigorta sözleşmesinin primlerinden de işveren sorumludur. Grup sigortasının alt işveren ya da asıl işveren tarafından akdedilmesi de mümkündür: Asıl işveren-alt işveren ilişkisi; bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini

⁵⁴⁵ Örnek Yargıtay Kararı için bkz. 11. HD, E. 2011/3402, K. 2012/9702, T. 24/06/2010, Uyap İçtihat Programı.

⁵⁴⁶ Holding A.Ş. arasında şirket çalışanları ile eş ve çocuklarının ayakta ve yatarak tedavi giderlerini teminat altına alan grup sağlık sigortası sözleşmesi hususunda Yargıtay Kararı için bkz. 11. HD, E. 2008/13096, K. 2010/4509, T. 25/04/2007, Uyap İçtihat Programı.

sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkidir (İ.K. m. 2/6).

İşveren sıfatının kaybının sigorta sözleşmesine nasıl yansıtılacağına da değerlendirilmesi gereklidir: Ölüm hâlinde, grup sigorta sözleşmesi sona erer. İşyeri veya işyerinin bir bölümü hukukî bir işleme dayalı olarak başka birine devredildiğinde ise, devir tarihinde işyerinde veya bir bölümünde mevcut olan iş sözleşmeleri bütün hak ve borçları ile birlikte devralana geçer (İ.K. m. 6). Dolayısıyla, işyeri veya işyerinin bir bölümünün kaybı hâlinde eski işveren, işçileri üzerindeki işveren sıfatını kaybedecektir. Bir görüşe göre eski işveren, yeni işverene poliçeyi hak ve borçları ile devrederek, aynı sözleşmenin uygulanmasının devamı sağlanabilir⁵⁴⁷. Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları'nda işverenin değişikliği şu şekilde düzenlenmiştir: “*Sigorta ettirenin ilgili mevzuata uygun olarak değişmesi halinde, sigortacı bu durumun kendisine bildirilmesini müteakip mevcut poliçenin asgari sigortalama şartlarının bulunmaması sebebiyle sonlandırılmasına karar vermezse mevcut poliçe yeni gerçek veya tüzel kişiyle kendiliğinden devam eder. Poliçenin feshi halinde kalan günlerin primleri, gün esasına göre sigorta ettirene iade edilir.*”(C.4). Ancak kanaatimizce burada zayıf taraf olan işçilerin korunması amacıyla yönelik bir düzenleme yapılmıştır. Sigorta sözleşmesinde sigortalı işçi grubu bu şekilde işverenin işçisi olma özelliğini

⁵⁴⁷ Coşkun, s. 105.

kaybettiğinden dolayı, eski işverenle akdedilen sigorta sözleşmesinin himayesi kapsamında da olmayacaktır: Sözleşmenin yapıldığı anda varolan menfaat, sözleşmenin süresi içinde ortadan kalktığı için; sözleşme o anda, yani grup lideri sigorta ettiren sıfatını kaybettiği anda geçersiz olacaktır (TTK m. 1490/4). Ancak sigorta ettirene işira değeri ödenir (TTK m. 1490/4)⁵⁴⁸. Böyle bir duruma iki çözüm sunulabilir: Birincisi yeni işverenin, işçilerinin sigorta himayesinin devam etmesini istemesi ve iradesini bu yönde açıklaması, yani bu şekilde tekrar sözleşmenin akdedilmesi; ikincisi ise sigorta sözleşmesinin yeni işverene devredilmesi⁵⁴⁹.

b. Bir borç ilişkisinde

Alıcı, bir sözleşmeye dayanarak kendilerin alacaklı olduğu borçluların ödemeleri için, grup sigortası akdedebilir. Borçlulardan alacaklı olduğu sözleşme, herhangi bir borç ilişkisi olabilir. Örneğin kredi sözleşmesi, kredi kartı sözleşmesi, kira sözleşmesi, eğitim kredisi sözleşmesi ve benzer nitelikteki diğer borç doğurucu sözleşmeler gösterilebilir⁵⁵⁰. Bireysel kredilerle bağlantılı sigortalar söz konusu ise,

⁵⁴⁸ Can'a göre burada ödenecek kişinin lehtar değil de sigorta ettiren olması düzeltilmesi gereken bir yanıştır (**Can**, Esaslar, s. 20).

⁵⁴⁹ Sözleşmenin devri, sözleşmeyi devralan ile devreden ve sözleşmede kalan taraf arasında yapılan ve devreden bu sözleşmeden doğan taraf olma sıfatı ile birlikte bütün hak ve borçlarını devralana geçiren bir anlaşmadır (BK m. 205).

⁵⁵⁰ Borç Ödeme Sigortası Genel Şartları, A, A, 2, m.

alıcı ve dolayısıyla grup lideri sigortalıya ticari nitelik taşımayan bireysel kredi sağladığı sigortalıların menfaatine sigortacı ile sigorta sözleşmesi akdeden; Türkiye'de faaliyet gösteren ve kredi sağlayan, banka⁵⁵¹, finansman şirketi ve benzeri kredi kullandırmaya yetkili diğer kuruluşlardır (m. 4).

E. GRUP SİGORTASINDA HİMAYE EDİLEN GRUP

1. Kavram

Bir topluluğun, kişi grup sigortası kapsamında grup olarak kabul edilebilmesi için belirlenebilir, tanımlanabilir olması yeterlidir⁵⁵². Bu şekilde belirlenebilirlik ise, sigortalı grup üyelerinin sigorta kazanımı dışında ortak amaçları olması gerekliliği şeklinde kendisini gösterir⁵⁵³. Bu kapsamda objektif, ayırt edilebilir özellikteki belirli bir kişi topluluğuna göre grup sigortaları ayırt edici özellikleri haizdir⁵⁵⁴. TTK m. 1496 kapsamında grup açısından ayırt edicilik ise, “*belirli kıstaslara göre kimlerden oluştuğunun belirlenebilmesi imkânı*” olarak ifade edilmiştir. “*Belirli kıstaslar*” ifadesinden, tek bir ana kıstas (belirli bir işletmede çalışanlar gibi) ya da ana kıstas

⁵⁵¹ Bu yönetmelikte banka kavramının üç türünü de içerir; mevduat bankaları, katılım bankaları ve yatırım bankalarını kapsar (m. 4/1).

⁵⁵² Farny/Helten/Koch/Schmidt-Schickinger, s. 241.

⁵⁵³ Mehr/Cammack, s. 426.

⁵⁵⁴ Farny/Helten/Koch/Schmidt-Schickinger, s. 241.

altında birden çok ayırt edici özellik (belirli bir işletmede 65 yaş altı ve şef pozisyonunda çalışanlar gibi) anlaşılabilir.

2. Grup Üyelerinin Grup Sigorta Sözleşmedeki Sıfatı

Genel olarak: TTK m.1454'de ifade edilen; sigorta ettirenin, menfaatini onun adını belirterek ya da belirtmeyerek, sigorta ettirdiği kişi sigortalıdır ve sigorta sözleşmesinden doğan haklar sigortalıya aittir. Sigortalı, aksine sözleşme yoksa, sigorta tazminatının ödenmesini sigortacıdan isteyebilir ve onu dava edebilir. Rizikonun gerçekleşmesi ile zarar görecektir kişi de sigortalıdır⁵⁵⁵. Başkası hayatına akdedilen sigortalarda ise bütün haklar yine sigorta ettirene aittir; ancak sigorta edilen riziko sigorta ettiren üzerinde değil, bu üçüncü kişi üzerinde gerçekleşir⁵⁵⁶. Ancak hayat sigortasının tanımının düzenlendiği TTK m. 1487/1'de "*sigortalı*" ibaresine yer verilmiş olmasına rağmen; hayat sigortalarında bu kişinin yani sigortalanan (ölüm veya hayatta kalma) rizikoyu taşıyan kişinin (Rizikoträger der Versicherung) "*riziko şahsı*" (*Gefahrsperson*) olarak adlandırılması daha uygundur⁵⁵⁷. PEICL'de de bu yönde sigortalı, zarar sigortalarında menfaati kayba

⁵⁵⁵ Kender, s. 216.

⁵⁵⁶ Kender, s. 222.

⁵⁵⁷ Möller, s. 54; Ünan, s. 25; Kender, s. 222; Şenocak/Batider, s. 49; Şeker Öğüz, s. 74; Kabukçuoğlu Özer, s. 106; Bruck/Möller/Winter § 157 Rn. 30.

karşılık korunan kişi; riziko kişisi (person at risk) ise hayatı, sağlığı, bütünlüğü ya da statüsünün sigortasının yapıldığı kişidir (m. 1:202;1,3).

Grup sigortalarında himaye edilen grup sigortalarının riziko şahsı ya da sigortalı olup olmadığının değerlendirilmesi: Grup sigortasında grup üyeleri öncelikle riziko şahsıdır. TTK m. 1496'da, "*sigorta ettiren tarafından, belirli kıstaslara göre kimlerden oluştuğunun belirlenebilmesi imkânı bulunan bir gruba dâhil kişiler lehine...*" ifadesine yer verilmiş ve hükmün devamında sözleşmenin devamı sırasında gruba dâhil herkesin sigortadan, grup sigortası sözleşmesi sonuna kadar yararlanacağı ifade edilmiştir. Buradan riziko şahsı grup üyelerinin aynı zamanda sigortalı olduğu anlaşılmaktadır. Kaldı ki aynı maddede "*sigortalı*" ibaresinde yer verilmiştir (TTK m. 1496/4). Dolayısıyla grup üyeleri açısından, riziko taşıyıcısı olmasının yanı sıra sigorta sözleşmesinden doğan haklara da sahip olmasından dolayı "*sigortalı*" ibaresi daha yerinde olacaktır.

Teknik olarak grubu oluşturacak sigorta ettirenlerin grup sigorta sözleşmesini oluşturup oluşturamayacağının da değerlendirilmesi: Kanaatimizce bu şekilde ortaya çıkan bir grubun sigorta himayesi TTK kapsamında bir grup sigortası olarak değerlendirilemez ve bu şekilde akdedilen sözleşmeye TTK m. 1496 uygulanmaz.

Ayrıca grup sigortası sözleşmesinin başkası hesabına sigorta olduğuna da dayanarak teknik olarak bu şekilde oluşan bir grubun, grup sigortası grubu olarak nitelendirmek uygun değildir. İsviçre hukuku kapsamında da kolektif sigorta açısından, eski teoriye göre tek bir sözleşme ile birden çok sigorta ettirenin menfaatleri sigorta ettirilebilmektedir; ancak uygulamada bu şekilde bir kolektif sigorta söz konusu değildir, bu şekildeki sigorta ettiren ve bu sigorta ettirenlerin menfaatlerinin topluluğu da uygun görülmemektedir⁵⁵⁸.

Sigorta ettirenin grup üyelerinden farklı olması gerekip gerekmemesi meselesi: Genelde sigorta sözleşmelerinde sigortalı ve sigorta ettiren aynı kişidir. Ancak grup sigortalarında sigorta ettiren, sigortalılardan farklı olmalıdır. TTK m. 1496'da bir sigorta ettiren tarafından başkası (bir grup) lehine akdedilen bir sigorta sözleşmesinden bahsedilmektedir. Dolayısıyla başkası lehine akdedilmesi için sigorta ettiren ve sigortalı kavramlarının farklı olması gereklidir. Genel uygulama da bu yöndedir. Ancak grup sigortasında sigorta ettirenin aynı zamanda grup dâhili olarak sigortalı olmasına da bir engel bulunmamaktadır.

⁵⁵⁸ Düby, s. 47.

3. Grup Üyelerinin Uygun (Eligible) Olması

a. Kavram

Grup sigortasında, kişiden daha çok grup önem arz etmektedir, dolayısıyla grubun kimler tarafından oluşturulduğunun tespit edilmesi gereklidir⁵⁵⁹. Grup üyesinin uygun (eligible), yani sözleşme ile himaye altına alınan grup için belirlenen kriterleri haiz kişi olması gereklidir. İşçi grupları olarak örneğin Hindistan'da sadece sürekli full time işçiler, sigorta himayesi olarak uygun grup üyeleridir; ayrıca işçinin işte aktif olması gereklidir⁵⁶⁰. Uygun grup üyeliği için kesin bir yaş sınırı konulabilir; yani işçinin 60 yaşından genç olması ve işverene 55 yaşından önce ulaşması gerekliliği uygulanabilir⁵⁶¹. Genelde de işçilerin çok yaşlı olmaması tercih edilmektedir. Örneğin, ABD'de yaşlı olmayan ("*çalışma yaşı*" (working-age) olarak da belirtilebilir⁵⁶²) Amerikalıların çoğu, işveren tarafından grup sigortası ile sigortalanmaktadır⁵⁶³.

⁵⁵⁹ TTK madde gerekçesi, m. 1496.

⁵⁶⁰ Bastien, s. 408.

⁵⁶¹ Bastien, s. 408.

⁵⁶² Collins, S. R./Schoen, C./Doty, M. M./Holmgren, A. L., "Job-Based Health Insurance in the Balance: Employer Views on Coverage in the Workplace", The Commonwealth Fund, Task Force on The Future of Health Insurance, Issue Brief, March 2004, s. 1.

⁵⁶³ McDevitt, R./Gabel, J./Lore, R..., Group Insurance: A Better Deal For Most People Than Individual Plans, Health Affairs, 29, no. 1 (2010), s. 156; Simon, K. I., The Impact of Small- Group Health Insurance Reform, Thesis (Doctor of Philosophy), University of Maryland, College Park, 1999, s. 16.

b. Uygun olmayan sigortalıların sigorta himayesine dâhil edilmesinin hukuki sonuçları

Sigorta liderinin himaye kapsamına dâhil edilmesini istediği grupta sigorta plânına göre uygun olmayan kişilerin yer alması hâlinde, o kişiler için sigorta himayesi sağlanmayacaktır. Böyle bir durumda sigorta liderinin kusuru olup olmadığına bakılmaz. Gerekli şartlar sağlanmadığı için, grubun içinde gösterilmiş olsa da, uygun olmayan kişi, o sözleşme için sigortalı sıfatını kazanmamıştır. Dolayısıyla sigortacının da bu kişiyi himaye borcu doğmamıştır.

Bir Yargıtay Kararı'nda, grup kredi hayat sigorta sözleşmesi özel şartlarında açıkça poliçe kapsamına 18-65 yaş arası sağlıklı tarımsal kredi müşterisinin dâhil olacağı kararlaştırılmış olup, gruba dâhil olacak tarım kredisi kullanıcılarına yaş itibariyle sınırlama getirildiği; ancak, davalı banka tarafından diğer davalı sigortacıya gönderilen listeye aralarında davacıların miras bırakanının da bulunduğu 65 yaş yukarısı tarımsal kredi kullanıcıları da dâhil edildiği, o hâlde, mahkemece, grup hayat sigortasına dâhil edilen 65 yaş yukarısı kredi kullananlar açısından sigorta sözleşmesinin doğmadığı, baştan geçersiz olduğu, davacıların miras bırakanın da yaş itibariyle gerekli koşulları taşımadığı dikkate alınarak, davanın reddine karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir⁵⁶⁴. Kanaatimizce verilen karar sonuç itibari ile uygundur; ancak, sigortalı sigorta sözleşmesinin tarafı olmadığı için, sigortalının

⁵⁶⁴ 11. HD., E. 2004/611, K. 2004/10288, www.hukuklink.com

uygun olup olmamasının sözleşmenin varlığına ya da geçersizliğine bir etkisi bulunmamaktadır. Uygun olmayan kişilerin sigortalı sıfatını kazanmamış olması, gerekçe açısından daha uygun ifadedir.

4. Sigorta Hukuku Bağlamında Grup Türleri

Sigorta hukuku bağlamında grup; “*tüm grup*” (Gesamtgruppe), “*kısmi ya da alt grup*” (teil-oder Untergruppe) ve “*geniş grup*” (erweiterte Gruppe) olmak üzere üç türdür: Sigorta hukuku açısından *tüm grup* yakın aile hukuku haricindeki, “*sürekli grup*” (Dauergruppe) ya da “*kısa vadeli gruplar*” (Kurzfristige Gruppe), şeklinde bir araya gelen kişi topluluklarıdır⁵⁶⁵. *Sürekli grup*, eş zamanlı olarak daha uzun süreli hukuki ilişkiye dayanan gruptur⁵⁶⁶; bu grubun üyeleri; ortak bir üst yönetimin altında buldukları kanuni ya da özerk özel statü düzenine tabi, birbirlerine doğrudan hukuksal olarak bağlayan sözleşmesel özel statü düzenine tabi ya da üçüncü kişilere bağlı olabilirler⁵⁶⁷. *Kısa vadeli grup*, organizatörün iznine bağlı şekilde, katılımcıları somut fiili ve mekânsal bir durumda bir araya getiren, mekânsal ve zamansal olarak sınırlandırılmış bir organizasyona ortak aktif ya da pasif katılım

⁵⁶⁵ Millauer, s. 10; Herdter, s. 43.

⁵⁶⁶ Millauer, s. 10.

⁵⁶⁷ Millauer, s. 10..

yolu ile bir araya gelen gruplardır⁵⁶⁸. *Kısmi ya da alt grup*, grup niteliğindeki bir kişi topluluğunun, yine genel ayırt edici bir özelliğe göre sınırlandırılmış kısmıdır⁵⁶⁹. Buna ilişkin kriterler, yaş işletme mensubu olma süresi, işyeri hiyerarşi kademesi olabilir; örneğin bir şirketin yönetim kurulu üyeleri için akdedilen grup sigortası bu tür bir grup sigortasıdır⁵⁷⁰. *Geniş grup* ise, tüm sürekli grup ve kısmi grup altında belirli genel kapsamdaki kişilere genişletilmiş ana gruplardır⁵⁷¹.

5. Grup Üyelerinin Ehliyeti

Grup sigorta sözleşmesinde grup üyelerinin gerçek ya da tüzel kişi olabilmesi mümkündür (TTK m. 1493/1).

Türk Medeni Kanunu m. 16'da yer alan, ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlıların, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça, kendi işlemleri ile borç altına giremeyeceklerine ilişkin düzenlemeye göre, sigorta sözleşmesi açısından sigortalıların bir borcu olmadığından küçük ve kısıtlının sigortalı grup üyesi olması açısından bir sorun yoktur. Ancak prime sigortalıların katkı payının olduğu hallerde,

⁵⁶⁸ Millauer, s. 10, Herdter, s. 47.

⁵⁶⁹ Millauer, s. 10.

⁵⁷⁰ Herdter, s. 47.

⁵⁷¹ Millauer, s. 10.

grup lideri ile küçük ya da kısıtlı arasında prime katılım payının dayandığı diğer sözleşme açısından bir sorun ortaya çıkacaktır.

Ölüm ihtimâline karşı yapılan sigortalarda, sigorta bedelinin mutata cenaze giderlerini⁵⁷² aşması hâlinde sigortalının veya varsa kanuni temsilcisinin yazılı izni⁵⁷³ gerekir. Sigortalı onbeş yaşından büyükse kanuni temsilcinin dışında ayrıca onun da izni alınır. İzin olmadan yapılan sözleşme, icazet verilmediği takdirde geçersizdir (TTK m. 1490/2). Kanuni temsilcinin lehtar olarak atadığı veya kendisinin sigorta ettiren olduğu durumlarda, kanuni temsilcinin iznin verilmesinde sigortalıyı temsil yetkisi yoktur (TTK m. 1490/3). Grup sigortalarında her bir grup üyesinin yazılı izni veya icazeti gereklidir⁵⁷⁴. VVG de ise § 150/2'de şu şekilde bir düzenleme mevcuttur: Üçüncü kişilerin ölüm hâlleri için akdedilen sigortada, anlaşılan sigorta bedelinin mutata cenaze masraflarını aşması durumunda sözleşmenin geçerliliği için bu kişilerin yazılı rızalarına gerek vardır; bu durum işletmesel emeklilik kapsamındaki kolektif sigortalarda geçerli değildir.

⁵⁷² Önceden Sigortacılık Genel Müdürlüğü tarafından mutata cenaze masrafları tutarının belirlenmesi gereklidir; Sigortacılık Genel Müdürlüğü'nün bu hususta belirleme yapmaması durumunda, sözleşmenin kurulduğu tarih itibari ile Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından belirlenen cenaze ödeneği tutarına bakılabilir (**Batider/Şenocak**, s. 67).

⁵⁷³ Riziko şahsının, vereceği izinle gireceği tehlikenin bilincinde olması ve bu tehlikeyi sağlıklı bir şekilde tartabilmesi gereklidir; yazılı izin, riziko şahsının acele karar vermesini engelleme fonksiyonunu haizdir (**Batider/Şenocak**, s. 68).

⁵⁷⁴ **Batider/Şenocak**, s. 65.

Lehtarını belirleyerek başkasının hastalığı üzerine sigorta yapılabilmesi için, o kimse ile lehtar arasında bir menfaat ilişkisinin bulunması şartına ek olarak sigortalının yazılı izni gerekir. Sigortalının kanuni temsilcisinin bulunduğu hâllerde, yazılı izin kanuni temsilci tarafından verilir. Sigortalı onbeş yaşını doldurmuşsa, ayrıca onun da izni alınır; aksi hâlde yapılan sözleşme geçersizdir. Bununla birlikte kanuni temsilcinin, lehtar olarak belirlendiği veya sigorta ettiren olduğu hâllerde, iznin verilmesinde sigortalıyı temsil yetkisi yoktur (TTK m. 1515/1; 2).

6. Himaye Edilecek Grupta Kişi Sayısı

Bir grup sigortası için, “*belirsiz çok sayıda sigortalı*”⁵⁷⁵ için akdedilir. Kişi sayısı, işin doğal yapısına, işçi sayısına ve katkı yöntemlerine göre saptanır⁵⁷⁶. TTK uygulamaları açısından ise “*en az 10 kişi*” sınırı konulmuştur. Sözleşmenin yapılmasından sonra grubun on kişinin altına düşmesi sözleşmenin geçerliliğini etkilemez (TTK m. 1496/1)⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸. VVG’de, grup sigortasını kapsam olarak

⁵⁷⁵ **Boetius**, Münchener, Rn 603.

⁵⁷⁶ **Mischen/Mischen**, s. 170.

⁵⁷⁷ Can’a göre, sonradan on kişinin altına düşmesi, sözleşmenin geçerliliğine hâlel getirmeyecek olmakla birlikte, başlangıçta grubun en azından on kişi olmasının işin bir geçerlilik şartı olarak kabul edildiği anlaşılmamıştır. Böyle bir sınırlandırma ayrıca, on kişiden az çalışanı olan işletmelerde grup hayat sigortası yapılma imkânını ortadan kaldıracaktır (**Can**, Esaslar, s. 12).

⁵⁷⁸ Bu hükme aykırı sözleşme şartları geçersizdir (TTK m. 1520/2).

düzenleyen bir düzenleme yer almamakla birlikte kural olarak, grup sigorta sözleşmesi, himaye edilecek grup dâhili en az on kişiyi gerektirir⁵⁷⁹.

TTK m. 1496 kapsamında grup sigortasının akdi için grup sayısının en az on kişi olması gerektiği şartı, grubun tam sayısı için geçerlidir, grubun her alt grubu için on kişi aranmaz. Örneğin bir işletmenin çalışanları himaye altına alındığında, tüm çalışanlar için bu sınır geçerlidir; bu grubun içerisinde yöneticiler farklı bir sigorta bedeli ile belirtildiğinde, yöneticiler kadrosunda bir kişinin olması dahi mümkündür.

On kişiden az olan (örneğin 8 işçinin sigortası) grup sigortalarının grup sigortası olup olmadığının değerlendirilmesi gereklidir. Bu şekilde akdedilen grup sigortalarının teknik olarak grup olması hususunda bir problem yoktur. Böyle bir sözleşme akdetmek için, engelleyici bir durum bulunmamaktadır. Ancak böyle bir durumda TTK m. 1496 hükmü anlamında bir grup sigortası olmadığı için bu hüküm, bu hâlde uygulanmayacaktır. Kanaatimizce bu şekildeki grup sigortaları, TTK'nın 1496 harici ilgili diğer hükümlerinin uygulanabilir olduğu gerçek grup sigortasıdır.

Amerika'da, 2-50 işçileri içeren gruplar en küçük grup; 51-100 orta ölçülü gruplara göre daha küçük; 100-1.000 ise orta ölçekli grupları; 1000 ve daha fazlası

⁵⁷⁹ Höfer/Höfer, Band I, Kap. 3, Rn 62.

ise geniş gruptur⁵⁸⁰. Bununla birlikte küçük sağlık sigortaları grubu terimi, tipik olarak kapsamlı tıbbi harcama plânları sunulan 50'ye kadar işçilerin işverenleri için kullanılır, ancak 100'e kadar işçileri kapsayan bazı gruplar da küçük işveren grubu olarak bilinir⁵⁸¹. Sigorta tekniklerinin kullanıldığı küçük gruplar, grubun ölçüsüne bağlı bir şekilde çeşitlendirilir; 10'dan daha az gruplar, genellikle bireysel sigorta için kullanılan metotların benzerleri ile sigortalanır⁵⁸². HIPAA⁵⁸³ ve ABD ülkeleri küçük işveren grubunu tanımlarken, 2-50 sayısınınca uygun işçilerin işverenleri olduğunu ifade etmişlerdir; bazı ülkelerde bu grup, küçük grup sınıflandırılmasına ilişkin hukuka tabi olarak bir işçiden (serbest meslek kişisi) oluşan işveren grubunu da kapsar⁵⁸⁴. Ancak, Affordable Care Act 2010, bu küçük işveren grup kavramını tanımlarken küçük grubu 1-100 işçili işveren olarak belirtmiştir⁵⁸⁵. ABD'de küçük firmaların sunduğu sağlık sigortası himayesi, firmanın boyutuna göre artmaktadır; çoğu küçük grubu himaye altına alan poliçeler, 10'dan daha az işçiye sahip firmalar için uygun değildir⁵⁸⁶. İşveren destekli grup sağlık sigortası geniş firmalarda daha

⁵⁸⁰ Bluhm, W. (Principal Editor), Associate Editors Skwire, D. D., Kaczmarek, S. J., Bohn, K. M., Group Insurance, United States of America 2012; "Overview of Sales and Marketing", Yazar: **Elliott, J./Raab, W.A.**, s. 18.

⁵⁸¹ Bluhm, W. (Principal Editor), Associate Editors Skwire, D. D., Kaczmarek, S. J., Bohn, K. M., Group Insurance, United States of America 2012, Yazar: **O'Connor, J. T.**, "Underwriting Small Groups", s. 431.

⁵⁸² **Bluhm-O'Connor**, s. 431.

⁵⁸³ The Health Insurance Portability and Accountability Act of 1996.

⁵⁸⁴ **Bluhm-O'Connor**, s. 431.

⁵⁸⁵ **Bluhm-O'Connor**, s. 431.

⁵⁸⁶ **McLaughlin, C. G./Zellers, K. W.**, "The Shortcomings of Voluntarism in The Small- Group Insurance Market", Health Affairs, 11, no. 2 (1992): 28- 40, s. 33.

yaygındır⁵⁸⁷. Geniş grupların sınıflandırılması için *bir çok kriter vardır*⁵⁸⁸: *Yaş*, gelecek hastalık ve ölüm ile yüksek oranda bağlantılı faktördür. *Cinsiyet* de hem hayat hem de sağlıkla ilgili talep edilebilecek bedele etki eder. Cinsiyet ve yaş faktörlerinin birleşimi ise, kalp hastalıkları gibi bazı özel tıbbi durumların iyi bir öngörü aracıdır. *Coğrafik yer* de, geniş grup himayesi için bir riziko faktörüdür. Sağlık hizmetleri uygulamaları ve ücretleri, bölgeden bölgeye farklılıklar içerir. *Endüstri tipi* de, yeni grupların değerlendirilmesinde sıklıkla ana faktör olarak görülür; özellikle malullük sigortasında ilk değerlendirilenlerden biridir. Bazı endüstriler, sağlığa zararlılığı ya da stres açısından daha yüksek risk içerir. Genellikle endüstri riski, sigortalının yaş, cinsiyet, hayat stili ve ekonomik gücü ile ilişkili gibi görünmektedir. Bunlarla birlikte bazı endüstrilerde standart olmayan riskler ortaya çıkmaktadır. Bu riskler istikrarsız iş seviyesi, mevsimlik işler, düşük ücret ya da yüksek personel değişim oranı olabilir. Bu risklere karşı da COBRA⁵⁸⁹, HIPAA ve benzeri ülke hukuku düzenlemeleri çözüm sağlamaktadır. Diğer riziko

⁵⁸⁷ **McLaughlin/Zellers**, s. 33; **Feldman, R./Down, B./Leitz, S./Blewett, L. A.**, “ The Effect of Premiums on the Small Firm's Decision to Offer Health Insurance”, *Journal of Human Resources*, Vol. 32, No. 4 (Autumn, 1997), 635-636 (Sigorta ile himaye altına alınmayan işçilerin yarısından fazlası, işçi sayısının 10'dan az olduğu firmalardır.); **Agypt, R.**, “Group or Individual Insurance?”, *Agent's Sales Journal* May 2011, s. 14.

Ayrıca iş temelli sağlık sigortaları açısından, işçilerine sigorta himayesi sağlamayan firmalar, sıklıkla daha düşük ücretli iş gücüne sahiptir (**Collins/Schoen/Doty...**, s. 1).

⁵⁸⁸ Bluhm, W. (Principal Editor), Associate Editors Skwire, D. D., Kaczmarek, S. J., Bohn, K. M., *Group Insurance*, United States of America 2012; “Underwriting Large Groups”, Yazar: **Bohn, K./Lundberg, J. T./Wood, A. M.**, s. 409-410.

⁵⁸⁹ The Consolidated Omnibus Budget Reconciliation Act of 1985.

faktörü ise, *finansal güçtür*. İşletme ekonomik olarak kötüye gittiği günlerde sıklıkla kadroda küçülme yöntemine gider. Ancak bu küçülme, iş sınıfları, yaş grupları ve konumlar arasında değişkendir ve nüfus faktörlerinde köklü değişikliklere neden olabilir. *Temel yönetim giderleri*, grup sigortası ve müşteri için ana faktördür. Geniş gruplar, daha yüksek üretim ve ölçek ekonomisi için imkânlar sunar. Bu avantaj; çeşitli alt gruplar, plân düzenlemeleri, işyerleri, satıcılar, üreticiler, çok sayıda kayıtlı raporlar, grup tarafından istenilen çok sayıda analitik raporlar ya da birden çok iletişim noktaları gibi durumların varlığında, bazı karışıklıkları içerebilir. Grup genişledikçe, yönetsel hizmetler ya da giderlere önem de büyümektedir. Çok büyük gruplarda, kişileştirilmiş hizmetlere eğilim yüksek orandadır; dolayısıyla sigortacı, yönetim uzmanları ile yakından iletişim kurarak bu giderleri değerlendirmelidir. Ayrıca *katılım oranı* da geniş gruplarda risk faktörüdür⁵⁹⁰.

7. Himaye Edilecek/Edilen Gruba Katılma

Grup sigortasına basit bir usulle belirli şartlar altında katılınabilir⁵⁹¹. Bu usul sigortacı ile sigorta ettiren arasında belirlenecektir. Grup üyesi olmayan uygun kişiler, otomatik olarak ya da beyan ile gruba katılabilir. Otomatik grup sigortası (automatische Gruppenversicherung) söz konusu olduğunda, grup sigorta

⁵⁹⁰ Bluhm-Bohn/Lundberg/Wood, s. 409-410.

⁵⁹¹ Boetius, Münchener, Rn 603.

sözleşmesinin başlangıcı açısından herhangi bir özellik söz konusu değildir; tekrar grup üyelerinin başvurusuna gerek yoktur; grupta üye sayısı sonradan arttığında⁵⁹² da bir başvuruya hatta tarafların anlaşmasına gerek yoktur⁵⁹³. Grup sigorta sözleşmesi akdedilirken, uygun kişiler, herhangi bir iradede bulunmadan ya da bireysel olarak sigorta sözleşmesi akdetmeden, sigorta himayesinden yararlanan kişi olarak kayıtlı olacaktır⁵⁹⁴. Bununla birlikte başvurunun hak tesis etmesi şeklinde de grup sigorta sözleşmesi akdedilebilir; böyle akdedilen grup sigortalarında grup üyelerinin sigorta kapsamına dâhil olmaları için adını yazdırması, bildirim gereklidir⁵⁹⁵. Buradaki ihbar, sigorta ettirenin gerçek bir irade açıklamasıdır⁵⁹⁶. Sigortacının bu ihbarları kabul etme yükümlülüğünün olup olmadığı da sözleşmede düzenlenebilir; kabul yükümlülüğünün olduğu durumlarda ihbar edilen grup üyesi ihbarın ulaşması ile grup sigorta sözleşmesine dâhil olur, ayrıca sözleşmede ihbarın anlaşılın süre zarfında reddedilmemesi hâlinde, ihbar edilen kişinin, sigorta himayesi kapsamındaki gruba dâhil olacağı da kararlaştırılabilir⁵⁹⁷.

İşçilerin grup hayat, hastalık sigortaları gibi bazı grup sigortaları; iki aşamalı olarak uygulanabilir hâle gelmektedir: Öncelikle işveren bu yönde sigorta

⁵⁹² Gruptaki üye sayısı, gerek otomatik olarak gerekse taraflardan birinin talebi üzerine artabilir (Millauer, s. 20).

⁵⁹³ Millauer, s. 19-20.

⁵⁹⁴ Formisano/Schwartz/Neale..., s. 11.

⁵⁹⁵ Millauer, s. 21; Ünán, Hayat Sigortası Sözleşmesi, s. 11.

⁵⁹⁶ Millauer, s. 21.

⁵⁹⁷ Ünán, Hayat Sigortası Sözleşmesi, s. 11-12.

sözleşmesi akdetme kararı verir ve sigortacı ile sözleşme akdeder. İkinci aşama ise, işçilerin kendilerine sunulan grup sigorta plânlarından, katılacaklarını seçmeleridir. Genelde işçilere, sigorta himayesine göre birçok alternatif plânlar sunulur⁵⁹⁸.

Ayrıca belirtmek gerekir ki grup sigortası grup üyesine hak bahşetmekle birlikte, görevler de yüklemektedir. Otomatik grup sigortasında, teknik olarak grup dâhili kişinin reddetme hakkı olup olmadığının da değerlendirilmesi gereklidir. Öncelikle sözleşmesel bir ilişkiden doğan görevleri, kişinin rızası olmadan kendisine yüklemek gerek borçlar hukuku gerekse sigorta hukuku bağlamında uygun değildir. TTK m. 1412 gereğince getirilen sigortalının haberdar olması şartını, kişinin rızası ile reddetme hakkı ile bağdaştırmak ve dolayısıyla grup dâhilinde de olsa rızası olmayan kişiyi hariç tutmak mümkündür. Ancak bunun sigorta lideri tarafından sigortacıya bildirim gereklidir.

8. Grup Üyelerinin Grup Sigortası Sözleşmesinde İsmen Belirtilip Belirtilmemesi Meselesi

Bir sigorta sözleşmesi sigorta ettiren haricinde başkasının menfaatini himaye altına alıyorsa, poliçede o kişinin isminin sigortalı olarak belirtilmesi gereklidir. Grup

⁵⁹⁸ Formisano/Schwartz Neale..., s. 8.

sigortaları ise, ismen belirtilerek ya da ismen belirtilmeden sigortalı olarak belirlenen gruba, örneğin işletmeye, dâhil herkesi himaye kapsamına alır⁵⁹⁹. Otomatik grup sigortası ile başvuruya himayenin sağlandığı grup sigortası açısından bakıldığında; otomatik grup sigortasında zaten ismen belirlenme gibi bir durum söz konusu olamaz, çünkü grup kapsamında süreç dâhilinde kimler olacağı belirli değildir. Ancak beyan ile akdedilen grup sigortasında başvuruda o kişinin ismen belirlenmesi gereklidir.

TTK'da bu konuda bir açıklık bulunmamaktadır, sadece grup sigortasının düzenlendiği hükümde (m. 1496) "*bir gruba dâhil kişiler*" ifadesine yer verilmiştir. Poliçenin düzenlendiği hükümde de buna ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bununla birlikte grup üyelerinin en az on kişi olmasından bahsedilmiştir. Dolayısıyla grup üyelerinin ismi belirtilmese de, sayısının en azından tahmin edilebilir olması gerekmektedir.

Life Assurance Act 1774⁶⁰⁰ açısından bu kapsamda değerlendirilmesi gereken bir husus bulunmaktadır: Bu Kanunun ikinci hükmüne göre, herhangi bir kişi ya da kişilerin hayatları üzerine poliçe düzenlendiğinde, kişi ya da kişilerin isimlerinin yazılmaması kanuna uygun değildir. Dolayısıyla sigorta poliçesinde yararına sigorta akdedilenin poliçede gösterilmesi gereklidir⁶⁰¹. Ancak bu hüküm

⁵⁹⁹ Bozer, 1965, s. 380; Akhisar, İ./Acınan, H., Sigortacılıkta Hasar, İstanbul 2014, s. 22.

⁶⁰⁰ Büyük Britanya Parlamentosu tarafından kanunlaştırılmıştır ve hâlen yürürlüktedir.

⁶⁰¹ Shilling v. Accidental Death (1857) 2 H. & N. 42, Legh-Jones, s. 50.

poliçede himayeden yararlanacak olarak gösterilen grup ya da bir sınıfın, sözleşmenin kurulduğu anda belirsiz olan üyeleri açısından yetersizdi⁶⁰². Insurance Companies Amendment Act 1973'de (S. 50) bu hususta özel bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre, Life Assurance Act 1774'deki bu hüküm; herhangi bir zamanda poliçeden yararlanma hakkına sahip olan bütün kişilerin kimliklerinin belirlenmesi mümkün bir şekilde yapılması için yeterli özellikleri ile poliçede sınıf ya da tanım yer almışsa, zaman zaman belirli bir sınıf ya da tanımın içinde yer alan belirsiz kişilerin yararına düzenlenmiş poliçeyi geçersiz kılmayacaktır⁶⁰³.

9. Grup Üyelerinin Grup Sigortasından Doğan Hakları

a. Sigorta himayesinden yararlanma hakkı

Zarar sigortası kapsamında sigorta ettirenin üçüncü bir kişinin menfaatini sigorta ettirdiği hâllerde, sigorta sözleşmesinden doğan haklar sigortalıya aittir (TTK m. 1454/1). Bu durum can sigortası kapsamında grup sigortası açısından, TTK m. 1496/1'de "*Sözleşmenin devamı sırasında gruba dâhil herkes sigortadan, grup sigortası sözleşmesi sonuna kadar yararlanır.*" şeklinde ifade edilmiştir. Bu duruma, sigortalının prime katılmasının ya da primin tamamının sigorta ettiren tarafından

⁶⁰² Williams v. Baltic Ins. Ass. Of London (1924) 2 K.B. 282, 290, **Legh-Jones**, s. 50.

⁶⁰³ S. 2 of the M1 Life Assurance Act 1774.

ödenmesinin bir etkisi bulunmamaktadır. Ayrıca sigortalının ismen belirtilip belirtilmemesinin ya da gruba sonradan katılmasının da bir önemi yoktur.

Lehtar tayin edildiğinde ise, sigortacıdan edim istem ve tahsil yetkisi, aksi kararlaştırılmadıkça, lehtarındır (TTK m. 1493/7). Lehtarın, sigortacıya karşı, istem hakkını kazanamaması hâlinde, bu hak sigorta ettirene, onun da ölmüş olması hâlinde, mirasçılara geçer (TTK m. 1495). Can sigortalarında, lehtar tayin edilmemişse⁶⁰⁴ sigorta bedeli sigorta ettirene ödenir.

Kaza sigortalarında ölüm, ani olarak veya kaza tarihinden itibaren en çok bir yıl içinde gerçekleşmiş ise sigorta bedeli sigorta ettirene yahut onun tarafından belirlenmiş kişiye; geçici ve sürekli engellilik veya işgöremezlik hâllerinde ise sigortalıya konumuz itibari ile grup üyelerine ödenir (TTK m. 1507/1).

Sigorta sözleşmesi, prim ödemesinden muaf sigorta hâline gelmişse, yani, en az bir yıldan beri yürürlükte bulunan ve bir yıllık primi ödenmiş olan sigorta sözleşmelerinde, sigorta ettiren daha sonra prim ödeme borcunu yerine getirmese, sigortacı bu sebeple sözleşmeyi feshedemez ve prim isteyemez. Bu hâlde sigorta, prim ödenmesinden muaf sigortaya dönüşür. Prim ödenmesinden muaf sigortada,

⁶⁰⁴ Ödenecek bedelin lehtarın maddi menfaatinden daha fazla olduğu durumlarda, aşan kısım sigortalının lehine yapılmış sayılır (TTK m. 1491/2).

sigorta bedeli ödenen primle sözleşme uyarınca ödenmesi gereken prim arasındaki orana göre ödenir (TTK m. 1502)⁶⁰⁵.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, grup sigortalarında ayrılma, ödünç alma, indirme, bildirim yükümlülüğü ve ilgili diğer konuların Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakanlık tarafından çıkartılacak yönetmelikle düzenleneceği hükme bağlanmıştır (TTK m. 1496/5). Ancak böyle bir yönetmelik henüz çıkarılmamıştır. Bu nedenle var olan hükümler çerçevesinde konuya açıklık getirilecektir.

Sigorta ettiren, can sigortalarında en az bir yıldan beri yürürlükte bulunan ve bir yıllık primi ödenmiş olan sigorta sözleşmelerinde, istediği zaman sözleşmeyi sona erdirerek sigortadan ayrılabilir (TTK m. 1500/1). Sigorta ettiren bu şekilde sona erdiğinde, ayrılma değeri olarak ifade edilen bir bedel ödenir. Ayrılma değeri, ayrılmanın istenildiği andaki genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun bir biçimde hesaplanan değerdir (TTK m. 1500/1). TTK m. 1496/1'de sözleşmenin devamı sırasında gruba dâhil herkes sigortadan, grup sigortası sözleşmesi sonuna kadar yararlanacağı düzenlenmiştir. Ancak sözleşmenin tarafı sigorta ettiren olduğundan bu hak sigorta ettirenindir⁶⁰⁶. Lehtarın değiştirilemeyeceği durumlarda,

⁶⁰⁵ Sigortalının uğradığı hastalık, ilaç ve tedavi giderleri için harcama yapılması gibi gerçek zararların sigortacı tarafından karşılanması öngörülen sağlık sigortalarında ise, genel hükümler dışında, zarar sigortalarına ilişkin hükümler ile 1500 ilâ 1502 nci madde hükümleri sağlık sigortası hakkında da uygulanır (TTK m. 1519/2).

⁶⁰⁶ Şenocak, Üçüncü Kişi Lehine..., s. 158.

sigorta ettiren tarafından ayrılma ve ödünç alma hakları kullanıldığı takdirde, ödenecek tutar üzerinde lehtar hak sahibidir (TTK m. 1493/6).

Yaşama ihtimâline karşı yapılan sigortalarda, sigortacıdan ayrılma değerinin istenilebilmesi için sigortalının sağlıklı olduğunu ispat etmesi gerekir (TTK m. 1500/2). Maddenin gerekçesinde bu şekilde sigorta ettirenin kötü niyetli olarak işira hakkının kullanılmasının önüne geçildiği ifa edilmiştir. Ancak sigortalıdan tıbbi incelemenin istenemeyeceğine önceden değinilmişti. Sigortalının doktor incelemesini reddetmesi halinde ne olması gerektiğine hükümde açıklık getirilmemiştir.

En az bir yıldan beri yürürlükte bulunan ve bir yıllık primi ödenmiş olan sigorta sözleşmelerinde, sigorta ettirenin istemesi hâlinde sigortacı, istem anındaki, genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun bir biçimde hesaplanan değer üzerinden sigortalıya ödünç para vermek zorundadır (TTK m. 1501)⁶⁰⁷. Grup sigortalarında ise sigortalıların da böyle bir hakkı vardır.

⁶⁰⁷ Burada amaç, sigorta sözleşmesi devam ederken mali sıkıntı içine girmiş olan sigorta ettirenin sözleşmeyi devam ettirebilmesini sağlamaktır (Can, M., "Sigorta Ettirenin Sigorta Primini Ödeme Borcunu İfada Temerrüde Düşmesinin Sonuçları", Batider, Y. 2005, C. XXIII Sa. 4, s. 163).

b. Dava açma hakkı

Zarar sigortasında sigortalı, riziko gerçekleştiğinde, sigorta bedelini sigortacıdan talep edebileceği gibi, sigorta bedelinin sigortacı tarafından ödenmemesi hâlinde sigortacıyı dava da edebilir (TTK m. 1454/1). Can sigortalarının sigortalıların sigortacıdan sigorta bedelini talep hakkı yoktur, lehtarın vardır. Yukarıda da ifade edildiği gibi lehtarın, sigortacıya karşı, istem hakkını kazanamaması hâlinde, bu hak sigorta ettirene, onun da ölmüş olması hâlinde, mirasçılara geçer (TTK m. 1495). Grup sigortaları açısından ise, sigorta sözleşmesinden yararlanma hakkı sigortalılara aittir, sigortalıların lehtar belirlenmesi de mümkündür. Dolayısıyla grup can sigortalarında sigortacıya karşı istem hakkı, sigortalı, atanmışsa lehtarındır. Bu hakka sahip olacak kişiler tahkim yoluna başvurabileceği gibi dava da açabilir⁶⁰⁸.

c. Lehtar atama hakkı

Lehtar, sözleşmenin tarafı olmamakla birlikte, sigorta ettiren ya da grup üyeleri tarafından atanan, aksi kararlaştırılmadıkça riziko gerçekleştiğinde sigortacıdan edimi istem ve tahsil yetkisini haiz olan, lehine sigorta akdedilen gerçek

⁶⁰⁸ Kender, s. 336 vd.

ya da tüzel kişidir (TTK m. 1453/1, 7). Grup can sigortalarında da lehtar tayin edilebilir; böyle bir durumda her bir grup üyesinin belirlediği lehtar/lehtarlar sigortacıya karşı bağımsız talep hakkını haizdir⁶⁰⁹. Can grup sözleşmelerinde, grup üyelerinin lehtar tayin etme hakkı vardır. Ancak grup üyelerinin lehtar atama hakkı hususunda grup sigorta sözleşmesinde aksi düzenleme yapılarak, bu hakkın sadece sigorta ettirene ait olacağı da kararlaştırılabilir (TTK m. 1496/3). Bireysel sigorta sözleşmelerinde, lehtar ve lehtar ile ilgili bilgiler poliçede belirtilir. Ancak grup can sigortalarında, grup üyeleri bile genelde belirli olmadığından, poliçede grup üyelerinin lehtarlarının gösterilmesi mümkün değildir. Kanaatimizce sigortalı grup üyeleri, lehtar tayinlerini katılım belgesi ile sonradan yapabilirler. Katılım belgesinde lehtar tayini gösterilebilir; böylece lehtarlar bu belge ile hak sahibi olduklarını ispatlayabilirler.

Lehtar tayinine ilişkin TTK m. 1493. madde, sigorta ettirenin lehtar atama hakkını içermektedir. Ancak TTK m. 1496/3'deki grup sözleşmesinde grup üyelerinin lehtar atama hakkının bulunduğuna ilişkin ifadeden yararlanarak bu hükmün kıyasen grup üyelerinin lehtar atamasında da uygulanabilip uygulanmayacağı hususu belirgin değildir. TTK m. 1493 hükmü, koruyucu hükümler arasında düzenlenmemiştir. Kanaatimizce hüküm üst başlığının "*lehtar*" olması ve mezkûr hükmün koruyucu hükümlerde düzenlenmemesi, hükmün sigortalıların

⁶⁰⁹ S-VVG m. 86'ya göre, kolektif kaza ve hastalık sigortalarında hastalık ya da kazanın gerçekleşmesi ile lehtarların sigortacıya karşı bağımsız talep hakkı bulunmaktadır.

lehtar ataması için de uygulanabilir olmasını sağlar. Hükümün uygulandığı farz edildiğinde özellikle şu hususlar tespit edilebilir:

Sigortalı, gerçek ya da tüzel kişiyi lehtar olarak tayin edebilir (TTK m. 14931). Ancak grup sigortaları genelde sosyal yardım amacı ile akdedildiğinden sigortalılar da genelde ailelerini lehtar olarak göstermektedir. Lehtar tayini bir ya da birden fazla kişi için yapılabilir. Birden fazla kişi için yapıldığında lehtarların payları da belirlenebilir. Ölüm rizikosuna karşı yapılmış sigortalarda, birden fazla kişi payları belirtilmeksizin lehtar olarak atanmışsa, sigorta bedeli üzerinde hepsi eşit oranda hak sahibidir. Hak sahiplerinden biri tarafından alınmayan pay, diğerlerinin payına eklenir. Mirasın reddi veya mirastan vazgeçme lehtarın hakkı üzerinde etkili olmaz (TTK m. 1494/1).

Sigorta ettiren atanmış olduğu lehtarını sigortacıya bildirir. Eğer bu bildirim yapılmazsa, sigortacı iyiniyetle yapmış olduğu ödeme ile borcundan kurtulur (TTK m. 1493/2, 3; TTK m. 1515/3). Kanaatimizce bu durumda hem grup sigortasında sigortacının muhatabı sigorta ettiren ve dolayısıyla grup lideri olduğundan, hem de grup lideri sıfatıyla grubu idaresi görevi bulunduğu; grup liderinin sigortalının lehtar atamasını sigortacıya bildirilmesinin daha uygun olabilir.

Sigortalı açısından hükmü uyumlaştırma açısından en belirgin sorun lehtarın değiştirilmesinden vazgeçme hususudur. Hükme göre, "*Sigorta ettiren, değiştirme hakkından vazgeçtiğini sigorta poliçesine yazdırmakla beraber sigorta poliçesini*

lehtara teslim etmişse, o kişiyi değiştiremez. Tereddüt hâlinde, sigorta ettirenin lehtarı değiştirme hakkını saklı tuttuğu kabul edilir. Sigorta ettirenin lehtarı değiştirme hakkından açıkça vazgeçtiği ve sigorta poliçesinin lehtara verildiği hâllerde bile, mirasçılıktan çıkarma veya hibeden rücu hâlleri gerçekleşmiş yahut ilgililer arasında o kişinin lehtar olarak atanmasına ilişkin sebep ortadan kalkmış ise lehtar değiştirilebilir.” Lehtar değişikliğine ilişkin bu düzenlemenin grup sigortasında grup üyelerinin lehtar atamasına uygulanabilmesi mümkün değildir. Ancak kanaatimizce grup sigortası açısından bu durum katılım belgesi ile sağlanabilir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, ölüm rizikosuna karşı yapılan sigortalarda lehtar belirtilmemişse, sözleşmenin sigorta ettirenin mirasçıları lehine; yaşama ihtimâline karşı yapılmış sigortalarda ve hastalık sigortalarında ise sigortalı lehine yapıldığı kabul edilir (TTK m. 1494/2; m. 1515/4). Ancak ölüm rizikosuna ilişkin durum TTK m. 1496'nın uygulandığı durumlarda uygulanmayacaktır.

d. Doktor incelemesini reddetme hakkı

aa. Tıbbi inceleme kapsamında

Grup hayat sigortaları, grup üyelerinin tıbbi incelemesi olmaksızın akdedilir⁶¹⁰. Hatta grup dâhilindeki kişiler çoğu zaman sözleşmenin kuruluş aşamasında belirli olmadığından, kişisel değerlendirme de yapılamaz. Ancak uygulamada farklı durumlarla karşılaşılabilmesi mümkündür. TTK'da doktor incelemesini düzenleyen hükme göre sigortalı, kendisinden doktor incelemesi talep edildiğinde, doktor incelemesini reddetme hakkına sahiptir. Sigorta ettiren ile sigortacı arasında, sigorta edilecek kişinin doktor incelemesinden geçmesi kararlaştırılmış olsa dahi sigortacı böyle bir zorlama yapamaz (TTK m. 1492). Bu hüküm sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez, değiştirirse bu hüküm uygulanır (TTK m. 1520/3). TTK m. 1492'nin madde gerekçesinde de, sigorta ettiren ile hayatı sigorta sözleşmesine konu teşkil eden sigortalının aynı kişi olmaması hâlinde, sigortacı ve sigorta ettirenin sözleşmenin tarafı olmayan sigortalının cismani varlığı üzerinde anlaşma yapmalarının sigortalıyı bağlamayacağı düzenlenmiştir. Bu açıklamalar kapsamında her şekilde sigortalının konumuz itibari ile grup üyelerinin doktor incelemesini reddetme hakkı vardır. Ancak

⁶¹⁰ **Mehr/Cammack**, s. 368; **Galentine**, E., "Deconstructing Group Life", Employee Benefit Adviser, Apr 2012, No: 10, Issue 4, s. 40.

kabul etmesi de mümkündür. Bu durum sigorta ettiren ile sigortalının aynı kişi olması durumunda da sigorta ettiren için geçerlidir.

Amerikan hukukunda grup sigortalarında tıbbi inceleme uygulaması, sigortalı grupta bulunan kişi sayısına göre göreceli olabilir: Yüzden fazla kişinin hayatının sigortalandığı grup sigortalarında tıbbi inceleme gerekli değildir; ancak daha küçük gruplarda, tıbbi inceleme gerekli olmamakla birlikte bireysel uygulamalar kadar katı değildir⁶¹¹. Kabul edilebilir bir grup için, tıbbi inceleme belirli hayat sigortaları standartları ölçüsünde olmalıdır⁶¹². Günümüzde çoğu sigortacı kan basıncı incelemesine ve kan testini içeren tıbbi incelemeye gereksinim duyar; kan testi özellikle 1980'ler süresince ortaya çıkan AIDS'deki artışın sonucudur⁶¹³.

Bu konuda ÖSSY'de bazı düzenlemeler yer almaktadır: “*Sağlık sigortalarında, sigorta şirketi, sigortalının yazılı onayı alınarak, sigortalıyı tedavi eden kişi ve kurumlardan, SBGM'den, SGK'dan ve Sağlık Bakanlığından ilgili mevzuat çerçevesinde bilgi alma ve belge isteme hakkına sahiptir. Şirket, ihtiyaç görmesi halinde, sigortalının sağlık durumunun tespiti için hekim görüşünün alınmasını isteyebilir. Bahse konu işleme ilişkin masraflar şirket tarafından karşılanır. Şirket, sağlık geçmişi ve bunun dışında kalan konulara ilişkin yazılı sorular sorabilir. Sigorta ettiren, sigortalı ve varsa temsilci, kendisine sorulan*

⁶¹¹ Trousdale, s. 93.

⁶¹² Trousdale, s. 93.

⁶¹³ Stempel/Swisher/Knutsen, s. 917.

sorulara doğru ve eksiksiz cevap vermekle yükümlüdür.” (m. 5/3). Devamında ise, “Sigortalının şirkete sağlık geçmişi bilgilerine erişim yetkisi vermediği durumlarda sözleşme, sigorta ettirenin, sigortalının ve temsilci aracılığıyla sigorta yapılıyorsa temsilcinin beyanı ve varsa şirketin yazılı sorularına verilen cevaplara dayanılarak yapılır. Sigorta ettiren, sigortalı ve varsa temsilci, kendisine sorulan sorulara doğru ve eksiksiz cevap vermek, kendisince bilinen ve şirketin sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektirecek bütün hâlleri bildirmekle yükümlüdür. Şirket, ihtiyaç görmesi halinde, sigortalının sağlık durumunun tespiti için hekim görüşünün alınmasını isteyebilir. Bahse konu işleme ilişkin masraflar, sigorta ettiren ve sigortalı tarafından karşılanır.” (ÖSSY m. 5/4) düzenlemesine yer verilmiştir. Bu düzenlemelerden ilki yani sigortalıdan yazılı onay alınması TTK açısından uygundur. Ancak ikincisinde “Şirket, ihtiyaç görmesi halinde, sigortalının sağlık durumunun tespiti için hekim görüşünün alınmasını isteyebilir.” düzenlemesi TTK açısından uygulanabilir değildir.

bb. Genom projesi kapsamında

TTK’da genom projesi ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. PEICL’de genetik testlerine ilişkin bir düzenleme yer almaktadır. Bu düzenlemeye göre sigortacının başvuran kişiden, sigorta ettirenden ya da riziko şahsından genetik testi edinmesini ya da bu şekilde bir test sonucunu açıklamasını isteyemez, bu şekilde

bilgiler riskin derecelendirilmesi amacı için sigortacı tarafından kullanılamaz. Bu hüküm, riziko şahsının 18 ya da daha fazla olduğu ve sigorta bedelinin bu kişi için EUR 300.000'i aştığı ya da poliçeye göre para ödemesinin her yıl için EUR 30.000'i aştığı kişi sigortalarında uygulanmaz (1:208).

TTK m. 1492 kapsamında genom analiz sonuçlarının yer alıp almadığı ve sigortalıdan gen analiz sonuçlarının istenebilir istenemeyeceği ile sigorta ettirenin önceden ya da sözleşmenin kurulmasından sonra rizikonun gerçekleşmesinden önce gen analizi yaptırmış olması sonucu öğrendiği hastalıklar durumlarının ayrıca değerlendirilmesi gereklidir:

Gen, DNA'nın bilgi taşıyan protein parçasıdır; DNA analizleri tükürük, sperm, kıl ve kan örneklerinin incelenmesine dayanır⁶¹⁴. Canlı hücre içindeki bütün bilgilere ait genlerin toplamı genom; her bir kök hücrede genetik tanımlama sistemi ise gen (genom) projesidir⁶¹⁵. Gen analizi⁶¹⁶ ile birçok hastalığın teşhis ve tedavisi mümkün olabilmektedir; örneğin hastalıkların doğumdan önce ve sonra teşhis ve tedavileri

⁶¹⁴ **Memiş T./Yıldırım**, M. F., "Soybağının Belirlenmesinde Gen Analizlerinin Kullanılması ve Yarattığı Hukuki Sorunlar", AÜEHFD, C. VIII, Sa. 1-2 (2004), s. 285.

⁶¹⁵ **Memiş/Yıldırım**, s. 285; **Yıldırım**, M. F., "Gen Analizleri ve Kişilik Haklarının Korunması", EÜHFD, C. XI, Sa. 3-4 (2007), s. 387 (Tabii bilimciler, genom analizi ile gen analizi arasında ayırım yapmaktadır; genel bir genom analizi yanlıştır, doğrusu her bir kişiye ait genlerin analizidir.); **Demirayak**, E. B., Hayat ve Sağlık Sigortası Sözleşmelerinde Genetik Test Sonuçlarının Kullanılması, Ankara 2014, s. 14-15.

⁶¹⁶ **Büyükay**, Y., "Gen Analizleri ve Mukayeseli Hukuktaki Düzenlemeler", AÜEHFD, C. IX, Sa. 3-4 (2005), s. 360 vd.

gen analizi ile mümkün olup çok ağır hastalık riski taşıyan hamileliklerin yasal sınırlar içinde sonlandırılması mümkündür⁶¹⁷. Ancak gen analizleri kişinin vücut ve ruh sağlığı hakkında önemli veriler sunabilecek, onu dış dünyaya tanıtabilecek özelliğindedir; dolayısıyla kişilik haklarının bir parçasıdır ve korunmaya layıktır⁶¹⁸. Kişinin genom analizinin öğrenmesi bir haktır⁶¹⁹.

Anayasa'da "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı hâller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.*" (m. 17/1, 2) düzenlemesine yer verilmiştir.

"*Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi*", "*İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun*" adıyla ve 5013 Kanun numarası

⁶¹⁷ Büyükay, s. 356.

⁶¹⁸ Yıldırım, s. 390.

⁶¹⁹ Kişinin vücut bütünlüğüne yönelik davranışlar olan tıbbi müdahâle aynı zamanda özel hayatın gizliliğine de müdahâledir; daha genel bir ifade ile her tıbbi müdahâle hukuka aykırılık unsurunu içerir. Bunun hukuka uygun hâle getirilmesini sağlayan da hastadan ya da hastanın yasal temsilcilerinden alınan aydınlatılmış onamdır (Kök, A. H., İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesine Göre Aydınlatma ve Rıza, KHUKA (Kamu Hukuku Arşivi) Uluslar arası Sempozyum 1. Türk Alman Tıp Hukuku Sempozyumu Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi 11-12 Kasım , Kasım 2005, Y. 8, s. 118; Yıldırım, s. 398). Ancak tek hukuka aykırılığı ortadan kaldıran hâl rıza değildir; kanun hükmünün yerine getirilmesi, merakını gidermek ya da kendi kökenini bilmek amacı ile gen analizinin istenmesinde üstün özel yarar da hukuka aykırılığı kaldırır (Yıldırım, s. 399).

ve 03.12.2003 tarihinde kabul edilmiştir⁶²⁰. Bu sözleşmede yer alan düzenlemeler şu şekildedir: “Herkes, kendi sağlığı hususundaki bilgilerle ilgili olarak, özel yaşamına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Herkes, kendi sağlığı hususunda toplanmış her bilgiyi öğrenme hakkına sahiptir. Bununla beraber, bireylerin, bilgilendirilmeme istekleri de gözetilecektir.” (m. 10/1, 2). “Genetik hastalıkları teşhise yönelik veya kişinin bir hastalıktan sorumlu bir gen taşıyıp taşımadığını belirlemeye ya da bir hastalığa genetik yatkınlığı veya hassasiyeti olup olmadığını ortaya çıkarmaya yönelik testler, sadece sağlık amaçlarıyla veya sağlık amaçlı bilimsel araştırmalar için ve uygun genetik danışmanlık hizmeti verilmesi şartıyla yapılabilir.” (m. 12). Yine mezkûr Kanun’un 16’ncı maddesine göre, bir kimse üzerinde araştırma, ancak aşağıdaki şartların tümünün yerine getirilmesi hâlinde gerçekleştirilebilir:

i İnsanlar üzerinde yapılacak araştırmalarla karşılaştırılabilir etkinlikte başka bir araştırma seçeneğinin bulunmaması;

ii Şahsın maruz kalabileceği risklerin, araştırmadan beklenen yararlarla kıyasla orantısız olmaması;

iii Araştırma projesinin, yetkili bir kurum tarafından, araştırma amacının öneminin değerlendirilmesi ve etik bakımdan kabul edilebilirliğinin multidisipliner bir

⁶²⁰ RG., T. 20.04.2014, S. 25439.

gözden geçirmeye tabi tutulması da dâhil olmak üzere, projenin bilimsel değerinin bağımsız bir şekilde incelenmesinden sonra onaylanmış olması;

iv Üzerinde araştırma yapılan kişilerin, korunmaları için kanunda öngörülen hak ve güvenceleri konusunda bilgilendirilmiş olmaları;

v 5'inci maddede belirtilen muvafakatın, açıkça, özel olarak ve belgelendirilerek verilmiş olması. Bu muvafakat her zaman serbestçe geri alınabilir.”.

“*Kişisel Verilerin Korunması Kanunu*” şu düzenlemeleri içermektedir: Kişisel veri, kimliği (m. 5/1); ancak şu hâllerden birinin varlığında ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerin işlenmesi mümkündür (m. 5/2):

- a. Kanunda açıkça öngörülmesi.
- b. Fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin veya bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması.
- c. Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması.

- d. Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması
- e. İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması.
- f. Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması.

Aynı Kanun'un 6. maddesi ise şu şekildedir: *"(1) Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir.*

(2) Özel nitelikli kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmesi yasaktır.

(3) Birinci fıkrada sayılan sağlık ve cinsel hayat dışındaki kişisel veriler, kanunlarda öngörülen hâllerde ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir. Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler ise ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir.

(4) *Özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde, ayrıca Kurul⁶²¹ tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınması şarttır.*

Son olarak MK m. 23/3'de *"Yazılı rıza üzerine insan kökenli biyolojik Maddelerin alınması, aşılması ve nakli mümkündür. Ancak, biyolojik Madde verme borcu altına girmiş olandan edimini yerine getirmesi istenemez; maddî ve manevî tazminat isteminde bulunulamaz."* düzenlemesine yer verilmiştir.

Bir görüşe göre, sigorta yaptırmak isteyen kişinin ileride meydana gelecek hastalıkları bilmeye ve araştırmaya zorunlu tutulmaması gereklidir: Sigorta sözleşmesinin yapılmasında sigortacının sözleşmenin ön şartı olarak genom analizlerini talep etmesi kabul edilemez. Yapılacak düzenleme ile sözleşme öncesi gen analizinin talep edilebilmesi önlenmeli, buna aykırı sözleşme yapılması hâli ayrıca yaptırıma tabi tutulmalıdır. Sözleşmenin kurulmasında önce sigorta ettirenin başka bir nedenle yaptırmış olduğu genom analizinin beyan görevi kapsamında değerlendirilebilmesi için bu analizlerin mutlaka tahmin edilebilir bir gelecekte belirli bir hastalığın işareti olması şart koşulmalı; yakın bir hastalığı kesin olarak gösteriyorsa, sigortacının soru listesine söz konusu genom analizi ile ilgili soruları koyabilmesi gerekir; ancak verilerin muhafazasına dair şartlar da konulmalıdır⁶²². Başka bir görüşe göre, sigortalının kendi rızası ile vereceği bilgi de dâhil olmak

⁶²¹ Kişisel Verileri Koruma Kurulu

⁶²² Memiş, T., "Sigorta Sözleşmelerinde Genom Analizlerinin Kullanılması ve Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar", Reasürör, Sa. 46, s. 38, 41, 42.

üzere genom projesi TTK m. 1492 dışındadır; gen analizleri sadece analiz yaptırana değil aynı soydan gelen akrabalara ait genetik bilgileri de gösterir⁶²³ ve bu bilgiler kişisel bilgilerdir. Bu bilgiler de TMK m. 23 ve 24 kapsamındadır. Yine aynı görüşe göre, sigortacı gen analizi istememiş olsa dâhi, potansiyel sigorta ettiren daha önce gen analizi yaptırmışsa, bunun sonuçları sadece sigortalının değil akrabalık ilişkisinin içinde bulunduğu herkesi içerir ve TMK m. 23 ve 24 uyarınca ile TTK m. 1436 karşı karşıya gelir. Böyle bir durumda TMK m. 23 ile korunan menfaat ise üçüncü kişilerin kişilik hakkından doğan menfaattir ve sigortacının menfaatinden üstündür⁶²⁴. Başka bir görüşe göre, genetik test sonuçlarının sigortalı sağlık durumu hakkında kesin bir bilgi vermemekle birlikte, sigortacının üstlendiği riziko hakkında fikir sahibi olmasında katkı sağlamaktadır; dolayısıyla genetik test sonuçlarının, sigorta ettirenin sözleşmenin yapılması sırasındaki beyan yükümlülüğü kapsamında sigortacıya bildirilmesi gerekmektedir, sigortacı beyan yükümlülüğü kapsamında sigortalının genetik test yaptırıp yaptırmadığını sorabilecek ve yaptırmışsa sonuçlarını talep edebilecektir, ayrıca yaptırılmış genetik test sonuçlarının sorulmasa dahi sigortacıya bildirilmesi gerekmektedir⁶²⁵. TTK m. 1492 kapsamında da sigortacının sigortalının doktor incelemesi ya da genetik test yaptırmayı kabul

⁶²³ Yıldırım, s. 396.

⁶²⁴ Kabukçuoğlu Özer, s. 260- 261.

⁶²⁵ Demirayak, s. 147.

etmemesi hâlinde sigorta sözleşmesi yapmayı reddetmesi de, sözleşme yapma ve sözleşme koşullarını belirleme serbestisinden dolayı mümkündür⁶²⁶.

Kanaatimizce gerek bu hükümler gerekse yukarıdaki görüşler uyarınca sigorta sözleşmeleri açısından gen analizinin kullanılması uygun değildir. Sigortacı sigorta ettirenden riziko şahsı için böyle bir talepte bulunamaz. Ancak riziko şahsının gerek sözleşmenin kurulmasında (sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü) gerekse kurulmasından sonra (rizikonun ağırlaşması) gen analizini yaptırmış olması ve sigorta ettirenin veya konumuz itibariyle sigortalı grup üyelerinin bu analizden öğrendiği bilgileri saklaması durumunda MK m. 2 ile sigorta sözleşmelerinin azami iyiniyete dayalı sözleşme olması nedenlerinden dolayı sigortacıya karşı beyan yükümlülüğünün ihlâli söz konusu olabilir. Bu durum somut olaya göre değişebilir: Örneğin gen analiz sonucu belirli bir yaş sürecinde kanser ihtimâlini gösteriyorsa ve bu durum soy itibari ile önceden yaşanmışsa yani akrabalar açısından zaten bilinebilir bir durumsa, bu bilginin saklanması beyan yükümlülüğünün ihlâlini ortaya çıkabilir. Ancak akdedilen sigorta sözleşmesine göre rizikonun derecesini ve gerçekleşmesini etkilemeyen hastalıklar hususunda gen analizi sonucunun açıklanmaması, beyan yükümlülüğünün ihlâlini gerçekleştirmez. Örneğin gen analiz sonuçları kişinin yaşama süresini etkileyecek nitelikte olmayan bir cilt hastalığını gösteriyorsa, bir hayat sigortası sözleşmesinde bu durumun açıklanması gerekli

⁶²⁶ Demirayak, s. 152-153.

değildir. Bununla birlikte gen analiz sonuçları açısından beyan yükümlülüğü, rizikonun gerçekleşmesini etkileyecek bir hastalık varsa ortaya çıkabilir. Ayrıca gen haritasında çıkan hastalık, soru listesine göre zaten cevaplaması gereken bir husus ise, örneğin ailede kanser vakiasının önceden görülmüş olup olmasına ilişkin bir bilgi ise, o durumda da bildirmesi gereklidir. Sigorta şirketlerinin ve aracılarının, müşterilerinin sırlarını saklama yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak bu yükümlülük ihlâl edilmese dâhi bir takım zararlar ortaya çıkabilir; sigorta örgütlenmesi de son derece geniş bir yapıya sahiptir⁶²⁷. Dolayısıyla somut olayın iyice değerlendirilmesi gereklidir. Ayrıca yukarıdaki görüşte ifade edildiği gibi; gen analiz sonuçları, TTK m. 1492'nin dışındadır. Sağlık bilgileri, özel nitelikli veri olduğundan kişinin rızası olmaksızın aktarılamaz; gen bilgileri de soy bağıını da kapsadığından, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinin akdedilmesinde gen haritasını kullanması, yukarıdaki önceden yapılmış olmasına ilişkin açıklama dışında, hukuka uygun değildir.

e. Katılım belgesi talep etme hakkı

Grup sigortasında, grupta yer alan her kişiye poliçe içeriğini özetleyen bir belge verilir. Bu belge öncelikle grup üyesinin sigortalı olduğunu ispat etme aracıdır.

⁶²⁷ Reasürör/Memiş, s. 38-39.

Sigortalı riziko gerçekleştiğinde bedeli talep edebilecek bir sigortalı olduğunu bu belge ile sağlayacaktır. İkinci olarak ise, sigorta himayesinin kapsamını ve himayeye sahip olup olmadığı tespiti yarar. Sigortacı bu belge ile gerçekleşen olayın himaye kapsamında bir riziko olup olmadığını, sigorta sözleşmesi şartlarıncı sigortalının hak sahibi olup olmadığını belirler. Bunlarla birlikte sigortacı gerekli sigorta himayesini sağlamazsa, sigortalı dava hakkını kullanırken de durumun ispatı için bu belgeyi kullanır.

Sağlık Sigortaları Genel Şartları'nda, grup sözleşmesi kapsamındaki sigortalılara katılım belgesi verilme zorunluluğu düzenlenmiştir⁶²⁸: Katılım belgesi (katılım sertifikası), imza karşılığı verilir ve bir örneği saklanır. Katılım belgesi, sigortalının grup sözleşmesine dâhil olmasından itibaren on beş gün içinde verilir. Sigortacı ile sigortalıların fizikî olarak karşı karşıya gelmesinin söz konusu olmadığı hâllerde veya işin mahiyetinin gerektirdiği durumlarda elektronik ortamda veya sigortalının erişimini mümkün kılan benzeri araçlarla yukarıda belirlenen süreler içinde katılım belgesi verilebilir. Sigortalıların bilgi paylaşımına ilişkin yazılı onayı imza karşılığı verilen (bilgilendirme formu ve) katılım belgesi aracılığı ile temin edilemez ise teklifname veya izni gösterir bir muvafakatname veya benzeri başka bir yöntemle temin edilir. Katılım belgesinin verildiğini ve bilgi paylaşımına ilişkin onayın alındığını ispat yükümlülüğü sigortacıya aittir. Katılım belgesinin birer örneği

⁶²⁸ 30/04/2015 tarih ve 22 sayılı Sağlık Sigortası Genel Şartlarında Yapılan Değişikliğe İlişkin Sektör Duyurusu ile Genel Şartlara eklenmiştir.

sigortalının şirket internet sayfası üzerinden ulaşabildiği kişisel sayfasına konulur. Sigorta ettiren, sigortacının katılım sertifikası verme yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmesini teminen her türlü kolaylığı gösterir (m. 18).

10. Sigortalı Grup Üyelerinin Eş, Çocuk ya da Bakmakla Yükümlü Oldukları Kişilerinin Himayeye Dâhil Edilmesi

Grup hayat sigortası; eş, çocuk ya da sigortalının bakımına muhtaç kişileri de kapsayacak şekilde genişletilebilir. ABD uygulamalarında da, işverene dayanan (employer-based) sağlık sigortaları, himayesi işçinin ailesini de kapsayacak şekilde akdedilebilir⁶²⁹. Bu şekilde akdedilen sigortalarda, çoğu işverenler ailelere yan yardım olarak himaye sağlar⁶³⁰. Sigortalının eşi, çocuğu ya da sigortalının bakıma muhtaç kişileri, genelde küçük grupların himaye altına alındığı sigortalarda dâhil edilmez⁶³¹. Sigorta bedelinin hesaplanmasında, çocuklar ne kadar genç ise, sigorta bedeli de o kadar düşük olur⁶³².

⁶²⁹ **Abraham, J. M./Gaynor, M. S.**, "How Do Households Choose Their Employer-Based Health Insurance", *Inquiry* 2006 43, s. 315; **Blumberg, L. J./Nichols, L. M./Banthin, J. S.**, "Worker Decisions to Purchase Health Insurance", *International Journal of Health Care Finance and Economics*, 1, 2001, s. 305.

⁶³⁰ **Abraham/Gaynor**, s. 315.

⁶³¹ **Mehr/Cammack**, s. 430.

⁶³² **Mehr/Cammack**, s. 430.

NAIC Grup Hayat Sigortası kapsamında; S. B haricindeki yani borçluların sigortalı olduğu poliçe hariç, grup hayat sigortası poliçesi, eş ve bakmakla yükümlü oldukları çocukların ya da herhangi sınıf ya da sınıflarının ölümlerinin neden olduğu zarara karşı işçilerin, üyelerin sigortalanması genişletilebilir (S. 4). Böyle bir poliçe altında sigortalının eşi ve bakmakla yükümlü oldukları çocuklar için sigorta bedeli, işçi ve üyeler için belirlenen sigorta bedelinin yüzde 50'sini aşamaz (S. 4, C). Sigorta primleri ya işveren, birlik, dernek ya da poliçenin konusu dâhilindeki diğer kişiler tarafından katkılanırdılan fondan ya himaye edilen kişilerin katkılanırdığı fondan ya da her ikisi tarafından ödenebilir. Sigortacının, bireysel sigortalanabilirliğinin ispatının sigortacı için yeterli olmadığı hâllerde, herhangi eş ya da sigortalıların bakmakla yükümlü oldukları çocuklarının himayesini sınırlandırdığı ya da hariç tuttuğu hâller hariç, bakımları ile yükümlü oldukları çocuk ve eşin himayesi için primlerin hiçbir kısmının himaye edilen kişiler tarafından katkılanırdılan fondan gelmediği poliçeyle, bakmakla yükümlü olduğu çocukları ve eşleri, bunların herhangi sınıf ya da sınıfları ile ilgili bütün uygun işçiler ya da üyeler sigortalanır (S. 4, A).

NAIC Grup Sağlık Sigortası kapsamında; S. 4, B altındaki sigortalıların (borçluların) himaye altına alındığı sigorta hariç, grup sağlık sigortası poliçesi, işçilerin ya da üyelerin aile üyeleri ve bakımları ile yükümlü oldukları kişileri, ya da bunların herhangi sınıf ya da sınıflarını dâhil edecek şekilde genişletilebilir (S. 7). Sigorta primleri; işveren, birlik, dernek ya da sigorta konusu dâhilindeki diğer kişilerin katkılanırdığı fondan ya da sigortalı kişilerin katkılanırdığı fondan ya da her

ikisinden ödenebilir (S. 7). Herhangi bir uygulanabilir hukuk ya da Komisyon tarafından düzenlenen aksi bir yasak olmadıkça, sigortacı, bireysel sigortalanabilirliğinin ispatının kendisi için yetersiz olduğu herhangi bir aile üyesi ya da bakımı ile yükümlü olunan kişinin poliçe altında himayesini sınırlandırabilir ya da onu hariç tutabilir. Bu durum hariç, aile üyeleri ya da bakımları ile yükümlü olunan kişilerin himayesi için primlerin hiçbir kısmının himaye edilen kişilerin katkılandığı fondan gelmediği poliçe, aile üyeleri, bakımları ile yükümlü olunan kişiler, bunların herhangi bir sınıfı ya da sınıfları ile ilişkin bütün uygun işçileri ya da üyeleri himaye altına alır (S. 7).

11. Uygulamadan Grup Üyeleri Örnekleri

Uygulamada sıkça karşılaşılan, grup sigortası ile himaye altına alınan kişiler; işçiler, ortak alacaklıların borçluları, bir mesleğin üyeleri, ticaret birlikleri, kurs üyeleri, yarışmaya katılanlar ve bir tur acentesi ile belirli bir yere seyahat eden kişilerdir⁶³³.

⁶³³ Bluhm-Clark, 1; Farny/Helten/Koch/Schmidt-Schickinger, s. 241; Botius, Münchener, Rn 605; Mischen/Mischen, s. 170.

a. İşçiler

Grup sigortaları içerisinde en sık rastlanılan, işçiler için işverenleri tarafından akdedilen grup hayat ve kaza sigortasıdır⁶³⁴. Endüstriyel hayatın gelişimi, nüfus yoğunlaşması ve iş alanında uzmanlaşma, bireysel olarak işçiyi daha az kendine yeterli ve daha fazla diğerleri ile işbirliğine bağımlı hâle getirmiştir⁶³⁵. Ekonomik olarak güvenlik, düşük hayat standardı gibi kişisel risklere karşı koruma sağlamak için temel bir ihtiyaçtır; işçilerin karşı karşıya kaldıkları temel riskler ise, kaza, hastalık, yaş ve ölümdür⁶³⁶.

İşçi, işverenin ücret ödeme karşılığında, bağımlı olarak iş görmeyi üstlenen gerçek kişidir (İ.K. m. 2/1, 8/1)⁶³⁷. Grup sigortasında grup olarak, tek işverenin işçileri, birden çok işverenin işçileri, mesleki birlik üyeleri⁶³⁸ ya da sendikalar⁶³⁹

⁶³⁴ Möller/Segger, Münchener, VVG § 86 Rn 46; Glättli, s. 221; Nonella, s. 29.

⁶³⁵ Foley, F. B., Group Insurance, Thesis, Insurance Institute of America, 1934, s. 8.

⁶³⁶ Foley, s. 8.

⁶³⁷ Ayrıntılı Bilgi için bkz. Aktay/Arıcı/Senyen-Kaplan-Senyen-Kaplan, s. 27; Mollamahmutoğlu/Astarlı/Baysal, s. 177; Narmanlıoğlu, s. 94 vd.; Çelik/Caniklioğlu/Canbolat, s. 37 vd.; Süzek, s. 137 vd.

⁶³⁸ Noterler Birliği tarafından Noterler Birliğine bağlı noterler ve bağımlılar için akdedilen grup sağlık sigortası ile ek olarak hayat, tehlikeli hastalıklar, ferdi kaza sigortaları ile himaye altına alınması hususunda Yargıtay kararı için bkz. 11. HD, E. 2007/4296, K. 2008/ 6119, T. 30/11/2006, Uyap İçtihat Programı.

⁶³⁹ Sendikalar hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. Aktay, A.N./Arıcı, K./Senyen-Kaplan, T., İş Hukuku Bireysel İş Hukuku Sendikalar Hukuku Toplu İş Sözleşmesi Hukuku, Yenilenmiş 6. Baskı, Ankara 2013, Yazar: Arıcı, K., s. 279.

şeklinde görülebilirler⁶⁴⁰. En yaygın kullanım ise, tek işverenin işçileridir⁶⁴¹. Amerika'da birden fazla işveren, işçileri için grup sigortası satın almak ve fon edinmek için birlikte çoklu işveren tröstüne katılmaktadır⁶⁴². Böyle bir durumda tröst sigorta ettiren, işverenler katılımcı işverenlerdir⁶⁴³. İşverenin birden çok işyeri varsa, sigorta himayesi belirli işyeri ya da işyerlerindeki işçiler için de grup sigorta sözleşmesini akdedilebilir.

İşçiler için akdedilen grup sigortası sözleşmesi, iş sözleşmelerinde gösterilebilir; işçinin maaş kesintisi ile prime katılması ve bu katılımın oranı bu sözleşme ile düzenlenebilir. İşçiler böylelikle sigorta himayesinden haberdar olabilir. Bununla birlikte işveren, işçileri için grup sigorta sözleşmesi akdeteceğini, genel vaat⁶⁴⁴ olarak bildirebilir.

Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları kapsamında grup üyeleri, himaye edilecek üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan personel; yer altı maden ocaklarında üretim panoları haricinde yer altının tüm açıklıklarında çalışan

⁶⁴⁰ Bastien, s. 406; Farny/Helten/Koch/Schmidt-Schickinger, s. 241; Möhrle, s. 27; Boetius, Einführung in die Krankenversicherung, Münchener Kommentar zum VVG 1. Auflage 2009, Rn 605; Coşkun, s. 29; http://www.insurance-schools.com/Und_Life.pdf/Und_Life_CE_Part4.pdf, E. T. 18.10.2015; Akmut, s. 14.

⁶⁴¹ Bastien, s. 406.

⁶⁴² Bluhm-Clark, s. 6.

⁶⁴³ Bluhm-Clark, s. 6.

⁶⁴⁴ İşverenin genel vaatleri, işverenin tek taraflı yazılı ya da sözlü bir irade beyanı ile işyerindeki işçilerin tümüne veya belirli bir bölümüne bazı edimler sağlayacağını bildirmesidir (Civan, O. R., Genel İş Koşulları, İstanbul 2015, s. 66-67).

personeli (tahkimat, tarama, nakliyecisi, tulumbacı, elektrikçi, makineci, haritacı, sondajcı, barutçu, v.b.), yer üstü kömür ocaklarında ocak alanı içinde sigorta konusu faaliyet gereği bulunması gereken personeli (sürücüler, haritacılar, operatörler, yağcılar, tamirciler, sondajcılar, tulumbacılar, ateşleyici ekip, vb.) ifade etmektedir (A.1).

NAIC Grup Sağlık Sigortası Standartları Model Kanunu⁶⁴⁵ kapsamında poliçede işçi kavramı şunları kapsayacak şekilde tanımlanabilir:

- i. Bir ya da birden fazla bağlı şirketin işçileri;
- ii. İşverenin ve bağlı şirketlerin, işletmelerin ya da şirketlerin işi ortak kontrol altında ise; işçiler, bireysel işletme sahipleri ya da bir ya da daha fazla bağlı şirketlerin, işletmelerin ya da şirketlerin ortakları
- iii. Emekli işçiler, eski işçiler ve bir şirket işverenin yöneticileri; ve
- iv. Kamu kurumunun işçilerinin sigortalandığı poliçe için, seçilmiş ya da atanmış memurlar.

⁶⁴⁵ İşverenin ya da işveren tarafından kurulan ve doğrudan ya da dolaylı olarak işverenin katılımı ile sürdürülen tröst fonunu konu edinen, işverenin ya da tröstlerin sigorta ettiren sayıldığı poliçe, işveren dışındaki kişilerin menfaatleri için işverenin işçilerini himaye altına alır. İşverenin işçilerinin tamamı ya da herhangi sınıf ya da sınıfları, poliçe altında himaye için uygun işçilerdir (S, 4, A/1).

Komasyon tarafından kabul edilen herhangi bir uygulanabilir hukuk ya da düzenlemelerce yasaklanmadıkça, sigortacı, bireysel sigortalanabilirliğinin ispatının kendisi için yeterli olmadığı herhangi bir kişinin himayesini sınırlandırabilir ya da onu hariç tutabilir. Bu durum hariç, pirimin hiçbir kısmının sigortalı işçiler tarafından katkılanırılan fondan gelmediği poliçe, kendi sigorta himayesini yazılı olarak reddedenler hariç bütün uygun işçileri himaye altına almalıdır (S 4, A/1;4;3). NAIC Grup Hayat Sigortası Standartları Model Kanunu'nda da bu hususlarda aynı yönde düzenleme bulunmaktadır (S 1, A/1;2;3).

Bir görüşe göre, işçi olarak belirlenen grup üyelerinde, işçilerin sigorta sözleşmesi akdedildiği sırada fiilen çalışması gereklidir. Grup sözleşmesinin akdedildiği sırada hastalık ya da başka nedenlerle işinden uzak olan grup yesi genellikle sigorta himayesine dâhil olmaz. Böyle bir durumda sigortacının o kişinin gruptan çıkarılmasını ve himayesinin kaldırılmasını talep hakkı vardır⁶⁴⁶. Kanaatimizce işveren ile işçi arasındaki iş ilişkisi, iş sözleşmesi ile kurulmaktadır ve sözleşme devam ettiği sürece bu kişi, işçi sıfatını taşıyacaktır. Dolayısıyla grup sigortasında önceden bu kişilerin grup himayesi kapsamında olup olmayacağının belirlenmesi, sonradan bu şekilde ortaya çıkacak ihtilafların çözümü için daha uygundur.

⁶⁴⁶ Coşkun, s. 31.

İşçiler için gruba dâhil olmaları için, bekleme süresi konulabilir. Böylelikle gruba yeni giren işçinin belirli bir süre sonra sigorta himayesi kapsamına alınması kararlaştırılabilir. Bu süre bir aydan bir yıla kadar değişebilir⁶⁴⁷.

Geçici zamanlı ya da yarı zamanlı (part-time) ve mevsimlik çalışan işçiler grup sigortasından yararlanamaz ve genellikle devamlı çalışma şartları aranır⁶⁴⁸. Ancak grup liderinin ve sigortacının uygun göreceği şekilde ve şartlarda bu işçilerin de grup sigortasında grup üyesi olarak yer alıp himayeden yararlanabilmesi mümkündür. Ayrıca işçiler için haftalık 30 saat gibi belirli bir çalışma süresi sınırı da belirlenebilir⁶⁴⁹.

Grup sigortasında her işçinin sigorta himayesi kapsamına dâhil edilebilmesi mümkün olmakla birlikte bazı şartların belirlenmemesi, grup sigorta himayesinin sağlanmasında uyumsuzluk çıkarabilir:

Sürekli-süreksiz iş ilişkileri: Nitelikleri bakımından en çok otuz iş günü süren işlere süreksiz iş, bundan fazla devam edenlere sürekli iş denilir (İ.K. m. 10). Sigorta

⁶⁴⁷ Coşkun, s. 32.

⁶⁴⁸ Coşkun, s. 32.

⁶⁴⁹ Blue Cross and Blue Shield of Kansas, Incorporated v. Riverside Hospital, An Osteopathic Institution, Supreme Court of Kansas 237 Kan. 829, 703 P.2d 1384 (1985), Stempel/Swisher/Knutzen, s. 968.

plânında ya da poliçede buna ilişkin bir açıklamaya yer verilmediğinde, süreksiz iş ilişkisinin işçileri de himaye kapsamında olacaktır. Ancak süre kısıtlı ve kısa bir süreç olduğundan, işçinin sigorta bedeli talep ettiğinde, hâla iş sözleşmesi kapsamında işçi olup olmadığının da ispatı sorun teşkil edecektir.

Belirli-belirsiz iş sözleşmesi: İş ilişkisinin bir süreye bağlı olarak yapılmadığı hâlde sözleşme belirsiz süreli sayılır. Belirli süreli işlerde veya belli bir işin tamamlanması veya belirli bir olgunun ortaya çıkması gibi objektif koşullara bağlı olarak işveren ile işçi arasında yazılı şekilde yapılan iş sözleşmesi belirli süreli iş sözleşmesidir. Belirli süreli iş sözleşmesi, esaslı bir neden olmadıkça, birden fazla üst üste (zincirleme) yapılamaz. Aksi hâlde iş sözleşmesi başlangıçtan itibaren belirsiz süreli kabul edilir. Esaslı nedene dayalı zincirleme iş sözleşmeleri, belirli süreli olma özelliğini korurlar (İ. K. m. 11). Sigorta plânında ya da poliçede buna ilişkin bir açıklamaya yer verilmediğinde, belirli süreli işçilerin sözleşme sürelerinin sona erip ermediğinin ispatı ve takibi sorun olacaktır.

Ayrıca İ.K.'da, belirli süreli iş sözleşmesi ile çalıştırılan işçinin, ayırımı haklı kılan bir neden olmadıkça, salt iş sözleşmesinin süreli olmasından dolayı belirsiz süreli iş sözleşmesiyle çalıştırılan emsal işçiye göre farklı işleme tâbi

tutulamayacağı ifade edilmiştir (İ. K. m. 12/1)⁶⁵⁰. Ayrıca işverenin, esaslı sebepler olmadıkça tam süreli çalışan işçi karşısında kısmî süreli çalışan işçiye, belirsiz süreli çalışan işçi karşısında belirli süreli çalışan işçiye farklı işlem yapamayacağı düzenlenmiştir (İ.K. m. 5/2). Bu hükümlerin sigorta sözleşmesine yansıyor yansımadığının da değerlendirilmesi gereklidir. İ. K.'nın amacı, işverenler ile bir iş sözleşmesine dayanarak çalıştırılan işçilerin çalışma şartları ve çalışma ortamına ilişkin hak ve sorumluluklarını düzenlemektir (m. 1/1). Hüküm, işçinin genel olarak çalışma şartlarını kapsamaktadır. Ancak sigorta sözleşmelerinde, zorunlu sigortalar hariç sözleşme serbestisi bulunmaktadır. Dolayısıyla himaye kapsamına dâhil edilecek kişileri de karşılıklı iradeleri ile belirleyebilirler. Belirli süreli işçiler ile belirsiz süreli işçiler arasında ayırım yapılarak, sigorta himayesine sadece belirsiz süreli işçileri dâhil etmek, sigorta sözleşmesinin geçerliliğine ya da uygulanmasına herhangi bir engel niteliğini taşımaz. Ancak işverenin İ.K. kapsamında sorumluluğu olabilir⁶⁵¹.

⁶⁵⁰ Devamındaki fıkrada şu düzenleme yapılmıştır: Belirli süreli iş sözleşmesi ile çalışan işçiye, belirli bir zaman ölçüt alınarak ödenecek ücret ve paraya ilişkin bölünebilir menfaatler, işçinin çalıştığı süreye orantılı olarak verilir. Herhangi bir çalışma şartından yararlanmak için aynı işyeri veya işletmede geçirilen kıdem arandığında belirli süreli iş sözleşmesine göre çalışan işçi için farklı kıdem uygulanmasını haklı gösteren bir neden olmadıkça, belirsiz süreli iş sözleşmesi ile çalışan emsal işçi hakkında esas alınan kıdem uygulanır.

⁶⁵¹ Buna ilişkin düzenleme "*eşit davranma ilkesi*" başlığı altında m. 5/6'da yer almaktadır. Buna göre, iş ilişkisinde veya sona ermesinde böyle bir ayırım yapılarak eşit davranma ilkesine aykırı davranıldığında işçi, dört aya kadar ücreti tutarındaki uygun bir tazminattan başka yoksun bırakıldığı haklarını da talep edebilir.

Sigorta plânında ya da poliçede, belirli süreli-belirsiz süreli ayrımı gösterilirken, “*emsal işçi*” ifadesi de kullanılabilir. Emsal işçi, işyerinde aynı veya benzeri işte belirsiz süreli iş sözleşmesiyle çalıştırılan işçidir. İşyerinde böyle bir işçi bulunmadığı takdirde, o işkolunda şartlara uygun bir işyerinde aynı veya benzer işi üstlenen belirsiz süreli iş sözleşmesiyle çalıştırılan işçi dikkate alınır (İ. K. m. 12/3).

Kısmi süreli-tam süreli iş sözleşmesi: İşçinin normal haftalık çalışma süresinin, tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan emsal işçiye göre önemli ölçüde daha az belirlenmesi durumunda sözleşme kısmî süreli iş sözleşmesidir (İ.K. m. 13/1). Sigorta himayesi için, sürekli tam zamanlı (full time) işçi uygundur⁶⁵². Ancak sigorta lideri tarafından, kısmi süreli işçilerin, tam süreli işçilere oranla daha az sigorta bedeli ile himaye altına alınması da mümkündür. Belirli-belirsiz süreli sözleşme ayrımındaki gibi, kısmî süreli iş sözleşmesi ile çalıştırılan işçi, ayrımı haklı kılan bir neden olmadıkça, salt iş sözleşmesinin kısmî süreli olmasından dolayı tam süreli emsal işçiye göre farklı işleme tâbi tutulamaz. Kısmî süreli çalışan işçinin ücret ve paraya ilişkin bölünebilir menfaatleri, tam süreli emsal işçiye göre çalıştığı süreye

⁶⁵² Bastien, s. 408.

orantılı olarak ödenir (İ. K. m. 13/2). Belirli-belirsiz süreli sözleşme ile ilgili yapılan açıklamalar bu durum için de geçerlidir.

Sigorta plânında ya da poliçede, kısmi süreli- tam süreli ayrımı gösterilirken, emsal işçi ifadesi de kullanılabilir. Emsal işçi, işyerinde aynı veya benzeri işte tam süreli çalıştırılan işçidir. İşyerinde böyle bir işçi bulunmadığı takdirde, o işkolunda şartlara uygun işyerinde aynı veya benzer işi üstlenen tam süreli iş sözleşmesiyle çalıştırılan işçi esas alınır (İ.K. m. 13/3).

İşyerinde çalışan işçilerin, niteliklerine uygun açık yer bulunduğu kısmî süreliden tam süreliye veya tam süreliden kısmî süreliye geçirilme istekleri işverence dikkate alınır ve boş yerler zamanında duyurulur (İ.K. m. 13/4). Sigorta sözleşmesi açısından bu durumun takibi ve ispatı de sorun teşkil edecektir.

Çağrı üzerine çalışma: Yazılı sözleşme ile işçinin yapmayı üstlendiği işle ilgili olarak kendisine ihtiyaç duyulması hâlinde iş görme ediminin yerine getirileceğinin kararlaştırıldığı iş ilişkisi, çağrı üzerine çalışmaya dayalı kısmi süreli bir iş sözleşmesidir. Hafta, ay veya yıl gibi bir zaman dilimi içinde işçinin ne kadar süreyle çalışacağını taraflar belirlemedikleri takdirde, haftalık çalışma süresi yirmi saat kararlaştırılmış sayılır. Çağrı üzerine çalıştırılmak için belirlenen sürede işçi çalıştırılsın veya çalıştırılmasın ücrete hak kazanır (İ.K. m. 14/1; 2). İşçiden iş görme

borcunu yerine getirmesini çağrı yoluyla talep hakkına sahip olan işveren, bu çağrıyı, aksi kararlaştırılmadıkça, işçinin çalışacağı zamandan en az dört gün önce yapmak zorundadır. Süreye uygun çağrı üzerine işçi iş görme edimini yerine getirmekle yükümlüdür. Sözleşmede günlük çalışma süresi kararlaştırılmamış ise, işveren her çağrıda işçiyi günde en az dört saat üst üste çalıştırmak zorundadır (İ. K. m. 14/3). İşveren, çağrı üzerinde çalışanların çalışma kapsamında olup olmayacağını ya da bu işçiler için farklı bir sigorta bedeli ile belirlemek istiyorsa buna ilişkin açıklamayı sigorta plânında ya da poliçede yapabilir.

Deneme süreli iş sözleşmesi: Taraflarca iş sözleşmesine bir deneme kaydı konulduğunda, bunun süresi en çok iki ay olabilir. Ancak deneme süresi toplu iş sözleşmeleriyle dört aya kadar uzatılabilir. Deneme süresi içinde taraflar iş sözleşmesini bildirim süresine gerek olmaksızın ve tazminatsız feshedebilir (İ. K. m. 15)⁶⁵³. Deneme süreli işçiler himayeye dâhil edildiklerinde, deneme süresinin sonucunun takip edilmesi, grup lideri tarafından sigortacının bu hususta bilgilendirilmesi gereklidir.

⁶⁵³ İşçinin çalıştığı günler için ücret ve diğer hakları saklıdır (İ. K. m. 15/2).

Geçici iş ilişkisi: İşveren, devir sırasında yazılı rızasını almak suretiyle bir işçiyi; holding bünyesi içinde veya aynı şirketler topluluğuna bağlı başka bir işyerinde veya yapmakta olduğu işe benzer işlerde çalıştırılması koşuluyla başka bir işverene iş görme edimini yerine getirmek üzere geçici olarak devrettiğinde geçici iş ilişkisi gerçekleşmiş olur. Bu hâlde iş sözleşmesi devam etmekle beraber, işçi bu sözleşmeye göre üstlendiği işin görülmesini, iş sözleşmesine geçici iş ilişkisi kurulan işverene karşı yerine getirmekle yükümlü olur. Geçici iş ilişkisi kurulan işveren işçiye talimat verme hakkına sahiptir. Geçici iş ilişkisi altı ayı geçmemek üzere yazılı olarak yapılır, gerektiğinde en fazla iki defa yenilenebilir (İ.K. m. 7/1;2).

Geçici işveren ilişkisi sırasında, işverenin, ücreti ödeme yükümlülüğü devam eder. Geçici iş ilişkisi kurulan işveren, işçinin kendisinde çalıştığı sürede ödenmeyen ücretinden, işçiyi gözetme borcundan ve sosyal sigorta primlerinden işveren ile birlikte sorumludur (İ.K. m. 7/3).

Sigorta plânında ya da poliçede, himaye edilecek işçinin geçici iş ilişkisi sırasında sigortalı olup olmayacağı belirtilebilir. Belirtilmez ise, iş sözleşmesi hâlen devam ettiği için, işçi, geçici iş ilişkisi sırasında da herhangi bir farklılık olmadan grup sigortasının sigortalısı olur.

Sigortalının geçici olarak işten ayrılması: Sigortalının hastalık, izin gibi hâllerden dolayı iş başında bulunmadığı hâllerde, sigorta himayesinin devam edip etmeyeceğine ilişkin poliçede bir şartın bulunması, sigorta sözleşmesinin işçi-işveren uyuşmazlığı çıkmadan uygulanması için yararlı olacaktır. Sigortanın geçici işten ayrılması ile sigortanın devam edip etmeyeceği veya bu süreçte işçinin primlerinin ödenip ödenmeyeceğine ilişkin şartların da yer alması, sigorta sözleşmesinin uyuşmazlık olmadan uygulanması açısından açıkça belirtilmelidir⁶⁵⁴.

Emeklilik şartı: Grup hayat sigortalarında, sigortalı işçinin emekli olması hâllerinin sigorta plânında belirtilmesi gereklidir. Emekli olduğunda işçinin sigorta himayesinin devam edip etmeyeceği; edecekse hangi şartlarda ve hangi sigorta bedeli ile himaye edileceğinin açıkça düzenlenmesi gereklidir.

Grev ve lokavt hâlinde himayenin devam edip etmediği hususu: İşçilerin, topluca çalışmamak suretiyle işyerinde faaliyeti durdurmak veya işin niteliğine göre önemli ölçüde aksatmak amacıyla, aralarında anlaşarak veya bir kuruluşun aynı amaçla topluca çalışmamaları için verdiği karara uyarak işi bırakmalarına grev denir.

⁶⁵⁴ Coşkun, s. 54.

Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması hâlinde, işçilerin ekonomik ve sosyal durumları ile çalışma şartlarını korumak veya geliştirmek amacıyla, bu Kanun hükümlerine uygun olarak yapılan greve kanuni grev denir. Kanuni grev için aranan şartlar gerçekleşmeden yapılan grev kanun dışıdır (STİK m. 58)⁶⁵⁵.

Kanuni greve katılan, greve katılmayan veya katılmaktan vazgeçip de grev nedeniyle çalıştırılmayan ve kanuni lokavta maruz kalan işçilerin iş sözleşmeleri grev ve lokavt süresince askıda kalır (STİK m. 67/1) ancak grev ve lokavt süresince iş sözleşmeleri askıda kalan işçilere bu dönem için işverence ücret ve sosyal yardımlar ödenemez, bu süre kıdem tazminatı hesabında dikkate alınmaz. Toplu iş sözleşmelerine ve iş sözleşmelerine bunların aksine hüküm konulamaz (STİK m. 67/3). Dolayısıyla sigorta primlerinin sadece işverence ya da onun katılımı ile ödendiği sigorta sözleşmelerinde, primler ödenmeyeceğinden sorun çıkacaktır. Sigorta ettiren, kanuni hakkını kullanarak temerrüde düşmektedir ve ne olacağı belirsizdir. Sigortalının primlerin tamamını ödediği sigorta sözleşmesinin, grev ve lokavt hâlinde devam ettiği söylenebilir. Ancak bu hâllerde sigorta sözleşmesinin akıbeti ve uygulaması hususunda poliçede hüküm bulunması, yerinde ve yararlı olacaktır.

⁶⁵⁵ Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu, Kanun no: 6356, RG: T. 7/11/2012, Sa. 28460

Grev ve lokavt süresince işçiler, sigorta yardımlarından 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun ilgili hükümlerine göre yararlanır (STİK m. 66/3).

Sigortalanabilirliğin ispatı: İşçi grup sigortası, sözleşme kapsamına uygun grup üyelerine, sigorta edilebilirliğini ispatlama gereği olmaksızın himaye sağlar⁶⁵⁶: Bunlardan ilk sebep, işçinin tam zamanlı (full time) çalışmaya yeterince uygun olması gerektiğinden diğer insanlardan genel olarak daha sağlıklı olmasıdır. Ayrıca bazı işverenler, sürekli işlerde, işçiyi işe almadan önce sağlık taraması istemektedirler. İkinci sebep, işçilerin daha az seçim hakkının olmasıdır. Sigorta bedeli işçi başına önceden belirlendiğinden, işçilerin bedel üzerinde bir seçim hakkı genelde yoktur

Himaye kapsamındaki grup dâhilinde işçi olduğunun ispatı: Otomatik grup sigortalarında himaye öncelikle katılım belgesi ile ispatlanır. Katılım belgesi sağlamak, sigortacının görevidir. Ancak hangi işçiye katılım belgesi verileceği, öncelikle sigorta sözleşmesinde himaye edilen grupta yer almasına göredir. Bu

⁶⁵⁶ Bastien, s. 406-407.

hususta grup lideri, işçiyi haberdar eder. Ancak işçinin böyle bir grupta yer aldığını ispatlaması, dolayısıyla öncelikle o gruba dâhil işçi olduğunu ispatlaması gerekebilir: İşçinin sigortacıya, sigorta ettiren işverenin işçisi ve grup için uygun üye olduğunun ispatı da önem taşımaktadır. İş sözleşmesi, belirli bir şekle tabi değildir. Ancak süresi bir yıl ve daha fazla olan iş sözleşmelerinin yazılı şekilde yapılması zorunludur (İ.K. m. 8/1, 2). Dolayısıyla bir yılı aşkın iş sözleşmelerinde ispat, yazılı iş sözleşmesi ile gerçekleşebilmektedir. Yazılı sözleşme yapılmayan hâllerde işveren işçiye en geç iki ay içinde genel ve özel çalışma koşullarını, günlük ya da haftalık çalışma süresini, temel ücreti ve varsa ücret eklerini, ücret ödeme dönemini, süresi belirli ise sözleşmenin süresini, fesih hâlinde tarafların uymak zorunda oldukları hükümleri gösteren yazılı bir belge vermekle yükümlüdür. Süresi bir ayı geçmeyen belirli süreli iş sözleşmelerinde, bu belge verilmez. İş sözleşmesi iki aylık süre dolmadan sona ermiş ise, bu bilgilerin en geç sona erme tarihinde işçiye yazılı olarak verilmesi zorunludur (İ.K. m. 8/3). Dolayısıyla süresi bir ayı geçmeyen belirli süreli iş sözleşmeleri hariç, yazılı bir sözleşmenin olmadığı durumda da ispat bu belge ile gerçekleşecektir.

b. Borçlular

Borçlu, genel anlamda bir sözleşme ile bir edimi yapma ya da yapmamayı üstlenen kişidir. Bu sözleşme, sigortalı açısından ödeme yükümlülüğü doğuran;

kredi sözleşmesi, kredi kartı sözleşmesi, kira sözleşmesi, eğitim kredisi sözleşmesi ve benzer nitelikteki diğer borç doğurucu sözleşmelerdir⁶⁵⁷. Borç ödeme sigortası kapsamında borçlu, bu sözleşmelerde borçlu sıfatını haiz ve Borç Ödeme Sigortası Genel Şartları çerçevesinde sigorta teminatını alan gerçek kişidir⁶⁵⁸. Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği kapsamında ise, kredinin geri ödenmemesine neden olabilecek riskleri üzerine sigorta sözleşmesi yapılan kişidir. Bu yönetmelik kapsamında sigortalının gerçek ya da tüzel kişi olduğu belirtilmemiştir. Dolayısıyla bu kapsamda sigorta borçlunun tüzel kişi olması da mümkündür.

NAIC Grup Sağlık Sigortası Standartları Model Kanunu ve Hayat Sigortası Standartları Model Kanunu açısından borçlu (S. 4, B/1;2;4;5)(S. 1, B/1;2;3): Alacaklı ya da alacaklıların tüm borçluları ya da bu borçluların belirli sınıf ya da sınıfları poliçe altında himaye için uygun borçlular olabilir. Poliçe “*borçlu*” kavramını şu kapsamda tanımlayabilir:

-Para borçluları ya da ödemelerinin kredi işlemi aracılığı ile düzenlendiği; eşyaların, hizmetlerin ya da malların alıcıları veya kiracıları

-Bir ya da daha fazla bağlı şirketlerin borçluları

⁶⁵⁷ Borç Ödeme Sigortası Genel Şartları, A. 2.

⁶⁵⁸ Borç Ödeme Sigortası Genel Şartları, A. 2.

-Bir ya da birden fazla bağılı şirketlerin, işletmelerin ya da ortaklıkların borçluları; sigorta ettirenin ve bu şekilde birleşik şirketin, şahıs şirketinin ya da şirketin işi müşterek kontrol altında ise.

Sigortacı, bireysel sigortalanabilirliğinin ispatının kendisi açısından yetersiz olduğu borçluları hariç tutabilir; bununla birlikte primlerin hiçbir kısmının sigortalı borçluların özellikle kendi sigortaları için katkılандırdıkları fondan gelmeyen poliçe, bütün uygun borçluları himaye etmelidir.

c. Birlik ya da organizasyon üyeleri

NAIC Grup Hayat Sigortası Model Kanunu ve Grup Sağlık Sigortası Model Kanunu açısından şu şekilde düzenlenmiştir (S 1, C; S 4, C): Mesleki birlik ya da benzeri işçi organizasyonları tarafından birliğin ya da organizasyonun üyelerini, birlik ya da organizasyon veya bunların memurları, temsilcileri ya da acenteleri dışındaki kişilerin yararına himaye altına alınır. Birlik ya da organizasyonun üyelerin tamamı ya da belirli sınıf veya sınıfları poliçe ile himaye edilebilir.

Sigortacı, bireysel sigortalanabilirliğinin ispatının kendisi için yeterli olmadığı herhangi bir kişinin sigorta himayesini sınırlandırabilir ya da onu hariç tutabilir⁶⁵⁹. Bu durum hariç, primin hiçbir kısmının sigortalı işçilerin ya da üyelerin özellikle kendi sigortaları için katkılandıkları fondan gelmediği poliçe, sigorta himayesini yazılı olarak reddedenler hariç, bütün uygun işçileri himaye altına almalıdır.

d. Dernek üyeleri

Dernekler, gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır (TMK m. 56/1). Dernek, üyelerini toplu olarak grup sigortası ile himaye altına alabilir.

NAIC Grup Hayat Sigortası Model Kanunu ve Grup Sağlık Sigortası Model Kanunu kapsamında yapılan düzenleme şu şekildedir (S. 1. E; S. 4. E): Bir dernek ya da dernek ya da dernekler tarafından kurulan ve doğrudan ya da dolaylı olarak dernek ya da dernekler tarafından sürdürülen tröst ve tröst fonunu konu alan poliçe, bir ya da birden fazla derneğin üyelerinin menfaati için akdedilir (S., 1, E):

⁶⁵⁹ Grup Sağlık Sigortası Standartları Model Kanunu açısından bu durum için, herhangi başka bir uygulanabilir hukuk ya da komisyon tarafından kabul edilen düzenlemeler tarafından aksi yasakların olmaması gerektiği şartı konulmuştur (S. 4. C).

Dernek sigortacı tarafından derneğin faaliyeti ile belirlenecek kadar sigortacı tarafından kontrol edilmemelidir. Dernek ya da dernekler, 100'den fazla kişiye sahip olmalıdır, esas olarak iş ya da müşteri ilişkisi olmayan, paylaşılan ya da ortak amaçları olmalıdır. Sigorta haricindeki amaçlar için esas olarak iyiniyet içerisinde organize edilmeli ve sürdürülmelidir. En az iki yıldır aktif olarak var olmalıdır. Şunları sağlayan yapı ve sözleşmeye sahip olmalıdır: Dernek ve dernekler üyelerinin ileriki amaçları için yıl bazından az olmamak üzere düzenli toplantılar yapar; kredi kooperatifleri hariç olmak üzere, dernek ve dernekler üyelerden aidat ve teşvik edici katkılar toplar; üyeler, yönetim kurulunda ve komitelerde temsile ve oy ayrıcalıklarına sahiptir.

Poliçe, dernek ya da derneklerin üyelerinin; dernek ya da derneklerin işçilerinin; veya üyelerin işçilerinin; veya bir ya da daha önceki ya da herhangi bir sınıfı ya da sınıfların tamamının, işçilerin işvereni dışındaki kişilerin menfaatini himaye altına alabilir.

Sigortacı; bireysel sigortalanabilirliğinin ispatının kendisi açısından yeterli olmadığı herhangi bir kişinin himayesini sınırlandırabilir ya da onu hariç tutabilir. Bu durum hariç, primin hiçbir kısmının sigortalı kişiler tarafından özellikle kendi sigortaları için katkılандıkları fondan gelmediği poliçe, sigorta himayesini yazılı olarak reddedenler hariç, bütün uygun işçileri himaye altına almalıdır.

e. Kredi Kooperatiflerinin üyeleri

NAIC Grup Hayat Sigortası Model Kanunu ve Grup Sağlık Sigortası Model Kanunu kapsamında yapılan düzenleme şu şekildedir (S., 1. F; S., 4. F): Kredi kooperatifini ya da iki ya da daha fazla kredi kooperatifleri tarafından belirlenen acente ya da temsilci veya temsilcilerinin sigorta ettiren olduğu poliçede, kredi kooperatifi ya da kooperatifleri, tröst ve tröstleri acente veya memurları haricindeki kişiler yararına kredi kooperatifi ya da kredi kooperatiflerinin üyeleri sigortalanır.

Sigorta için uygun üyeler, kredi kooperatifi ya da kooperatifleri üyelerinin tamamı olabileceği gibi tamamının herhangi bir sınıfı ya da sınıfları da olabilir. Bireysel olarak sigortalanabilirliğinin ispatı sigortacı için yeterli olmadığı hâllerde, sigortacının hariç tuttuğu ya da himayesini sınırlandırdığı sigortalılar dışında, bütün uygun üyeler sigortalıdır.

f. Tröst ortaklığı ve ortakların fonları

NAIC Grup Hayat Sigortası Model Kanunu ve Grup Sağlık Sigortası Model Kanunu'nda düzenlenmiştir (S.,1. D; S., 4. D): İki ya da daha fazla işveren veya bir ya da daha fazla mesleki birlikler veya benzeri işçi organizasyonları veya bir ya da daha fazla işçi ve bir ya da daha fazla mesleki birlik ya da benzeri işçi

organizasyonları tarafından kurulan tröst ortaklığı ve ortakların fonlarının konu edinildiği sigorta poliçesinde tröst ve tröstler sigorta ettiren olarak sayılmaktadır. Bu poliçede, işveren, birlik ya da organizasyon haricindeki kişilerin yararına, işverenin işçileri ya da birlik ve organizasyonların üyeleri, sigorta himayesi altına alınmaktadır. Sigorta için uygun üyeler, işverenin işçilerinin tamamı ya da herhangi bir sınıfı ya da sınıfları olabilir (S 1, D).

Poliçedeki işçi kavramı (S 4. D);

-bir ya da daha fazla bağlı şirketin işçilerini

-eğer işverenin ve bağlı şirketlerinin, şahıs şirketinin ya da şirketin işi müşterek kontrol altında ise, işçiler, tek işletme sahipleri ve bir ya da birden fazla bağlı şirketlerin, şahıs şirketlerinin ya da ortaklıkların ortaklarını kapsayabilir.

Eğer işveren bireysel işletme sahibi ya da ortak ise, işçi kavramı bireysel işletme sahibini ya da ortaklarını içerir. Poliçe; emekli işçiler, eski işçiler ve yöneticileri kapsayabilir. Tröst ortakları veya onların işçileri, ya da her ikisi, onların görevleri prensip olarak tröstlük ile bağlantılı ise; işçi kavramına dâhildir.

Sigortacı; bireysel sigortalanabilirliğinin ispatının kendisi için yeterli olmadığı herhangi bir kişinin sigorta himayesini sınırlandırabilir ya da onu hariç tutabilir⁶⁶⁰. Bu durum hariç, primin hiçbir kısmının özellikle kendi sigortaları için sigortalı kişiler tarafından katkılanırılan fondan gelmediği poliçe, yazılı olarak himayeyi reddedenler hariç bütün uygun işçileri himaye altına almalıdır (S 4. D).

g. Ülke hukuku kapsamında grup sayılanlar

NAIC'de Grup Sağlık Sigortası Standartları Model Kanunu; ülkenin hukukunca özellikle grup olarak tanımlandıkları yerlerde, bu grubun içerisindeki kişilerin, grup hayat sigortası ile himaye altına alınabileceğini düzenlemiştir. Bu gruplara seçilebilirlik ve bireysel sigortalanabilirliğinin ispatı ile ilişkili hukuki düzenlemeler uygulanır (S 4, G).

⁶⁶⁰ Grup Sağlık Sigortası Standartları Model Kanunu açısından bu durum için, herhangi başka bir uygulanabilir hukuk ya da komisyon tarafından kabul edilen düzenlemeler tarafından aksi yasakların olmaması gerektiği şartı konulmuştur (S. 1. D).

h. Sporcular

Belirli bir takımın, müsabakanın sporcuları, grup sigortası ile himaye altına alınabilir. Sporcuların himaye altına alındığı sigortalar spesifik olarak daimi ya da geçici sakatlık sigortası; genel olarak da diğer can sigortası türleri olabilir. Sakatlık sigortaları, belirli bir dönem boyunca sakatlık dolayısıyla forma giyemeyen sporcunun gelir kaybını telafi amacı ile akdedilir. Daimi sakatlık sigortası, sporcunun bir daha forma giyemediği dönemler için akdedilirken; geçici sakatlık sigortası, sporcuları sakatlık durumlarında kaybettikleri gelirin belli bir yüzdesine kadar bir güvence vererek veya haftalık, aylık veya yıllık bir üst limit koyarak belirlenen teminatlara kadar koruma sağlar⁶⁶¹.

ı. Aile üyelerinin himaye edilmesinin grup sigortası olup olmadığının değerlendirilmesi

Uygulamada aile üyelerinin toplu hâlde sağlık, kaza, hayat sigortası ile himaye altına alındığı çokça görülmektedir. Bunların nitelik olarak grup sigortası olmadığı hususunda bazı görüşler bulunmaktadır. Millauer ve Herdter'e göre, aile

⁶⁶¹ Gezgez, s. 8.

hukuku ilişkileri grup sigortası kapsamında değerlendirilmez⁶⁶². Aile hukukuna ilişkin durum, grup sigortası dâhilinde değildir. Çünkü aile hukuku ilişkisinde isteğe bağlı katılım unsuru eksiktir⁶⁶³. Aile üyeleri, bir aileye ait olmayı isteyip istemediğine karar veremez, ki bu durum grup sigorta üyeliği ile çatışmaktadır⁶⁶⁴.

Aile teknik olarak grup kavramı içerisindedir. Bu durumun sigorta hukukuna yansımaları, diğer grup sigortası türlerine göre daha farklıdır. Aile sigortası genelde bir grup lideri barındırmayan, sigorta ettirenin de himayeye dâhil olduğu bir sigorta türüdür. Ancak grup sigortası, yapısında bir grup lideri barındırır. Ayrıca sigortalı olma, kişiye sözleşme borcu yüklemese de bazı görevler yüklemektedir. Dolayısıyla yukarıdaki görüşler doğrultusunda “*isteğe bağlı olmama*” unsuru, sigortanın yapısı ile bağdaşmaz.

⁶⁶² Herdter, s. 43; Millauer, s. 7. Bu yönde RSBC Sigorta Kanunu'nda, hayat, kaza ve hastalık sigortası kapsamında grup sigortası, alacaklıların grup sigortası ve aile sigortası haricinde, belirli sayıda kişilerin hayatları, sağlıkları ya da her ikisi, sigortacı ile işveren ya da diğer kişiler arasında akdedilen tek bir sigorta sözleşmesi altında ayrı ayrı himaye altına alındığı sigorta olarak tanımlanmıştır (37, 92), ve görüldüğü gibi hükümde aile sigortası grup sigortası kapsamında tutulmamıştır (Britanya Kolumbiyası, Kanada, Assembly on 21/6/2012, Yürürlük Tarihi 26/10/2014).

⁶⁶³ Herdter, s. 43; Millauer, s. 7, 13.

⁶⁶⁴ Herdter, s. 43.

F. GRUP CAN SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDE SİGORTALANABİLİR MENFAAT

Sigortalanabilir menfaat⁶⁶⁵, sigorta yapısının temelini oluşturan⁶⁶⁶, sigorta sözleşmesinde belirlenen rizikolara karşı himaye altına alınan mal, sorumluluk ya da kâr kaybı üzerindeki para ile ölçülebilir menfaattir⁶⁶⁷. Bu menfaat hukuk kapsamında, sigortalı ile sigorta sözleşmesinin konusu arasındaki finansal ilişkiden doğar⁶⁶⁸; dolayısıyla, sigortalının parasal menfaatidir⁶⁶⁹. Bu menfaatin, “*meşru*”⁶⁷⁰, “*iktisaden himayeye layık*”⁶⁷¹, “*zarara uğramaya uygun*”⁶⁷², belirli ya da belirlenebilir⁶⁷³ nitelikte olması gerekmektedir.

Sigortalanabilir menfaat, ya sigorta sözleşmesinin doğal yapısından ya ülkesel hukuk açısından poliçenin geçerlilik şartı olarak ya da her ikisi açısından gereklidir⁶⁷⁴. TTK açısından sigorta sözleşmesinin yapılması anında, sigortalanan

⁶⁶⁵ Menfaat ile kastedilen hukuken korunan menfaattir (**Kaner**, İ. D., Sigorta Hukuku, İstanbul 2016, s. 8).

⁶⁶⁶ **Mehr/Cammack**, s. 92.

⁶⁶⁷ **Nomer/Yunak**, s. 72.

⁶⁶⁸ **Kutty**, s. 84.

⁶⁶⁹ **Legh-Jones**, N., MacGillivray & Parkington on Insurance Law relating to all risks other than marine, Book 1, London 1981, s. 6.

⁶⁷⁰ **Nomer/Yunak**, s. 64; **Özdamar**, s. 72; **Somer**, M., Türk Hukukunda Başkası Hesabına Sigorta, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul 2000, s. 1.

⁶⁷¹ **Hirsch**, s. 141.

⁶⁷² **Sayhan**, s. 83.

⁶⁷³ **Somer**, s. 1.

⁶⁷⁴ **Legh-Jones**, s. 6.

menfaat mevcut değilse, sigorta sözleşmesi geçersizdir (TTK m. 1408/1)⁶⁷⁵. Sözleşmenin yapıldığı anda varolan menfaatin sözleşmenin süresi içinde ortadan kalkması durumunda ise, sözleşme o anda geçersiz olacaktır (TTK m. 1408/1). Sözleşmenin kurulması sırasında olmayan menfaat koşulunun, sözleşme sırasında ve rizikonun oluşmasından önce gerçekleşmesi hâlinde, bu sözleşmeye geçerlilik kazandırılması menfaatler dengesine uygundur⁶⁷⁶. Ancak kanaatimizce, sözleşmenin kurulması aşamasında var olmayan menfaatin, sözleşme süresi içinde gerçekleşmesi, sözleşmeyi geçerli kılmaz: Sözleşmenin konusu olan menfaatin yokluğu, sözleşmenin yokluğudur. Dolayısıyla kurulmamış olan bir sözleşmenin uygulanması da söz konusu değildir. Menfaat şartı gerçekleştiğinde tarafların tekrar öneri ve kabul ile sözleşme kurma iradelerini ortaya koymaları gereklidir.

Grup can sigortaları açısından sigortalanabilir menfaat, sigortalı grubun hayatlarının menfaatidir⁶⁷⁷. Hayat sigortalarında, sigorta ettirenin kendi menfaati, hayatı üzerindeki menfaattir ve buna her zaman sınırsız olarak sahiptir⁶⁷⁸. Başkasının hayatı üzerindeki menfaati ise, sigorta ettirenin ve atanmışsa lehtarın

⁶⁷⁵ İngiliz ve Amerikan hukukunda da durum bu şekildedir, sigortalanabilir menfaatin yokluğu hâlinde sigorta sözleşmesi geçersizdir (**Clarke**, M., *The Law of Insurance Contracts*, London 1997, s. 81).

⁶⁷⁶ **Ulaş**, s. 43.

⁶⁷⁷ **Longmore**, A., *MacGillivray & Parkington on Insurance Law relating to all risks other than marine*, Book 2, London 1981, prg. 1451, s. 598.

⁶⁷⁸ **McGee**, A., *The Modern Law of Insurance*, Second Edition, LexisNexis 2006, s. 46; **Mishra/Mishra**, s. 36; **Akhisar/Acinan**, s. 12.

riziko şahsının hayatının devamında maddi ve manevi menfaatidir⁶⁷⁹. Manevi menfaat için, sigorta ettiren ve atanmışsa lehtar ile riziko şahsı arasında, riziko şahsının hayattan ayrılmasının sigorta ettirenin üzerinde sarsıcı bir iz bırakacağı kadar derin bir manevi bağıllık olmalıdır⁶⁸⁰. Ancak manevi menfaat tek başına yeterli değildir, bunun yanı sıra sigorta ettiren ile riziko şahsı arasında, sigortanın telafi edici etkisi açısından, en azından geçim ilişkisi gibi mali bir bağlantının da varlığı gereklidir⁶⁸¹. Sigorta ettirenin ve atanmışsa lehtarın riziko şahsının hayatının devamında sırf maddi menfaatin bulunması ise, bu şekilde akdedilen hayat sigortalarının geçerliliği için yeterlidir⁶⁸². Ticari ilişkiler sigortalanabilir menfaati ortaya çıkarabilir; alacaklı-borçlu, işveren-işçi ilişkisi gibi⁶⁸³. Dolayısıyla sigortalanabilir menfaat iki şekilde görülmektedir⁶⁸⁴: İspatın gerekli olduğu ve olmadığı sigortalanabilir menfaat. İspatın gerekli olmadığı sigortalanabilir menfaat

⁶⁷⁹ **Şenocak**, Kemal, "Hayatı Sigorta Edilecek Kişi (Riziko Şahsı) (TTK m. 1490)", *Batider*, Aralık 2012 C. XXVIII, Sa. 4, s. 60; **Korkmaz**, S., *Sigorta Sözleşmelerinde İspat Sorunları*, İzmir 2004, s. 81. Bu şekilde hayat sigortası sözleşmesine kumar ve bahis sözleşmesinin unsurlarının dâhil edilmesine izin verilmemiştir; hayat sigortasının ilk uygulamalarında görülen papa ya da kralın ölümüne karşı yapılan hayat sigortaları gibi menfaat şartı aranmadan herhangi bir kişinin ölümü üzerine yapılan sigortalar, sırf kumar ve bahis sözleşmesi niteliğindedir. Ayrıca yazar haklı olarak, TTK m. 1490 her ne kadar sadece lehtarını ifade etmiş olsa da, hükmün amacından lehtarın atanmadığı hayat sigorta sözleşmelerinin geçerli olması için sigorta ettirenin de, hayatı ve ölümü sigorta edilen kişinin hayatının devamında menfaatinin bulunmasının zorunlu olduğunu ifade etmektedir (**Batider/Şenocak**, s. 60).

⁶⁸⁰ **Ünan**, s. 20; **Batider/Şenocak**, s. 61

⁶⁸¹ **Batider/Şenocak**, s. 62.

⁶⁸² **Batider/Şenocak**, s. 62; **Merkin**, s. 22; **Mehr/Cammack**, s. 95.

⁶⁸³ **Merkin**, s. 22; **Mehr/Cammack**, s. 95; **Mishra/Mischra**, s. 36.

⁶⁸⁴ **Mishra/Mishra**, s. 36-37.

grubunda, eşlerin birbirlerinin hayatındaki menfaati yer almaktadır⁶⁸⁵. İspatın gerekli olduğu sigortalanabilir menfaat grubunda ise iş ve aile ilişkileri yer almaktadır⁶⁸⁶.

İşçilerin himaye edildiği sigortalarda sigortalanabilir menfaat hususunda; İngiliz hukukunda uzun süredir; belirsiz bir ücret ve kesin bir süre için akdedilen iş sözleşmesinin işçiye, potansiyel işverenin hayatında, sigortanın yürürlükte olduğu süreçte hesaplanan gelecekteki ücretin aktüarya değerinin kapsamınca sigortalanabilir menfaat sağladığı geçerliliğini korumaktadır⁶⁸⁷. Aksine bir işveren, işçisinin hayatı üzerinde, işçinin işverene hizmet etme yükümlülüğü altında bulunduğu süreçteki hizmetlerinin değerinin kapsamınca sigortalanabilir menfaate sahiptir⁶⁸⁸. İki İskoçya Kararında, işçi eğer haftalık bildirimli olarak işe alınır, işverenin haftalık hizmetlerinin değerinden daha fazla onun hayatında sigortalanabilir menfaati olmadığına hükmetmiştir⁶⁸⁹. Diğer bir örnek olarak borçlunun hayatında alıcının sigortalanabilir menfaati bulunmaktadır. Borçlunun

⁶⁸⁵ **Merkin**, s. 22 (kişinin kendi hayatında yer alanlar ile eşleri, sınırsız sigortalanabilir menfaate sahiptir. Diğer aile ilişkileri ile arkadaşlık ilişkileri sigortalanabilir menfaati ortaya çıkarmaz. Meğer ki, sigorta ettiren o kişinin hayatındaki bazı güncel finansal menfaati gösterebilsin.); **McGee**, s. 47.

⁶⁸⁶ Anne-baba ile çocuklar ile eşler arasındaki bu şekildeki manevi menfaatin varlığı için karine teşkil edebilir. Aynı çatı altında yaşayan kardeşler için de bu menfaat söz konusu olabilir (**Ünan**, s. 20; **Batider/Şenocak**, s. 61).

Ancak ailenin çocukları hayatı üzerinde ya da tam tersi ve kardeşlerin birbirlerinin hayatında otomatik olarak menfaati yoktur (Halford v Kymer (1830) 10 B & c 724, 109 ER 619, **McGee**, s. 47).

⁶⁸⁷ Hebdon v. West (1863) 3 B. & S. 579, **Legh-Jones**, s. 32.

⁶⁸⁸ Simcock v. Scottish Imperial Insurance Co. (1902) 10. S. L. T. 286, 288; Turnbull v. Scottish Provident Institution (1896) 34 S. L. R. 146, **Leng-Jones**, s. 32.

⁶⁸⁹ **Leng-Jones**, s. 32.

ölümü, borçlunun malvarlığı borcu ödeyebilir olsa da ve eninde sonunda tamamıyla ödenebilme ihtimâlinde bir borç olsa da, alıcıya, borçluya karşı dava hakkını kaybettirecektir ve bu kayıp sigortayı desteklemek için yeterlidir⁶⁹⁰. Amerika hukukunda genel olarak, ya da bir kişinin hayatının devamı ile sağlanan menfaatin ve parasal kazancın ve kişinin ölümü üzerine ortaya çıkan zararın mâkul olasılığı, kişinin hayatının üzerinde sigorta için yeterli olduğu genel kabul görmektedir; ancak işçi ile işveren arasındaki ilişki her durumda menfaati destekleyecek kadar yeterli olmamaktadır, bununla birlikte işverenin üst düzey yöneticinin ya da iş bağlantılarının başarılı bir şekilde yürütülmesinde rol alan yöneticinin hayatını sigortalaması mümkündür^{691 692}.

TTK'da başkasının hayatı, hastalığı ve uğrayabileceği kazaları (ölüm rizikosu için yapılan sigortalar da dâhil) üzerine sigorta yapılabilmesi için, o kişinin hayatının devamında lehtarın menfaatinin bulunması şartı getirilmiştir (TTK m. 1490/2; 1515/1; 1510/1). Ancak hükmün amacı düşünüldüğünde lehtarın atanmadığı hayat sigortalarının geçerli olabilmesi için sigorta ettirenin de hayatı veya ölümü sigorta edilen kişinin hayatının devamında menfaatinin bulunması zorunludur⁶⁹³. Can

⁶⁹⁰ Anderson v. Edie (1795) 2 Park Insurance (18th ed., 1842), **Leng-Jones**, s. 36.

⁶⁹¹ Drane v. Jefferson Standard Life Ins. Co., 161 S. W. 2 d 1057 (Texas Sup.Ct. 1942), **Leng-Jones**, s. 34.

⁶⁹² Hatta uygulamada bu durum "*keyman policy*" ya da "*key-employee insurance*" olarak adlandırılmaktadır; işverenin, işe katkısı önemli derecede olan işçisi kaybetmemesindeki menfaati esasına dayanır (**McGee**, s. 49; **Mischra/Mischra**, s. 37).

⁶⁹³ **Batider/Şenocak**, s. 61.

sigortalarında (kaza sonucu ölüm rizikosu için yapılan sigortalar dâhil), sözleşmede kararlaştırılan lehtar ile sigortalı arasındaki menfaatin, sözleşmenin yapılmasından sonra ortadan kalkması hâlinde sözleşme o andan itibaren geçersiz hâle gelir; ancak, sigorta ettirene iştirah değeri ödenir (TTK m. 1490/4; m. 1519/1; m. 1510/1).

G. GRUP CAN SİGORTASINDA RİZİKO VE PRİMİN HESAPLANMASI

Grup can sigortalarında riziko, grup üyelerinin tümünü tehdit edici olmalıdır⁶⁹⁴. Grup sigortalarında, bireysel sigortalardaki gibi grup içerisindeki kişilerin bireysel özel tehlike durumu bulunmaktadır; bu kapsamdaki riziko, münferit rizikoların kişiye göre değişen yapısıdır; bu şekildeki riziko hâli, her durumda söz konusu olmayabilir; grup sigorta sözleşmelerindeki anlaşma türlerine göre bu hâl birçok farklılık arz edebilir⁶⁹⁵. Belirli grupların tehlike durumları, sigortalılar topluluğunun karakteristik özelliğinden ortaya çıkan ve bütün grup üyelerinin etkilenmesi şeklinde sonuçlanan durumlardır⁶⁹⁶. Özel, bireysel tehlike durumu ise, grubunun tamamının değil de sigortalıların her birinin bireysel rizikosudur⁶⁹⁷. Yani, grup sigortalarında sigortacı, primi, beyan edilen ayrı rizikolar aracılığı ile

⁶⁹⁴ Benkel/Hirschberg, Teil 7. A. II. Rn 3.

⁶⁹⁵ Bruck/Möller/Winter § 157 Rn 28.

⁶⁹⁶ Millauer, s. 28; Herdter, s. 81.

⁶⁹⁷ Herdter, s. 81.

hesaplayabilir ve her grup bir üyesi için kısmen ayrı prim hesabı sürdürebilir ya da ayrı prim hesabından vazgeçebilir ve grup dâhilinde riziko denkliğini kullanabilir⁶⁹⁸.

Hayat sigortaları priminin hesaplanmasında; sigorta bedeli, sözleşme süresi, ölüm düzeyi ve komütason (iskonto edilmiş ölüm düzeyi) tablosu, sigortalının yaşı, mesleği, medeni hali, cinsiyeti, sağlık durumu, bulunduğu yer ve zaman gibi rizikonun gerçekleşip gerçekleşmemesine etki edebilecek hususlar, uygulanacak faiz ve giderler oranları dikkate alınır⁶⁹⁹.

Primin hesaplanmasında dikkate alınacak hususlardan bazılarını ayrı başlık altında incelemek yararlı olacaktır:

Sigortalının Yaşı: Sigortalının yaşı, ölüme ve hastalığa yakalanma oranında yakınlık açısından primin hesaplanmasında öncelikli öneme sahiptir. Tarifede belirtilmek kaydıyla sigortalının nüfus cüzdanında yazılan doğum tarihine göre hesaplanan gün aldığı, doldurduğu veya en yakın yaşıdır (GHSY m. 3/e). Grup sigortalarında ise, ortalama yaş esas alınır; ortalama yaş, grup sigortasına dâhil sigortalıların her birinin gerçek yaşı ve sigorta bedeli dikkate alınarak hesaplanan yaş ortalamasıdır (GHSY m. 3/ñ). Ölüm ihtimâline bağlı grup sigortalarında,

⁶⁹⁸ Herdter, s. 35.

⁶⁹⁹ Kabukçuoğlu Özer, s. 214.

Müsteşarlıkça belirlenecek esaslar çerçevesinde her yıl hesaplanarak güncelleştirilmesi kaydıyla, grubun tamamı için tek bir ortalama yaş veya grubun belirli yaş aralıklarına bölünmesi durumunda her bir aralık için ayrı ortalama yaş hesaplanarak kullanılabilir. Ortalama yaşın belirlenmesinde kullanılan veri ve hesaplama yöntemi tarifeye eklenir. Grup sigortalarına ilişkin esaslar Müsteşarlıkça belirlenir (GHSY m. 12/d).

Hastalık düzeyi/Komütasyon/Ölüm düzeyi tabloları: Hastalık düzeyi tabloları, belirli bir nüfus topluluğunun veya belli yaş gruplarına göre sınıflandırılan kişilerin gözlem altında tutulması sonucu oluşturulan hastalanma, yaralanma ve malûl olma istatistiklerine göre elde edilen tablolarıdır (GHSY, m. 3/ğ). İskonto edilmiş ölüm düzeyi (komütasyon) tabloları, ölüm düzeyi tablosuna göre bulunan oranların birim değer olarak kabul edilerek, bu değerlere teknik faiz oranı uygulanmak suretiyle elde edilen tablolarıdır (GHSY, m. 3/ı). Ölüm düzeyi (mortalite) tabloları, belirli bir nüfus topluluğunun gözlem altında tutulması sonucunda oluşturulan, yaşama ve ölüm istatistiklerine göre elde edilen sonuçlardan, her bir yaşta bir yıl içerisinde hayatta kalacak ve ölecek kişilerin sayısının öngörüldüğü tablolarıdır (GHSY m. 3/o)⁷⁰⁰. Ölüm tabloları, hayat sigortacılığının temel dayanak noktasını teşkil etmektedir⁷⁰¹.

⁷⁰⁰ Ayrıca bkz. <http://www.sbm.org.tr/tr/Sayfalar/MortaliteTablosu.aspx>, E.T. 18.10.2015.

⁷⁰¹ Kabukçuoğlu Özer, s. 214.

Ölüm düzeyi belirlenirken, nüfusun özellikleri ve ölüm nedenleri dikkate alınır; yaşlılık genel ölüm nedenlerinin başında gelmektedir⁷⁰².

Ürün kapsamında sunulan teminatlara ilişkin kullanılan ölüm düzeyi, iskonto edilmiş ölüm düzeyi ve hastalık düzeyi tabloları ihtiyatlı olarak seçilir. Müsteşarlık, ölüm düzeyi ve hastalık düzeyi tablolarını şirketlerin portföylerinin sonuçlarına, Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği, Sigorta Birliği ve Gözetim Merkezi veya Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre belirleyebilir veya revize edebilir. Anılan tablolarda kendi portföy sonuçlarına göre değişiklik yapmak isteyen şirketler, oluşturacakları ölüm düzeyi ve hastalık düzeyi tablolarını, ilgili istatistiki verileri, hesaplama yöntemini ve varsayımları uygunluk görüşü alınmak üzere Müsteşarlığa gönderir (GHSY m. 11).

H. GRUP CAN SİGORTALARINDA SİGORTA BEDELİ

1. Grup Hayat Sigortalarında

Sigorta bedeli, taraflarca kararlaştırılan ve sigorta poliçesinde gösterilen, rizikonun gerçekleşmesi ile sigortacının ödeyeceği azami miktardır⁷⁰³. Hayat

⁷⁰² Akmut, s. 62.

⁷⁰³ Kender, s. 300.

sigortası ile sigortacı, belli bir prim karşılığında, sigorta ettirene veya lehtara, sigortalının ölümü veya hayatta kalması hâlinde, sigorta bedelini ödemeyi üstlenir (TTK m. 1487/1). Hayat sigortalarında yapılabilecek ödemeler; süre sonunda hayatta kalma hâlinde yapılacak ödeme (yaşama), ölüm hâlinde yapılacak ödeme (ölüm), ikisinin yani yaşama ve ölümün kombinasyonuna bağlı ödeme (karma), geri prim iadesi, irat ödemesi, hayat sigortasına tamamlayıcı olarak akdedilen (süre sonunda hayatta kalma hâlinde yapılacak ödeme, ölüm hâlinde yapılacak ödeme, ikisinin kombinasyonuna bağlı ödeme, irat ödemesi) profesyonel çalışma yoksunluğu dâhil cismani zararlar nedeniyle yapılan ödemedir⁷⁰⁴. Yatırım fonlu sigortalarda, yatırım fonları ile bağlantılı olarak verilen yaşama, ölüm, karma veya geri prim iadesi ile irat ödemeli hayat sigortalarına bağlı ödeme; sermaye itfa sigortalarında, peşin ya da taksitli prim ödemeleri karşılığında, süresi ve miktarı açısından belirli olan taahhütleri kapsayan aktüeryal tekniğe dayanan birikim işlemlerine bağlı ödemedir⁷⁰⁵.

⁷⁰⁴ Sigorta Branşlarına İlişkin Tebliğ, II. A. 1.

⁷⁰⁵ Sigorta Branşlarına İlişkin Tebliğ, II. A. 3, 4.

Hayat sigortalarında ayrıca, fonların yönetim işlemi de yapılabilecek ödemeler arasındadır. "Fonların yönetim işlemi" kapsamında yer alan işlemlerden ilki, emeklilik fonlarının yönetim işlemleridir. Bunlar; ilgili müessese açısından yatırımların (plasmanların) yönetimine ve özellikle ölüm, hayatta kalma ya da faaliyetlerin durması ya da azalması hâllerinde tazminat ödemeyi üstlenen kurumların rezervlerini temsil edici aktiflerin yönetimine dayanan işlemlerdir. İkincisi ise, sermayenin korunması ya da asgari faiz ödemesine ilişkin sigorta ile birlikte yapılan hayat sigortalarına ilişkin ödeme işlemleridir (II, A. 4, 5).

Hayat Sigortası Genel Şartları'na göre sigorta süresi içinde, sigorta ettirenin talebi ve sigortacının da kabulü hâlinde sigorta bedeli artırılabilir; sigorta özel şartları gereği sigorta bedelini kendiliğinden artıran hâller hariç, sigorta ettiren teminat artışı talep ettiğinde durumu sigortacıya yazılı olarak bildirmek ve sigortacının gerekli gördüğü durumlarda yeni bir sağlık raporunu sigortacıya vermek zorundadır (A. 4). Ancak yukarıda da ifade edildiği gibi sağlık raporu hususunda sigortalıya zorlama yapılamaz.

2. Grup Kaza Sigortalarında

Kaza sigortalarında sigorta bedeli, sigortalının uğrayacağı kaza sonucu ölüm, geçici veya sürekli engellilik ya da işgöremezlik hâlleri gerçekleştiğinde ödenir. Kaza sigortası, meblağ sigortası ya da zarar sigortası şeklinde akdedilebilir. Gerçek zararın sigortacı tarafından karşılanması kararlaştırılmış ise, TTK'nın zarar sigortalarına ilişkin hükümleri uygulanacaktır (TTK m. 1510/3). Geçici olarak çalışma gücünden mahrum kalan sigortalıya, poliçede yazılı süre ile sınırlı olmak üzere, mahrumiyetin devam ettiği süre için günlük hesabıyla tazminat verilir (TTK m. 1507/2). Ayrıca sigortacı, aksi kararlaştırılmamışsa, poliçede yazılı bedelden başka, sigortalının yaptığı tedavi giderlerini de ödemekle yükümlüdür (TTK m. 1508). Hayat grubu olarak akdedilen kaza (meslek hastalıkları dâhil) sigortalarında yapılabilecek ödemeler; ölme veya yaralanma sonucu toplu veya irat şeklinde

tazminat ödemesi, zararın tazmini⁷⁰⁶, bunların her ikisinin kombinasyonuna bağlı ödemelerdir⁷⁰⁷. Hayat dışı grubu olarak akdedilen kaza (meslek hastalıkları dâhil) sigortasında yapılabilecek tazminat ödemeleri ise, ölme veya yaralanma sonucu toplu veya irat şeklinde tazminat ödemesi, zararın tazmini, bunların her ikisinin kombinasyonuna bağlı ödemelerdir⁷⁰⁸. Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları'nda verilen ve verilmeyen teminatların poliçenin ön yüzünde belirtilmesi kaydıyla vefat, daimi maluliyet teminatlarına ek olarak gündelik tazminat ve tedavi masrafları teminatlarından birinin veya her ikisinin verilebileceği düzenlenmiştir (m. 8). Amerika'da da Grup AD & D (Group Accidental Death and Dismemberment Insurance) sigortası tipik olarak şirket çalışanlarının himayesi için vadeli hayat sigortası kapsamında sunulur: Ödeme, işçinin kaza sonucu ölümünde yapılır; işçinin uzuv kaybında da (el, ayak ya da görme kaybı gibi) belirli bir oran ödenebilir (genelde bu oran %50)⁷⁰⁹. Ayrıca işçinin iş seyahati sırasında geçirdiği kaza sonucu ölümü hâlinde ödemeyi yani iş seyahati kazası himayesi de genelde AD & D kapsamına dâhil edilir.

⁷⁰⁶ Tedavi masraflarının teminat dışı kalması için aksine sözleşme yapılabilir.

⁷⁰⁷ Sigorta Branşlarına İlişkin Tebliğ, II. A. 6.

⁷⁰⁸ Sigorta Branşlarına İlişkin Tebliğ, I. A. 1.

⁷⁰⁹ Bluhm-Cassandra/Thompson, s. 51.

3. Grup Hastalık ve Sağlık Sigortalarında

Hastalık sigortası, sigortalının sözleşmede teminat kapsamında sayılan hastalıklardan birine veya bir kaçına sözleşme süresi içerisinde maruz kalması hâlinde sigortacı tarafından sigorta bedeli ödenerek sigorta himayesinin sağlandığı sigorta türüdür. Birden çok hastalığın riziko olarak kararlaştırıldığı hâllerde, aksi kararlaştırılmamışsa, hastalıklardan sadece birinin gerçekleşmesi hâli için verildiği kabul edilir. Sigorta bedeli, sözleşmede kararlaştırılan bedeldir ve aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, hastalıklardan sadece birinin gerçekleşmesi ya da ortaya çıkması ile ödenir ve sözleşme sona erer (TTK m. 1512/1). Uygulamada hastalık sigortaları iki şekilde görülmektedir: Bazılarında riziko, hastalığın, daha önce doğmuş olsa dahi, sözleşmenin devamı sırasında ortaya çıkması şeklinde kabul edilirken; bazılarında riziko, sigorta sözleşmesinin yapıldığı sırada hastalığın gerçekleşmesi olarak kabul edilmektedir⁷¹⁰.

Kritik hastalık himayesi ise, geleneksel olarak işçilere öncelikle bireysel talep ile sağlanır; ancak sigorta değerini grupsal olarak belirleyen sigortacılar da vardır⁷¹¹. Örneğin akciğer kanseri olma ihtimâlinin yüksek olduğu alanlarda çalışan işçiler için akdedilen, teminat kapsamına kanserin de dâhil olduğu hastalık sigortaları grup şeklinde akdedilen kritik hastalık sigortalarıdır.

⁷¹⁰ TTK madde gerekçesi, m. 1512.

⁷¹¹ Durrence, s. 16.

Sağlık sigortasıyla hastalık sonucu gerekli hâle gelen ilaç dâhil, her türlü tıbbi bakım, gebelik ve doğum, hastalıkların erken tanısına yönelik, ayaktaki incelemeler de içinde olmak üzere, sözleşmede kararlaştırılan giderleri; tedavinin tıbben yatarak yapılmasının gerekli olduğu durumlarda günlük hastane giderleri⁷¹²; sigortalının, hastalık sonucu çalışamaması nedeniyle elde edemediği kazançlar için kararlaştırılan günlük iş görememe parası; sigortalı, bakıma ihtiyaç duyar duruma geldiği takdirde, bakım nedeniyle doğan giderler veya kararlaştırılan gündelik bakım parası teminat altına alınır. Aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, teminat bu sayılanların tümüdür (TTK m. 1513). Ancak sağlık sigortasının meblağ sigortası olarak da akdedilmesi mümkündür. Bu şekilde akdedilen sağlık sigortasında ise, sigortacı sözleşmede kararlaştırılan bedeli öder (TTK m. 1514/1).

Amerika'da grup sağlık sigortaları açısından genelde sakatlık geliri, kaza sonucu ölüm ve uzuv kaybı, hastane masrafları, cerrahi masraflar, bakımevi bakımı, akıl hastalığı masrafları, ana tıbbi harcamalar, diş bakımı, görme bakımı, hastane dışı ilaçlar sıklıkla grup sigortası poliçesinde himaye kapsamında yazılır⁷¹³. Uzun süre malullük sigortası, hamileliğin tedavisi sürecini de kapsayacak şekilde geçici

⁷¹² Sigortanın sona erme tarihinden önce sigortacı tarafından kabul edilen yatarak tedavi teminatı, sözleşme süresinin sona ermesi ve yeni bir sözleşmenin yapılmaması durumunda, asgari on gün olmak üzere özel şartlarda belirtilen süreyi ve teminat limitini aşmamak kaydıyla devam eder (ÖSSY m. 11).

⁷¹³ Mehr/Cammack, s. 434.

malullük olarak genişletilebilir⁷¹⁴. Ayrıca grup malullük geliri himayesi, kısa dönemli ve uzun dönemli olmak üzere iki türdür: Kısa dönemli malullük sigortası, bir yıla kadar biten malullük süreci; uzun dönemli malullük sigortası ise, bir yıl ve daha fazla, normal emeklilik yaşına kadarki malullük süreci için gelir kaybına karşı himaye sağlar⁷¹⁵. Bunlarla birlikte işçiler diş sigortası ile diş ile ilgili sigorta plânı (dental plans) kapsamında da himaye altına da alınabilmektedir⁷¹⁶.

Hastalık sigortası bir meblağ sigortasıdır, yani hastalığın gerçekleşmesi hâlinde sigortalıya/lehtara ödeme yapılır; ancak sağlık sigortası bir meblağ sigortası şeklinde akdedilemez. Amaç tedavi giderlerinin karşılanması, yani tedavi giderleri nedeniyle malvarlığında meydana gelen azalma olduğundan, sigortalıdan başkasının lehtar olarak gösterilmesi de amaca uygun düşmez⁷¹⁷.

Hayat grubu kapsamında akdedilen hastalık/sağlık sigortalarında yapılabilecek ödemeler, hastalık sonucu toplu veya irat şeklinde tazminat ödemesi (hastalık), tedavi masraflarının tazmini (sağlık), bunların her ikisinin

⁷¹⁴ Mehr/Cammack, s. 434.

⁷¹⁵ Bluhm, W. (Principal Editor): Associate Editors: Skwire, D. D., Kaczmarek, S. J., Bohn, K. M.: Group Insurance, United States of America 2012; Lachance, M. D./updated by Skwire, D. D., "Group Disability", s. 61.

⁷¹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz Bluhm, W. (Principal Editor): Associate Editors: Skwire, D. D., Kaczmarek, S. J., Bohn, K. M.: Group Insurance, United States of America 2012; Reich, H., "Dental Benefits in Canada", s. 111 vd.

⁷¹⁷ TTK madde gerekçesi, m. 1511.

kombinasyonudur (hastalık ve sağlık)⁷¹⁸. Hayat dışı grubu kapsamında akdedilen hastalık/sağlık sigortalarda yapılabilecek ödemeler ise, hastalık sonucu toplu veya irat şeklinde tazminat ödemesi (hastalık), tedavi masraflarının tazmini (sağlık), her ikisinin kombinasyonu (hastalık ve sağlık) olarak gösterilmiřtir⁷¹⁹. Ancak belirtmek gerekir ki hastalık sigortası, meblağ sigortasıdır ve zarar sigortası olarak düzenlenemez. Ayrıca Sağlık Sigortası Genel Şartları'na göre, sağlık sigortasıyla sigortalıların sigorta süresi içinde hastalanmaları ve/veya herhangi bir kaza sonucu yaralanmaları hâlinde tedavileri için gerekli masrafları ile varsa gündelik tazminatları, poliçede yazılı bedele kadar himaye edilir (m. 1).

4. Grup Sigortalarında Menfaat Tablosu

Grup sigortasında sigorta bedeli, grup üyelerinin ferdi talepleri çerçevesinde belirlenmez; sigorta teminatı tablosu kapsamında belirlenen sınıflandırılmalara göre belirlenir ve ödenir⁷²⁰. Menfaat tablosu şu esaslara göre tespit edilir⁷²¹: Sabit sigorta teminatı tablosu: Sigortalı gruptaki her sigortalı, belirli sabit miktarda sigortadan yararlanır. Örneğin her sigortalı için 5.000 TL hayat sigortası yapılır. Sigortalının

⁷¹⁸ Sigorta Branşlarına İlişkin Tebliğ, II. A. 7.

⁷¹⁹ Sigorta Branşlarına İlişkin Tebliğ, I. A. 2.

⁷²⁰ Coşkun, s. 33.

⁷²¹ Coşkun, s. 34.

kazancına göre tespit edilen sigorta teminatı tablosu: Sigorta teminatı, yıllık, aylık ya da haftalık kazançlar kıstas alınarak belirlenebilir. Örneğin yıllık kazancı 4000 TL'ye kadar olan sigortalılar için 8000 TL; yıllık kazancı 4000- 6000 arasında olanlar için 10000 TL grup hayat sigortası şeklinde belirlenebilir. Sigortalının pozisyonuna göre tespit edilen sigorta teminatı tablosu: Sigortalının yaptığı işin mahiyetine göre de sigorta teminatı tablosu belirlenebilir. Örneğin vasıfsız işçiler için 5000 TL; bölüm şefleri için 8000 TL; kalifiyeli işçi için 10000 TL sigorta teminatı tablosu belirlenebilir. Sigortalının çalışma süresine göre tespit edilen sigorta teminatı tablosu: Gruptaki sigortalıların çalışma süreleri dikkate alınarak da sigorta teminatı tablosu belirlenebilir. Karışık sigorta teminatı tablosu: Yukarıdaki türlerin iki veya daha fazlasının karışımı ile yapılan bir sistem ile de sigorta teminatı tablosu belirlenebilir.

I. GRUP EMEKLİLİK SÖZLEŞMESİ

1. Emeklilik Sözleşmesi Kavramı ve Akdedilişi

Bireysel emeklilik sistemi, kamu sosyal güvenlik sistemini tamamlamak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emeklilik döneminde ek bir gelir ile refah düzeyinin yükseltilmesi ve ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulmasını sağlamak amaçları ile getirilmiş bir sistemdir (BEK m. 1). Özellikle

emekli sayısının artışına, nüfusun giderek yaşlanmasına bağlı olarak sosyal güvenlik kurumlarının finansal yapısındaki hızlı bozulması ve böylelikle sosyal güvenlik sisteminde yaşanan sorunlar, emeklilerin finanse edilmesi amacıyla böyle bir sistemi ortaya çıkarmıştır⁷²². Bireysel emeklilik sistemi, gönüllü katılıma dayalı bir sistemdir ve belirlenmiş katkı esasına göre oluşturulmaktadır (BEK m. 1). Katılım için gerekli koşulları taşıyanlar sisteme isterlerse girerler, bunun için herhangi bir zorlama yapılamaz⁷²³.

Emeklilik sistemine katılmak için, emeklilik sözleşmesi gereklidir. Emeklilik sözleşmesi; emeklilik şirketi nezdinde bireysel emeklilik hesabı açılması, hesaba katkı payı ödenmesi, ödenen katkı paylarının tercih edilen fonlarda yatırıma yönlendirilmesi ve hesapta biriken paraların hak sahiplerine ödenmesine ilişkin esas ve usuller ile tarafların bu kapsamdaki diğer hak ve yükümlülüklerini içerir⁷²⁴. Katılımcının bireysel emeklilik hesabına katkı yapması bir haktır, yükümlülük (sözleşmeden kaynaklanan bir borç) değildir; katılımcı hesaba para yatırmayı ihmâl

⁷²² **Ulusoy, T./Kaya, F./Kahya, M./...**, Editör: **Kaya, F.**, Sigortacılık, İstanbul 2011, s. 147- 148 (Bireysel emeklilik sistemini ortaya çıkaran diğer nedenler için bkz. s. 148); **Güvel, E. A./Güvel, A. Ö.**, Sigortacılık, 6. Baskı, Ankara 2012, s. 198; **Gülver, E.**, Emeklilik Sözleşmesi, İstanbul 2011, s. 5; **Uğur, S.**, “Özel Emeklilik Türleri ve Bireysel Emeklilik”, Çimento İşveren Dergisi, Temmuz 2004, Sa. 2, C. 18, s. 16.

⁷²³ **Gülver, s. 25**; İşveren grup emeklilik sigortasında da işveren grup emeklilik sistemine dâhil edeceği çalışanları arasında ayırım yapmamakta, sisteme dâhil olmak istemeyen çalışanlarını sisteme dâhil olmaları için zorlamayamamaktadır (**Uğur, s. 18**).

⁷²⁴ Ayrıca belirtmek gerekir ki, emeklilik sözleşmesine ve emeklilik sözleşmesinde bulunacak hususlara ilişkin esas ve usuller, Sermaye Piyasası Kurulunun görüşü alınarak Müsteşarlık tarafından belirlenir (BEK m. 4).

ederse, bireysel emeklilik şirketi bu sonucu sağlamak için yargı yoluna başvuramaz⁷²⁵. BEK m. 5 kapsamında öngörülen paylaştırma, aktarım ve yatırıma yönlendirme yükümlülüklerini belirlenen süreler içinde gereği gibi yerine getirmeyen şirket ise, fon birim pay fiyatı değişikliklerini dikkate alarak bu işlemde dolaylı varsa katılımcının birikiminde oluşan parasal kaybı hesaplar ve katılımcının hesabına öder. Katılımcının hesabının bulunmadığı durumlarda ise ödeme doğrudan katılımcıya yapılır (BEK m. 5/1).

Emeklilik sözleşmesinin tarafları, katılımcı ile emeklilik şirkettir. Katılımcı, emeklilik sözleşmesine kendi ad ve hesabına taraf olan fiil ehliyetine sahip gerçek kişidir. Emeklilik şirketi, BEK'e göre kurulan ve bireysel emeklilik sisteminde faaliyet göstermek üzere bu Kanun ile ihdas edilen emeklilik branşında ruhsat almış şirkettir ifade eder. Şirket, hayat ve ferdi kaza sigortaları branşlarında da ruhsat alabilir⁷²⁶. Şirketin emeklilik branşı dışında başka bir branşta da faaliyet göstermesi hâlinde her bir branşa ait hesaplar ayrı tutulur. Şirket kuruluş izni Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan veya Bakanlık tarafından verilir. Kurulacak şirketin ticaret unvanında "*emeklilik*" ibaresinin bulunması zorunludur. Kuruluş izni için

⁷²⁵ Ünán, S./Karayazgan, A., Bireysel Emeklilik Hukuku, İstanbul 2009, s. 33.

⁷²⁶ Hükümde SK'ya göre değişiklik yapılmadığından, 21.12.1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu hükümlerine göre hayat ve fer kaza sigortaları branşlarında da ruhsat alabileceği ifade edilmiştir.

Müsteşarlığa başvuruda bulunulur. Ayrıca kurulacak şirket sadece anonim şirket olabilir⁷²⁷ (BEK m. 4, 8/1;2;3;4/a).

Emeklilik şirketi, bireysel emeklilik sistemine girmek isteyen kişilere, sisteme girme kararını etkileyebilecek hususlar hakkında bilgi verir; dürüstlük ilkeleri çerçevesinde, emeklilik sözleşmesinin müzakeresi ve düzenlenmesi sırasında katılımcıya veya varsa sponsor kuruluşa sistemin işleyişine ilişkin teknik konularda yardımcı olur, tarafların hak ve yükümlülüklerine ilişkin gerekli her türlü bilgiyi sağlar, yanıltıcı her türlü hâl ve davranıştan kaçınır ve kişinin emekliliğe yönelik beklentilerine, gelir düzeyine ve yaşına uygun bir emeklilik plânı teklifi sunar. Fon dağılımı kişinin tercihinine göre belirlenir. Herhangi bir tercihte bulunmayan kişilerin birikimleri, portföy sınırlamaları Sermaye piyasası kurulunun görüşü alınarak Müsteşarlıkça belirlenen standart fonlarda yatırıma yönlendirilir (BY m. 5/1, 2). Katılımcı, giriş bilgi formunu ve teklif formunu usulüne uygun olarak doldurup imzalar (BY m. 3). İmzalı formların birer örneği derhâl katılımcıya verilir. Şirket, teklif formunu ve giriş bilgi formunu katılımcı bazında muhafaza eder. (BY m. 5/3). Bir görüşe göre, giriş bilgi formu ve teklif formunun bu şekilde usulüne uygun olarak doldurulup imzalanması öneri niteliğindedir ve hiçbir şekilde sözleşmenin kurulması sonucunu doğurmaz⁷²⁸. Başka bir görüşe göre, şirket tarafından hazırlanan ve kural olarak aracı tarafından sunulan teklif metni teknik anlamda “*icaba davet*”; bu teklif

⁷²⁷ Kuruluş için gerekli diğer şartlar için bkz. BEK m. 8/4, 5.

⁷²⁸ **Gülver**, s. 137.

formunun katılımcı tarafından imzalanması ve bu arada ön parasal yükümlülüğünü yerine getirmiş olması (giriş aidatının ödenmesi) öneridir ve hiçbir şekilde sözleşmenin kurulması sonucunu doğurmaz, sözleşmenin kurulması ancak “*kabul*” anlamına gelecek, şirketin bu icabı reddetmesi için gerekli olan sürenin şirketin herhangi bir red beyanı olmaksızın geçmesi ve ayrıca katılımcı ya da onun nam ve hesabına davranan kişi tarafından giriş aidatının şirket hesabına yatırılmış olması ile gerçekleşmektedir. Yani teklifin imzalanmasından ve aidatın şirket hesabına yatırılmasından sonra red için gerekli on günlük sürenin geçmesine “*susma ile kabul*” yoluyla sözleşmenin kurulması sonucu ortaya çıkmaktadır⁷²⁹. Kanaatimizce de iştirak edilmesi gereken başka bir görüşe göre ise, teklif formu sözleşme yapmaya yönelik öneridir; bunun katılımcı tarafından imzalanarak kabul edilmesi ve imzalı formun emeklilik şirketine geri verilmesi emeklilik sözleşmesinin kurulmuş olması anlamına gelir⁷³⁰. İşveren grup emeklilik sözleşmesinde ise, giriş bilgi formu ve teklif formu sponsor kuruluş tarafından doldurulup imzalanır; sponsor kuruluşça tüm katılımcılar için ortak bir fon veya fon dağılımı belirlenebilir (BY m. 5/4). Ayrıca emeklilik şirketi, mesafeli satış yoluyla düzenlediği sözleşmeler dâhil tüm emeklilik sözleşmeleriyle ilgili olarak mevzuatta belirtilen bilgilendirmenin usulüne uygun olarak yapıldığını ispatla yükümlüdür (BY m. 5/5). Emeklilik sözleşmesi, şirket tarafından reddedilmediği takdirde, varsa blokaj süresinin tamamlanmasını

⁷²⁹ Özel, Ç., “Bireysel Emeklilik Sözleşmelerinde Cayma (Geri Alma) Hakkı”, Çimento İşveren Dergisi, Temmuz 2004, Sa. 4, C. 18, s. 7.

⁷³⁰ Ünan/Karayazgan, s. 157, 169.

müteakip, katkı payı olarak yapılan ilk ödemenin şirket hesaplarına nakden intikal ettiği tarihte yürürlüğe girer; teklifin şirket tarafından reddedilmesi hâlinde, verilen ödeme talimatları iptal ettirilir ve varsa yapılan tüm ödemeler hiçbir kesinti yapılmadan beş iş günü içinde ödeyene iade edilir. Katılımcı, teklif formunun imzalanmasını veya teklifin onaylanmasını müteakip altmış gün içinde cayabilir. Cayma hâlinde durum, katılımcı tarafından şirketin çağrı merkezine veya faksla yahut postayla şirkete bildirilir; cayma bildiriminin şirkete ulaşmasını müteakip verilen ödeme talimatları iptal ettirilir ve yapılan tüm ödemeler, fon toplam gider kesintisi haricinde hiçbir kesinti yapılmadan, varsa yatırım gelirleriyle birlikte on iş günü içinde ödeyene iade edilir (BY m. 7/1, 2). Katılımcının sisteme giriş tarihi, yürürlükte bulunan sözleşmeleri arasında, sisteme giriş tarihi açısından en eski tarihli sözleşme dikkate alınarak belirlenir; işveren grup emeklilik sözleşmesinde, gruba sonradan dâhil olan ve başka bir emeklilik sözleşmesi bulunmayan katılımcının sisteme giriş tarihi, ilgili grup emeklilik plânına göre katılımcı ad ve hesabına katkı payı olarak yapılan ilk ödemenin şirket hesaplarına nakden intikal ettiği tarihtir. Emeklilik şirketi, emeklilik sözleşmesini, sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on iş günü içinde katılımcının veya varsa sponsor kuruluşun tercihi doğrultusunda elektronik ortamda veya matbu hâlde katılımcıya yahut varsa sponsor kuruluşa gönderir; İşveren grup emeklilik sözleşmesinde şirket, işveren grup emeklilik sertifikasını, sertifikanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on iş günü içinde sponsor kuruluşun tercihi doğrultusunda elektronik ortamda veya matbu

hâlde katılımcıya gönderir. İşveren grup emeklilik sertifikası, grup emeklilik plânının genel esasları ile sistemin işleyişine ilişkin temel bilgileri içeren belgedir. Emeklilik sözleşmesinin ve işveren grup emeklilik sertifikasının belirtilen süre içinde ve usulüne uygun olarak gönderildiğini ispatla yükümlüsü emeklilik şirkettir (BY m. 7/3, 4).

İşveren grup emeklilik sözleşmesi hariç, emeklilik sözleşmesi, karşı karşıya gelinmeksizin şirketin internet sitesi veya çağrı merkezi yahut şirketçe yetkilendirilen çağrı merkezi aracılığıyla düzenlenebilir. Mesafeli satışta emeklilik şirketi kişiyi BY m. 5'e uygun şekilde bilgilendirir ve uygun bir emeklilik plânı teklifi sunar. Katılımcı, emeklilik sözleşmesine, emeklilik plânına ve sisteme ilişkin gerekli bilgilerin kendisine verildiğini teyit ederek teklifi çağrı merkezi veya elektronik imza aracılığıyla onaylar ve bu şekilde emeklilik sözleşmesi akdedilmiş olur; onay işlemi gerçekleşmemiş tekliflere dayanılarak düzenlenen sözleşmeler yürürlüğe girmez ve şirketçe bunlar için hiçbir tahsilat yapılamaz. Emeklilik şirketi, onay işlemini müteakip beş iş günü içinde giriş bilgi formunu ve teklif formunu katılımcının tercihi doğrultusunda tanımlı elektronik posta adresine veya faksına yahut posta adresine gönderir (BY m. 6).

Bireysel emeklilik sisteminde katılımcı, sisteme giriş tarihinden itibaren en az on yıl sistemde bulunmak koşulu ile elli altı yaşını tamamladıktan sonra emekli olmaya hak kazanır. Emekliliğe hak kazanan katılımcı, bireysel emeklilik

hesabındaki birikimlerinin bir program dâhilinde ödenmesini, tamamının defaten ödenmesini ya da yapacağı yıllık gelir sigortası sözleşmesi çerçevesinde kendisine maaş bağlanmasını talep edebilir (BEK m. 6/1). Yıllık gelir sigortası, toplu veya belirli süreler içinde yapılan katkılara göre sigortalının yaşaması hâlinde hemen veya belli bir süre sonra başlayan, sigortalıya veya lehdarlarına ömür boyu veya belirli süreler için yapılan düzenli ödemelerdir⁷³¹; bu sigorta sözleşmesine göre belirlenen emeklilik maaşı, aylık, üçer aylık, altı aylık veya yıllık olarak ödenebilir (BEK m. 6/2). Yıllık gelir sigortası sözleşmelerinde, yıllık gelir sigortası genel şartları çerçevesinde ilgili şirketin üstlenmiş olduğu rizikonun, tazminat yükümlülüğünün türü ve kapsamının, tarafların hak ve yükümlülüklerinin, ödeme dönemlerinin, sözleşme süresi ve sözleşmeyi sona erdiren hâllerin ve ilgili diğer hususların belirtilmesi zorunludur (BEK m. 6/2). Katılımcının bu kapsamda birikimlerin ödenmesini talep etmesi veya başka bir şirket veya hayat sigorta şirketi ile yıllık gelir sigortası sözleşmesi yapması hâlinde şirket, katılımcının hesabındaki birikimleri bildirim ulaşmasından itibaren en geç on iş günü içinde katılımcıya öder veya ilgili şirkete aktarır (BEK m. 6/1).

Emeklilik şirketi, katılımcının sisteme ilk kez katılması sırasında ve yeni bir bireysel emeklilik hesabı açtırması hâlinde giriş aidatı talep edebilir. Bu giriş aidatları bireysel emeklilik hesabına ödenen katkılardan ayrı olarak azamî bir yıl içerisinde

⁷³¹ Yıllık Gelir Sigortası Genel Şartları'nda da aynı yönde düzenleme yapılmıştır (A./A.1).

taksitler hâlinde de ödenebilir; katkı payı, fon varlıkları veya fon gelirleri üzerinden yönetim gideri ve fon işletim masrafı kesintisi yapılabilir. Bireysel emeklilik hesaplarından yapılacak her türlü kesintilerin ve giriş aidatlarının emeklilik sözleşmesinde ve yapılacak ilan ve reklamlarda açık olarak belirtilmesi gereklidir (BEK m. 7)⁷³².

2. Grup Emeklilik Sözleşmesi Kavramı ve Türleri

Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu m. 4'de emeklilik sözleşmesinin, katılımcı ile bireysel emeklilik sözleşmesi şeklinde veyahut bir istihdam ilişkisine dayalı olarak veya katılımcı adına bir kuruluş ile grup emeklilik sözleşmesi şeklinde yapılabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca BY m. 4 bu konuda düzenleme içermektedir⁷³³: Emeklilik sözleşmesi bireysel veya grup emeklilik sözleşmesi olarak yapılabilir. Bireysel emeklilik sözleşmesi, bireysel emeklilik plânına bağlı olarak düzenlenen ve şirket ile katılımcının taraf olarak yer aldığı emeklilik sözleşmesidir. Grup emeklilik sözleşmesi, gruba bağlı bireysel veya işveren grup emeklilik sözleşmesi olarak düzenlenir: Gruba bağlı bireysel emeklilik sözleşmesi, bir grup emeklilik plânına bağlı olarak düzenlenen ve şirket ile

⁷³² Giriş aidatı, yönetim ve fon işletim giderleri miktar ya da oranları ve bunlara ilişkin esas ve usuller Kurulun uygun görüşü alınarak Müsteşarlık tarafından belirlenir (BEK m. 7).

⁷³³ Örnek Yargıtay Kararı için bkz. 9. HD, E. 2004/6352, K. 2004/24849, www.hukuklink.com

katılımcının taraf olarak yer aldığı emeklilik sözleşmesidir. İşveren grup emeklilik sözleşmesi, bir istihdam ilişkisine dayalı olarak veya katılımcı lehine bir sponsor kuruluş ile şirket arasında imzalanan ve katılımcı adına sponsor kuruluş tarafından katkı payı ödenen emeklilik sözleşmesidir. Hükümler kapsamında, gruba bağlı bireysel emeklilik sözleşmesinde taraflar katılımcı ile emeklilik şirketi iken, diğer grup emeklilik sigortalarında sponsor kuruluş ile şirkettir. İşveren grup emeklilik sözleşmesi kapsamına alınacak kişilerin, hem sözleşmenin tarafı olan işverenin işyerinde çalışmaları hem de o işverenle aralarında bir çalışma ilişkisinin bulunması gereklidir⁷³⁴. Bu kapsamda asıl işveren-alt işveren ilişkisinin veya ödünç iş ilişkisinin bulunduğu durumlarda, bir işyerinde farklı işverenlerse çalışma ilişkisi bulunan kişiler bir arada çalışabilir; böyle bir durumda asıl işverenin veya ödünç alan işverenin, emeklilik şirketi ile akdettiği grup emeklilik sözleşmesi kapsamına alt işveren işçilerinin veya ödünç alınan işçilerin alınması mümkün değildir⁷³⁵.

BEK m. 5/3'de "*Grup emeklilik sözleşmesinin akdedilmesine taraf olan dernek, vakıf, tüzel kişiliği haiz bir meslek kuruluşu veya sair kuruluş yahut grup ile işverenler tarafından çalışanları veya üyeleri hesabına kısmen veya tamamen katkı payı ödenmesi hâlinde, bu katkılar ile getirileri bireysel emeklilik hesaplarında ayrı olarak takip edilir ve bu hesaplardaki birikimlere ilişkin hakların kullanımı ve yükümlülükler Müsteşarlıkça belirlenen esas ve usûller çerçevesince grup emeklilik*

⁷³⁴ Gülver, s. 73.

⁷³⁵ Gülver, s. 73.

sözleşmesinde belirlenir.” düzenlemesine yer verilmiştir. Grup emeklilik sözleşmesinin tarafı olarak “*dernek, vakıf, tüzel kişiliği haiz bir meslek kuruluşu veya sair kuruluş yahut grup ile işverenler*” belirtilmiştir. Grup olarak da bunların çalışanları ve üyeleri gösterilmiştir. Dolayısıyla grup emeklilik sözleşmesinin gerek katılımcı olarak gerekse lehine katkı payı ödenen grup kavramına ve TTK m. 1496 kapsamındaki grup sigortasının himaye grubuna da örnek teşkil edebilecek grup üyeleri, hükümde gösterilmiştir.

Sponsor kuruluş tarafından bir işveren grup emeklilik sözleşmesine dayanarak çalışanlarının ad ve hesabına ödenen katkı payları ile bunların getirileri, işveren grup emeklilik sözleşmesine bağlı olarak açılan katılımcılara ait bireysel emeklilik hesaplarında takip edilir. Dernek, vakıf, sandık veya tüzel kişiliği haiz bir meslek kuruluşu tarafından üyeleri hesabına ödenen katkı payları da işveren grup emeklilik sözleşmesi kapsamında değerlendirilir. Katılımcının ödediği katkı payları ile bunların getirileri, gruba bağlı bireysel emeklilik sözleşmesine göre açılan bireysel emeklilik hesabında takip edilir. İşveren sıfatıyla yalnızca işveren grup emeklilik sözleşmesi kapsamında katkı payı ödemesi yapılabilir. Sponsor kuruluşu olmayan bir grup emeklilik plânına dâhil olan katılımcı tarafından ödenen katkı payları ile bunların getirileri, gruba bağlı bireysel emeklilik sözleşmesine göre açılan bireysel emeklilik hesabında takip edilir (BY m. 17).

Bireysel emeklilik sözleşmesinde ve gruba bağlı bireysel emeklilik sözleşmesinde, sözleşmeden doğan haklar kural olarak katılımcı tarafından kullanılır. Bu sözleşmelerde, sistemden ayrılma ve emeklilik hakkı hariç diğer hakların katılımcı ad ve hesabına katkı payı ödeyen kişiler tarafından kullanılması kararlaştırılabilir; işveren grup emeklilik sözleşmesinde ise, fon dağılımı değişikliği, emeklilik plânı değişikliği ve birikimin aktarımı hakları, BY m. 18'e göre belirlenen hak kazanma süresi sonuna kadar kural olarak sponsor kuruluş tarafından kullanılır. Emeklilik sözleşmesinde belirtilmesi koşuluyla, sponsor kuruluş, fon dağılımı değişikliği hakkının kullanımını katılımcıya devredebilir. Katılımcının kabul etmesi durumunda, bu fıkrada belirtilen haklar, hak kazanma süresi tamamlandıktan sonra da sponsor kuruluş tarafından kullanılabilir (BY m. 13). Hak kazanma süresi, sponsor kuruluş tarafından ödenen katkı payları ile bunların getirilerinin tamamına veya bir kısmına katılımcı tarafından hak kazanılması için işveren grup emeklilik sözleşmesinde belirlenen süredir ve bu süre bir yıldan az yedi yıldan fazla olamaz (BY m. 18/1).

3. Emeklilik Plânı

Emeklilik plânı, plân kapsamında katılımcıya sunulan fonlara, giriş aidatına, yönetim gider kesintilerine ve fon toplam gider kesintilerine dair bilgileri, bunlara ilişkin hesaplamaları ve emeklilik sözleşmesinin uygulanmasına dair diğer teknik

esasları içeren plândır⁷³⁶. İki tür emeklilik plânı bulunmaktadır: Bireysel emeklilik plânı ve grup emeklilik plânı (BY m. 8/1).

Emeklilik plânı bir yılda azami dört kez değiştirilebilir; bu yöndeki değişiklik talebi, şirkete yazılı olarak veya şirketin çağrı merkezinden yahut şirketin internet sitesinde katılımcı adına oluşturulan güvenli sayfadan yapılır. Emeklilik şirketi uygun görürse yeni emeklilik plânına, plân değişiklik talebinin şirkete ulaşmasını müteakip on iş günü içinde geçiş yapılır ve tadil edilen emeklilik sözleşmesi on iş günü içinde katılımcıya veya varsa sponsor kuruluşa, tercihleri doğrultusunda elektronik ortamda veya matbu hâlde gönderilir. İşveren grup emeklilik sözleşmesinde ise gruba dâhil olan katılımcılara tadil edilen işveren grup emeklilik sertifikası gönderilir (BEK m. 11).

⁷³⁶ Müsteşarlık, emeklilik plânında mevzuata aykırı bulunan veya katılımcının ve varsa sponsor kuruluşun hak ve menfaatlerinin korunması açısından uygulanmasında sakınca görülen hususların değiştirilmesini isteme yetkisini haizdir; emeklilik plânına ek olarak, harcama ve kârlılık analizleri ile benzeri diğer bilgilerin Müsteşarlığa gönderilmesini talep edebilir (BY m. 8/2).

Emeklilik plânları emeklilik gözetim merkezi nezdinde işletilen elektronik plân tanımlama (e-plân) sistemine kaydedilir (BEK m. 8/3).

II. GRUP ZARAR SİGORTALARI

A. GRUP MAL SİGORTALARI

1. Genel Olarak

Aktif bir sigorta olan mal sigortası, sigorta değeri olarak maddi bir değer taşıyan şeylere gelecek zararı konu edinir⁷³⁷. Bir aktif üzerinde birden çok menfaatin varlığı da söz konusu olabilir, sigortanın konusu aktif değil, aktife ilişkin menfaattir⁷³⁸; dolayısıyla sigortalanan mal değil⁷³⁹, para ile ölçülebilir bir menfaattir. Mal sigortalarında sigortalanan menfaat, sigortalı kişi ile bir zarar tehlikesiyle tehdit edilen bir mal arasındaki değer ilişkisidir⁷⁴⁰. Başka bir deyişle, mal sigortalarında menfaat, kişi ile sigorta ettirilmek istenen malvarlığı arasındaki değer ilişkisidir⁷⁴¹. Ancak rizikonun gerçekleşmesi sonucu doğan kazanç kaybı ile sigorta edilen malın ayıbından doğan hasarlar, aksine sözleşme yoksa, sigorta kapsamında değildir. Mal bağlamında kazancın, mâkul sınırı aşan kısmı sigorta edilemez (TTK m. 1453/2). Bir menfaati sigortalatma hakkını haiz olanlar ise, bu kapsamda rizikonun

⁷³⁷ **Sayhan**, İ., Sigorta Sözleşmelerinin Konusu (Aşkın Sigorta- Eksik Sigorta- Sigorta Tazminatının Hesaplanması), Ankara 2001, s. 63.

⁷³⁸ **Kender**, R., "Sigorta Sözleşmesinin Tanımı ve Kurulması (TTK Tasarısı Hükümlerinin Değerlendirilmesi ile)", Doç. Dr. Mehmet SOMER'in Anısına Armağan, İstanbul 2006, s. 521.

⁷³⁹ Aynı teoriye göre, mal sigortası kavramıyla, münferit bir eşyanın sigortası ifade edilmekte ve ekonomik olarak bir mamelek unsuru olan menkul ya da gayrimenkul, maddi ya da gayri maddi her türlü obje, mal kavramı içerisinde kabul edilmiştir (**Sayhan**, s. 80).

⁷⁴⁰ **Şenocak**, K., "Türk Ticaret Kanunu'nda Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği", C. 58. Sa. 1, AÜHFD, s. 194.

⁷⁴¹ **Kubilay**, s. 53.

gerçekleşmemesinde menfaati bulunanlardır (TTK m. 1453/1). Bu kişiler; malvarlığının zarar görmesinin ya da yok olmasının yakın sonuçlarından dolayı zarara uğrayacak konumda bulunanlardır⁷⁴², dolayısıyla eşyanın maliki olabileceği gibi, vedia akdi gereği elinde bulunduran ya da bir gayrimenkulün kiracısı da olabilir. Bu kişilerin malvarlığı ile aralarında bazı doğrudan ilişkiler olmalıdır, aksi hâlde menfaat çok uzak kalır ve sigortalanabilir olmaz⁷⁴³.

Grup mal sigortaları, bireysel mal sigortalarının grup bazında düzenlenmesidir⁷⁴⁴. Doktrinde genel olarak tek bir sigorta sözleşmesi ile grup niteliğini haiz birden fazla eşyanın sigortalanması olarak tanımlanmıştır⁷⁴⁵. Aslında burada sigorta edilen, eşyalar değil; eşyaların zarara uğraması ihtimâlidir. Yani menfaatlerin çokluğu gereklidir⁷⁴⁶. Dolayısıyla eşya grubunun sigortalanmasının, eşya grubuna ilişkin menfaatlerin sigortalanması şeklinde anlaşılması gereklidir. Grup zarar sigortalarında, sigorta ettiren kendi menfaati ile başkasının menfaatini birlikte sigorta ettirebilir. Menfaatlerin ortak bir özelliği ya da ortak bir amacı

⁷⁴² Legh-Jones, s.119.

⁷⁴³ Legh-Jones, s.119.

⁷⁴⁴ Mehr/Cammack, s. 455.

⁷⁴⁵ Coşkun, s. 5.

Koenig ise, tek bir sigorta sözleşmesi ile birden fazla eşyanın sigortalanmasını müşterek sigorta olarak belirtmiştir. Ancak bu eşyalar arasında grup kavramının olması gerektiğine değinmemiştir. Bununla birlikte bazı hususi şeyler, bina, otomobil ve mağazaların ön tarafındaki camekanlar ayrı olarak hususi bir sigorta sözleşmesi ile sigorta edilirken; menkul şeyler, zirai aletler, hayvan, mallar, fabrika mamulleri, dâhili camekanlar çoğunlukla müşterek sigorta edilir (Koenig, Çev.: Ergü, s. 74).

⁷⁴⁶ Düby, s. 111.

bulunmakta ise, bunların grup şeklinde de akdedilmesi mümkündür. Sigortalı mal bir kişinin mülkiyetinde olabileceği gibi, el birliği ile mülkiyet ya da müşterek mülkiyet şeklinde birden çok kişinin mülkiyetinde de olabilir⁷⁴⁷.

2. Grup Mal Sigortalarının Hukuki Niteliği

Grup mal sigortalarının hukuki niteliği değerlendirilirken ikili bir ayrıma gidilmesi gereklidir. Sigorta ettiren, kendi menfaatine ilişkin bir eşya grubunu sigorta ettirmişse, hukuki nitelik açısından tek bir sigorta sözleşmesinden farklılık arz eden bir durum yoktur. Grup mal sigortaları, başkalarının menfaati için akdedilmişse, başkası hesabına sigorta/başkası lehine sigorta söz konusu olur⁷⁴⁸. Başkası lehine sigorta, sigorta ettirenin, üçüncü bir kişinin menfaatini, onun adını belirterek veya belirtmeyerek, sigorta ettirmesidir (TTK m. 1454/1)^{749 750}. Grup mal sigortasının tipik

⁷⁴⁷ Hofmann, s. 42.

⁷⁴⁸ Pilz, s. 85; Botius, Münchener, Rn 606; Farny/Helten/Koch/Schmidt-Schickinger, s. 247.

⁷⁴⁹ Başkası hesabına sigortalarda, sigorta ettirenin de sigortalı rizikonun gerçekleşeceği şey üzerinde bir menfaati olabilir, ancak sigortalı şahsın menfaatinin bulunması lazım ve yeterlidir (Şenocak/AÜHFD-2, s. 395).

⁷⁵⁰ Üçüncü kişinin adının belirtildiği durumlarda, tereddüt hâlinde, sigorta ettirenin, üçüncü kişinin temsilcisi olarak değil, kendi adına fakat üçüncü kişinin lehine hareket ettiği kabul edilir (TTK m. 1454/2).

bir örneği olan sergiciler lehine organizatörlerin sergi sigortası, bu şekilde akdedilen bir sigorta türüdür⁷⁵¹.

Başkası lehine sigortanın, “*kimin olacaksa onun lehine*” düzenlenmesi de mümkündür; yani sözleşmede, sigortanın kimin menfaati için yaptırıldığı açık bırakılabilir⁷⁵². Kimin olacaksa onun hesabına sigorta; sigorta sözleşmelerinin kurulması aşamasında sigortalanacak menfaatin kime ait olduğu bilinmediği alternatif menfaatlerin sigortası, bir mal üzerinde farklı kişilerin menfaati yani kümülatif menfaatlerin sigortası ya da birbiri ardı sıra değişen yani ardışık menfaatlerin sigorta şeklinde akdedilebilmesi mümkündür⁷⁵³. Kimin olacaksa onu lehine sigorta, sadece zarar sigortalarına uygulanır. Mal sigortalarında grup sigortası olarak depodaki veya süpermarketteki malların⁷⁵⁴ sigortası örneği verilebilir, böyle bir durumda tahsis edilen yerdeki mallar kiminse onun hesabına sigorta himayesi söz konusu olacaktır. Sadece aktif değil pasif sigortaları da kimin olacaksa onun hesabına sigorta olarak akdedilebilir; avcılık derneği üyelerinin avcılık esnasında işlemiş olduğu sorumluluklarını doğuran olay nedeniyle

⁷⁵¹ Farny/Helten/Koch/Schmidt-Schickinger, s. 247.

⁷⁵² Ayrıca belirtmek gerekir ki, böyle bir sigortanın üçüncü kişi lehine yaptırıldığı anlaşılırsa, ancak tereddüt varsa, üçüncü kişinin temsilcisi olarak değil, kendi adına fakat üçüncü kişinin lehine hareket ettiği kabul edilir (TTK m. 1454/3).

⁷⁵³ Şenocak/Armağan, s. 2003-2004.

⁷⁵⁴ Atamer, K., “Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca “Zarar Sigortaları”na Giriş”, Batider, C. XXVII, Sa. 1, s. 52.

karşılacakları tazminat talepleri için akdedilen sigortada durum bu şekildedir⁷⁵⁵. Bir görüş (kanaatimizce de bu görüşe iştirak edilmelidir), kaza ve hastalık meblağ sigortalarının; hem sigorta ettirenin kendi hesabına hem de başkası hesabına akdedilebilmesi mümkün olduğundan, bu iki tür arasında yer alan kimin olacağı onun hesabına sigorta şeklinde de akdedilebilmesi mümkündür⁷⁵⁶. Kaldı ki, grup can sigortalarında grup dâhilindeki kişilerin kimler olduğu genelde bilinmediğinden, bu sigortalar çoğu kez bu şekilde akdedilir.

Bazı sigorta sözleşmelerinin yapısı, grup mal sigortasının hukuki niteliğini de belirler: Yangın sigortalarında taşınır mallara ilişkin menfaat sigortalandığında, aksine sözleşme yoksa, yalnız sigorta ettirene ve kendisiyle birlikte oturan aile bireyleri veya birlikte yaşadığı kişiler ve çalışanlarına ait şeylerin sigorta himayesi kapsamı içinde olması gibi durumlarda sigorta sözleşmesi, hem sigorta ettirenin kendisi hesabına hem de başkası hesabına sigortayı içerir⁷⁵⁷.

⁷⁵⁵ Şenocak, K., "Kimin Olacaksa Onun Hesabına Sigortanın Akdedilme Şekilleri", Prof. Dr. Fırat ÖZTAN'a Armağan, II. Cilt, Ankara 2010, s. 2002.

⁷⁵⁶ Armağan/Şenocak, s. 2002.

⁷⁵⁷ Sayhan, s. 110-111.

3. Grup Mal Sigortasının TTK'da Kullanılan İlgili Kavramları ve İncelenmesi

Grup mal sigortaları hususu, TTK'da iki fıkrada düzenlenmiştir: 1453/3'deki hüküm, mal sigortası niteliğindeki grup sigortalarında mal giriş ve çıkışı hâli ile sınırlı bir düzenlemeye yer verirken; 1453/4'deki hüküm, mal topluluğu için yapılan mal sigortasının topluluğa dâhil münferit parçaları da kapsayacağını ifade etmiştir. Grup mal sigortasına ilişkin TTK'da bunun dışında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. TTK kapsamında yer alan bu düzenlemeler çerçevesinde grup sigortasına ilişkin, "*mal sigortası niteliğindeki grup sigortası*" ile "*mal topluluğu için yapılan mal sigortası*" "*topluluğa dâhil münferit parçalar*" kavramları kullanılmıştır. Grup mal sigortası kavramı için bu kavramların ayrı bir şekilde irdelenmesi gereklidir:

a. Mal sigortası niteliğindeki grup sigortası

Mal sigortası niteliğindeki grup sigortası, gerek sigorta sözleşmesinin doğal niteliği olarak⁷⁵⁸ gerekse sigorta ettirenin iradesi ile oluşturulmuş mal grubuna ilişkin para ile ölçülebilir menfaatlerin tek bir sigorta sözleşmesi ile sigortalanmasıdır.

⁷⁵⁸ Örneğin hırsızlık ve yangın sigortalarında durum bu şekildedir. Sigorta sözleşmesinin doğal yapısı gereği içerisinde, birden çok mal grubuna ilişkin menfaatin himayesini barındırır.

Burada sigortalanan da mal sigortasında olduğu gibi mal değil, menfaattir. Korunması gereken menfaat ise sadece eşya olmayabilir. Bu açıdan menfaatin konusunu, parasal değeri olan “mal” olarak belirtmek daha uygun olacaktır. Mal, insanların ihtiyaçlarını gideren ve bu nedenle insanlarca yararlı sayılan şeyler; hukuk bakımından mal ise, haklara konu olabilecek olan, maddi ya da maddi olmayan bütün şeylerdir⁷⁵⁹. Eşya hukuku açısından şey ise, dış alemi oluşturan, insan dışındaki her türlü maddi veya maddi olmayan varlıklardır⁷⁶⁰. Dolayısıyla mal sigortası niteliğindeki grup sigortası, grup oluşturabilecek parasal değeri olan malların, tek bir sigorta sözleşmesi ile sigortalanmasıdır ve bu kavram için mal grup sigortaları açısından ana kavram denilebilir.

b. Mal topluluğu için yapılan mal sigortası

“Mal topluluğu için yapılan mal sigortası” kavramı altında, sigortalananın mal topluluğuna ilişkin menfaat olduğu anlaşılmaktadır. “Mal topluluğu” tabiri ile ne kastedildiği TTK’da açıklanmamıştır. TTK m. 1453/3’de, mal sigortası niteliğindeki grup sigortalarında; mal girmesi veya çıkması sebebiyle mal topluluğunda değişiklikler meydana gelmiş olsa bile, sözleşmenin bütün hükümleriyle geçerli olacağını belirterek mal sigortası niteliğindeki grup sigortalarında mal topluluğunun

⁷⁵⁹ Akipek, J. G./Akıntürk, T., Eşya Hukuku, İstanbul 2009, s. 25.

⁷⁶⁰ Akipek/Akıntürk, s. 25.

himaye edildiği anlaşılmaktadır. Ancak kastedilen mal topluluğu, grup sigortası olarak düşünüldüğünde, belirli bir ortak amaca özgülenmiş ya da ortak bir özelliği ya da noktayı haiz topluluğu olarak ifade edilebilir. Bu topluluk eşya ya da eşya olmayan; aynı nitelikte olan ya da olmayan mallardan oluşabilir. Ancak topluluk dâhilindeki malların ise, ayrı olarak para ile ölçülebilir menfaati olmalıdır.

TMK'da "*mal topluluğu*" kavramı, tüzel kişilik alanında düzenlenmiş; başlıbaşına bir varlığı olmak üzere örgütlenmiş kişi toplulukları ve belli bir amaca özgülenmiş olan bağımsız mal toplulukları, kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanacağı ifade edilmiştir (TMK m. 47/1). Ayrıca vakıf; gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları olarak tanımlanmıştır (TMK m. 101/1). Bu açıdan örnek olarak, vakfı oluşturan mal topluluğuna ilişkin menfaatlerin bütünü de, mal topluluğu için yapılan mal sigortasının konusunu oluşturabilir.

Grup mal sigorta sözleşmesinde "*Eşya topluluğu*" da himaye edilebilir: Eşya, kişilerin, üzerinde ferdi hâkimiyet kurabildikleri, "ayni hak" konusu olmalarına izin verilen, kişisel yani insan vücudu ve organları olmayan, sınırlandırılabilen maddi nesnelere⁷⁶¹. Eşya topluluğu, birden fazla eşyanın bağımsızlıklarını yitirmeden bir

⁷⁶¹ Öztan, s. 658- 659; Esener/Güven, s. 37; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 8; Akipek/Akıntürk, s. 26- 27. Eşyanın maddi olması esas iken, maddi olmayanların da TMK'da hükme bağladığı görülmektedir: TMK m. 762'de, taşınır mülkiyetinin konusunun, nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddi şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçler olduğu

amaç ile bir araya gelmesidir⁷⁶². Her bir bağımsız eşya, birbirine karşı eşit önemdedir ve eşit bir fonksiyona sahiptir⁷⁶³. Her biri tamamlayıcı eşya niteliğindedir⁷⁶⁴. Kütüphanede bulunan kitaplar⁷⁶⁵, bir çift vazo, bir çift ayakkabı bu şekildedir⁷⁶⁶. Ancak eşya birliği, her biri eşya vasfını taşıyan varlıkların bir arada bulunması olduğundan, her biri eşya vasfını taşımayan varlıkların meydana getirdiği topluluk (bir çuval buğday, bir kilo pirinç vb.) eşya birliğini oluşturmaz, “bir miktar eşya” niteliğini taşır⁷⁶⁷. Eşya topluluğu, birleşik eşyadan farklıdır. Birleşik eşya, araba, radyo, televizyon gibi birden çok basit ve bağımsız eşyanın birleşmesinden meydana gelir ve tümü bir aynı hak konusudur⁷⁶⁸. Ancak eşya topluluğunda, tamamı değil, her biri aynı ayrı aynı hak konusu teşkil eder⁷⁶⁹.

Bu açıklamalar kapsamında, eşya topluluğunu himaye eden mal sigortası, birden fazla bağımsız, eşit fonksiyona sahip eşya topluluğuna ilişkin menfaatin sigortasıdır. Menfaatin konusu, eşya topluluğudur. Bu tür sigortalara, otopark

belirtilmiştir. Yine TTK m. 704’de taşınmaz mülkiyetinin konusu sayılırken, tapu kütüğünde ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar da belirtilmiştir.

⁷⁶² **Özta**n, B., Medeni Hukuk’un Temel Kavramları, 32. Baskı, Ankara 2010, s. 661; **Esener**, T./**Güven**, K., Eşya Hukuku, Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara 2008, s. 41; **Oğuzman**, M. K./**Seliçi**, Ö./**Oktay-Özdemir**, S., Eşya Hukuku, İstanbul 2013, s. 11; **Akipek/Akıntürk**, s. 46.

⁷⁶³ **B. Özta**n, s. 661; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 11.

⁷⁶⁴ **B. Özta**n, s. 661; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 11- 12.

⁷⁶⁵ **Esener/Güven**, s. 41; **Akipek/Akıntürk**, s. 46.

⁷⁶⁶ **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 12.

⁷⁶⁷ **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 12.

⁷⁶⁸ **Özta**n, s. 661; **Esener/Güven**, s. 41; **Oğuzman/Seliçi/ Oktay-Özdemir**, s. 9.

⁷⁶⁹ **B. Özta**n, s. 661; **Esener/Güven**, s. 41; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 12; **Akipek/Akıntürk**, s. 46.

sahibinin, otoparkta yer alan araçları kasko ile himaye altına alması; kütüphanede bulunan kitapların veya depoda bulunan malların toplu hâlde himayesi örnekleri verilebilir. Hayvanlar ise eşya değildir, 24.6.2004 tarihli 5199 sayılı Kanunu ile hayvanların yaşama hakkı olduğu kabul edilmiştir ve böylelikle hayvanların eşya olmadığı hükme bağlanmıştır; İsviçre Medeni Kanununa eklenen 641-a maddesiyle de hayvanların eşya olmadığı ancak aksine düzenleme yer almadığı takdirde, eşyalara uygulanan hükümlerin hayvanlara da uygulanacağı belirtilmiştir; Türk hukuku açısından da böyle bir uygulama yapılmalıdır⁷⁷⁰. Dolayısıyla sürü hayvan eşya topluluğu kapsamında değerlendirilebilecektir⁷⁷¹. Dolayısıyla hayvanlar sürü olarak sigorta himayesinin kapsamında olabilecektir.

c. Topluluğa dâhil münferit parçalar

TTK'da, mal topluluğu için yapılan mal sigortasının, topluluğa dâhil münferit parçaları da kapsayacağı belirtilmiştir (TTK m. 1453/4). Buradaki münferit eşyalardan ne anlaşılması gerektiği düzenlenmemiştir. Eşya hukuku açısından bakıldığında, mülkiyet hakkı bütünleyici parçayı, doğal ürünleri ve eklentiyi kapsar

⁷⁷⁰ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 9- 10.

⁷⁷¹ Esener/Güven, s. 41; Akipek/Akıntürk, s. 46.

(TMK m. 684-686)⁷⁷². Bu hüküm, tek bir mülkiyet hakkı içindir. Ancak bu hükümde kastedilen, mallara dâhil olanlar değil; mal topluluğuna dâhil olanlardır. Dolayısıyla bu kavramdan, aynı ya da farklı nitelikteki mal grubu içerisinde topluluk kapsamında değerlendirilen mallar anlaşılabilir. İfadede “*parça*” kelimesi kullanılsa da, sigorta sözleşmesinde himaye edilebilmesi açısından bunların, sigortalanabilir menfaate dâhil mallar olması gereklidir. Örneğin hırsızlık sigortası poliçesinde oturma grubunun sigortalandığı belirtilmişse, bu oturma grubuna dâhil münferit eşyaları da kapsar.

⁷⁷² Bütünleyici parça, yerel âdetlere göre asıl şeyin temel unsuru olan ve o şey yok edilmedikçe, zarara uğratılmadıkça veya yapısı değiştirilmedikçe ondan ayrılmasına olanak bulunmayan parçadır (TMK m.684/2). Ürünler, dönemsel olarak elde edilen doğal veya hukukî ürünler ile bir şeyin özgülendiği amaca göre âdetler gereği ondan elde edilmesi uygun görülen diğer verimlerdir. Doğal ürünler asıl şeyden ayrılıncaya kadar onun bütünleyici parçasıdır (TMK m. 685/2, 3).

Eklenti ise, asıl şey malikinin anlaşılabilen arzusuna veya yerel âdetlere göre, işletilmesi, korunması veya yarar sağlaması için asıl şeye sürekli olarak özgülünen ve kullanılmasında birleştirme, takma veya başka bir biçimde asıl şeye bağlı kılınan, asıl şeyden geçici olarak ayrılmakla bu niteliği kaybolmayan taşınır maldır (TMK m. 686/2, 3). Asıl şeye zilyet olan kimsenin sadece geçici olarak kullanması veya tüketmesi için özgülünen ya da asıl şeyin özel niteliği ile herhangi bir ilişkisi bulunmadan sadece korunmak, satılmak veya kiraya verilmek üzere onunla birleştirilen şeyler eklenti sayılmaz (TMK m. 687). Bir şeyin maliki olan, o şeyin bütünleyici parçalarına, ürünlerine malik olur (TMK m. 684/1; 685/1). Bir şeye ilişkin tasarruflar, aksi belirtilmedikçe onun eklentisini de kapsar (TMK m. 686).

4. Müşterek Menfaatlerin Sigortasının Grup Mal Sigortası Kapsamında Olup Olmadığı

Bir malın veya o mala ilişkin bir hakkın yalnız bir kısmında menfaat sahibi olan kişi, kendisine ait kısımdan fazlasını da sigorta ettirmişse, sigortanın bu fazlaya ilişkin kısmı, sigorta ettirenle aynı menfaati olanlar lehine yapılmış sayılır (TTK m. 1455) ve bu şekilde akdedilen sigorta, müşterek menfaatlerin sigortası olarak adlandırılır. Burada menfaatler, kısmi menfaatlerdir⁷⁷³: Kısmi menfaatte, aynı objenin özüne ilişkin menfaatin veya yararlanma menfaatinin paylaşılmasından doğan ve kısım kısım birden fazla kişiye ait olan menfaatler varlığı söz konusudur⁷⁷⁴. Konumuz itibari ile buradaki topluluk, menfaatler topluluğudur. Toplamda sigortalananabilir menfaatin konusunu teşkil eden sadece bir mal veya o mala ilişkin bir haktır. Dolayısıyla sigortalanan bir mal topluluğu bulunmamaktadır ve böylelikle bu şekilde akdedilen sigorta, grup mal sigortası olarak değerlendirilemez.

⁷⁷³ Sayhan'a göre, hükümdeki "müşterek menfaat" ifadesi yanlıştır; bunun yerine "kısmi menfaat" ifadesi uygundur. Çünkü müşterek menfaat, tek bir menfaattir; dolayısıyla menfaat birden çok kişiye ait olsa da her biri diğerinden bağımsız kendi menfaatinin sigorta ettiremeyecektir. Ancak hükümden anlaşılan herkesin kendine ait kısmi menfaati sigorta ettirebileceğidir (Sayhan, s. 95).

⁷⁷⁴ Sayhan, s. 95.

5. Grup Mal Sigortalarında Riziko

Mal grubunu kapsayan sigortalarda riziko⁷⁷⁵, grup kapsamındaki tüm eşyaların zıya ve hasarına yönelik, yani grup dâhili malların tümünü tehdit edici nitelikte olmalıdır. Gerçekleşmesi himaye altına alınan riziko, dolu sigortasında olduğu gibi tek bir olayla tümünü etkileyecek nitelikte olabilir ya da araç kiralama işletmelerinin araçları için akdettiği⁷⁷⁶ grup sigortalarında olduğu gibi farklı olaylar ile topluluk dâhilindeki malların ayrı ayrı rizikoya maruz kalması söz konusu olabilir. Grup kapsamındaki mallar, aynı birden fazla rizikoya karşı himaye edilmektedir. Ancak grubun eşyalarının birbirlerinden farklı rizikolara karşı himaye edilmesi de mümkündür. Örneğin depodaki malların yangına karşı sigortalandığı sözleşmede, deponun sele uğrama kısmının olduğu bölgelerinin ayrıca sel rizikosu da eklenerek himaye altına alınabilmesi mümkündür.

Coğrafi açıdan birlik söz konusu olan grup mal sigortasında, rizikonun gerçekleşmesi grup kapsamındaki tüm malları eşdeğer zamanda etkiler. Bir binadaki dairelerin alt grup olarak da dairelerdeki mal topluluğunun himayesinde durum bu şekildedir.

⁷⁷⁵ Riziko kavramı için bkz. İkinci Bölüm, VI/B/6.

⁷⁷⁶ Kiralama amaçlı kullanılan araçların sigorta himayesi için bkz. **Kubilay**, H., "Oto Kiralama Klozlu Kasko Sigortası ile Güvence Altına Alınan Araçlarda Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçinde Beyan Yükümlülüğü", GÜHFD, C. XVII, Y. 2013, Sa. 4.

6. Grup Mal Sigortalarında Sigorta Bedeli, Sigorta Değeri ve Prim

Sigorta bedeli, riziko gerçekleştiğinde sigortacının ödemekle yükümlü ve sorumlu olduğu bedeldir. Sigorta bedeli, sigorta olunan menfaatin değeri ile eş değer olmalıdır⁷⁷⁷. Sigorta bedeli, rizikonun gerçekleştiği andaki sigorta menfaatinin değerini aşsa bile, sigortacı uğranılan zarardan fazlasını ödemez; Sigortacı, sigortalının uğradığı zararı tazmin eder (TTK m. 1461; 1459)⁷⁷⁸. Aşan kısım ise batıldır (TTK m. 1463/1). Böyle bir durumda, sigorta bedeli ile sigorta priminin onu karşılayan kısmı indirilir ve fazla prim geri verilir (TTK m. 1463/1). Eğer sigorta ettiren, mali çıkar sağlamak amacı ile kötü niyetle aşkın sigorta sözleşmesi akdetmişse, sözleşme geçersizdir; sözleşme yapılırken geçersizliği bilmeyen sigortacı, durumu öğrendiği sigorta döneminin sonuna kadar prime hak kazanır (TTK m. 1463/2). Sigorta sözleşmesi yapılırken bedelin tespitine, sigorta değeri esas teşkil eder⁷⁷⁹. Sigorta değeri, sigorta olunan menfaatin tam değeridir (TTK m. 1460). Bu tanım TTK'da yapılırken, 6762 sayılı TTK'daki denizcilik rizikolarına karşı sigortadaki düzenleme esas alınmıştır; düzenlemeye göre, ister sözleşmenin yapılmasında isterse sözleşmenin devamında veya riziko gerçekleştiğinde sigorta

⁷⁷⁷ Sigorta bedelinin sigorta değerine eşit olmasına ilişkin bu durum, tam değer sigortası ilkesidir (Şenocak, K., "Menfaat Değeri Altında Sigorta", GÜHFD, Y. 2000, Sa. 1-2, s. 52).

⁷⁷⁸ Kender'e göre haklı olarak bu tanım yanlış bulunmuştur: "Sigorta bedeli, sigortacının sorumluluğunun azami miktarını ifade eder, yalnız zarar sigortalarında değil meblağ sigortası olan hayat sigortasında da söz konusu olur. Kanundaki tanım, zarar sigortalarının zenginleşme yasağı ilkesinin ifadesidir." (Kender, s. 300).

⁷⁷⁹ Kender, s. 301.

değeri o andaki menfaatin tam değeridir⁷⁸⁰. Sigortacılıkta bir menfaatin, şahsi ve hissi değerler dışında, ancak objektif değeri esas alınır⁷⁸¹. Grup mal sigortalarında, birden çok malın sözleşmenin kurulması aşamasında sigorta değerinin sigortacı tarafından tespiti; hangi malların sigorta ettirene ait olduğu ve her birinin ayrı bir şekilde değer tespiti zor olduğundan, sigortacı sigorta değerinin bildirilmesini sigortacıdan ister⁷⁸². Taraflar sözleşme ile sigorta değerini belirli bir para olarak belirleyebilirler. Bu belirlenen meblağ, takse olarak adlandırılır⁷⁸³. Takse esaslı şekilde fahiş ise, sigortacı taksenin indirilmesini isteyebilir. Sigortacı bu yetkiyi, rizikonun gerçekleşmesinden önce de haizdir⁷⁸⁴. Umulan kazanç takselenmiş ise, taksenin sözleşme yapıldığı sırada ticari tahminlere göre elde edilmesi mümkün görülen kazancı aşması hâlinde sigortacı bunun indirilmesini isteyebilir (TTK m. 1464). Sigortacının indirim talebi, tek taraflı varması gerekli yenilik doğurucu bir haktır⁷⁸⁵.

Tek bir sözleşme ile birden çok eşyaya ilişkin menfaatin sigortalandığı mal sigortalarında, bütün eşyalar için sağlanacak teminatın üst sınırını teşkil etmek

⁷⁸⁰ TTK madde gerekçesi, m. 1460.

⁷⁸¹ **Kender**, s. 301; **GÜHFD/Şenocak**, s. 65.

⁷⁸² **GÜHFD/Şenocak**, s. 59.

⁷⁸³ Sigorta değerinin takselendiği poliçeler takseli poliçe, takse anlaşmasının olmadığı poliçeler ise açık poliçe olarak ifade edilir (**Şenocak**, K., "Takseli Sigorta", *Batider Y. 2009, C. XXV Sa. 2, s. 180, 181* ("Batider-3" olarak anılacaktır.).

⁷⁸⁴ **Batider-3/Şenocak**, s. 204.

⁷⁸⁵ **Batider-3/Şenocak**, s. 204.

üzere tek bir sigorta bedeli tespit edilmişse, toptan sigorta bedeli söz konusu olur; yani bütün mallar bir eşya sepetinde toplanır ve bu eşya sepeti için tek bir sigorta bedeli karşılanır; örneğin işletmenin bina, makine, teknik donanım, hammaddeler vb. malvarlığı yangına karşı tek bir sigorta bedeli üzerinden sigortalanmışsa, sigorta bedelinin toptan belirlendiği bir sigorta söz konusu olur⁷⁸⁶.

Tek bir sigorta sözleşmesiyle birçok menfaatin sigortalanması hâlinde, ayrı ayrı gruplar ya da haneler oluşturularak her bir grup ya da hane için ayrı ayrı sigorta bedelinin kararlaştırılması da mümkündür⁷⁸⁷ ve bu şekilde akdedilen sigortalarda gruptandırılmış ya da kalem kalem tespit edilmiş sigorta bedeli hesaplanır⁷⁸⁸. Örneğin otel paket sigortasına ilişkin bir tahkim kararında, otelin binası, demirbaşları, emtiası, otel kasası ayrı şekilde belirtilerek sigortalanmıştır⁷⁸⁹. Gruplandırılan menfaatlerde, grup sayısı kadar sigorta bedeli vardır. Tespit edilen her bir grupta tek bir mal, birden fazla mal ya da eşya birliği de yer alabilir⁷⁹⁰. Grup içerisinde bulunan eşyaların da ayrıca sigorta bedellerinin belirtilmesi mümkündür. Böyle bir durumda sigorta bedeli, eşya başına ya da özel olarak belirtilebilir. Örneğin işyeri paket sigortasında işyerine ait araçlar başına 50.000 şeklinde sigorta bedeli

⁷⁸⁶ GÜHFD/Şenocak, s. 60.

⁷⁸⁷ Tahkim kararı için bkz. Özcan, s. 103.

⁷⁸⁸ GÜHFD/Şenocak, s. 60.

⁷⁸⁹ Özcan, s. 103.

⁷⁹⁰ GÜHFD/Şenocak, s. 61.

belirlemesi yapılabilir; ya da işyerindeki bilgisayarlar markalarına göre farklı sigorta bedellerine tabi tutulabilir.

Mal girmesi veya çıkması sebebiyle mal topluluğunda değişikliklerin meydana gelmesi sigorta sözleşmesini etkilememektedir, sözleşme bütün hükümleri ile geçerli olmaya devam edecektir (TTK m. 1453/3)⁷⁹¹. Burada bir grup eşyaya ilişkin menfaatin himayesinde aşkın sigortanın sonradan ortaya çıkması hususuna da değinmek gereklidir. Grup sigortalarında malların durumu, sözleşme süresince değişmektedir. Dolayısıyla sözleşmenin kuruluş aşamasında var olan eşyalardan bir kısmı sonradan yok olabilir; böyle bir durumda sigorta değeri düşmüş olacak ve aşkın sigorta ortaya çıkacaktır⁷⁹².

Sigorta bedelinin sigorta değerinden az olduğu durumda, sigorta edilmiş menfaatin bir kısmının zarara uğraması hâlinde sigortacı, aksine sözleşme yoksa, sigorta bedelinin sigorta değerine olan oranına göre tazminat öder (TTK m. 1462). Bu şekilde kısmen tazmin, "*oran kuralı (nispet kuralı)*" olarak adlandırılır⁷⁹³. Bu kural ile amaçlanan, menfaati değeri altında sigortalarda sigortalının kısmi zarar hâlinde, sigorta tam değer üzerinden yapılmış olsa idi ödemesi gereken prim karşılığında

⁷⁹¹ TTK m. 1453'ün madde gerekçesinde, grup sigortalarında olduğu gibi mal topluluğundaki meydana gelen değişikliklerde de sözleşmenin geçerli olduğu ifade edilmiştir.

⁷⁹² Sayhan, s. 162.

⁷⁹³ Yazıcıoğlu, E., "İlk Tehlike Sigortası", Doç. Dr. Mehmet SOMER'in Anısına Armağan, s. 545; Sayhan, s. 168.

elde edebileceği ve kısmi zararın tamamen tazmin edileceği sigorta himayesini ödenen düşük primle elde etmesini önlemektir⁷⁹⁴. Grup mal sigortalarında menfaat değeri altında sigortanın tespiti için grup dâhili malların değerlerinin tespiti önemlidir: Sigorta menfaatinin gruplandırıldığı sigortalarda, menfaat değeri altında sigortanın tespiti açısından, sigorta değerinin her grup için ayrı ayrı tespiti ve bu değer o grup için kararlaştırılmış sigorta bedelinden eksik olması gereklidir; gruptaki mallar tek tek sayılmışsa, sigorta değerinin tespiti kolaydır, ancak ev eşyası, işletme tesisatı gibi mal topluluğu yer alıyorsa, sigorta değerinin hesabı güçtür; bu durumda sigortacılar menfaat değeri altında sigortaya ilişkin TTK düzenlemesini uygulamak yerine ex-gratia niteliğindeki ödemelerinde bulunurlar⁷⁹⁵. Sigorta bedelinin toptan tespit edildiği sigortalarda da sigorta değerinin hesabı dolayısıyla menfaat değeri altında sigortanın varlığının tespiti güç olabilir ve sigortacı menfaat değeri altında sigortaya ilişkin TTK düzenlemesini uygulamadan sigorta tazminatını indirim yapmaksızın ödemek zorunda kalabilir⁷⁹⁶. Ayrıca belirtmek gerekli ki, depodaki mallar gibi grup mal giriş ve çıkışlarının olduğu grup mal sigortalarında, sigorta değerinin tespiti pek mümkün değildir, dolayısıyla sigortacı sigorta tazminatını tam olarak ödemek zorunda kalabilir.

⁷⁹⁴ Yazıcıoğlu, s. 545.

⁷⁹⁵ GÜHFD/Şenocak, s. 67.

⁷⁹⁶ GÜHFD/Şenocak, s. 67.

Grup mal sigortalarında birden çok sigorta açısından her sigortalanan menfaatin ayrı bir şekilde değerlendirilmesi gerekir: Uygulamada çoğu büyük rizikoların birkaç sigorta şirketi tarafından müştereken sigorta edilmesi sıkça görülmektedir⁷⁹⁷. Birden çok sigortanın varlığında; yani aynı menfaatin, aynı rizikolara karşı, aynı süre için, birden çok sigortacıya, aynı veya farklı tarihlerde sigorta ettirilmesi hâlinde, zenginleşme yasağı ilkesi gereğince sigorta ettirene sigorta bedelinden daha fazlası ödenmez (TTK m. 1465/1). Böyle bir durumda bir menfaat birden çok sigortacı tarafından aynı zamanda, aynı süreler için ve aynı rizikolara karşı sigorta edilmişse, yapılan birden çok sigorta sözleşmesinin hepsi, ancak sigorta olunan menfaatin değerine kadar geçerli sayılır ve sigortacılardan her biri, sigorta bedellerinin toplamına göre, sigorta ettiği bedel oranında sorumlu olur. (TTK m. 1466). Sözleşmelere göre sigortacılar müteselsilen sorumlu oldukları takdirde, sigortalı, uğradığı zarardan fazla bir para isteyemeyeceği gibi, sigortacılardan her biri yalnız kendi sözleşmesine göre ödemekle yükümlü olduğu bedele kadar sorumlu olur; bu durumda ödemede bulunan sigortacının diğer sigortacılara karşı haiz olduğu rücu hakkı, sigortacıların sigortalıya sözleşme hükümlerine göre ödemek zorunda oldukları bedeller oranındadır (TTK m. 1466).

⁷⁹⁷ Kender, s. 310.

Bu şekilde birden çok sigortacının üzerilerine alacakları belirli rizikoları aralarında paylaşmak üzere anlaşması "konsorsiyum" veya "pool" olarak adlandırılır (Sayhan, s. 174).

Çifte sigortanın varlığı hâlinde grup sigortasına ilişkin bazı sorunların ortaya çıkması muhtemeldir: Çifte sigortanın varlığında; değerinin tamamı sigorta olunan bir menfaatin, sonradan aynı veya farklı kişiler tarafından, aynı rizikolara karşı, aynı süreler için sigorta ettirilemez; sigorta ettirilmişse, sigorta ancak aşağıdaki hâl ve şartlarda geçerli sayılır (TTK m. 1467):

a) Sonraki ve önceki sigortacılar onay verirlerse; bu takdirde, sigorta sözleşmeleri aynı zamanda yapılmış sayılarak riziko gerçekleştiğinde sigorta bedeli, 1466 ncı maddede gösterilen oranda sigortacılar tarafından ödenir.

b) Sigorta ettiren, önceki sigortadan doğan haklarını ikinci sigortacıya devir veya o haklardan feragat etmişse; bu takdirde, devir veya feragatin ikinci sigorta poliçesine yazılması şarttır; yazılmazsa ikinci sigorta sözleşmesi geçersiz sayılır.

c) Sonraki sigortacının, ancak önceki sigortacının ödemediği tazminattan sorumluluğu şart kılınmış ise; bu hâlde önceden yapılmış olan sigortanın ikinci sigorta poliçesine yazılması gerekir; yazılmazsa, ikinci sigorta sözleşmesi geçersiz sayılır.

Hükme bakıldığında çifte sigorta, değerinin tamamı sigorta olunan bir menfaatin, sonradan aynı veya farklı kişiler tarafından, aynı rizikolara karşı, aynı süreler için sigorta ettirilmesinde ortaya çıkar. Grup sigortası açısından önemli durum ise, grup dâhili malların aynı rizikolara karşı himaye edilmesi hususudur. Çifte

sigortanın meydana gelebilmesi için, akdedilen birden fazla sigorta sözleşmesi ile himaye edilen rizikoların tamamen aynı olması, örtüşmesi zorunlu değildir; örneğin, bir mal sigorta sözleşmesi ile özel olarak hırsızlık tehlikesine, diğer bir sözleşme ile onun bir sergide sergilenmesinin doğurduğu her türlü tehlikeye (yangın, sel, su basması, hırsızlık) karşı da sigortalanmışsa çifte sigorta söz konusu olur⁷⁹⁸. Böyle bir durumda yukarıdaki hâl ve şartların varlığı hâlinde sigortanın geçerli olup olmadığına bakılır.

Kısmi sigorta hâlinde ise; yani, sigorta olunan menfaatin değeri önceki sözleşmeyle tamamen teminat altına alınamamışsa bu menfaat, geri kalan değerine kadar bir veya birkaç defa daha sigorta ettirilebilir⁷⁹⁹; bu durumda, o menfaati sonradan sigorta eden sigortacılar, bakiyeden dolayı sözleşmenin yapılış tarihleri sırasıyla sorumlu olurlar. Aynı günde yapılmış olan sözleşmeler, aynı anda yapılmış sayılır (TTK m. 1468).

Mal sigortasına ilişkin mal sigortasında, sigorta bedelinin belirlenmesi şekline göre, primin belirlenmesi de değişmektedir. Sigorta bedelinin tek olarak belirlendiği grup mal sigortalarında, prim de tüm için tek olarak belirlenir. Sigorta bedelinin

⁷⁹⁸ Şenocak, K., Çifte Sigorta, Ankara 2002, s. 29-30.

⁷⁹⁹ Böylelikle sigorta değerinin tümü için güvence verilmeksizin, daha sonra eksik sigortaya kapatmak amacı ile yapılan “tamamlayıcı sigortalar”ın toplamı, aşkın sigortaya yol açmamalıdır (Atamer, s. 70).

gruplandırılmış menfaatlere göre her bir grup için ayrı belirlendiği sigorta sözleşmelerinde, prim de gruplara göre ayrı belirlenmektedir⁸⁰⁰.

7. Uygulamadan Grup Mal Sigortası Örnekleri

a. Yangın sigortası

Bir ev sahibi ya da işletme sahibi, grup mal sigortası ile binada bulunan eşyaların tamamını yangına karşı sigorta himayesi altına alabilir⁸⁰¹. Yangın sigortası; yangının, yıldırımın, infilakın veya yangın ve infilak sonucu meydana gelen dumanın, buharın ve hararetin sigortalı mallarda doğrudan neden olacağı maddi zararların himaye altına alındığı sigorta türüdür⁸⁰². Sigorta hukuku bağlamında himaye edilen yangın, dost olmayan ateştir⁸⁰³; evde ateşi denetim altında tutan fırın, ocak, soba veya mangal gibi cihazlarda meydana gelen yanma olayı “*dost ateş*”dir⁸⁰⁴ ve bu dost ateş sigorta himayesi kapsamı dışındadır. Ateşin yangın rizikosunu olarak kabul edilebilmesi için üç vasfı taşıması gereklidir: Bir ateş olmalı,

⁸⁰⁰ GÜHFD/Şenocak, s. 61.

⁸⁰¹ Düby, s. 106.

⁸⁰² Yangın Sigortası Genel Şartları, A. 1.

⁸⁰³ Bozer, 1965, s. 299; Çeker, s. 184.

⁸⁰⁴ Çeker, s. 184; Memiş, s. 31; Can, Sigorta Hukuku, s. 175.

ateş bir ocak içinde kontrollü bir şekilde olmamalı veya ocağı terk etmeli ve kendi gücüyle yayılma kabiliyeti olmalıdır⁸⁰⁵.

Sigortacının yangın sonucu himayesinin ortaya çıkabilmesi için; sigorta ettirenin, sigortalının ya da bunların hukuken filllerinden sorumlu buldukları kişilerin yangına kasten sebebiyet vermemeleri gereklidir (TTK m. 1429). İngiliz hukukunda sigorta himayesi için ise, yangının rastlantısal olması ve sigortalının kastının bulunmaması ya da dikkatsizliği sonucu olmaması gereklidir⁸⁰⁶. Kararlara göre; sigortalı yangın olduğunu belirlemeli, sigortacı sigortalının kastının ya da dikkatsizliğinin sebep olduğunu ispatlarsa sorumluluktan kurtulabilir⁸⁰⁷. Dolayısıyla sigortalı ihmâlen yanan sigara izmaritini çöp kutusunun içine atarak bir yangın başlatırsa; sigortalı bir yangın başlattığının farkında olmadığı, yangın için bir karar almamış olduğu sürece poliçe kapsamında bir zarar vardır⁸⁰⁸. Ancak sigortalı yan binada başlayan yangının tehlikeli olduğu hususunda uyarılmış ancak sigortalı aynen davranmada ısrarcı kalmış ve yangın kontrolden çıkmışsa; sigortalı, farkında olduğu rizikoya girme hususunda seçimde dikkatsizce davrandığı için, himaye edilmez⁸⁰⁹.

⁸⁰⁵ Memiş, s. 26.

⁸⁰⁶ Merkin, s. 246.

⁸⁰⁷ The Alextion Hope (1988) 1 Lloyd's Rep. 311, Merkin, s. 246-247.

⁸⁰⁸ Merkin, s. 247.

⁸⁰⁹ Lambert v. Keymood (1999) Lloyd's Rep. IR 80, Merkin, s. 247.

Yangın sigortasının doğal yapısı grup sigortası niteliğindedir: Taşınmaz mallara ilişkin menfaatin sigortalandığı yangın sigortalarında, aksine sözleşme yoksa; binaların dışındaki bahçivan evi, garaj, su deposu, kömürlük gibi eklentiler ile binaların içlerinde veya üzerlerinde bulunan her çeşit sabit tesisat, asansör ve yürüyen merdivenler, yıldırımlik, televizyon anteni gibi binayı tamamlayan şeyler ile temeller ve istinat duvarları sigorta bedelinin kapsamı içindedir. Bahçe ve çevre duvarları, rıhtımlar, teraslar, iskeleler, çeşmeler, bina dışındaki heykeller, sarnıç ve havuzlar gibi şeyler ancak poliçede belirtilmeleri kaydıyla sigorta bedelinin kapsamı içindedir⁸¹⁰. Taşınır mallara ilişkin menfaatin sigortalandığı yangın sigortalarında, sigortalı yerlerde bulunan;

a) Sigortalı şeyler nitelikleri bakımından madde veya gruplara ayrılmış ise bu madde ve gruplardan herhangi birinin içine giren,

b) Sigortalı şeylerin hepsi için tek bir sigorta bedeli öngörülmüş ise bu bedele ilişkin tanım içine giren,

her şey, poliçede ayrıca belirtilmiş olsun olmasın, ikame veya yeni satın alma dolayısıyla sonradan girmiş bulursa dâhi sigorta kapsamı içindedir⁸¹¹.

⁸¹⁰ Yangın Sigortası Genel Şartları, A. 2.

⁸¹¹ Yangın Sigortası Genel Şartları, A. 2.

b. Hırsızlık sigortası

Hırsızlık sigortası, belirlenen sigortalı yerde hırsızlık veya hırsızlığa teşebbüsün, kırma, delme, yıkma, devirme ve zorlamayla girilerek; araç, gereç veya bedeni çeviklik sayesinde tırmanma veya aşma suretiyle girilerek; kaybolan, çalınan veya haksız yere elde edilen asıl anahtarla veya anahtar uydurarak veya başka aletler veya şifre yardımıyla kilit açma suretiyle girilerek; sigortalı yerlere gizlice girip saklanarak veya kapanarak; öldürme, yaralama, zor ve şiddet kullanma veya tehditle, yapılması hâlinde sigortalı kıymetlerde doğrudan meydana gelen maddi kayıp ve zararların himaye edildiği sigorta türüdür⁸¹². Bu sigorta, özellikle ticari kuruluşlar, fabrika, ardiye ve alışveriş yerleri için uygundur⁸¹³.

Hırsızlık sigortasında, himaye edilenler, sigortalı yerde bulunanlardır. Genel şartlarda, sigortalı yerde bulunanların iki şekilde belirleneceği ifade edilmiştir. Bunlar, nitelikleri bakımından madde veya gruplara ayrılmış ise bu madde ve gruplardan herhangi birinin içinde giren; tek bir sigorta bedelinde belirtilmiş ise bu bedele ilişkin tanımın içine giren her şeydir. Bunların poliçede ayrıca belirtilmiş olmasına gerek yoktur. Sonradan edinilmiş olsa da sigorta teminatı kapsamındadır⁸¹⁴.

⁸¹² Hırsızlık Sigortası Genel Şartları, A. 1.

⁸¹³ Kutty, s. 144.

⁸¹⁴ Hırsızlık Sigortası Genel Şartları, A. 2.

c. Bagaj sigortası

Bagaj sigortası, seyahat edenlerin, kendilerine eşlik eden bagajlarını; kayıp, zarar, hırsızlık, yangın ya da kaza gibi rizikolara karşı seyahat boyunca himaye eder⁸¹⁵. Himayenin yapılacağı seyahatin, hava, deniz, demiryolu, kara yolu olabilmesi mümkündür, rota poliçede gösterilir⁸¹⁶. Rizikoların, seyahat sırasında ortaya çıkması gereklidir. Bagaj sigortası, toplu seyahat edilen yolculuklarda, grup sigortası şeklinde akdedilen bir sigortadır. Himaye o seyahatte yolculuk edenlerin bagajlarını aynı anda toplu olarak himaye altına alır.

d. Kara araçları kasko sigortası

Kara araçları kasko sigortası, sigorta ettirenin ödeyeceği primler karşılığında, sigortalının poliçede belirtilen ve karayolunda kullanma izni olan motorlu ve motorsuz kara araçlarından, römork veya karavanlardan iş makinelerinden, lastik tekerlekli traktörler, diğer zirai tarım makinelerinden doğan menfaatin genel şartlarda sayılan rizikoların gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkan zararı tazmin borcunu taşıdığı sigorta sözleşmesi türüdür (Kara Araçları Kasko Sigortası Genel

⁸¹⁵ Kutty, s. 145.

⁸¹⁶ Kutty, s. 145.

Şartları⁸¹⁷, A/A. I). Kasko sigortası, tek bir araç için akdedilebileceği gibi, birden çok araç için grup sigortası olarak da akdedilebilir. Bunun en belirgin örneklerinden biri otopark işletenin, otoparkta belirli zamanlarda değişim gösteren araçlar için akdettiği sigortadır. İşleten, başkasına ait araçların zarar görmelerine karşı sorumluluğu bulunmasından dolayı bu araçların sigortalanabilir menfaatlerini, grup sigortası altında toplu olarak himaye altına alabilir. Ayrıca yolcu taşıma şirketlerinin otobüslerinin ya da araç kiralama işletmelerinin araçlarının toplu olarak sigorta himayesi altına alınmaları da örnek olarak gösterilmesi mümkündür.

e. Emtea nakliyat sigortası

Emtea nakliyat sigortası; sigortalı malların fırtınadan, geminin batmasından veya karaya vurmak veyahut kaya veya sığlığa bindirmek gibi hâller neticesinde tamamen veya kısmen harap olmasından, oturmadan, çatışmadan, sabit, seyyar veya sabih bir cisme (buz dâhil) çarpmasından, malın denize atılmasından, yangından, infilaktan, kaptan ve gemi adamlarının barataryasından yükleme, aktarma veya boşaltma ameliyeleri esnasında bir veya birden çok dengin düşmesinden ve genel olarak deniz kaza ve tehlikelerinden dolayı meydana gelebilecek her türlü zıyaı veya hasarına karşı sigorta himayesini kaplayan sigorta

⁸¹⁷ <https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Mevzuat-Sunum-Sayfasi?mid=366&cid=35&nm=647>, E. T. 25.4.2016.

türüdür (Emtea Nakliyat Sigortası Genel Şartları⁸¹⁸ m. 1). Kısaca mal ya da malların; yükleme, aktarma ve boşaltma faaliyetleri süreçleri de dâhil olmak üzere, bir taşıma aracı ile taşınması sırasındaki ziya ve hasar durumlarına karşı sağlanan sigorta himayesidir. Bu sigorta türü, tek bir malın taşınmasını himaye altına alabileceği gibi bir mal grubunun taşınmasını himaye altına alabilir.

f. Hayvan hayat sigortası

Eşya grubu kapsamında, hayvanların⁸¹⁹ hayatları da, kaza, hastalık (bulaşıcı ve adi), gebelik, doğum, kurt parçalaması, soğuktan donma, güneş çapması, başkası tarafından kasten zehirlenme veya sakatlanma ya da yaralanma, fırtına, sel gibi rizikolar⁸²⁰ nedeni ile ölümlerinin ortaya çıkardığı doğrudan doğruya uğranılan maddi zarara karşı sigortalanabilir. Hayvan, tek olarak sigortalanabileceği gibi grup olarak da sigortalanabilir. Hayvanlar gruplandırılması türlerine göre olabileceği gibi, belirli bir yerde, örneğin çiftlikte yaşayan farklı türdeki hayvanlar şeklinde de olabilir. Bu grup sigortasına at yarışında kullanılan atların sigorta himayesi örnek verilebilir.

⁸¹⁸ <https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Mevzuat-Sunum-Sayfasi?mid=366&cid=35&nm=647>, E. T. 25.4.2016.

⁸¹⁹ Hayvan Hayat Sigortası Genel Şartları kapsamında sigorta edilebilecek hayvanlar ve yaşları için bkz. m.1/B.

⁸²⁰ Teminatın tam kapsamı için bkz. Hayvan Hayat Sigortası Genel Şartları m. 1/A.

g. Ticari işletmenin sigortası

Ticari işletme; duran malvarlığını, işletme değerini, kiracılık hakkını, ticaret unvanı ile diğer fikrî mülkiyet haklarını ve sürekli olarak işletmeye özgülenen malvarlığı unsurlarını haizdir (TTK m. 11/3). Bu kapsamda ticari işletmenin iktisadi unsurlarının, maddi ve maddi olmayan unsurlar ayrımında ele alınması mümkündür. Maddi unsurlar, duran ve dönen malvarlığından oluşur. Duran malvarlığı; tesisat, ticari işletmenin ticari ve sınaî faaliyetlerinin yapılmasına tahsis edilen taşınmazlar ile bunların mütemmim cüzleri ve teferruatıyla, aynı amaca tahsis edilmiş menkul mallarıdır⁸²¹. Dönen malvarlığı ise, açıkça ticari işletmenin unsuru olarak belirtilmese de, ticari işletmenin konusu kapsamındaki her çeşit mal, hammadde, yarı mamul ya da mamul mallarıdır⁸²². Maddi olmayan unsurları ise, ticaret unvanı, işletme adı, marka, patent, fikir ve sanat eserleri, müşteri çevresi gibi unsurlarıdır⁸²³. Görüldüğü gibi ticari işletmenin bütünlüğü, çeşitli para ile ölçülebilen menfaati haizdir. Böylelikle bunların tacir tarafından bütün olarak grup olarak ya da sadece maddi unsurlar gibi alt grup olarak belirli rizikolara karşı sigortalanabilir⁸²⁴. Ticari

⁸²¹ **Ayhan, R./Özdamar, M./Çağlar, H.**, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, Tamamen Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 5. Bası, Ankara 2012, s.107; **Arkan, S.**, Ticari İşletme Hukuku, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Hazırlanmış On Beşinci Baskı, Ankara 2011, s. 32.

⁸²² **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 107.

⁸²³ **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 107; **Arkan**, s. 32.

⁸²⁴ Örnek için bkz.

işletmenin rehne konu olabilecek iktisadi unsurları⁸²⁵, rehinli alacaklı tarafından kendi menfaatini korumak amacı ile de sigortalanabilir; riziko gerçekleştiğinde, sigorta tazminatı ticari işletmenin yerine geçer ve rehinli alacaklının sigorta hakkı üzerinden devam eder⁸²⁶.

h. İşyeri/Otel/Konut sigortaları

Bu sigorta türlerinde işyeri, konut ve uygulamada sıkça görülen otel gibi belirli bir mekânda yer alan mallar, belirli gruplar olarak grup sigortası kapsamında himaye altına alınmaktadır. Genelde bu yerlerin sigorta himayeleri, grup mal paket sigortası olarak sağlanmaktadır.

⁸²⁵ Ticari İşletme Rehni Kanunu'nda, ticari işletme rehninin kapsamındaki unsurların kapsamı, ticaret unvanı ve işletme adı; rehnin tescili anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan makine, araç, alet ve motorlu nakil araçları; ihtira beratları, markalar, modeller, resimler ve lisanslar gibi sınai haklar olarak belirtilmiştir. Taraflar ticaret unvanı, işletme adı ve menkul işletme tesisatı dışında kalan unsurlardan bir veya birkaçını rehnin dışında bırakabilirler (m. 3).

⁸²⁶ **Bozer**, 1981, s. 89.

I. Sera sigortası

Sera sigortası devlet destekli ya da desteksiz olarak akdedilebilen bir tarım sigortasıdır (Devlet Destekli Sera Sigortası Genel Şartları, A. 1)⁸²⁷. Devlet destekli sera sigortası ile himaye edilen; Örtü Altı Kayıt Sistemine uygun olarak, kayıt altına alınan ve risk değerlendirmesi sonucunda, sigortaya kabulü uygun görülen seralara ve içindeki ürünlere, poliçede belirtilen rizikoların gerçekleşmesinin doğrudan yol açacağı maddi zararların sigorta bedeline kadar teminidir⁸²⁸. Dolayısıyla, bu sigorta türü doğal niteliği gereği grup sigortasıdır.

B. GRUP SORUMLULUK SİGORTALARI

1. Genel Olarak

Sorumluluk sigortaları, sözleşmede kararlaştırılan olaylardan birinin gerçekleşmesinden dolayı meydana gelen sigortalının sorumluluğunu himaye altına

⁸²⁷ Tarım sigortalarının devlet tarafından desteklenmesi hususunda bkz. **Çiftçi**, T., "Tarım Sigortalarının Devlet Tarafından Desteklenmesi ve Tarım Sigortalarını Havuzu Sistemi" , Ankara Barosu Dergisi, Y. 72, Sa. 2014/4.

⁸²⁸ <https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Mevzuat-Sunum-Sayfasi?mid=366&cid=35&nm=647>, E. T. 1.1.2016.

alan sigorta sözleşmeleridir⁸²⁹. Bu sözleşmelerde sigortalanan, sorumluluğun ekonomik sonuçlarına karşı sigortalının malvarlığıdır⁸³⁰.

Sorumluluk sigortalarında, sözleşmenin konusu para ile ölçülebilir bir menfaattir; para ile ölçülebilir olması gereken, sigortalının gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu nedeni ile malvarlığında meydana gelme ihtimâli olan eksilmedir. Yani sigorta edilen menfaat; sigortalının, aleyhindeki tazminat talepleri sonucunda, malvarlığında kötüleşme olmamasındaki çıkarıdır⁸³¹. Bu sigortalarda sigortalanabilir menfaat, kanuni sorumluluğa dayanır; bu sorumluluk sözleşmeden ya da haksız fiilden doğabilir⁸³². Belirli bir eşyanın zarara uğraması hâlinde tazminat yükümlülüğü altına girecek olan kişilerin de (karşı malın muhafazasından dolayı sorumlu acente, kiracı v.s.) sorumluluk sigortası akdetmesi mümkündür. Bu kişilerin sigorta akdedebilmesi için, o eşya üzerinde para ile ölçülmesi mümkün bir çıkara sahip olmaları gerekmektedir⁸³³.

⁸²⁹ Sorumluluk sigortalarıyla sigorta ettirenin üçüncü kişilere verebileceği zararlardan ötürü bu zararların giderilmesi için sigorta ettirenin malvarlığındaki azalmayı önleme ve sigorta ettirenin eyleminden zarar gören üçüncü kişilerin zararlarının giderilmesi amaçlanmaktadır (**Karasu**, R., “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Sayı C. 2, Y. 2015, s. 685).

⁸³⁰ **Ünan**, S., İsteğe Bağlı Genel sorumluluk Sigortasında Riziko, İstanbul 1998, s. 8 (“İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortası” olarak anılacaktır.).

⁸³¹ **Ünan**, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortası, s. 19.

⁸³² **Mehr/Cammack**, s. 94.

⁸³³ **Ünan**, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortası, s. 19.

Sorumluluk sigortalarında sorumluluğa yol açacak zararı doğuran olay baştan belirlidir⁸³⁴. Bu sigorta türünde himayenin sağlanabilmesi için, kural olarak sorumluluğu ortaya çıkaran bu olayın, zarar daha sonra ortaya çıksa da, sigorta süresi içerisinde gerçekleşmesi gerekmektedir (TTK m. 1473/1). Bu düzenlemede, geçmişte meydana olay nedeni ile sigortacının kendi döneminde ortaya çıkan zarardan sorumlu olması ilkesi benimsenmiş olsaydı pratikte bu tür sigortaların uygulanabilirliğinin büyük bir ölçüde azalacağı düşünülmüştür; bu şekilde sigorta sözleşmesi akdedilirken, sigortacı, çok büyük bir riskle karşılaşabilme tehlikesi ile karşı karşıya kalmamak için sigortalının geçmişteki tüm iş ve işlemlerini incelemek ve kontrol etmek isteyecektir⁸³⁵. Ayrıca, sorumluluğunu gerektiren bir olay sonucunda, tazminat talebi ile karşılaşabileceğini düşünen kişinin, tazminatı sigortacıya ödetmek amacı ile sigorta akdetmesi şeklinde kötü niyetli uygulamalar da ortaya çıkabilecektir⁸³⁶.

Sorumluluk sigortalarının, zorunlu ve isteğe bağlı olmak üzere iki türü bulunmaktadır: Zorunlu sorumluluk sigortaları, sigortacıların diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere, faaliyet gösterdikleri dalların kapsamında bulunan,

⁸³⁴ **Kender**, R., "Mesuliyet Sigortası Türleri", Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları", Şeker Sigorta A.Ş.'nin Desteği ile Düzenlenen III. Sigorta Semineri İstanbul 4-7 Nisan 1977 Bildiriler ve Tartışmalar, s. 4.

⁸³⁵ TTK madde gerekçesi, m. 1473.

⁸³⁶ TTK madde gerekçesi, m. 1473.

yapmaktan kaçınmadığı sorumluluk sigortalarıdır (TTK m. 1483/1)⁸³⁷. İsteğe bağlı sorumluluk sigortalarında ise sözleşmenin akdedilmesi tarafların isteğine bağlıdır.

Grup sorumluluk sigortaları, tek bir sigorta sözleşmesi ile sigorta ettirenin kendisinin dâhil olduğu ya da kendisi dışında bir kişi grubunun, sözleşmede düzenlenen ve sözleşme içerisinde gerçekleşen olaylardan dolayı sorumluluklarını himaye altına aldığı sözleşmedir. Grup sorumluluk sigortaları hususunda TTK' da ayrıntılı bir düzenleme getirilmemiştir. Sadece m. 1473/2'de, sigortanın, sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yaptırılmışsa, sözleşmede aksine hüküm yoksa bu sigorta, sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da karşılayacağı düzenlenmiştir. Bu düzenlemede belirtilen aslında himaye edilecek "*kanunen belirlenmiş bir grup*"tur. Himaye edilen ise aslında kişilerin statüleridir. Bu nedenle hükümde belirlenen kişilerin değişmesi, sözleşmenin akıbetine etki etmeyecektir. Statüden ayrılan kişinin yerine gelen kişi ise, otomatik olarak sigorta himayesini haiz olacaktır.

TTK m. 1454 hükmü, sorumluluk sigortalarına da uygulanacağından, üçüncü kişilerin sorumluluklarının başkası tarafından sigorta himayesi altına alınması da

⁸³⁷ Zorunlu sorumluluk sigortaları ile amaçlanan, ihtiyarı sigortalardan farklı olarak kamu menfaatinin korunmasıdır (Karasu, s. 695).

mümkündür. Dolayısıyla teknik anlamda grubu oluşturabilecek bir kişi topluluğunun sorumluluklarının, sigorta ettiren liderliğinde himaye altına alındığı sigorta sözleşmesi de grup sigortasıdır. Örnek olarak dernek ya da birlik faaliyetlerinden kaynaklanan rizikolara karşı, yararlananlar ya da ziyaretçiler lehinde, bireysel, şirket ya da kurum ve tüzel kişilik için ya da üyelerin grup sorumluluk sigortası; aynı zamanda kısa vadeli faaliyetlerde grup sorumluluk sigortası (organizasyon, yarış gibi) gösterilebilir⁸³⁸. Motorlu araçlar trafik sigortası için de biçimsel olarak bu kural geçerli olmakla birlikte⁸³⁹, bu sigorta türü, grup sigorta sözleşmesi olarak akdedilmez⁸⁴⁰.

Himaye altına alınacak sorumluluk ve kişiler açısından TBK kapsamında da bir değerlendirme yapmak gereklidir: TBK m. 116 kapsamında; *“Borçlu, borcun ifasını veya bir borç ilişkisinden doğan hakkın kullanılmasını, birlikte yaşadığı kişiler ya da yanında çalışanlar gibi yardımcılarına kanuna uygun surette bırakmış olsa bile, onların işi yürüttükleri sırada diğer tarafa verdikleri zararı gidermekle yükümlüdür. Yardımcı kişilerin fiilinden doğan sorumluluk, önceden yapılan bir anlaşmayla tamamen veya kısmen kaldırılabilir. Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlu olmayacağına*

⁸³⁸ Farny/Helten/Koch/Schmidt-Schickinger, s. 247.

⁸³⁹ Örneğin bir otomobil kulübü üyelerinin kolektif olarak mali sorumlulukları himaye altına alınabilir (Düby, s. 106).

⁸⁴⁰ Farny/Helten/Koch/Schmidt-Schickinger, s. 247.

ilişkin anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.”. Dolayısıyla sorumluluk sigortası kapsamında çalıştırılan kişilerin sigorta himayesi, ancak hüküm kapsamında sorumlu oldukları hâller için mümkündür. Burada TBK m. 66 kapsamında adam çalıştıranların sorumluluğunun da dikkate alınması gereklidir: “Adam çalıştıran, çalışanın, kendisine verilen işin yapılması sırasında başkalarına verdiği zararı gidermekle yükümlüdür. Eğer adam çalıştıran, çalışanını seçerken, işiyle ilgili talimat verirken, gözetim ve denetimde bulunurken, zararın doğmasını engellemek için gerekli özeni gösterdiğini ispatlarsa sorumluluktan kurtulur. Bir işletmede adam çalıştıran, işletmenin çalışma düzeninin zararın doğmasını önlemeye elverişli olduğunu ispat etmedikçe, o işletmenin faaliyetleri dolayısıyla sebep olunan zararı gidermekle yükümlüdür. Adam çalıştıran, ödediği tazminat için, zarar veren çalışana, ancak onun bizzat sorumlu olduğu ölçüde rücu hakkına sahiptir.”.

Hükümde de görüldüğü gibi işletme sahibinin çalıştırdığı kişilerin zararlarından da kusursuz sorumlu olduğu hâller mevcuttur. Bu hüküm kapsamında sorumluluk sigorta sözleşmesinde lehine akdedilen çalıştırılan kişilerin sorumluluğuna ilişkin rizikonun gerçekleşmesi, ancak hüküm kapsamında sorumlu oldukları hâller ortaya çıktığında söz konusu olacaktır. Ayrıca TBK m. 130’da, başkasını çalıştıran kişinin, çalıştırdığı kişiye karşı hukuki sorumluluğunu güvence altına almak üzere sigorta yaptırmışsa, sigortadan doğan hakların doğrudan doğruya çalışana ait olacağı; ancak çalışana ödenecek sigorta tazminatı, genel hükümlere göre

ödenecek tazminattan indireceği düzenlenmiş, diğer hukuki sorumluluk sigortalarına ilişkin kanun hükümleri saklı tutulmuştur.

2. Grup Sorumluluk Sigortalarının Hukuki Niteliği

Grup sorumluluk sigortalarının hukuki niteliğini iki açıdan değerlendirmek yararlı olacaktır: Sigorta ettiren kendisi ile başka kişilerin sorumluluklarını sigorta ettirebileceği gibi, sadece başkalarının sorumluluklarını da sigorta ettirebilir. Sadece başkalarının sorumluluklarını sigorta ettirdiği sözleşmeler, tam anlamıyla başkası hesabına sigortadır. Diğerleri ise yani hem sigorta ettirenin hem de başkasının sigortalandığı grup sorumluluk sigortaları ise hem kendi hesabına hem de başkası hesabına sigortayı kapsar⁸⁴¹. Kanunen belirlenmiş grubun hukuki niteliği ise, kimin olacağı onun lehine sigortadır.

3. Grup Sorumluluk Sigortalarda Grup Üyelerinin Sayısı

Grup sorumluluk sigortalarında, can sigortalarında olduğu gibi süreye ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak TTK m. 1473 kapsamındaki sigortalının

⁸⁴¹ Sayhan, s. 110-111.

işletmesi ile ilgili sorumluluğunun sigortasında da belirli bir sınır yoktur; hüküm kapsamında kaç kişi varsa, aksi kararlaştırılmadığında, himayeye dâhil olur. Bunun haricinde başkası lehine akdedilen sigortalılar için de bir sınır yoktur. Ancak teknik olarak bir grubun oluşması için en az iki kişi denilebilir. Dolayısıyla kanaatimizce grup sorumluluk sigortasının akdedilmesi için, himaye edilen grubun en az iki kişi olması uygundur.

4. Grup Sorumluluk Sigortalarında Sigorta Bedeli ve İfası

Sorumluluk sigortalarında himayenin kapsamı, sigortacı tarafından, sigortalının sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içerisinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu nedeni ile zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen bedele kadar ödeyeceği tazminattır (TTK m. 1473/1). Ancak sigortacı, zarar görene ödeyeceği sigorta tazminatını, sigorta sözleşmesinden doğan alacakları takas edemez (TTK m. 1480). Sigortalı aleyhine bir talep ileri sürüldüğünde, talebe ilişkin mâkul giderler de himaye kapsamındadır. Ancak sigorta bedelini aşan giderlerin de ödenebilmesi için sözleşmede hüküm bulunmalıdır (TTK m. 1474/1). Sigortalı talep ederse, sigortacı, giderler için avans vermelidir (TTK m. 1474/2).

Sigortacı, bildirim yükümlülüğünün düzenlendiği TTK m. 1475'e uygun olarak bildirimde bulunulması tarihinden itibaren beş gün içinde, zarara uğrayanın istemleriyle ilgili olarak ve sigortalının adına, fakat sorumluluk ve tüm giderler kendisine ait olmak üzere, gerekli hukuki işlemlerin gerçekleştirilip, kararların alınmasını ve ayrıca savunmaya yardımda bulunmayı üstlenip üstlenmeyeceğini sigortalıya bildirir⁸⁴² (TTK m. 1476/1): Sigortacı, bu düzenlemeye uygun üstleneceğini bildirmişse, sigortalının hak ve menfaatlerini gözetir (TTK m. 1476/3); sigortacı bildirimde bulunmamışsa, sigortalı aleyhine kesinleşen tazminatı öder. Ancak, sigortalının sigortacının onayını almadan yaptığı sulh sözleşmesi, bildirimden itibaren onbeş gün içinde onay verilmemişse, sigortacıya karşı geçersizdir; bununla birlikte sigortacı haklı olmayan sebeplerle sulhe onay vermekten de kaçınmaz (TTK m. 1476/4).

Zarar gören, uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazmini için, zamanaşımı süresi dâhilinde, doğrudan sigortacıya başvurabilir (TTK m. 1478).

Zorunlu sigortalarda ise, sigortacının sigortalıya karşı ifa borcu tamamen veya kısmen bitmiş olsa dâhi, zarar gören bakımından ifa borcu, zorunlu sigorta miktarına kadar devam eder (TTK m. 1484/1). Örneğin sigortacı sözleşmenin haklı nedenle feshi ile kendi sigortalısına karşı ifa borcundan kurtulsa da, zarar görene

⁸⁴² Aksi hâlde TTK m. 1476/4 uygulanır (TTK m. 1476/1). Ayrıca ifade edilen beş günlük sürenin sonuna kadar yapılması zorunlu işlemler sigortalı tarafından yürütülür (TTK m. 1476/2).

tazminat ödemesi zorunludur⁸⁴³. “*Sigorta ilişkisinin sona ermesi, zarar görene karşı ancak, sigortacının sözleşmenin sona erdiğini veya ereceğini yetkili mercilere bildirmesinden bir ay sonra hüküm doğurur. Zarar, sosyal güvenlik kurumları tarafından karşılandığı ölçüde sigortacının sorumluluğu sona erer.*”(TTK m. 1484).

5. Uygulamadan Grup Sorumluluk Sigortası Örnekleri

a. Ticari işletme ile ilişkin sorumluluk sigortaları

Yukarıda belirtildiği gibi sigortalının işletmesi ile ilişkin sorumluluk sigortasına ilişkin hüküm, grup sorumluluk sigortasıdır (TTK m. 1473/2). Bu düzenlemede himaye altına alınan sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğudur. Himaye edilenler ise işletmenin sahibi ile aksi kararlaştırılmamışsa işletme sahibinin temsilcisi ve işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerdir. İşletme sahibi ise burada grup lideri olmaktan daha çok hem sigortalı hem de kendisinin işletme sorumluluğu başkası tarafından sigortalanmamışsa sigorta ettirendir.

⁸⁴³ Karasu, s. 695.

b. Mesleki sorumluluk sigortaları

Bu tür sorumluluk sigortaları, sigortalının mesleki faaliyeti ifa ederken; ya sözleşme süresi içinde meydana gelen olay sonucu doğan ve sorumluluk hükümleri uyarınca tazmini sözleşme süresi içinde ya da sonrasında talep edilen zararlara karşı; ya sözleşme yapılmadan önce veya sözleşme yürürlükteyken meydana gelen olay nedeniyle, sadece sözleşme süresi içinde sigortalıya karşı ileri sürülebilecek taleplere karşı; ya da her ikisine karşı himaye sağlayan sigortalardır⁸⁴⁴. Örneğin doktorların, mimarların, mühendislerin, noterlerin, avukatların sorumluluk sigortası ile mesleki faaliyetlerden kaynaklanan sorumluluklarının himaye altına alması mümkündür. Ancak mesleki faaliyet, poliçede belirtilerek taraflarca konusu açıklanmalı ve mesleki faaliyetin sınırı çizilmelidir⁸⁴⁵.

Mesleki sorumluluk sigortası, serbest meslek faaliyetinden doğan sorumluluğun sigorta himayesi altına alınmasıdır⁸⁴⁶. İşletme sorumluluk sigortası, mesleki sorumluluk sigortasından farklıdır; işletme sorumluluk sigortasında, işletmenin sebep olduğu sorumluluk sigortalıdır⁸⁴⁷. Örneğin, mimarın mimarlık mesleğinden dolayı muhatap olduğu tazminat talepleri mesleki sorumluluk sigortası

⁸⁴⁴ Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları, A. 1.

⁸⁴⁵ Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları, A. 1.

⁸⁴⁶ Şenocak, K., Mesleki Sorumluluk Sigortası Özellikle Doktor, Avukat, Mimarın Mesleki Sorumluluk Sigortası, Ankara 2000, s. 1.

⁸⁴⁷ Şenocak, Mesleki Sorumluluk Sigortası, s. 1.

kapsamında iken, bir binanın inşaat işini üstlenmişse müteahhit sıfatından dolayı sorumluluğu işletme sorumluluk sigortası kapsamındadır⁸⁴⁸.

Bu kapsamda ayrıca, Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları ile 1219 sayılı Kanunun Ek 12 nci maddesi çerçevesinde serbest ya da kamu veya özel sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tabipler, dış tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanların poliçe kapsamındaki mesleki faaliyeti ifa ederken, sözleşme tarihinden önceki on yıllık dönemdeki veya sözleşme süresi içinde mesleki faaliyeti nedeniyle verdiği zararlara bağlı olarak sözleşme süresi içinde kendisine yapılan tazminat taleplerine ve bu taleple bağlantılı yargılama giderleri ile hükmolunacak faize ve sigortalı aleyhine ileri sürülen tazminat talebine ilişkin zorunlu sorumluluk sigortası düzenlenmiştir (A. 1)⁸⁴⁹

⁸⁵⁰. Bu sigorta türünün önceden grup sigortası olarak akdedilemeyeceği düzenlenmiştir; ancak bu düzenleme daha sonra mülga edilmiştir⁸⁵¹.

⁸⁴⁸ Şenocak, Mesleki Sorumluluk Sigortası, s. 1.

⁸⁴⁹ <https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Mevzuat-Sunum-Sayfasi?mid=366&cid=35&nm=647>, E. T. 28.03.2016.

⁸⁵⁰ Uygulamada kısaca “malpraktis (tıbbi kötü uygulamaya ilişkin sorumluluk) sigortası” olarak bilinir ve dış hekimleri dahil hekimlerin meslek etkinlikleri sırasında yol açacakları zararlardan dolayı sorumluluklarını sigorta teminatı altına almayı amaçlamaktadır (Ünan, S., Zorunlu Hekim Sorumluluğu Sigortası Kısa Açıklamalar, <http://samimunan.com/>, E. T. 25.04.2016, s. 1; Ünan, S., Zorunlu Hekim Sorumluluğu Sigortası (Genel Şartlar Şerhi), İstanbul 2012, s. 9.

⁸⁵¹ Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Kurum Katkısına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğ (2010/1), RG: 21.07.2010-27648; Mülga, RG. 23.05.2015-29364.

Mesleki sorumluluk sigortasının bir türü olarak uygulamada yöneticiler-çalışanlar sigortası (D&O-Versicherungen) görülmektedir. Bu sigorta, bir tüzel kişinin ancak ağırlıklı olarak bir şirketin veya bağlı işletmelerinin organ üyelerinin, müdürlerinin, yönetim ve denetim kadrosunda çalışanlarının görevlerini ifa ederken gerçekleştirdikleri görev ihlâlerinden doğan saf mal varlığına ilişkin olarak ortaya çıkan iç ilişki ve dış ilişki sorumluluğu nedeniyle; şirket, ortaklar, şirket alacakları veya bunların dışındaki üçüncü kişiler tarafından (ya da bağlı işletmelerin) organ üyelerine, müdürlere ve diğer yönetim ve denetim kademesinde çalışanlarına yöneltilecek haksız teminat taleplerine karşı savunma teminatını ve haklı tazminat taleplerini ödeme teminatını kapsayan isteğe bağlı bir sorumluluk sigortasıdır⁸⁵². Kısaca bu sigorta türü; yönetici ve denetçi⁸⁵³ personelin hukuki sorumluluğunu himaye eden mesleki sorumluluk sigortasıdır ve üçüncü kişi hesabına akdedilir⁸⁵⁴. Bu sigorta türü genelde bir şirketin veya bağlı işletmelerinin organ üyeleri, müdürleri,

⁸⁵² **Sopacı Öztuna**, B., Yönetici Sorumluluk Sigortası, İstanbul 2015, s. 27.

⁸⁵³ Bağımsız denetçilerin mesleki sorumluluk sigortası için, “*Bağımsız Denetçilik Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları*” bulunmaktadır. “*Bu sigorta ile Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yetkilendirilen bağımsız denetim kuruluşları ve bağımsız denetçilerin, 26/9/2011 tarihli ve 660 sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 24. maddesine bağlı olarak sözleşme süresi içinde; bilgi sistemleri denetimi dahil olmak üzere her türlü mevzuata ve denetim standartlarına aykırı bağımsız denetim yapımları ve bağımsız denetim raporları düzenlemeleri, raporlarında eksik, yanlış, yanıltıcı bilgi ve görüşlere yer vermeleri gibi nedenlerden kaynaklanan zararlara karşı sözleşmede belirtilen miktara kadar, makul giderler ile yargılama gideri ve vekalet ücretini de içerecek şekilde teminat verilir.*” (A.1). (<https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Mevzuat-Sunum-Sayfasi?mid=366&cid=35&nm=647#>, E.T. 30.05.2016).

⁸⁵⁴ **Herdter**, s. 56.

yönetim ve denetim kadrosunda çalışanlarını himaye ettiği için bir grup sigortasıdır⁸⁵⁵. TTK m. 1473/2'deki sorumluluk sigortası bu sigorta türünü kapsamdadır; ancak TTK m. 1473'de sigorta sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yapılmakta; bundan işletmenin yönetiminde, denetiminde hükümde sayılan diğer kişilerin yararlanması söz konusu olmaktadır.

c. Özel güvenlik zorunlu mali sorumluluk sigortası

Sigortacı, sigorta ettiren tarafından 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'a istinaden istihdam ettikleri özel güvenlik görevlilerinin, özel güvenlik hizmetine dair mevzuat çerçevesindeki görevlerini yerine getirmeleri sırasında üçüncü şahıslara verecekleri zararları, sigorta poliçesinde belirtilen bedele kadar himaye altına alan sigorta türüdür. Bu sigorta, sigorta ettirenin, sigorta konusu olaylar sonucunda kendisine yöneltilebilecek haksız taleplere karşı savunmasını da himaye eder⁸⁵⁶.

Bu sigorta sözleşmesinin sigorta ettireni, istihdam ettikleri özel güvenlik görevlilerinin üçüncü kişilere verecekleri zararların tazmini amacıyla, 5188 sayılı

⁸⁵⁵ Can, Ç., Yöneticilerin Sorumluluk Sigortası, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2012, s. 120.

⁸⁵⁶ Özel Güvenlik Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları, A. 1 (<https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Mevzuat-Sunum-Sayfasi?mid=366&cid=35&nm=647>, E.T. 30.05.2016).

"*Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun*"a göre faaliyet izni almış olan ve aynı kanun uyarınca özel güvenlik mali sorumluluk sigortası yaptırmakla yükümlü olan özel hukuk kişileri ve özel güvenlik şirketleridir⁸⁵⁷.

⁸⁵⁷ Özel Güvenlik Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları, A. 2.

4. BÖLÜM

GRUP SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN VE GRUP ÜYELERİ AÇISINDAN SİGORTA HİMAYESİNİN SONA ERMESİ ZAMANAŞIMI-HALEFİYET

I. GRUP SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

A. SÖZLEŞME SÜRESİNİN SONA ERMESİ

Sigorta sözleşmesinde öngörülen sürenin dolması ile birlikte sigorta himayesi sona erer; ancak bunun için sigorta süresinin başlangıç ve bitim tarihlerinin açıkça belirlenmiş olması gereklidir⁸⁵⁸. Uygulamada genelde bir yıl süre ile akdedilen sigorta sözleşmesinin süresinin bitiminde yeni bir poliçe düzenlenmekte ve yeni poliçenin süresi öncekinin bitiminden başlamaktadır. Ancak birbirini takip eden tarihlerde ayrı bir şekilde düzenlenen poliçeler, taraflar arasında başka bir anlaşma yoksa ayrı sigorta sözleşmeleridir⁸⁵⁹. Yargıtay da eski kararlarında aksi görüşte iken son bir kararında bunları ayrı sözleşmeler olarak kabul etmiş ve ikinci poliçeden sonra ilk prim verilmeden sigorta himayesinin başlamayacağını belirtmiştir⁸⁶⁰.

⁸⁵⁸ Kender, s. 340.

⁸⁵⁹ Kender, s. 341; Kender, R, "Sigorta Sözleşmesinin Süresine İlişkin Bazı Sorunlar", Sigorta Hukuku Dergisi, 1998, Sa. 1.

⁸⁶⁰ 27.5.1996 gün ve 1996/3492-3810 sayılı karar (Ulaş, s. 71; Kender, s. 341).

Sigorta sözleşmesinde öngörülen sürenin sona ermesi ile sigorta sözleşmesinin sona ermesi için feshi ihbara gerek yoktur; ancak bazı sözleşmelerdeki genel şartlarda feshi ihbar kaydı bulunmaktadır ve bu şarta uyulmadığında sözleşme süresi sona ermiş olsa dâhi sözleşme kendiliğinden uzamış olur⁸⁶¹. Feshi ihbarın nereye yapılacağı m. 1416'ya göre olacaktır: “*Sigorta ettiren tarafından yapılacak tebliğler ve bildirimler sigortacıya veya sözleşmeyi yapan ya da yapılmasına aracılık eden acenteye; sigortacı tarafından yapılan tebliğler ve bildirimler ise, sigorta ettirenin veya gerektiğinde sigortalının ya da lehtarın sigortacıya bildirilmiş son adreslerine yapılır.*”

B. SİGORTA ETTİRENİN ÖLÜMÜ

Sigorta sözleşmesi, sigorta ettirenin ölümü hâlinde sona erecektir. TTK'da sigorta ettirenin ölümü ve ölümünden sonra sigorta sözleşmesinin devamına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. VVG'ye göre ise, sigorta ettirenin ölümü ile sona eren sigorta sözleşmesinde, sigortalı kişiler, sigortalının ölümünden sonra iki ay

⁸⁶¹ Ulaş, s. 118.

içerisinde, yerine gelecek sigorta ettireni atayarak sigorta sözleşmesinin geleceğini açıklamaya yetkilidirler (207/1)⁸⁶².

C. RİZİKONUN GERÇEKLEŞMESİ

Rizikonun sigorta süresi içinde gerçekleşmesi ve tam hasarın oluşması hâlinde sigorta sözleşmesi sona erer⁸⁶³. Sorumluluk sigortası dışındaki sigortalarda, aksine sözleşme yoksa, kısmi zarar hâllerinde taraflar sigorta sözleşmesini feshedebilirler; ancak, sigortacı fesih hakkını, kısmi tazminat ödemesinden sonra kullanabilir (TTK m. 1428/2). Ayrıca Yangın Sigortası Genel Şartları B. 8/3'de de, sigorta edilmiş rizikonun gerçekleşmesi ile tam zıya meydana geldiği takdirde sigorta teminatının sona ereceği ve kısmi hasar hâlinde, sigorta bedeli, rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren, ödenen tazminat tutarı kadar eksileceği düzenlenmiştir. Meblağ sigortası şeklinde akdedilen can sigortalarında, sigortalanan

⁸⁶² Sigorta ettirenin bireysel sigortalılar için ya da toplu olarak sigorta sözleşmesinin feshini açıklaması da bu şekildedir. Fesih sadece, fesih açıklamasına ilişkin bilgi sahibi olan sigortalı kişiler için etki gösterir. Feshedilen bir grup sigortası söz konusu olduğunda ve atanmış yeni bir sigorta ettiren yok ise, sigortalı, sözleşmeden dolayı kazanılmış hak ve yaş hesabı dikkate alınarak, böyle bir yapı ölçüsünde, bireysel sözleşme şartlarını devam ettirmeye yetkilidir (VVG, 207/2, c. 2).

⁸⁶³ **Kender**, s. 341; **Kubilay**, s. 171; **Can**, Sigorta Hukuku, s. 324.

Ulaş'a göre, sigorta poliçesi ile teminat altına alınan rizikonun sigorta süresi içinde gerçekleşmesi ve tam hasar oluşması hâlinde sigortacının sigorta bedeli veya tazminatının ödenmesi ile kural olarak sona ererken; Kender'e göre sigortacının edimi sigorta tazminatının ödenmesi ile sona erer (**Ulaş**, s. 119; **Kender**, s. 341). Kanaatimizce de Kender'in görüşü yerindedir, sigorta sözleşmesinin sona ermesi ile tarafların ediminin sona ermesi farklı hukuki durumlardır.

rizikonun gerçekleşmesi ile sigorta bedeli ödenir ve bu şekilde taraflar arasındaki ilişki sona erer⁸⁶⁴. Birden çok hastalığa karşı himaye sağlayan hastalık sigortalarında, hastalıklardan birinin gerçekleşmesi ya da ortaya çıkması hâlinde bedel ödenerek sözleşme sona erer (TTK m. 1512/1)⁸⁶⁵.

D. MENFAATİN EL DEĞİŞTİRMESİ

Mal sigortasında, sigorta edilen menfaatin sahibinin değişmesi hâlinde, aksine sözleşme yoksa, sigorta ilişkisi sona erer (TTK m. 1470). 6762 Sayılı eski TTK m. 1301'in başlığı "*sigortalı malın el değiştirmesi*"⁸⁶⁶, 6102 sayılı TTK m. 1470'de "*menfaatin el değiştirmesi*" olarak değiştirilmiştir. Öncelikle mülkiyetin her türlü intikali, sigortanın da intikaline yol açacaktır; bunun dayanağı sigorta ettirenin devir iradesi, belli bir durum nedeniyle bir kanun hükmü gereğince ya da idari bir tasarrufla olması mümkündür⁸⁶⁷. Ancak hükümdeki menfaatin el değiştirmesi sadece mülkiyetin devri ile olmayabilir. Dolayısıyla örneğin kiracı evi su basmasına

⁸⁶⁴ Can, Sigorta Hukuku, s. 325.

⁸⁶⁵ Kural olarak rizikonun gerçekleşmesi sigorta sözleşmesini sona erdirmemektedir; bu nedenle sigortacının tazminatı ödeme yükümlülüğünden ilk primin ödenmemesi nedeni ile kurtulmuş olması, sigorta sözleşmesini devam ettirme iradesine engel teşkil etmez (**Şenocak/Sempozyum**, s. 172).

⁸⁶⁶ 6762 Sayılı TTK'daki m. 1301 ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Öztan**, F., Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesi, Ankara 1971 ("Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesi" olarak anılacaktır.).

⁸⁶⁷ F. **Öztan**, Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesi, s. 29.

karşı sigortaladığında da ve daha sonra sigorta sözleşmesinin süresinden önce kira sözleşmesi sona ererse, kiracının kiraladığı ev üzerindeki menfaati de sona ermektedir. Evi yeni kiralayana bu menfaat geçmektedir. Grup mal sigortalarında, aksine bir düzenleme yoksa mal grubunun tamamına ilişkin menfaatin el değiştirmesi sonucunda sigorta ilişkisi sona erer. Grup mal sigortalarında grup dâhili eşyalardan birine ya da bir kaçına ilişkin menfaatin el değiştirmesi hâlinde ise, sigorta sözleşmesi sona ermez. Sigorta edilen ferdi mallar değil de grup olduğundan, sözleşme ilişkisi kalan grup eşyaları için devam eder. Sözleşmenin devam edebilmesi için, sigortalanabilir menfaatin devamı açısından, grup dâhilinde himaye edilen en az bir eşyanın olması gereklidir.

E. MENFAATİN ORTADAN KALKMASI

Sözleşmenin yapıldığı anda varolan menfaat, sözleşmenin süresi içinde ortadan kalkarsa, sözleşme o anda geçersiz olur (TTK m. 1408/1). Gerek sözleşmeden kaynaklanan yapısal farklılıklar gerekse uygulanacak hükümler bakımından konunun grup can sigortası ve grup mal sigortası şeklinde ayrımlanarak incelenmesi yararlı olacaktır:

1. Grup Can Sigortalarında/Gruptan Ayrılma

Grup can sigortaları açısından menfaatin ortadan kalması, sigortalının grup üyeliğinin sona ermesi ile ortaya çıkabilir. Sözleşmenin kurulduğu sırada gruba dâhil olup da sonra gruptan ayrılanlar da, kendiliğinden sigorta kapsamından çıkacaklardır⁸⁶⁸. Bu kapsamda öncelikle değerlendirilmesi gereken sigortalının ölüm, işten ayrılma gibi nedenlerle gruptan sürekli ayrılığıdır. Bu hususta TTK m. 1496'da bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemeye göre "*Sözleşme süresi içinde gruptan ayrılma hâlinde grup sigortası ile sağlanan teminat, aksi kararlaştırılmamışsa, sigorta ettiren, sigortalı veya lehtar tarafından bireysel olarak devam ettirilebilir. Sigortalı veya lehtarın sözleşmeye bireysel olarak devam etmesi ancak sigorta ettiren sıfatıyla olur. Bu kişiler geçmiş günlere ait kendilerine düşen prim borçlarından, önceki sigorta ettirenle birlikte sorumludur.*" (TTK m. 1496/4). Hükümde aynı himayenin sigorta ettiren, sigortalı veya lehtar tarafından, sigorta ettiren sıfatı ile devam ettirilebilmesi imkânı tanınmıştır⁸⁶⁹. Ancak sigortalı ve lehtarın sigorta ettiren olmayı talep etmesi durumu

⁸⁶⁸ Ünán, Hayat Sigortası Sözleşmesi, s. 11.

⁸⁶⁹ VVG'de sigortacıların feshini düzenleyen § 206/4'e göre, hastalık rizikosuna karşı himayeyi kapsayan grup sigorta sözleşmesinin usule uygun feshinde, sigortacının izniyle, hastalık sigortasının sigortalıları, sözleşmeden doğan kazanılmış hakları ve yaş hesabını dikkate alarak, böyle bir yapı ölçüsünde, bireysel sigorta şartlarını devam ettirebilirler.

açık değildir, TTK m. 1505'deki⁸⁷⁰ gibi sigorta ettirenin onayı mı aranacaktır?⁸⁷¹. Kanaatimizce TTK m. 1496/4 hükmünde sigorta ettirenin onayının aranmaması ve bu hükmün koruyucu hükümlerde düzenlenmemesi nedeniyle, aksi sigorta sözleşmesi ile önceden kararlaştırmaması hâlinde sigorta ettirenin onayına gerek yoktur. Ancak tarafların sigorta ettirenin onayına ilişkin şartı sigorta sözleşmesinde düzenleyebilir. TTK m. 1505 çerçevesinde birden çok lehtar sigorta sözleşmesine taraf olma hakkını kullanırsa, sigortacı karşısında müşterek borçlu ve müşterek alacaklı olur⁸⁷². Bu durum, TTK m. 1496/4 için de söz konusudur.

Sözleşmenin feshi sadece sigorta ettirenin örneğin işverenin ya da birliğin tasarrufundadır; ancak bu durum, işçiler ya da birlik üyeleri gibi sigortalıların ihtiyaç olmadığına kendi himayelerinden vazgeçmek istemesi hâlinde; kanaatimizce bir kişiye sigortalı olmanın yükleyeceği görevleri bu yönde bir arzusu olmadan yüklemek uygun olmadığından, bu kişinin himayesinden vazgeçmesi mümkündür. Almanya'da grup sigortası için genelde, günümüzde grup sigortası için kullanılan

⁸⁷⁰ Bu hükme göre sigorta ettiren lehine sigorta sözleşmesinden doğan alacaklar ihtiyaten veya kesin olarak haczedilirse ya da sigorta ettiren hakkında iflasın açılmasına karar verilirse, adı belirtilerek gösterilmiş olan lehtar, sigorta sözleşmesine sigorta ettirenin onayı ile onun yerine taraf olabilir (TTK m. 1505/1).

TTK m. 1505 hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Şenocak**, K., "Hayat Sigortalarında Lehtarın Sigorta Ettirenin Yerine Geçmesi (Yeni TTK mad.1505)", İnÜHFD, C. 2, Sa. 1, Y. 2011, s. 20.

⁸⁷¹ **Sigorta Hukuku Dergisi/Ünan**, s. 184.

⁸⁷² İnÜHFD/Şenocak, s. 20.

genel sigorta şartları buna ilişkin açık hükümleri içerir; bunun eksikliğinde grup lideri ile sigortalı kişiler arasındaki iç ilişkiye bakılır⁸⁷³.

Grup üyelerinin gruptan ayrılmaları, ikili iletme ile yapılır: Bunlardan *ilki*, öncelikle grup liderine gruptan ayrılma isteklerine ilişkin form verilmesi; *ikincisi*, daha sonra bunun grup sigortasının sigortalılarından ayrılacağına yönelik beyan olarak sigortacıya iletilmesidir⁸⁷⁴. Bu hususta sigorta sözleşmesinde belirli bir hüküm yoksa ve grup sigortasının kullanılması, bütün katılanlar tarafından sigortalılar ile sigortacı arasındaki doğrudan işlemlere katlanması şeklinde ise, sigortacı, sözleşmeden ayrılmasına ilişkin beyanı kendisine sigorta ettirenin değil de doğrudan sigortalı kişinin iletmesine dayanamaz⁸⁷⁵. Süreyi koruma açısından, sigortalı kişinin bu açıklamasının grup liderine ya da sigortacıya yapıp yapmamasının bir önemi yoktur; grup sigorta sözleşmesinde özel bir şartın bulunmadığı her durumda, her ikisi de yetkili olur⁸⁷⁶.

Emeklilik hâline ilişkin olarak grup sigorta sözleşmesinde, gruptan ayrılan üyeler için, grup sigortasındaki himayeleri sona ermekle birlikte, sigortalıya

⁸⁷³ Hütt, S., Bach/Moser Private Krankenversicherung, Herausgegeben von Wilmes, J., München 2015, & 13, Rn 15).

⁸⁷⁴ Hütt, & 13, Rn 15.

⁸⁷⁵ Hütt, & 13, Rn 15.

⁸⁷⁶ Hütt, & 13, Rn 15.

sigortasının bir kısmını veya tamamını ferdi sigortaya tahvil etmesi hakkının verilmesinin kararlaştırılması da mümkündür⁸⁷⁷.

Sigorta teminatı hâli dışında sigortalının hastalık, kaza gibi nedenlerle iş başında bulunamaması ya da geçici işten çıkarılması, yani sigortalının geçici gruptan ayrılma hâllerinde ise poliçede kararlaştırılan hususa bakmak gereklidir. Kanaatimizcede iştirak edilmesi uygun bir görüşe göre, poliçede böyle bir şart olmasa dahi, sigorta ettiren zımni hareketiyle sigorta akdinin devamını gösterebilir⁸⁷⁸.

Ayrıca bu kapsamda değerlendirilmesi gereken bir husus da gruptan ayrılmanın hangi aşamada sözleşmenin akıbetini etkileyeceğidir. TTK m. 1496/1'de, sözleşmenin yapılmasından sonra grubun on kişinin altına düşmesinin sözleşmenin geçerliliğini etkilemeyeceği belirtilmiştir. Belirmek gerekir ki bu hükme aykırı sözleşme şartları geçersizdir (TTK m. 1520/2). Dolayısıyla bu düzenleme kapsamında, sözleşmenin kurulmasından sonra grupta kimse bulunmasa dâhi sözleşmenin süre sonuna kadar devam etmesi daha uygun görülmektedir. Grup içerisinde kişiler, belli bir süreçte sayıca çok olabileceği gibi, belli bir süreçte olmayabilirler de. Ancak hüküm kapsamında kanaatimizce menfaatin kalıcı yokluğu hâlinde (örneğin dil öğrenimi amaçlı yurt dışına öğrenci gönderen ve gönderdiği

⁸⁷⁷ Coşkun, s. 116.

⁸⁷⁸ Coşkun, s. 119.

öğrencileri kazaya ve hastalığa karşı sigorta ettiren yabancı dil kursu işletmesinin kapatılması), TTK m. 1408/1 uyarınca sözleşme o andan itibaren geçersiz olacaktır.

Bu konu kapsamında PEICL'de de bir düzenleme bulunmaktadır. Bu düzenlemeye göre, eğer fer'i grup hayat sigortası sona ererse ya da bir üye gruptan ayrılırsa, himaye üç ay sonra ya da grup hayat sigorta sözleşmesinin süresinin dolmasıyla sona erer, hangisi daha erkense o uygulanır. Bu durum meydana geldiğinde grup üyesi, yeni bir riziko değerlendirmesi olmaksızın, sigortacı ile yeni bir bireysel sözleşme altında, eşdeğer himaye hakkına sahiptir. Grup üyesi bu hakkını uygulama niyetinde olduğunu gösterirse, sigortacı ve grup üyesi arasındaki sözleşme, grup üyesinin şimdiki yaş ya da sağlık durumu hesaba katılmaksızın, bireysel poliçe temeline göre prim hesabında bireysel sözleşme olarak devam eder (18:204; 1, 3).

2. Grup Zarar Sigortalarında

Mal sigortalarında, sigortalanabilir menfaatin ortadan kalkması hâlinde grup sigorta sözleşmesi sona erer. Ancak grup mal sigortaları açısından farklı bir husus vardır: Himaye edilen sürelerle göre grubun varlığının değişken olması. Örneğin, depodaki malların sigorta himayesi için akdedilen grup mal sigortasında durum böyledir. İçinde bulunan malların himaye edildiği depoda malın bulunmadığı

zamanlar da olabilir. Bu durumda grup sigorta sözleşmesi, sigortalanabilir menfaatin yokluğu ile sona ermez. TTK'da da, buna ilişkin ayrıca bir düzenleme yer almaktadır: *“Mal sigortası niteliğindeki grup sigortalarında; mal girmesi veya çıkması sebebiyle mal topluluğunda değişiklikler meydana gelmiş olsa bile, sözleşme bütün hükümleriyle geçerlidir.”* (TTK m. 1453/3). Bu hâllerde ayrıca menfaatin sürekli bir yokluğunun var olup olmadığına bakılacaktır (depo işletmesinin kapatılması gibi); menfaatin sürekli yokluğu hâlinde, TTK m. 1408/1 uyarınca sözleşme o andan itibaren geçersiz olur.

Grup sorumluluk sigortalarında, sigortalanan sorumlulukların artık doğma ihtimâli kalmadığında, sigortalanabilir menfaat de kalmayacaktır. Bu durum, TTK m. 1473'deki sorumluluk sigortalarında, asıl sigortalı haricindeki himaye kapsamındaki kişilerin gruptan ayrılması ile ortaya çıkmaz. Çünkü sigorta sözleşmesi ile kişilerin işletmede buldukları yer, statü himaye altına alınmaktadır. Ayrıca asıl sigortalanan kişi dışındakiler, asıl sigortalıya bağlı olarak himaye kapsamına alınmaktadırlar, dolayısıyla varlıkları ve sigortalanabilir menfaatleri sigorta sözleşmesini etkilemez. İşletme ile ilgili sorumluluğun sigortalandığı bu sigorta türünde sigortalanabilir menfaat örnek olarak işletmenin kapatılması, faaliyetin uzun süreli durdurulması hâllerinde ortadan kalkabilir.

İşletme ile ilgili sorumluluğun sigortalandığı grup sorumluluk sigortası dışında ise sigortalanabilir menfaatin ortadan kalkması, sorumlulukları sigortalanan kişilerin,

sigorta himayesi kapsamındaki sorumluluklarının tekrar doğma ihtimâlinin ortadan kalkması hâlidir. Burada, grup sorumluluk sigortası ile himaye edilen çalışanlarının çalıştığı işyerinin kapatılması örneği verilebilir.

F. İMKÂNSIZLIK

Bir sözleşmede imkânsızlık iki şekilde söz konusu olabilir. Bunlardan ilki başlangıçtaki imkânsızlık; bir sözleşmenin konusunun imkânsız olmasıdır (TBK m. 27)⁸⁷⁹. Bunun hukuki sonucu sözleşmenin geçersiz olmasıdır. İkincisi ise akdin in'ikadından sonraki imkânsızlıktır: Sigorta sözleşmesinin akdedilmesinden sonra, borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkânsızlaşırsa, borç sona erer (BK m. 136). Bunun hukuki sonucu ise sözleşmenin imkânsızlık nedeni ile sona ermesidir. Bu hüküm kapsamında ifanın imkânsızlaştığı, borçlu tarafından alacaklıya gecikmeksizin bildirilmez ve zararın artmaması için gerekli önlemler alınmazsa, borçlu, bundan doğan zararları gidermekle yükümlü olur (TBK m. 136).

İmkânsızlık devamlı ve objektif olmalıdır⁸⁸⁰. İmkânsızlığın objektif olması,

⁸⁷⁹ Başlangıçtaki imkânsızlık edimin tamamı için değil de bir kısmı için söz konusu ise, bu durumda sözleşmenin tamamı değil, bir kısmı imkânsız sayılacaktır (Kılıçoğlu, s. 97).

⁸⁸⁰ Kılıçoğlu, s. 96.

edimin ne borçlu ne de bir başka üçüncü kişi tarafından ifa edilememesi, yani herkes için imkânsız olmasıdır⁸⁸¹.

Sigorta sözleşmeleri açısından TTK'da bazı düzenlemeler bulunmaktadır: Sigortacının sorumluluğu başlamadan, sigorta ettirenin, sigortalının ve can sigortalarında ayrıca lehtarın, fiilleri ve etkileri olmaksızın rizikonun gerçekleşmesi imkânsızlaşmışsa, sigortacı prime hak kazanamaz (TTK m. 1422/1). Ayrıca can sigortalarında, sigortalı, ilk prim ödenmesinden önce ölmüşse, sigorta sözleşmesi geçersiz olacaktır (TTK m. 1487/2).

G. FESİH VE CAYMA

1. Olağanüstü Durumlarda Fesih

Sigortacının, konkordato ilan etmesi, ilgili sigorta dalına ilişkin ruhsatının iptâl edilmesi veya sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması gibi hâllerde; sigorta ettiren, bu olguları öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesini feshedebilir. Zorunlu sigortalar ile prim ödemesinden muaf hâle gelmiş can sigortaları hariç sigorta sözleşmelerinde, primlerin tamamını ödememişken sigorta ettiren

⁸⁸¹ Kılıçoğlu, s. 96; Hatemi/Gökyayla, s. 246; Erdoğan, s. 186.

konkordato ilan etmişse, sigortacı, bunu öğrendiği tarihten itibaren, bir aylık bildirim süresine uyararak, sigorta sözleşmesini feshedebilir (TTK m. 1413).

2. Sigorta Priminin Artırılmasında Fesih

Sigortacı, sigorta teminatının kapsamında değişiklik yapmadan, ayarlama şartına dayanarak primi yükseltirse, sigorta ettiren, sigortacının bildirimini aldığı tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshedebilir (TTK m. 1414). Bu düzenleme, 6012 sayılı TTK ile getirilmiştir; sigorta sözleşmesi süresi içinde sigorta ettirenin prim miktarında meydana gelebilecek değişiklikleri karşılayamayacak hâle düşmesine karşılık sigorta ettirene böyle bir hak tesis etmek amacı ile getirilmiştir⁸⁸². Hükümde “*ayarlama şartı*” kavramına yer verilmiştir; bu şart sigorta sözleşmesine konulabilecek, sigortacıya sigorta himayesinin kapsamında herhangi bir değişiklik yapmadan sigorta primlerini tek taraflı olarak yükseltme yetkisi veren bir şarttır⁸⁸³.

⁸⁸² TTK madde gerekçesi, m. 1414.

⁸⁸³ **Demir, Ş.**, “TTK Tasarısı’nın Sigorta Sözleşmesini Hükümlerine İlişkin Maddeleri ile Getirilen Düzenlemelerin Değerlendirilmesi”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sa. 84, 2009, s. 334.

3. Kısmi Fesih ve Cayma

“Sigortacının sigorta sözleşmesini, bazı hükümlerine ilişkin olarak feshetmesi veya ondan cayması haklı sebeplere⁸⁸⁴ dayanıyorsa ve sigortacının sözleşmeyi geri kalan hükümlerle, aynı şartlarla yapmayacağı durumdan anlaşılıyorsa, sigortacı sözleşmenin tamamını feshedebilir veya ondan cayabilir.” (TTK m. 1415/1)⁸⁸⁵. Bu düzenleme, TBK m. 27/2’de düzenlenen kısmi hükümsüzlüğe ilişkin hükme paralel düzenlenmiştir: Bu düzenlemeye göre, sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez; ancak, bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur. S-VVG’de, kolektif sigorta hususunda bu hususa ilişkin bir düzenleme içermektedir. Bu düzenlemeye göre, birden çok kişi ya da malı kapsayan kolektif sigortalarda, bu mal ya da kişinin bir kısmına ilişkin beyan yükümlülüğü ihlâl edildiğinde, sigortacının sadece bu kısım için aynı şartlarda sigorta edebilirdi gibi bir durum ortaya çıkmışsa, sigorta sözleşmesi kalan kısım için

⁸⁸⁴ Hükümde “*haklı sebep*” kavramına yollamada bulunulması gereksizdir; sigortacının fesih veya cayma hakkının mevcutsa, bunların kullanılması hukuka uygun ve haklıdır, haksız yere sözleşmeyi kısmen feshetme veya sözleşmeden kısmen cayma hakkı zaten söz konusu değildir (Ünan, Şerh, s. 95).

⁸⁸⁵ Bu madde BK m. 20/2’de yer alan kısmi butlan müessesesindeki mantığın sigorta sözleşmeleri açısından kurulması üzerine ortaya çıkmıştır.

Örneğin hem yaşama hem de ölüm ihtimâline karşı yapılan sigortada, birbirine zıt iki riziko teminat altına alındığından risklerden biri için ağırlaştırıcı durum, diğeri için hafifletici niteliktedir. Bu durumda sigortacı isterse sözleşmeyi ağırlaştırıcı kısım için kısmi olarak sona erdirebilir (TTK madde gerekçesi, m. 1415).

devam eder (S-VVG m. 7). Gerek TTK m. 1415 gerekse S-VVG'deki bu hüküm kapsamında grup sigortaları açısından bu hususta şu şekilde bir değerlendirme yapılabilir: Grup can sigortalarında, yaklaşık grup sayısının sözleşme öncesi beyan görevi ihlâli ile yanlış bildirilmesi; sözleşme kurulduktan sonra mevcut sayının bildirilen ortalama sayıdan fazla olduğunun tespiti hâlinde; sigortacı alt gruplardan birine ilişkin hükümden cayarak (örneğin işçi alt gruplarından 5.000 TL maaş altı işçiler grubunu sigorta himayesi dışı bırakarak) sözleşmenin devamını sağlayabilir. Aynı durum rizikonun ağırlaşması açısından da geçerlidir: S-VVG'de kolektif sigortada riziko artışı ayrıca düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, birden çok mal ya da kişiyi kapsayan kolektif sigortada, birden çok mal ya da kişinin sadece bir kısmının riziko artışından etkilenmesinde, kalan kısım için sigorta; sigorta ettirenin, bu kolektif sigortanın bu kısmına yaklaşık olarak karşılık gelen, sigortacının ilk talebinin üzerinde prim artışını ödemesi durumunda devam eder (m. 31). Böylelikle örneğin bir sigorta ettiren birden çok evini yangına karşı sigortalatmak istediğinde, örneğin içlerinden birinin benzin istasyonunun yanında olduğunu beyan etmemişse, sigortacı sadece bu eve ilişkin kısmi feshi gerçekleştirebilir. Ancak, sigortacı, sözleşmeyi kısmen feshetmiş veya ondan caymışsa, sigorta ettiren sözleşmenin tamamını feshedebilir veya ondan cayabilir (TTK m. 1415/2). Paket poliçe niteliğinde olmayan poliçelerde (örnek olarak bir tesisin haddehane, liman, idari birimler, depo v.b. çeşitli ünitelerinin aynı poliçe ile yangına karşı sigortalanması) teminata dâhil unsurlardan sadece biri veya bazıları (örneğin yalnızca liman ünitesi)

bakımından gerçekleşen fesih veya cayma sebebinin, dürüstlüğe aykırı bir durum olmadığı sürece sözleşmenin bütünü hakkında fesih veya cayma yoluna gidilmesi mümkündür; paket poliçelerde ise, her ayrı teminat (örneğin elektronik cihaz ve bina yangın teminatı) kural olarak ayrı bir sigorta sözleşmesi şeklinde işlem gördüğünden, bu hâlde teminatlardan sadece birine ilişkin fesih veya cayma hakkının diğer teminatları olağan koşullarda etkilemeyecek ve TTK 1415 hükmünün dışında kalacaktır⁸⁸⁶.

4. Sigorta Ettirenin Prim Ödemede Temerrüdü

Sigorta ettiren primi ödemesi gereken zamanda ödemezse temerrüde düşer. İzleyen primlerden herhangi biri zamanında ödenmez ise, sigortacı sigorta ettirene, noter aracılığı veya iadeli taahhütlü mektupla on günlük süre vererek borcunu yerine getirmesini, aksi hâlde, süre sonunda, sözleşmenin feshedilmiş sayılacağını ihtar eder; bu sürenin bitiminde borç ödenmemiş ise sigorta sözleşmesi feshedilmiş olur (TTK m. 1434/3)⁸⁸⁷. Ayrıca bir sigorta dönemi içinde sigorta ettirene iki defa ihtar gönderilmişse sigortacı, sigorta döneminin sonunda hüküm doğurmak üzere

⁸⁸⁶ Ünán, Şerh, s. 96.

⁸⁸⁷ Sigortacının, sigorta ettirenin temerrüdü nedeniyle TBK'dan doğan diğer hakları saklıdır (TTK m. 1434/3). Ayrıca bu hüküm sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez (1452/3).

sözleşmeyi feshedebilir. Can sigortalarında indirimle ilişkin hükümler saklıdır (TTK m. 1434/4).

5. Sigortacının Sorumluluğu Başlamadan Önce Cayma

Sigorta ettiren, sigortacının sorumluluğu başlamadan önce, kararlaştırılmış primin yarısını ödeyerek sözleşmeden cayabilir; sözleşmeden kısmi cayma hâlinde, sigorta ettirenin ödemekle yükümlü olduğu prim, cayılan kısma ilişkin primin yarısıdır (TTK m. 1430/3). Bu hüküm, sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez; değiştirilirse bu hüküm uygulanır (TTK m. 1452/3).

6. Can Sigortalarında Sözleşmeden Cayma

Can sigortalarında, sigorta ettiren, sigortacının kendisine cayma hakkını kullanabileceğini bildirmesinden itibaren onbeş gün içinde sözleşmeden cayabilir. Bilgilendirmenin yapıldığı sigortacı tarafından ispatlanır. Bilgilendirme yapılmamışsa cayma hakkı ilk primin ödenmesinden bir ay sonra sona erer (TTK m. 1489)⁸⁸⁸. Bu hüküm hayat sigortalarının genelde uzun süreli olması ve sigorta

⁸⁸⁸ TTK m. 1430 madde hükmü saklıdır.

ettirenlerin ikna gücü yüksek olan kişilerce aslında kendilerine çok da uygun olmayan sözleşmelere sokulmuş olması hâlinde, sigorta ettirenlere tamamiyle sözleşmeyi anladıklarından emin olmaları için hükümdeki süre içinde düşünüp herhangi bir cezai şart ödemedenden sözleşmeyi sona erdirebilme hakkı tanımak amacı ile getirilmiştir⁸⁸⁹.

H. OLAĞANÜSTÜ DURUMLAR

1. Tarafların Aczi, Takibin Semeresiz Kalması

Sigorta ettiren, aciz hâline düşen veya hakkında yapılan takip semeresiz kalan sigortacıdan, taahhüdünün yerine getirileceğine ilişkin teminat isteyebilir. Bu istemden itibaren bir hafta içinde teminat verilmemiş ise sigorta ettiren sözleşmeyi feshedebilir (TTK m. 1417/1). Primin ödenmesinden önce acze düşen, iflas eden veya hakkında yapılan takip semeresiz kalan sigorta ettirene, sigortacının istemiyle, aynı şartlarla, sigorta ettiren sözleşmeyi feshedebilir (TTK m. 1417/2).

⁸⁸⁹ TTK madde gerekçesi, m. 1489.

2. Sigortacının İflası

Sigortacının iflası hâlinde sigorta sözleşmesi sona erer. Sigortacının iflasından önce ödenmeyen tazminatlar, özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, önce SK gereğince sigortacı tarafından ayrılması gereken teminatlardan, sonra iflas masasından karşılanır. Hak sahipleri iflas masasına İcra ve İflas Kanununun 206 ncı maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen üçüncü sırada katılır (TTK m. 1418). Can sigortalarında sigortacının iflasının açıldığı tarihte, bir yıldan uzun süreli sigortalarda, riziko gerçekleşmemiş veya gerçekleşmiş fakat bedel ödenmemişse, ilk hâlde iflasın açıldığı, ikincisinde ise rizikonun gerçekleştiği andaki matematik karşılıklar hak sahiplerine ödenir. Rizikonun gerçekleştiği durumlarda, matematik karşılıkları aşan kısım, sigortacının teminatından karşılanır; açık kalan miktar garameye girer (TTK m. 1506).

I. SÖZLEŞME HÜKÜMLERİ VE TARAFLARIN SÖZLEŞMENİN KURULMASINDAN SONRA ANLAŞMASI

Taraflar, iradeleri ile sigorta sözleşmelerine sözleşmeyi sona erdirecek hâllere ilişkin hüküm koyabilirler. Bu hükümler gerçekleştiğinde sözleşme sona erer. Ancak bu hükümlerin, TTK' nın sigorta kitabındaki koruyucu hükümlere aykırı olmaması gereklidir. Sigorta sözleşmesi, sigortacı ile sigorta ettirenin anlaşmasıyla,

iki tarafın aynı yönde sigorta sözleşmenin sona ermesine ilişkin irade beyanlarında bulunmaları ile de sona erebilir.

II. ZAMANAŞIMI

Sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler her hâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TTK m. 1420). Ancak bu hüküm ile birlikte TTK'da düzenlenmeyen zamanaşımı ile ilgili diğer hususlar (zamanaşımının kesilmesi ve durması gibi) açısından TBK uygulanacaktır. Sorumluluk sigortaları ise, sigortacıya yöneltilecek tazminat istemleri, sigorta konusu olaydan itibaren on yılda zamanaşımına uğrar (TTK m. 1482). Ancak bir görüşe göre (kanaatimizce de bu görüşe iştirak edilmelidir), sorumluluk sigortasında zarar sigorta konusu olaydan sonra ortaya çıkabileceği için, bunun süresinin de belirlenmesinin gerekli olduğu ileri sürülmüştür; zamanaşımı için TTK m. 1420'de borçlar hukukunun da temel ilkesi olan, zamanaşımı süresinin alacağın muaccel olmasından itibaren başlayacağı hükmü,

bu hâle de çözüm getirebilirdi, zarar doğduktan sonra alacağın talep edilmesiyle muacceliyet gerçekleşecektir⁸⁹⁰.

III. HALEFİYET

A. GENEL OLARAK

Hâlefiyet, sigortacının tazminatını ödediğinde, hukuken sigortalının yerine geçmesidir (TTK m. 1472/1⁸⁹¹; 1481/1)⁸⁹². Sadece zarar sigortaları için geçerli olan bir kurumdur, hayat sigortalarında uygulanmaz. Hayat sigortası sözleşmesi gereği, sigorta şirketinden kararlaştırılan sigorta bedelini tahsil eden sigorta ettiren ve mirasçıları ile rizikoya muhatap olan kişilerin mirasçılarının, rizikonun gerçekleşmesine neden olan üçüncü kişiye karşı sahip olduğu tazminat alacağını sigorta şirketine temlik etmeleri geçersizdir (TTK m. 1491/3).

Sigortalının, gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikal eder. Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı

⁸⁹⁰ Kender, s. 331.

⁸⁹¹ Hükmün eleştirisi için bkz. Kender, s. 343.

⁸⁹² Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Omağ, M. K., Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, İstanbul 2011.

gerekmeksizin, halefiyet kuralı uyarınca, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir⁸⁹³ (TTK m. 1472/1; 1481/2). Hüküm uyarınca halefiyetin iki şartı bulunmaktadır⁸⁹⁴: Bunlardan *ilki* rizikonun gerçekleşmesinden doğan zararlar için sigortalının⁸⁹⁵ üçüncü şahıslara karşı tazminat hakkını haiz olmalıdır, tazminat talebinin hangi hukuki sebepten doğacağına da bir önemi yoktur; *ikincisi* ise sigortacının sigorta tazminatını ödemesidir.

VVG § 86'ya göre, sigorta ettirenle ortak evde yaşayan üçüncü kişinin zararlarının tazminine ilişkin durumlarda, sigortacının dava hakkı yoktur. Bunun bir istisnası vardır, o da bu kişinin kasti olarak verdiği zararlardır. Bu hükme göre aranan aile bağı değil, aynı evde yaşamaktır⁸⁹⁶. Bu imtiyaz, aile barışının korunmasında sigortalının menfaatinin himayesine hizmet eder⁸⁹⁷. Ayrıca belirtmek gerekir ki, sigorta ettirenle bu kişi arasında "*iktisadi birlik*" olmalıdır⁸⁹⁸. Bu birlikte

⁸⁹³ Bir yazara göre bu düzenleme, sigortacıya yeni bir imkân sunmamaktadır; zaten halefiyet ilkesi ve medeni usul hukuku kuralları uyarınca sahip olduğu imkânı açıklamaktadır (**Sopacı Öztuna**, s. 120).

⁸⁹⁴ **Kender**, s. 344.

⁸⁹⁵ Kender'e göre burada "*sigortalı*" değil, "*sigorta ettiren*" ifadesinin kullanılması daha uygundur. Çünkü sigortalı sadece başkası hesabına sigortada söz konusudur. Ayrıca sigorta ettiren aynı zamanda sigortalıdır (**Kender**, s. 344).

⁸⁹⁶ **Sopacı Öztuna**, s. 138; **Muschner**, J., Rüffer, W./Halbach, D./Schimikowski, P., *Versicherungsvertragsgesetz, Handkommentar*, 3. Auflage 2015, VVG § 86, Rn. 51.

⁸⁹⁷ **Jahnke**, J., Burmann, M./Heß, R./Jahnke, J./Janker, H., *Straßenverkehrsrecht, Kommentar*, München 23. Auflage 2014, VVG § 86, Rn. 92.

⁸⁹⁸ **Sopacı Öztuna**, s. 138; **Jahnke**, VVG § 86, Rn. 92.

ekonomik idare süreci, ne somut bir ekonomik anlaşmaya ne de (öğrenci asker gibi) geçici yokluğuna dayalıdır⁸⁹⁹. Geçici misafirlik ise süreci bu kapsamda sayılmaz⁹⁰⁰. TTK ise, m. 1429'da sigortacının sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fillerinden sorumlu buldukları kişilerin ihmâllerinden kaynaklanan zararları tazminle yükümlü olduğu ifade edilmiştir. Buradan mezkûr hüküm kapsamında sigortacının bu kişilere rücu edemeyeceği anlamı da çıkmaktadır⁹⁰¹. Ancak bu hüküm, rücu hakkını kişi yönünden sınırlandıran bir düzenleme içermemektedir⁹⁰².

Halefiyet kurumu olmasaydı, sigorta ettiren sigortacıdan sigorta bedeli ile zararını karşıladıktan sonra, üçüncü kişiye tekrar dava açabilecek ve bir zarar için iki tazminat kazanmış olacaktı⁹⁰³. Ancak sigorta sözleşmesi ile amaç gerçek zararın tazmini olup, haiz olduğu ekonomik faaliyetler itibariyle sigortalıyı hasardan hemen önceki durumuna iade etmektir; yani, sigorta, sigorta ettiren için zenginleşme aracı değildir⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵. Dolayısıyla halefiyet ile üçüncü kişiye karşı dava hakkı sigortacının

⁸⁹⁹ **Langheid**, T., Römer, W./Langheid, T./Rixecker, R., Versicherungs-vertragsgesetz mit VVG- Informationspflichtenverordnung Kommentar, München 4. Auflage 2014, VVG § 86, Rn. 57.

⁹⁰⁰ **Langheid**, Kommentar, VVG § 86, Rn. 57.

⁹⁰¹ **Sopacı Öztuna**, s. 137.

⁹⁰² Hükümün eleştirisi için bkz. **Sopacı Öztuna**, s. 136 vd.

⁹⁰³ **Bozer**, 1981, s. 106; **Omağ**, Halefiyet, s. 58- 59.

⁹⁰⁴ **Omağ**, M. K., Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti (TTK m. 1301), İstanbul 1983, s. 26.

⁹⁰⁵ Takseli sigorta ve kazanç sigortası, sebepsiz zenginleşmenin istisnaları olarak nitelendirilebilir (**Can**, Sigorta Hukuku, s. 47).

tekeline geçerek, sigorta ettirenin sebepsiz zenginleşmesi önlenmektedir. Halefiyet, ayrıca rücu imkânından dolayı prim miktarına etki ederek sigortayı daha az külfetli ve daha cazip bir hâle getirmektedir⁹⁰⁶. Şunu da belirtmek gerekir ki halefiyet kapsamında zararı karşılayan sigortacı, TBK 62 (818 sayılı Borçlar Kanunu 51/2) kapsamında aynı zarardan sorumlu tutulanlar kapsamında değerlendirilemez; sigortacı mütelselsil sorumlulukta iç ilişkide rücuyla ilişkin esasları belirleyen bu hükümlere tabi değildir; sigortacının halefiyet kapsamında rücu hakkı sadece TTK m. 1472'ye dayanır⁹⁰⁷.

Mal sigortalarında sigortalı, sigortacıya geçen haklarını ihlâl edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur. Sigortacı zararı kısmen tazmin etmişse, sigortalı kalan kısımdan dolayı sorumlulara karşı sahip olduğu başvurma hakkını korur (TTK m. 1472/2). Sorumluluk sigortalarında ise, sigortalı veya zarar gören, sigortacıya geçen haklarını ihlâl edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur (TTK m. 1481/3).

⁹⁰⁶ Kender, s. 343.

⁹⁰⁷ Buz, V., "Mütelselsil Sorumluluktaki Rücu İlişkisinde Sigortacının Hukuki Konumu", BATİDER, Eylül 2012, C. XXVIII, Sa. 3, s. 36.

B. GRUP SİGORTASI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Grup sigortasının can sigortası kısmı kapsamında, zarar sigortaları olarak akdedilecekler hariç, halefiyetin değerlendirilmesi mümkün değildir. Grup mal ve sorumluluk sigortalarında halefiyet uygulanacaktır. Halefiyet uygulamasında sigortacı sigortalının yerine geçmektedir. Dolayısıyla bu durum grup sigortası açısından, himaye kapsamındaki her sigortalı grup üyesi için geçerlidir. Sigortacıya, rizikonun gerçekleşmesi hâlinde sigorta tazminatı ödeme borcunu yerine getirdiği her grup üyesi için, gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı intikal etmektedir⁹⁰⁸. Aynı durum, sigortacıya geçen hakları ihlâl edici davranışta bulunmama yükümlülüğü için de geçerlidir; bu yükümlülük de sigortalı grup üyelerinin üzerindedir.

⁹⁰⁸ Grup sağlık sigortası kapsamında sigortalıya yapılan ödeme için sigorta şirketinin sigortalıya halef olması hususunda bkz. Yargıtay Kararı için bkz. 11. HD, E. 2006/1021, K. 2007/4322, T. 7/4/2005, Uyap İçtihat Programı.

SONUÇ

Grup sigortası sözleşmesi kişi grubu ya da mal grubuna ilişkin menfaatlerin sigortasıdır. İçerisinde sigortalı bir grup barındırır. Grup; ortak bir amaca, ayırt edici özelliğe ya da göreve sahip ve kendi aralarında etkileşim olan kişi topluluğudur. Toplumda çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Bir grubun var olabilmesi için ise; kişi topluluğu, sosyal etkileşim, ortak amaç ya da ayırt edici bir özellik ve iç ilişkide düzen gereklidir.

Grup sigortası; gerçek olan ya da gerçek olmayan grup sigortası ve karma grup sigortası olarak üç şekilde akdedilebilir. Ancak çalışmada tek sözleşme ile akdedilen gerçek grup sigortası incelenmiştir. Çalışma kapsamında grup sigortası; sigorta ettirenin tek bir sigorta sözleşmesiyle, başkasının ölüm veya hayatta kalma ihtimâllerine karşı hayatını, hastalığını, sağlığını, sorumluluklarını; ya da kendisine ya da başkasına ait mal grubuna ilişkin menfaatleri sigorta ettirebilme sistemine dayanan sigorta türüdür. Grup sigortası, belirli bir sözleşme tipi değildir; aksine sigorta sözleşmesinin görünen bütün şekilleri, grup sigortası olabilmektedir. Dolayısıyla bu sistematik altında yer alan tüm sigorta türlerinin grup sigortası olarak akdedilebilmesi mümkündür. Dolayısıyla TTK'da yapılan genel sigorta sözleşmesi ayrımı kapsamında, grup can ve grup zarar sigortaları olmak üzere iki türüdür. Grup can sigortaları kapsamında, grup hayat, kaza, hastalık ve sağlık sigortası; grup zarar sigortası kapsamında ise, grup mal ve sorumluluk sigortası yer almaktadır. Ayrıca

belirtmek gerekir ki, 6762 sayılı TTK grup sigortası hususunda düzenleme içermemekte idi. 6012 sayılı TTK, grup sigortası yukarıda ifade edildiği gibi üzerinde farklı sigorta türlerinde bazı düzenlemeler getirmiştir. Ancak yeterli derecede ayrıntılı olduğunu söylemek mümkün değildir: Düzenleme, can sigortaları için TTK m. 1496; mal sigortaları için TTK m. 1453; sorumluluk sigortaları için TTK m. 1473 ile sınırlıdır.

Sosyal sigortada sağlanan sigorta hizmeti, grup sigortası değildir. Grup sigortası, TTK'da düzenlenmiş bir kurumdur ve TTK m. 1450'ye göre, sosyal güvenlik kurumları ile yapılan sözleşmeler hakkında, kendi kanunlarında aksine hüküm bulunmadıkça, TTK hükümleri uygulanmaz.

Grup sigortası, bireysel olarak akdedilen sigortalara göre bazı avantajları içermektedir. Bunların en önemlisi prim düşüklüğü, diğerleri ise daha az komisyon, işçi başına nakdi değer olmaması, daha az yönetim giderleri, indirimli tarife imkânı sağlayan kolektif riziko yapısı ve sade sigorta işlemleridir.

Grup sigortası sözleşmesi, tek bir sigorta ettiren ile sigortacı arasında, teknik olarak grubu oluşturan sigortalılar lehine tek bir sözleşme olarak akdedilir. Bu sözleşme, ana sözleşme (master contract) olarak adlandırılır. Grup sigorta sözleşmesinin kurulması hususunda farklı bir düzenleme bulunmamaktadır. TTK m. 1451 gereğince TBK hükümleri uygulanır. Dolayısıyla BK m. 1 uyarınca sigorta

sözleşmesi, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamaları ile kurulur.

Grup sigortası, sigorta ettirenin birden çok riziko için sigorta yaptırdığı veya birden çok menfaat veya birden çok kişinin sigorta edildiği, tek sözleşmeli birleştirilmiş sözleşmelerdendir.

Grup sigortasında poliçede sigorta plânına yer verilir. Sigorta plânı, sigorta tarifelerini, seçilebilme koşullarını, prim ödeme plânlarını vb. içeren işveren tarafından imzalı formdur ve grup sigorta sözleşmesinin bir parçasıdır. Sigorta plânı ile ilgili TTK'da bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak ÖSSY'de bu hususta bazı hükümlere yer verilmiştir. Bu düzenlemelerde yapılan tanımlamaya göre sigorta plânı; teminatları, teminat limitlerini ve teminatlar kapsamında şirketin ödeme yüzdesini veya sigortalı katılım payını gösterir poliçe üzerindeki veya eklenmiş bilgidir. Bu tanım ÖSSY'de düzenlenmiş olsa da tüm can sigortası kapsamındaki grupları için geçerli olduğu söylenebilir. Sigorta plânı, katkılı ya da katkısız olabilir. Katkılı sigorta plânı, işçinin de ödeme yükümlülüğünü üstlendiği, katkı metodunu içeren plândır. Katkısız sigorta plânında ise, sadece işverene primlerin tamamını ödemekle yükümlüdür.

Grup sigortasında, sigorta sözleşmesinden doğan görevler esas itibari ile sigorta ettiren tarafından yerine getirilmelidir; ancak bunlar borç niteliğinde olmadığından, sigortalıya da yüklenmesi mümkündür. TTK'da m. 1412'de bu yönde,

TTK'da sigorta ettirenin bilgisine ve davranışına hukuki sonuç bağlanan durumlarda, sigortadan haberi olması şartı ile sigortalının, temsilci söz konusu ise temsilcinin, can sigortalarında da lehtarın bilgisi ve davranışının da dikkate alınacağı düzenlenmiştir.

Prim ödeme borcu, borç niteliğini haiz olması nedeni ile sadece sözleşmenin tarafı olan sigorta ettiren tarafından yerine getirilmelidir. Üçüncü kişilerin taraf olmadıkları bir sözleşme nedeni ile borç altına girmesi mümkün değildir. Sigortalı grup üyeleri, grup sigorta sözleşmesinde borç sahibi değil, hak sahibidir. Grup üyelerinin kendi iç yönetiminde ve ilişkilerinde prim borcunu haiz olmaları mümkündür. Ancak sigorta sözleşmelerinde prim borcunu haiz olmaları dahi kararlaştırılmazken bu kişilerin taraf olmadıkları sözleşmenin borcundan sorumlu tutulmaları da mümkün değildir. Sigorta plânı ile sağlanabilen sigortalı grup üyelerinin prim ödemesi, sigorta ettiren ile grup üyeleri arasındaki iç ilişkidir. Plânda kararlaştırılan grup üyelerinin prim katkısına, prim borcu olarak değil; sigorta ettirene, sigorta sözleşmesi harici bir hukuki ilişkiye dayanarak yapılacak ödeme olarak bakılmalıdır.

Grup üyelerinin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü olup olmamasında; kanaatimizce otomatik grup sigortası sözleşmesinin akdedilmesi sırasında, sigortalılar ismen bilinmediği için, sözleşmenin kuruluş aşamasında grup üyelerine böyle bir yükümlülüğün yüklenmesi mümkün değildir. TTK m. 1412'de zaten

“sigortadan haberi olması şartıyla” ifadesine yer vermiştir. Ancak grup üyelerinin ismen bilindiği yani sigorta sözleşmesinin belirlenmiş kişiler için akdedildiği durumlarda, sigortalı kişilerin de böyle bir yükümlülüğü bulunmaktadır. Özellikle sigortalının gerekli bilgileri beyan etmemesinin kötü niyet kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin ve bu kapsamda beyan etmesi gerekliliğinin kıstas olarak değerlendirilmesi daha uygun bir çözüm olabilir. Grup mal sigortalarında da TTK m. 1412 gereği sigortalının ismen bilinmediği durumda da sigortacının sigortalının ihbarda bulunması beklentisi olmamalıdır. TTK m. 1412 uyarınca sigortalı grup üyelerinin, rizikoyu ve mevcut durumu ağırlaştırmama, ağırlaşan rizikoyu beyan; rizikonun gerçekleştiğinde de rizikonun gerçekleştiğini beyan görevi bulunmaktadır.

Grup sigortası, “*Grup sigortaları*” başlığı altında TTK m. 1496’da, hayat sigortaları kısmında tek bir hüküm olarak düzenlenmiştir (TTK m. 1496). Yapılan atıflarla bu hüküm, kaza, hastalık ve sağlık sigortaları açısından da uygulanabilir hâle gelmiştir. Düzenleme çerçevesinde grup sigortası, can sigortaları açısından, en az on kişiden oluşan, sigorta ettiren tarafından, belirli kıstaslara göre kimlerden oluştuğunun belirlenebilmesi imkânı bulunan bir gruba dâhil kişiler lehine yapılan tek bir sözleşmeden oluşan sigorta türüdür. Uygulamada genelde işverenleri tarafından işçiler için akdedilir. Bu şekilde kişi gruplarının hayatlarının, ölümlerinin ve sağlıklarının sigorta ettiren tarafından himaye altına alındığı grup can sigortalarında sözleşmenin hukuki niteliği, başkası hesabına sigortadır.

Grup sigortasında, kişiden daha çok grup önem arz etmektedir, dolayısıyla grubun kimler tarafından oluşturulduğunun tespit edilmesi gereklidir. Grup üyesinin uygun (eligible), yani sözleşme ile himaye altına alınan grup için belirlenen kriterleri haiz kişi olması gereklidir. Sigorta liderinin himaye kapsamına dâhil edilmesini istediği grupta, uygun olmayan kişilerin de yer alması hâlinde, o kişiler için sigorta himayesi sağlanmayacaktır. Böyle bir durumda sigorta liderinin kusuru olup olmadığına bakılmaz. Gerekli şartlar sağlanmadığı için, grubun içinde gösterilmiş olsa da, uygun olmayan kişi, o sözleşme için sigortalı sıfatını kazanmamıştır. Dolayısıyla sigortacının da bu kişiyi himaye borcu doğmamıştır.

Bir grup sigortası genelde “*belirsiz çok sayıda sigortalı*” için akdedilir. Kişi sayısı, işin doğal yapısına, işçi sayısına ve katkı yöntemlerine göre saptanır. TTK uygulamaları açısından ise “*en az 10 kişi*” sınırı konulmuştur. Sözleşmenin yapılmasından sonra grubun on kişinin altına düşmesi sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. On kişilik sınır, grup üyelerinin tamamı için geçerlidir. Alt grup üyelerinin sayısının ondan az olması mümkündür.

On kişiden az olan grup sigortalarının grup sigortası kapsamında değerlendirilebilmesinin mümkün olup olmadığı hususunda, bu şekilde akdedilen grup sigortalarının teknik olarak grup olması hususunda bir problem yoktur. Böyle bir sözleşme akdetmek için de, zorunlu sigortalar hariç sözleşme serbestisini içeren bir kurum olan sigorta açısından engelleyici bir durum yoktur. Ancak böyle bir

durumda TTK m. 1496 hükmüne uygun bir grup sigortası olmadığı için bu hüküm, on kişiden az grup sigortalarına uygulanmayacaktır. Bu şekildeki grup sigortaları, üçüncü kişi hesabına sigorta olduğu için, TTK açısından uygulanabilir ve kanaatimizce gerçek grup sigortasıdır denilebilir.

Himaye edilen gruba otomatik olarak ya da beyan ile gruba katılabilir. Uygun kişilere, işverenin prime katılma oranına göre seçimlik himaye imkânları da sunulabilir. Grup sigortasında grup kapsamında her kişinin sigorta himayesine ilişkin şartlar, sözleşme ile önceden tespit edilmiştir. Dolayısıyla ismen belirtilmiş olsa da ya da olmasa da veya otomatik ya da beyan ile de olsa, gruba sonradan katılanlar da önceden belirlenmiş şartlar altında himayeye dâhil olacaktır.

Grup üyelerinin sigorta himayesinden yararlanma hakkı, dava açma hakkı, lehtar atama hakkı, doktor incelemesini reddetme hakkı ve katılım belgesini talep etme hakkı vardır.

Gen analizinin sigorta sözleşmeleri için kullanılabilip kullanılamaması hususunda; sigorta sözleşmeleri açısından gen analizinin kullanılması uygun değildir. Sigortacı sigorta ettirenden riziko şahsı için böyle bir talepte bulunamaz. Ancak riziko şahsının gerek sözleşmenin kurulmasında (sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü) gerekse kurulmasından sonra (rizikonun ağırlaşması) gen analizini yaptırmış olması ve sigorta ettirenin veya konumuz itibariyle sigortalı grup üyelerinin bu analizden öğrendiği bilgileri saklaması durumunda MK m. 2 ile sigorta

sözleşmelerinin azami iyiniyete dayalı sözleşme olması nedenlerinden dolayı sigortacıya karşı beyan yükümlülüğünün ihlâli söz konusu olabilir. Bu durum somut olaya göre değişebilir: Örneğin gen analiz sonucu belirli bir yaş sürecinde kanser ihtimâlini gösteriyorsa ve bu durum soy itibari ile önceden yaşanmışsa yani akrabalar açısından zaten bilinebilir bir durumsa, bu bilginin saklanması beyan yükümlülüğünün ihlâlini ortaya çıkabilir. Ancak akdedilen sigorta sözleşmesine göre rizikonun derecesini ve gerçekleşmesini etkilemeyen hastalıklar hususunda gen analizi sonucunun açıklanmaması, beyan yükümlülüğünün ihlâlini gerçekleştirmez. Örneğin gen analiz sonuçları kişinin yaşama süresini etkileyecek nitelikte olmayan bir cilt hastalığını gösteriyorsa, bir hayat sigortası sözleşmesinde bu durumun açıklanması gerekli değildir. Bununla birlikte gen analiz sonuçları açısından beyan yükümlülüğü, rizikonun gerçekleşmesini etkileyecek bir hastalık varsa ortaya çıkabilir. Ayrıca gen haritasında çıkan hastalık, soru listesine göre zaten cevaplaması gereken bir husus ise, örneğin ailede kanser vakiasının önceden görülmüş olup olmasına ilişkin bir bilgi ise, o durumda da bildirmesi gereklidir. Sigorta şirketlerinin ve aracılarnın, müşterilerinin sırlarını saklama yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak bu yükümlülük ihlâl edilmese dâhi bir takım zararlar ortaya çıkabilir; sigorta örgütlenmesi de son derece geniş bir yapıya sahiptir⁹⁰⁹. Dolayısıyla somut olayın iyice değerlendirilmesi gereklidir. Ayrıca gen analiz sonuçları, TTK m. 1492'nin dışındadır. Sağlık bilgileri, özel nitelikli veri olduğundan kişinin rızası

⁹⁰⁹ Reasürör/Memiş, s. 38-39.

olmaksızın aktarılamaz; gen bilgileri de soy bağıını da kapsadığından, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinin akdedilmesinde gen haritasını kullanması, yukarıdaki önceden yapılmış olmasına ilişkin açıklama dışında, hukuka uygun değildir.

Emeklilik sözleşmesi, grup emeklilik sözleşmesi olarak akdedilebilir: Grup emeklilik sözleşmesi, gruba bağlı bireysel veya işveren grup emeklilik sözleşmesi olarak düzenlenir: Gruba bağlı bireysel emeklilik sözleşmesi, bir grup emeklilik plânına bağlı olarak düzenlenen ve şirket ile katılımcının taraf olarak yer aldığı emeklilik sözleşmesidir. İşveren grup emeklilik sözleşmesi, bir istihdam ilişkisine dayalı olarak veya katılımcı lehine bir sponsor kuruluş ile şirket arasında imzalanan ve katılımcı adına sponsor kuruluş tarafından katkı payı ödenen emeklilik sözleşmesidir.

Grup mal sigortaları hususunda TTK'da iki fıkrada düzenleme mevcuttur: 1453/3'deki hüküm, mal sigortası niteliğindeki grup sigortalarında mal giriş ve çıkışı hâli ile sınırlı bir düzenlemeye yer verirken; 1453/4'deki hüküm, mal topluluğu için yapılan mal sigortasının topluluğa dâhil münferit parçaları da kapsayacağını ifade etmiştir. Grup mal sigortasına ilişkin TTK'da bunun dışında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Mal grubu sigortalarında, yine tek bir sözleşme ile mal topluluğu niteliğinde aynı özellikleri ya da ortak bir amacı olan birden çok mala ilişkin menfaatin

sigortalanmaktadır. Mal topluluğunda bulunan malların tek kişinin ya da farklı kişilerin malları olabilmesi mümkündür. Ayrıca sigorta ettiren kendi mal grubuna ilişkin menfaati sigortalayabileceği gibi başka kişilerin mal grubuna ilişkin menfaati de sigortalayabilir.

Mal sigortası niteliğindeki grup sigortası, gerek sigorta sözleşmesinin doğal niteliği olarak gerekse sigorta ettirenin iradesi ile oluşturulmuş, mal grubuna ilişkin para ile ölçülebilir menfaatlerin tek bir sigorta sözleşmesi ile sigortalanmasıdır. Burada sigortalanan da mal sigortasında olduğu gibi mal değil, menfaattir. Korunması gereken menfaat ise sadece eşya olmayabilir. Bu açıdan menfaatin konusu, parasal değeri olan “mal” olarak belirtmek daha uygun olacaktır.

“*Mal topluluğu için yapılan mal sigortası*” kavramı altında, sigortalananın mal topluluğuna ilişkin menfaat olduğu anlaşılmaktadır. “*Mal topluluğu*” tabiri ile ne kastedildiği TTK’da açıklanmamıştır. Ancak kastedilen mal topluluğu, grup sigortası olarak düşünüldüğünde, belirli bir ortak amaca özgülenmiş ya da ortak bir özelliği ya da noktayı haiz topluluğu olarak ifade edilebilir. Mal topluluğu kapsamında eşya topluluğu mal sigortası da akdedilebilir. Eşya topluluğu mal sigortası, birden fazla bağımsız, eşit fonksiyona sahip eşya topluluğuna ilişkin menfaatin sigortasıdır. Menfaatin konusu, eşya topluluğudur.

TTK’da, mal topluluğu için yapılan mal sigortasının, topluluğa dâhil münferit parçaları da kapsayacağı belirtilmiştir. Buradaki münferit eşyalardan ne anlaşılması

gerektiği düzenlenmemiştir. Bu kavramdan, aynı ya da farklı nitelikteki mal grubu içerisinde topluluk kapsamında değerlendirilen mallar anlaşılabilir. İfadede “*parça*” kelimesi kullanılsa da, sigorta sözleşmesinde himaye edilebilmesi açısından bunların sigortalanabilir menfaate dâhil mallar olması gereklidir.

Grup sorumluluk sigortaları, tek bir sigorta sözleşmesi ile sigorta ettirenin kendisi ile ya da kendisi dışında bir kişi grubunun, sözleşmede düzenlenen ve sözleşme içerisinde gerçekleşen olaylardan dolayı sorumluluklarını himaye altına aldığı sözleşmedir.

Grup sorumluluk sigortaları hususunda TTK’ da ayrıntılı bir düzenleme getirilmemiştir. Sadece m. 1473/2’de, sigortanın, sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yaptırılmışsa, sözleşmede aksine hüküm yoksa bu sigorta, sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da karşılayacağı ifade edilmiştir. Burada belirtilen aslında himaye edilecek “kanunen belirlenmiş bir grup”tur. Grup üyeleri ise aslında kişilerden daha çok kişilerin statüleridir. Bu nedenle hükümden belirlenen kişilerin değişmesi, sözleşmenin akıbetine etki etmeyecektir. Statüden ayrılan kişinin yerine gelen kişi ise, otomatik olarak sigorta himayesini haiz olacaktır. Ayrıca TTK m. 1454’ün sorumluluk sigortalarına da uygulanacağı hükmen belirtilerek, üçüncü kişilerin sorumluluklarının başkası tarafından sigorta himayesi altına alınması mümkün kılınmıştır. Dolayısıyla teknik

anlamda grubu oluşturabilecek bir kişi topluluğunun sorumluluklarının, sigorta ettiren liderliğinde himaye altına alındığı sözleşme de grup sigortasıdır.

Grup sigorta sözleşmesinin sona erme hâlleri açısından genel olarak sigorta sözleşmesinin sona erme hâlleri geçerlidir. Bununla birlikte grup sigortalarına ilişkin özel durumlar da ortaya çıkabilmektedir. Zamanaşımı açısından da grup sigortaları için farklı bir durum bulunmamaktadır. Halefiyet açısından ise, zarar sigortası olarak akdedilen grup sigortalarında sigortacı, himaye edilen her bir grup üyesine haleftir. Grup mal sigortalarında da himaye kapsamındaki grup dâhili her mal için sigortacının halefiyeti ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

“GROUP RISK: Worth the risk?” Marketing Week (01419285), 9/4/2008, C. 31, Sa. 36.

Abraham, J. M./Gaynor, M. S.: “How Do Households Choose Their Employer-Based Health Insurance”, Inquiry 2006 43 (s. 315-332).

Agypt, R.: “Group or Individual Insurance?”, Agent’s Sales Journal May 2011 (s. 14).

Ağsaka, İ.: Sigorta Sözleşmesinde Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılık ve Sonuçları, Ankara 2015.

Akhisar, İ./Acınan, H.: Sigortacılıkta Hasar, İstanbul 2014.

Akıntürk T.: Eşya Hukuku, İstanbul 2009.

Akmut, Ö.: Hayat Sigortası Teori ve Türkiye’deki Uygulama, Ankara 1980.

Aktay, A. N./Arıcı, K./Senyen/Kaplan, T.: İş Hukuku Bireysel İş Hukuku Sendikalar Hukuku Toplu İş Sözleşmesi, Yenilenmiş 6. Baskı Ankara 2013, Yazar: Senyen-Kaplan, T.

Aktay, A. N./Arıcı, K./Senyen/Kaplan, T.: İş Hukuku Bireysel İş Hukuku Sendikalar Hukuku Toplu İş Sözleşmesi, Yenilenmiş 6. Baskı Ankara 2013. Yazar: Arıcı, K.

Aral Eldeleklioğlu, İ.: “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 11, Sa. 22, 2012/2 (s. 203-222).

Arkan, S.: Ticari İşletme Hukuku, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Hazırlanmış On Beşinci Baskı, Ankara 2011.

Arseven, H.: Sigorta Hukuku, İstanbul 1991.

Arslanköylü, R.: Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu, Ankara 2003.

Atabek, R.: Sigorta Hukuku, İstanbul 1950.

Atamer, K.: "Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca "Zarar Sigortaları"na Giriş", Batider, C. XXVII, Sa. 1 (s. 21-106).

Ayhan, R./Özdamar, M./Çağlar, H.: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, Tamamen Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 5. Bası, Ankara 2012.

Ayiter, K.: "Sigorta Ettirenin Mukavele Yapılırken Mevcut İhbar Mükellefiyeti", Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Tebliğler- Müzakereler- Yabancı Dilde Hülasalar 27 Nisan- 3 Mayıs, 1959 (s. 217-237).

Bahar, H. İ.: Sosyoloji, 3. Baskı, Ankara 2009.

Bastien, M.: "The Pricing of Group Life Insurance Schemes", http://www.actuaries.org/EVENTS/Seminars/New_Delhi/Chapters/page-405to461.pdf, (s. 405-461), E. T. 1.1.2015.

Belth, J. M.: Life Insurance Second Edition Consumer's Handbook, United States of America 1985.

Benkel, G. A./Hirschberg, G.: Lebens- und Berufsunfähigkeitsversicherung –ALB und BUZ- Kommentar- von Benkel, G. A., München 2011.

Betschart, G.: Das Verhältnis zwischen Versicherung berechtigten Personen bei der Personalvorsorge mit Gruppenversicherung, Dissertation, der Rechts- und staatswissenschaftlichen Fakultät, Universität Zürich, Juris Druck Verlag Zürich 1976.

Birds, J.: IEL Insurance Law (Kluwer Law) Interantional BV, Netherlands, In Herman Cousy (Volume Editor), Blangain, R. (General Editor), Colucci, M. (Associate General Editor), United Kindom 2013.

Bluhm, W. (Principal Editor): Associate Editors: Skwire, D. D., Kaczmarek, S. J., Bohn, K. M.: Group Insurance, United States of America 2012; "The Group Insurance Marketplace", Yazar: Clark, K. L. (s. 1-12),

Bluhm, W. (Principal Editor): Associate Editors: Skwire, D. D., Kaczmarek, S. J., Bohn, K. M.: Group Insurance, United States of America 2012, Yazar: Cassandra, F./Thompson, M. J., "Group Life Insurance Benefits" (s. 43-60).

Bluhm, W. (Principal Editor): Associate Editors: Skwire, D. D., Kaczmarek, S. J., Bohn, K. M.: Group Insurance, United States of America 2012; "Overview of Employer-Sponsored Health and Welfare Benefits" Yazar: Wagoner, G. (s. 279-296).

Bluhm, W. (Principal Editor): Associate Editors: Skwire, D. D., Kaczmarek, S. J., Bohn, K. M.: Group Insurance, United States of America 2012; "Group Disability Income Benefits" Yazar: Lachance, M. D./updated by Skwire, D. D. (s. 61-70).

Bluhm, W. (Principal Editor): Associate Editors: Skwire, D. D., Kaczmarek, S. J., Bohn, K. M.: Group Insurance, United States of America 2012; "Dental Benefits in Canada" Yazar: Reich, H. (s. 111-126).

Bluhm, W. (Principal Editor): Associate Editors: Skwire, D. D., Kaczmarek, S. J., Bohn, K. M.: Group Insurance, United States of America 2012; "Underwriting Large Groups" Yazar: Bohn, K./Lundberg, J. T./ Wood, A. M. (s. 407-430).

Bluhm, W. (Principal Editor): Associate Editors: Skwire, D. D., Kaczmarek, S. J., Bohn, K. M.: Group Insurance, United States of America 2012; "Group Life Insurance Benefits" Yazar: Cassandra F./Thompson, M. J. (s. 43-60).

Bluhm, W. (Principal Editor): Associate Editors: Skwire, D. D., Kaczmarek, S. J., Bohn, K. M.: Group Insurance, United States of America 2012; "Overview of Sales and Marketing" Yazar: Bluhm-Elliott, J./Raab, W.A. (s. 13-24).

Bluhm, W. (Principal Editor): Associate Editors: Skwire, D. D., Kaczmarek, S. J., Bohn, K. M.: Group Insurance, United States of America 2012; "Underwriting Small Groups" Yazar: Bluhm-O'Connor, J. T. (s. 431-456).

Blumberg, L. J./Nichols, L. M./Banthin J. S.: "Worker Decisions to Purchase Health Insurance", International Journal of Health Care Finance and Economics, 1, 2001 (s. 305-325).

Boetius, J.: Einführung in die Krankenversicherung, Münchener Kommentar zum VVG 1. Auflage 2009 ("Münchener Kommentar" olarak anılacaktır).

Bordens, K. S./Horowitz, I. A.: Social Psychology, Second Edition, Mahwah 2000.

Bozer, A.: Sigorta Hukuku, Ankara 1965.

Bozer, A.: Sigorta Hukuku, Ankara 1981.

Bruck/Möller/Winter: Bruck/Möller Versicherungsvertragsgesetz Großkommentar, 9., völlig neu bearbeitete Auflage, herausgegeben von Baumann, H./Beckmann, r. M./Johannsen, K./Johannsen, R./Koch, R., Band 8/1 Lebensversicherung §§ 150-171 VVG, Bearbeiter: Winter, G., Berlin 2013.

Buz, V.: "Müteselsil Sorumluluktaki Rücu İlişkisinde Sigortacının Hukuki Konumu", Batider, Eylül 2012, C. XXVIII, Sa. 3 (s. 5-42).

Büyükcay, Y.: "Gen Analizleri ve Mukayeseli Hukuktaki Düzenlemeler", AÜEHFD, C. IX, S. 3-4 (2005) (s. 355-382).

Can, Ç.: Yöneticilerin Sorumluluk Sigortası, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2012.

Can, M.: “Abonman Sigorta Sözleşmesine Binaen Akdedilen Alt (Bağlı/Tabi) Sigorta Sözleşmelerini Kuran İhbar Bakımından Sigorta Ettirene Muafiyet Getiren Sözleşme Şartlarının Geçerli Olup Olmadığı Meselesi”, Prof. Dr. Fırat ÖZTAN’a Armağan, I. Cilt, Ankara 2010, (s. 591-651), s. 591.

Can, M.: “Gözden Geçirilmeye Muhtaç Hükümler Var mı” Sorusu Çerçevesinde 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigorta Sözleşmesinin Tabi Olduğu Hukuki Esaslar, Ankara 2012 (“Esaslar” olarak anılacaktır.)

Can, M.: “Sigorta Ettirenin Sigorta Primini Ödeme Borcunu İfade Temerrüde Düşmesinin Sonuçları”, Batider Y. 2005, C. XXIII Sa. 4 (s. 155-174).

Can, M.: Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı), Ankara 2009.

CANADA Life Group Insurance (Company), Corporate Adviser (Online Edition). 3/6/2014, p5-5.

Chastain, J.J.: An Evaluation of Group Property Insurance, Doctor of Philosophy, Graduate College of the University of Illinois, Urbana Illinois 1962.

Civan, O. R.: Genel İş Koşulları, İstanbul 2015.

Clarke, M.: The Law of Insurance Contracts, London 1997.

Collins, S. R./Schoen, C./Doty, M. M./Holmgren, A. L.: “Job-Based Health Insurance in the Balance: Employer Views os Coverage in the Workplace”, The Commonwealth Fund, Task Force on The Future of Health Insurance, Issue Brief, March 2004 (s. 1-11).

Coşkun, G.: Türk ve Amerikan Hukukunda Grup Sigortası ve Çeşitleri, Ankara 1969.

Custer, W. S.: "Private Health Insurance Exchanges", Journal of Financial Service Professionals, May 2014 (s. 30-32).

Çaldağ, Y.: Hayat Sigortası Ortaklıklarında Sigorta İşlemleri ve Muhasebe Denetimi, Ankara 1982.

Çeker, M.: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku, 8. Baskı, Adana 2013.

Çelik, N./Caniklioğlu, N./Canbolat, T.: İş Hukuku Dersleri, Yenilenmiş 27. Bası, İstanbul 2014.

Çelik, S./Lale, M.: Özetli-İçtihatlı-Uygulamalı Sigorta Hukuku, Ankara 2007.

Çenberci, M.: Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, Ankara 1977.

Çiftçi, T.: "Tarım Sigortalarının Devlet Tarafından Desteklenmesi ve Tarım Sigortalarını Havuzu Sistemi" , Ankara Barosu Dergisi, Y. 72, Sa. 2014/4 (s. 523-540).

Demir, Ş.: "TTK Tasarısı'nın Sigorta Sözleşmesinin Hükümlerine İlişkin Maddeleri ile Getirilen Düzenlemelerin Değerlendirilmesi", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sa. 84, 2009, (s. 319-346).

Demirayak, E. B.: Hayat ve Sağlık Sigortası Sözleşmelerinde Genetik Test Sonuçlarının Kullanılması, Ankara 2014.

Dinç, İ. D.: "Türk Hukukunda İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko ve Teminatın Kapsamı", Prof. Dr. Ergon A. ÇETİNGİL ve Prof. Dr. Rayegân KENDER'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, 2007 İstanbul (s. 468-478).

Durrence, N.: "Consider Offering Critical Illness Insurance as a Group Benefit", Employee Benefit Adviser, March 2012 (s. 16).

Düby, O.: Die rechtliche Natur der Kollektivversicherung mit besonderer Berücksichtigung ihrer Stellung im schweizerischen VVG, Bern 1930.

Elwyn, G./Greenhalgh, T./Macfarlane, F.: Illustrated by Koppel, S., Groups a guide to small group work in healthcare, management, education and research, Abingdon 2004.

Erdoğan, İ.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2013.

Eren, F.: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2014.

Erkal, M. E.: Sosyoloji (Toplumbilim), İstanbul 2000.

Ertürk, E.: Sosyal Sigortalar Kanunu Uygulaması Gerekçeler- Genelgeler- Kararlar C.1, Son Değişiklikleri İşlenmiş Bası, Ankara 2001.

Esener T./Güven K.: Eşya Hukuku, Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara 2008.

Fairlie, R. W./Kapur, K./Gates, S.: Is Employer-Based Health Insurance a Barrier to Entrepreneurship, Journal of Health Economics 30 (2011) (s. 146-162).

Farny, D./Helten, E./Koch, P./Schmidt, R.: Handwörterbuch der Versicherung HdV, Karlsruhe 1988; "Gruppenversicherung, insbesondere Gruppenlebensversicherung", Yazar: Schickinger, W. F. (s. 239-248).

Feldman, R./Down B./Leitz, S./Blewett, L. A.: "The Effect of Premiums on the Small Firm's Decision to Offer Health Insurance", Journal of Human Resources, Vol. 32, No. 4 (Autumn, 1997) (s. 635-658).

Foley, F. B.: Group Insurance, Thesis, Insurance Institute of America, 1934.

Formisano, R. A./Schwartz, R A./Neale J. D./Galanter, E./Grossman, M./Geis, C.: "Barriers to Group Health Insurance Faced by Small Employers: A Case Study", *Benefits Quarterly*, Vol. VI, No: 1 (s. 6-18).

Franko, N., "Sigorta Akdinde Rizikonun Ağırlaşması (T.T.K. mad. 1291)", *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler-Tartışmalar*, IX (8- 9 Mayıs) (s. 99-125).

Franko, N.: "Sigorta Ettirenin Mukavele Yapılırken İhbar Mükellefiyeti (TTK m. 1290)", *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XIV Bildiriler-Tartışmalar*, Ankara 4-5 Nisan 1997 (s. 317-329).

Galentine, E.: "Deconstructing Group Life", *Employee Benefit Adviser*, Apr 2012, No: 10, Issue 4 (s. 38-40).

Gezgez, Z. T.: "Sporcu Sigortaları ve Birleşik Devletler Uygulamaları", *Reasürör*, Nisan 2013 (s. 7-17).

Glättli, H.: *Die Versicherung auf fremdes Leben unter besonderer Berücksichtigung der Gruppenversicherung*, Bern 1947.

Gönüllü, M.: "Grup ve Grup Yapısı", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Doç. Dr. Feramuz AYDOĞAN'ın Anısına, C. 2, Sa. 1 (s. 191-201).

Group Health Insurance Standards Model Act, Model Regulation Service, April 2007.

Group Life Insurance Definition and Group Life Insurance Standard Provisions Model Act, Model Regulation Service, October 2005.

Gülver, E.: *Emeklilik Sözleşmesi*, İstanbul 2011.

Günay, B.: "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. Ve 1471. Maddelerine İlişkin Değerlendirmeler", GÜHFD, C. XVII, Y. 2013, Sa. 1-2 (s. 683-706).

Güvel, E. A./Güvel A. Ö.: Sigortacılık, 6. Baskı, Ankara 2012.

Güzel, A./Okur, A. R.: Sosyal Güvenlik Hukuku, Yenilenmiş 6. Bası, İstanbul 1998.

Hahnzog, S.: "Ausgewählte Aspekte der Sozialpsychologie", http://www.hahnzog.de/organisationsberatung/wp-content/uploads/2011/07/hahnzog-organisationsberatung_Sozialpsychologie-Gruppen.pdf, E.T. 11.10.2015.

Herdter, F.: Der Gruppenversicherungsvertrag Grundlagen und ausgewählte Problemfelder, Karlsruhe 2010.

Hess, S. P.: "Lebensversicherungen und ihre Besteuerung- ein Überblick", swisslex , StR 68/2013 Sa. 841.

Hofmann, E.: Privat-Versicherungsrecht, München 1991.

Hormuth, H.: Begründet von Terbille, M., Herausgeben von Höra, K., Münchener Anwalts Handbuch 3. Auflage München 2013.

Höfer, R.: Höfer, R./Groot, S. E. De/Küpper, P./Reich, T.: Betriebsrentenrecht (BetrAVG) Band I Arbeitsrecht Kommentar, 2015 München.

Hütt, S., Bach/Moser Private Krankenversicherung, Herausgegeben von Wilmes, J., München 2015.

İmre, Z.: "Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması", İÜHFM 1946, C. XII, Sa. 1 (s. 280-301).

İnan, A. N.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı, Ankara 1979.

Jahnke, J.: Burmann, M./Heß, R./Jahnke, J./Janker, H.: Straßenverkehrsrecht, Kommentar, München 23. Auflage 2014.

Jensen, G. A./Morrisey, M. A.: "Employer-Sponsored Health Insurance and Mandated Benefit Laws", The Milbank Quarterly, Vol. 77, No. 4, 1999 (s. 425-459).

Kabukçuoğlu Özer, D.: Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası, Tamamıyla Yenilenmiş 2. Bası, Ankara 2014.

Kabukçuoğlu Özer, F. D.: Sigortacılık Kanunu Şerhi, İstanbul 2012 ("Şerh" olarak anılacaktır.).

Kaner, İ. D.: Sigorta Hukuku, İstanbul 2016.

Kaner, İ.: "Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Tehlike ile İlgili Görevleri", İÜHFM, C. LIV, 1991-1994, Sa. 1-4 (s. 303-319).

Karacan, A. İ.: Mali Aracı Kurum Olarak Sigortacılık ve Sigorta Şirketleri, İstanbul 1994.

Karasu, R.: "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Sayı C. 2, Y. 2015, (s. 684-706).

Karayalçın, Y.: Risk-Sigorta-Risk Yönetimi Özel Sigorta Hukukuna Giriş, Ankara 1984.

Kaya, M. İ.: Acentelik Hukuku, Ankara 2014.

Kayıhan, Ş./Bağcı, Ö.: Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, Koceli 2016.

Kayıhan, Ş.: "Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Görevi", AÜEHFD, C. IX, Sa. 1-2 (2005) (s. 513-541).

Kayhan, Ş.: Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu, Ankara 2004.

Kender, R.: “Mesuliyet Sigortası Türleri”, Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları, Şeker Sigorta A.Ş.’nin Desteği ile Düzenlenen III. Sigorta Semineri İstanbul 4-7 Nisan 1977 Bildiriler ve Tartışmalar (s. 3-15).

Kender, R.: “Sigorta Hukukunda Abonman Mukavelesi, (Deniz Taşıma Sigortalarında), VII. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, (Bildiriler-Tartışmalar), (11-12 Mayıs 1990, (s. 139-162).

Kender, R.: “Sigorta Sözleşmesinin Süresine İlişkin Bazı Sorunlar,” Sigorta Hukuku Dergisi, 1998, Sa. 1 (s. 40-48).

Kender, R.: “Sigorta Sözleşmesinin Tanımı ve Kurulması (TTK Tasarısı Hükümlerinin Değerlendirilmesi ile)”, Doç. Dr. Mehmet SOMER’in Anısına Armağan, İstanbul 2006 (s. 517-528).

Kender, R.: Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi ve Şartları, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara 6-7 Ocak 1984 (s. 37-57).

Kender, R.: Türkiye’de Hukuki Sigorta Hukuku, İstanbul 2013.

Kılıçoğlu, M.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Yeni Borçlar Kanunu’na Göre Hazırlanmış), 14. Bası, Ankara 2011.

Kırel, Ç./Kayaoğlu, A./Gökdağ, R.: Sosyal Psikoloji II, Eskişehir 2013, Anadolu Üniversitesi Yayın No; 2272.

Koenig, W.: Çev.: Ergü, E., Sigortalar Hukuku, Ankara 1966.

Korkmaz, S.: Sigorta Sözleşmelerinde İspat Sorunları, İzmir 2004.

Koyuncuoğlu, T.: Türk ve İsviçre Hukukunda Borcun Yenilenmesi (Novatio), İstanbul 1972.

Kök, A. H.: İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesine Göre Aydınlatma ve Rıza, KHUKA (Kamu Hukuku Arşivi) Uluslar arası Sempozyum 1. Türk Alman Tıp Hukuku Sempozyumu Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi 11-12 Kasım, Kasım 2005 Y. 8 (s. 116-121).

Kubilay, H.: "Oto Kiralama Klozlu Kasko Sigortası ile Güvence Altına Alınan Araçlarda Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçinde Beyan Yükümlülüğü", GÜHFD, C. XVII, Y. 2013, Sa. 4 (s. 53-79).

Kubilay, H.: Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir 2003.

Kutty, S. K.: Managing Life Insurance, Delhi 2008.

Langeid, T.: Römer, W./Langheid, T./Rixecker, R.: Versicherungs-vertragsgesetz mit VVG-Informationspflichtenverordnung Kommentar, München 4. Auflage 2014.

Legh-Jones, N.: MacGillivray & Parkington on Insurance Law relating to all risks other than marine, Book 1, London 1981.

Light Algantürk, D.: "Sigorta Sözleşmesi Süresi İçinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 11, Sa. 22, 2012/2 (s. 1-8).

Longmore, A.: MacGillivray & Parkington on Insurance Law relating to all risks other than marine, Book 2, London 1981.

Mangen, K. G.: Herausgegeben von Beckmann, M. R./Matusche-Beckmann, A., Versicherungsrechts-Handbuch, München 2009.

Marcinko, D. E./Hetico, H.: Dictionary of Health Insurance and Managed Care, Springer, New York, 2006.

McDevitt, R./Gabel, J./Lore, R...: "Group Insurance: A Better Deal For Most People Than Individual Plans", Health Affairs, 29, no. 1 (2010) (s. 156-164).

McGee, A.: The Modern Law of Insurance, Second Edition, LexisNexis 2006.

McLaughlin, C. G./Zellers, K. W.: "The Shortcomings of Voluntarism in The Small-Group Insurance Market", Health Affairs, 11, no. 2 (1992) (s. 28- 40).

Mehr, R. I./Cammack, E.: Principles of Insurance, Illinois 1980.

Memiş T./Yıldırım, M. F.: "Soybağının Belirlenmesinde Gen Analizlerinin Kullanılması ve Yarattığı Hukuki Sorunlar", AÜEHFD, C. VIII, Sa. 1-2 (2004).

Memiş, T.: "Sigorta Sözleşmelerinde Genom Analizlerinin Kullanılması ve Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar", Reasürör, Sa. 46 (s. 27-42).

Memiş, T.: "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi", Sigorta Hukuku Dergisi, Y. 2005, Özel Sa. 1, Türk Ticaret Kanunu Taslağı (s. 68-108),

Memiş, T.: Yangın Sigortasında Riziko, Ankara 2001.

Merkin, R.: Insurance Law an Introduction, London 2007.

Millauer, H.: Rechtsgrundsätze der Gruppenversicherung, 2. Auflage, Karlsruhe 1966.

Mishra, M. N./ Mishra, S. B.: Insurance Principles and Practice, India 2009.

Mollamahmutoğlu, H./Astarlı, M./Baysal, U.: İş Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Bası, Ankara 2014.

Mowbray, A. H.: çev: Bedi İ. Yazıcı, Riziko ve Sigorta Mukaveleleri, İstanbul 1942.

Möhrle, F.: Laufende Versicherung, Karlsruhe 1994.

Möller, H.: Versicherungsvertragsrecht, Wiesbaden 1977.

Möller/Segger: Herausgegeben von Wandt, M./Langheid, T., Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, München 2010 ("Münchener" olarak anılacaktır.).

Muschner, J.: Ruffer, W./Halbach, D./Schimikowski, P., Versicherungsvertragsgesetz, Handkommentar, 3. Auflage 2015.

Narmanlıoğlu, Ü.; İş Hukuku Ferdi İş İlişkileri I (Yeni Mevzuata Göre Gözden Geçirilmiş 4. Baskı), İstanbul 2012.

Nies, I.: Herausgegeben von Beckmann, R. M./Matusche-Beckmann, A., Versicherungsrecht-Handbuch, München 2009.

Nomer, C./Yunak, H.: Sigortanın Genel Prensipleri, İstanbul 2000.

Nonella, G.: Die Gruppenversicherung Als Personalfürsorgeeinrichtung, Bern 1950.

Oğuzman, M. K./Seliçi Ö./Oktay- Özdemir, S.: Eşya Hukuku, İstanbul 2013.

OLG Hamm ZfS 2009, s. 221.

Omağ, M. K.: Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu, İstanbul 1985.

Omağ, M. K.: “Rizikonun Ağırlaşması ve Diğer Riziko Değişiklikleri (Tebliğ’in Türkçe Özeti)”, Sigorta Hukuku Dergisi, C. III, Sa. 1, 1986 (s. 93-95).

Omağ, M. K.: “Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri”, Prof. Dr. Fahiman TEKİL’İN Anısına Armağan, İstanbul 2003 (s. 26-41).

Omağ, M. K.: Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti (TTK m. 1301), İstanbul 1983.

Omağ, M. K.: Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, İstanbul 2011.

Özcan, E.: Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Tahkim Uygulaması, Ankara 2014.

Özdamar, M.: “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu”, İÜHFİM, C. LXXI, Sa. 2, Y. 2013, (s. 347-360),

Özdamar, M.: “Alman Sigorta Sözleşmeleri Hukukunda Sigortacının Geleneksel Güven (İfa) Sorumluluğu”, Prof. Dr. Bilge ÖZTAN’a Armağan, Ankara 2008, (s. 659-684).

Özdamar, M.: “Sigorta Brokeri ve Hukuki Niteliği”, AÜHFD Y. 2008, C. 57, Sa. 3, (s. 535-560).

Özdamar, M.: “Sigortacının Sorumluluğu ile İlgili Gelişmeler”, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu (28-29) Mayıs 2009), Ankara 2009 (s. 409-447).

Özdamar, M.: “Sigortacının Sözleşmenin Kurulmasından Sonraki Aydınlatma Yükümlülüğü”, Prof. Dr. Fırat ÖZTAN’a Armağan, II. Cilt, Ankara 2010 (s. 1677-1707).

Özdamar, M.: Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, Ankara 2009.

Özel, Ç.: “Bireysel Emeklilik Sözleşmelerinde Cayma (Geri Alma) Hakkı”, Çimento İşveren Dergisi, Temmuz 2004, Sa. 4, C. 18 (s. 4-13).

Özta, B.: Medeni Hukuk’un Temel Kavramları, 32. Baskı, Ankara 2010.

Özta, F.: Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti, Ankara 1966.

Özta, F.: Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesi, Ankara 1971.

Pauly, M. V./Lieberthal, R. D.: “How Risky Is Individual Health Insurance”, Health Affairs, 6 May 2008 (s. 242-249).

Pilz, K.: Missverständliche AGB Ein Beitrag zum Verhältnis von Auslegung und Transparenzkontrolle untersucht am Beispiel Allgemeiner Versicherungsbedingungen, Karlsruhe 2010.

Principles of European Insurance Contract Law, Project Group “Restatement of European Insurance Contract Law” Established by: Prof. Dr. Fritz Reichert-Facilides, Chairman: Helmut Heiss, E.T. 1.11.2015, www.restatement.info

Rahkovsky, I.: Essays on Contracts in Health Insurance, Thesis Doctor of Philosophy Economics, Michigan State University 2010.

Saraç, C.: Hastalık Sigortası, İzmir 2003.

Sayhan, İ.: Sigorta Sözleşmelerinin Konusu (Aşkın Sigorta-Eksik Sigorta-Sigorta Tazminatının Hesaplanması), Ankara 2001.

Schwarz, A. B.: Çeviren Davran, B., Borçlar Hukuku Dersleri I. CİLT, İstanbul 1948.

Seven, V.: Sigorta Priminin Rizikonun Gerçekleşmesinden Sonra Tahsil Edilmesinin Sonuçları, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi C. 11, Özel Sa. 2000 (s. 1267-1278).

Sigorta Hakem Kurulu: Tahkim Karar Dergisi, Nisan-Haziran 2014, Sa. 18.

Sigorta Hukuku Türk Derneği (AIDA TURKEY), Insurer's Precontractual Information Duty, İstanbul 2013, Yazar: Ünan, S., "Insurer's Precontractual Duties to Inform and Warn/Advise" (s. 9-28).

Sigorta Hukuku Türk Derneği (AIDA TURKEY), Insurer's Precontractual Information Duty, İstanbul 2013; "Information Duties Towards the Insured in Group Insurance Contracts" Yazar: Tarasiuk-Flodrowska, A., (s. 67-72).

Simon, K. I.: The Impact of Small- Group Health Insurance Reform, Thesis (Doctor of Philosophy), University of Maryland, College Park, 1999.

Somer, M.: Türk Hukukunda Başkası Hesabına Sigorta, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul 2000.

Sopacı Öztuna, B.: "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi", Batider, Eylül 2012, Sa. 3, C. XXVIII (s. 117-152).

Sopacı Öztuna, B.: Yönetici Sorumluluk Sigortası, İstanbul 2015.

Sosyal Grup Sigorta Mukavelenamesi, İzmir 1958.

Stangor, C.: Social Groups in Action and Interaction, New York and Hove, 2004.

Stempel, J. W./Swisher, P. N./Knutsen, E. S.: Principles of Insurance Law, LexisNexis 2011.

Süzek, S.: İş Hukuku, Yenilenmiş 11. Baskı, İstanbul 2015.

Şeker Ögüz, Z.: Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, İstanbul 2010.

Şenocak, K., "Kimin Olacaksa Onun Hesabına Sigortanın Akdedilme Şekilleri", Prof. Dr. Fırat ÖZTAN'a Armağan, II. Cilt, Ankara 2010 (s. 2001-2011).

Şenocak, K.: "Sigorta Sözleşmesini Kurmaya Yönelik İcap Beyanının Kabulü veya Reddi Yönünde İrade Beyanı Açıklanmadan Önce Sigortacının, İcaba Bağlılık Süresi İçerisinde Gerçekleşen Riziko'dan Dolayı Culpa İn Conrtahendo Sorumluluğu Söz Konusu Olabilir mi?", GÜHFD, C. XI, Sa. 1-2, Y. 2007 (s. 297-320).

Şenocak, K.: "Hayat Sigortalarında Lehtarın Sigorta Ettirenin Yerine Geçmesi (Yeni TTK mad.1505)", İnÜHFD, C. 2, Sa. 1, Y. 2011 (s. 1-22).

Şenocak, K.: "Hayatı Sigorta Edilecek Kişi (Riziko Şahsı) (TTK m. 1490)", Batider, Aralık 2012, C. XXVIII, Sa. 4 (s. 45-82).

Şenocak, K.: "Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi (TTK m. 1293)", AÜHFD, C. 44, S. 1, Y. 1995 (s. 365-424) ("AÜHFD-2" olarak anılacaktır).

Şenocak, K.: "Menfaat Değeri Altında Sigorta", GÜHFD, Y. 2000, Sa. 1-2 (s. 51-89).

Şenocak, K.: "Sigorta Hukukunda İspat Kolaylıkları", Prof. Dr. Bilge ÖZTAN'A Armağan, Ankara 2008 (s. 803-822).

Şenocak, K.: "Takseli Sigorta", Batider, Y. 2009, C. XXV Sa. 2 (s. 179-207) ("Batider-3" olarak anılacaktır.)

Şenocak, K.: “Türk Ticaret Kanunu’nda Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği”, C. 58. Sa. 1, AÜHFD (s. 189-229).

Şenocak, K.: “Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Sözleşmesinde İlk Primin Ödenmesi”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler-Tartışmalar, XXVII 27 Aralık 2013 (s. 161-174).

Şenocak, K.: Çifte Sigorta, Ankara 2002.

Şenocak, K.: “Geçici Sigorta Himayesi (Geçici Güvence)”, GÜHFD, Haziran-Aralık 1999, C. III, Sa. 1-2 (“GÜHFD-1” olarak anılacaktır.) (s. 164-193).

Şenocak, K.: Mesleki Sorumluluk Sigortası Özellikle Doktor, Avukat, Mimarın Mesleki Sorumluluk Sigortası, Ankara 2000.

Şenocak, K.: Üçüncü Şahsın Lehine Hayat Sigortası Sözleşmesi (Türk Ticaret Kanunu ve Tasarısı Açısından), Ankara 2009.

Thanasegaran, H.: Good Faith in Insurance and Takaful Contracts in Malaysia, Springer 2016.

Trousdale, R. B.; Group Insurance, Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 70, Modern Insurance Problems (Mar., 1917),

Tuncay, C.: Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 10. Bası, İstanbul 2002.

Tunçomağ, K.: “Hayat Sigortası Sözleşmesinin Tanım, Meydana Getirilmesi ve Hüküm Doğurması”, Prof. Dr. Nuri ÇELİK’e Armağan, C. I, İstanbul 2001 (s. 789-804).

Türk Hukuk Kurumu: Türk Hukuk Lügatı, Ankara 1991.

Türkiye Genel Sigorta A. O. Anadolu A. T. Sigorta Şirketi Güven T. A. Sigorta Sosyitesi: Ticaret ve Sanayi Odaları ve Borsaları Memur ve Hizmetlileri Sosyal Grup Sigortası, İstanbul 1953.

Türkiye Yol-İş Federasyonu: Yol Pazarları ve Hayat Grup Sigortası, Ankara 1971.

Uğur, S., Özel Emeklilik Türleri ve Bireysel Emeklilik, Çimento İşveren Dergisi, Temmuz 2004, Sa. 2, C. 18 (s. 14-25).

Ulaş, I.: Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları, 8. Bası, Ankara 2012.

Ulusoy, T./Kaya F./Kahya, M./...: Editör: Kaya, F., Sigortacılık, İstanbul 2011.

United States Office of Personnel Management Federal Employees' Group Life Insurance (FEGLI) Program Handbook, April 2014.

Ünan, S., Hayat Sigortası Sözleşmesi, İstanbul 1998 ("Hayat Sigortası" olarak anılacaktır.).

Ünan, S./Karayazgan, A., Bireysel Emeklilik Hukuku, İstanbul 2009.

Ünan, S.: "Kara Sigortalarında Sigorta Ettirenin Görevleriyle İlgili Bazı Sorunlar", Sigorta Hukuku Dergisi, Y. 1998, Sa. 1 ("Kara Sigortaları" olarak anılacaktır.) (s. 97-113).

Ünan, S.: "Kara Sigortalarında Sigorta Ettirenin Görevleriyle İlgili Bazı Sorunlar", Sigorta Hukuku Dergisi, Y. 1998, Sa. 1, s. 98 (s. 97-113) ("Kara Sigortaları" olarak anılacaktır.).

Ünan, S.: "Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın "Sigorta Hukuku" Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler", Sigorta Hukuku Dergisi, Y. 2005, Özel Sa. 1 (s. 109-237).

Ünan, S.: İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, İstanbul 1998 (“İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortası” olarak anılacaktır.).

Ünan, S.: Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku, 02.01.2015, www.samimunan.com, E.T. 25.4.2016.

Ünan, S.: Zorunlu Hekim Sorumluluğu Sigortası (Genel Şartlar Şerhi), İstanbul 2012.

Ünan, S.: Zorunlu Hekim Sorumluluğu Sigortası Kısa Açıklamalar, <http://samimunan.com/>, E. T. 25.4.2016.

Vaughan, W. J./Vaughan, T.: Fundamentals of Risk and Insurance, United States of America 2003.

W.J./Nash-Smith, H.: Drake v. Provident’s Effect on Insurers’ Duty of Good Faith in English Law, Defense Counsel Journal-july 2005 (s. 298-304).

Werber, M./Winter G.: Grundzüge des Versicherungsvertragsrechts, Heidelberg 1986.

Yazıcıoğlu, E.: “Zarar Sigortalarında Sigorta Himayesinin Sınırlandırılması ve Davranış Yükümlülüklerinin Teminat Şartı ya da İstisna Olarak Öngörülmesi Sorunu”, Ergon A. ÇETİNGİL, Rayegân KENDER’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, İstanbul 2007 (s. 1185-1194).

Yazıcıoğlu, E.: “İlk Tehlike Sigortası”, Doç Dr. Mehmet SOMER’in Anısına Armağan, İstanbul 2006 (s. 543-557).

Yazıcıoğlu, E.: “Zarar Sigortalarında Sigorta Himayesinin Sınırlandırılması ve Davranış Yükümlülüklerinin Teminat Şartı ya da İstisna Olarak Öngörülmesi Sorunu”, Ergon A. ÇETİNGİL, Rayegân KENDER’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, İstanbul 2007 (s. 1185-1194).

Yıldırım, M. F.: Gen Analizleri ve Kişilik Haklarının Korunması, EÜHFD, C. XI, S. 3-4 (2007) (s. 383-402).

Yongalık, A.: Hukuki Açıdan Kredi Hayat Sigortaları, Ankara 2002.

Yücel, A.: "Sağlık Sigortaları", Reasürör, 1991, Sa. 2. (s. 10-13).

Zastrow, H. C.: Social Work with Groups A Comprehensive Workbook, Seventh Edition, 2009 Belmont USA.

Case Law Kararları:

Anderson v. Edie (1795) 2 Park Insurance (18th ed., 1842)

Bowskill v. Dawson, National Provincial Bank v. Dawson (No: 2) (1955) 1 Q. B. 13

Drane v. Jefferson Standard Life Ins. Co., 161 S. W. 2 d 1057 (Texas Sup.Ct. 1942)

Green v. Russell, McCarthy (Third Party), (1959) 2 Q. B. 226

Hebdon v. West (1863) 3 B. & S. 579

Shilling v. Accidental Death (1857) 2 H. & N. 42

Simcock v. Scottish Imperial Insurance Co. (1902) 10. S. L. T. 286, 288; Turnbull v. Scottish Provident Institution (1896) 34 S. L. R. 146

Williams v. Baltic Ins. Ass. Of London (1924) 2 K.B. 282, 290

Blue Cross and Blue Shield of Kansas, Incorporated v. Riverside Hospital, An Osteopathic Institution, Supreme Court of Kansas 237 Kan. 829, 703 P.2d 1384 (1985)

Amex Life Assurance Company v. The Superior Court of Los Angeles County, Supreme Court of California 14. Cal. 4th 1231, 930 P.2d 1264, 60 Can. Rptr. 2d 898 (1997)

İnternet Kaynakları:

http://www.groupama.com.tr/UserFiles/GroupamaComYenilcerik/Kurumsal/Isyeriniz/ticari_sinaipaket_bilgilendirme.pdf, E. T. 18.10.2015.

<http://www.anadolusigorta.com.tr/tr/konut/konut-paket-sigortasi>, E.T. 30.05.2016.

http://en.wikipedia.org/wiki/Income_protection_insurance, E. T. 18.10.2015.

http://en.wikipedia.org/wiki/Income_protection_insurance, E. T. 18.10.2015.

<http://unum.co.uk/advisers/group-income-protection/#what-is-income-protection>, E.T. 18.10.2015.

http://www.insurance-schools.com/Und_Life.pdf/Und_Life_CE_Part4.pdf, E. T. 1.1.2015.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.561a7dd040a592.66307233, E. T. 18.10.2015.

<https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Mevzuat-Sunum-Sayfasi?mid=366&cid=35&nm=647>, E. T. 29.03.2016.

<http://financial-dictionary.thefreedictionary.com/Wholesale+Life+Insurance>, E.T. 18.11.2015.

<http://www.grpbenefits.net/New/healthinsuranceterms.htm>, E. T. 18.11.2015.

<http://www.sbm.org.tr/tr/Sayfalar/MortaliteTablosu.aspx>, E. T. 18.10.2015.

http://www.naic.org/prod_serv_model_laws.htm, E. T. 24.3.2016.

Çeviri İçin Kullanılan Kitaplar:

Ovacık, M.: İngilizce-Türkçe Hukuk Sözlüğü (English-Turkish Law Dictionary), 3. Baskı, Ankara 2010.

Kıyığı, O. N.: Wörterbuch der Rechts-und Wirtschaftssprache, TEIL II Deutsch-Türkisch, München 1999.

Yargıtay Kararlarına İlişkin Kaynaklar

www.hukuklink.com

Uyap İçtihat Programı.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Çiftçi, Tuğba
Uyruğu : TC
Doğum tarihi ve yeri : Diyarbakır 1984
Medeni hali : Bekar
Telefon : 05056279874
Faks :
e-mail : tugbaciftci2013@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Atatürk Üniversitesi/ Anabilim Dalı	2009
Lisans	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi	2005
Lise	Edirne Lisesi (Süper Kısım)	2001

400

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2005-devam ediyor	Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi	Arş. Gör.
2009-devam ediyor	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi (35.m)	Arş. Gör.

Yabancı Dil

İngilizce, Almanca, Rusça

Yayımlar

Hobiler

GAZİ GELECEKTİR..

